Moraitides, Alexandros D
Me tou Vorea ta kymata

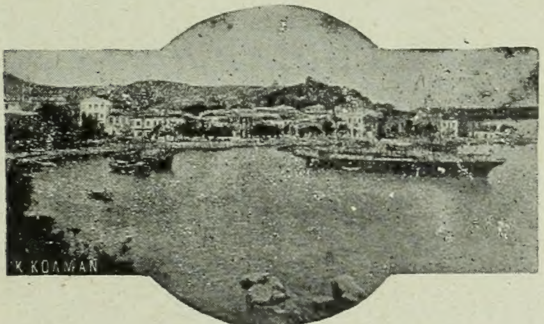
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΩΡΑΪΤΙΔΟΥ

ΕΘΝΙΚΟΝ ΑΡΙΣΤΕΙΟΝ 1914

ΜΕ ΤΟΥ ΒΟΡΗΑ ΤΑ ΚΥΜΑΤΑ

ΤΑΞΕΙΔΙΑ — ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ — ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ
ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΟΡΔΑΝΗΝ ΠΟΤΑΜΟΝ — Ο ΔΕΣΠΟΤΗΣ 'Σ ΤΟ ΧΩΡΙΟ — ΠΑΝΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ — ΓΙΑ ΤΗΝ ΦΗΒΑ — ΑΝΟΙΞΑΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ — ΛΑΜΠΡΟΓΙΟΡΤΑ — ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΨΕΛΗΝ — ΑΠΟ ΠΟΥ ΠΑΝΕ 'Σ ΤΟ ΚΑΡΠΕΝΗΣΙ — ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ — ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΝΕΝΑ ΤΑΞΕΙΔΙΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ — ΣΤΕΨΙΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ — ΤΣΙΝΙΛΙ-ΚΙΟΣΚ — ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ — ΚΑΤΟΥΝΑΚΙΑ —

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙ ΤΗ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΙ
ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ — ΑΘΗΝΑΙ

ΣΕΙΡΑ Ε

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΩΡΑΪΤΙΔΟΥ

ΕΘΝΙΚΟΝ ΑΡΙΣΤΕΙΟΝ 1914

ΜΕ ΤΟΥ ΒΟΡΗΑ ΤΑ ΚΥΜΑΤΑ

ΤΑΞΕΙΔΙΑ, ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ, ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΟΡΔΑΝΗΝ ΠΟΤΑΜΟΝ - Ο ΔΕΣΠΟΤΗΣ 'Σ ΤΟ ΧΩΡΙΟ.
ΠΑΝΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ.- ΤΑΞΕΙΔΙΑ ΑΚΤΟΠΛΟΪΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ
ΑΝΑΨΥΧΗΣ.- ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙ ΤΗ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΙ
ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

ΣΕΙΡΑ Ε'

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ
46—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—46 (Μέγαρον 'Αρσακείου)
1926

ΝΙΚΟΛΑΩι ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗι

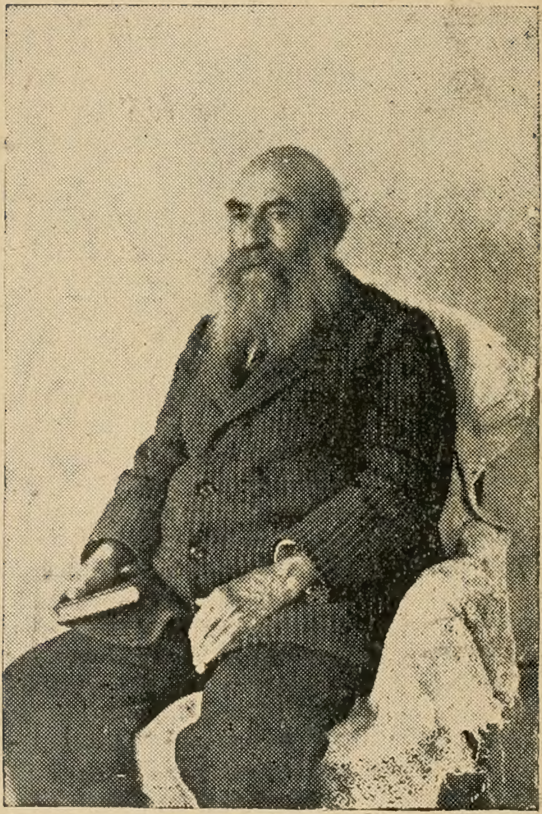
ΣΥΜΠΟΛΙΤΗι ΜΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΩ

ΑΔΕΛΦΙΚΩι ΦΙΛΩι

ΓΛΥΚΥΤΑΤΗ ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ

ΣΥΜΜΑΘΗΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΛΕΤΗΣ

ΦΙΛΟΣ ΥΠΑΡΧΕΤΩ ΣΟΙ
(Παροιμ. Σολομ).

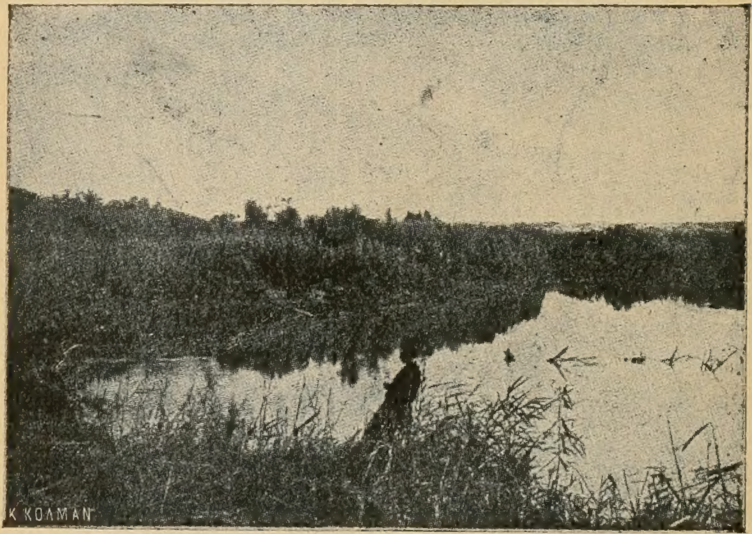
Ἐν Ἀθήναις τῇ 23 Ἰουνίου 1926.

† Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ
ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐλλογιμώτατε Κύριε Ἀλέξανδρε Μωραϊτίδη

Λίαν εὐχαρίστως ἐλάβομεν τ' ἀποσταλέντα ἡμῖν ἀντίτυπα τῶν ὑμετέρων τελευταίων πονημάτων, ἅτινα ἀποτελοῦσι σπουδαιότατον ἀπόκτημα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας καὶ τῶν ἑλληνικῶν καθόλου γραμμάτων. Θερμῶς εὐχαριστοῦντες ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ αὐτῶν ἐπαινοῦμεν καὶ εὐλογοῦμεν ἀπὸ μέσης ψυχῆς ὑμᾶς τὸν μετὰ τοσαύτης χάριτος ἅμα δὲ καὶ εὐσεβείας τέρποντα καὶ διδάσκοντα τὸν ἑλληνικὸν λαὸν καὶ ποδηγετοῦντα αὐτὸν διὰ τῆς λογοτεχνίας εἰς τὴν ἀρετήν. Ἰδιαιτέρως δ' ἐπαινοῦμεν τὸν ζῆλον μεθ' οὗ καθιστᾶτε προσιτὰ εἰς τὸν λαὸν τ' ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς φιλολογίας. Εἴθε ὁ Κύριος νὰ ἐνισχύῃ ὑμᾶς ἐν τῇ πολυτιμοτάτῃ ταύτῃ φιλολογικῇ δράσει καὶ νὰ παράσχητε εἰς τὸν λαὸν ἔργα ὠφέλιμα καὶ χρήσιμα τιμῶντα καὶ ὑμᾶς καὶ τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα.

Διάπυρος πρὸς Κύριον εὐχέτης
† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ο ΙΟΡΔΑΝΗΣ ΠΟΤΑΜΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΟΡΔΑΝΗΝ ΠΟΤΑΜΟΝ

ΑΓΙΩΤΑΤΟΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ

Ἡ συνοδεία μας. - Ὁ ὁδηγός μας γέρω-Δοσίθεος ὁ ἁγιοταφίτης.— Ἀναχώρησις ἐκ τῆς Ἁγίας Πόλεως.— Μικρὸς σταθμὸς εἰς τὴν Βηθανίαν. —Ἡ Λαύρα τοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου. Τὸ δύσβατον μέρος ὅπερ εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπαγγέλλων εἰς τοὺς Μαθητάς ταυ τὴν παραβολὴν τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς. —Ἡ πάντερπνος πεδιὰς τῆς Ἱεριχοῦντος. —Ὁ πεντάδιπλος Χατζῆς. Μία ὡραία ἑρμηνεία τῆς τυφλῆς Μοναχῆς. Ὁ περιβόητος Χοζεβᾶς. — Μοναστήριον μέσα εἰς καιομένην κάμινον ὑπὸ τοῦ ἡλίου.— Μία περιγραφὴ τοῦ Φωκᾶ.— Τὰ κελλία ὀπαὶ σπηλαίων.— Τὸ πινόμενον ὕδωρ ἀναβράζον.— Τὴν μεγάλην τεσσαρακοστὴν σχηματίζεται εἰς τὴν ὡραίαν αὐτὴν πεδιάδα μία πόλις. Ἰδοὺ ὁ Ἰορδάνης.

Ἀναπαυθέντες ἐπὶ μικρὸν καὶ ἀναψύξαντες ἐκ τῆς κοπώσεως τῶν Μεγάλων ἑορτῶν ἐπὶ τῇ Γεννήσει τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Βηθλεέμ (1), ἐπανήλθομεν εἰς τὴν Ἁγίαν Πόλιν, ὅπως ἑτοιμασθῶμεν πρὸς ἄλλην ἱερὰν πορείαν, νὰ ἑορτάσωμεν τὴν λαμπρὰν ἑορτὴν τῶν Φώτων εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν, εἰς τὸ μέρος ἀκριβῶς ἐκεῖνο, ἔνθα ἐβαπτίσθη ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, καὶ λουσθῶμεν καὶ βαπτισθῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὰ ἡγιασμένα ῥεῖθρά του, καὶ λάβωμεν οὕτω τέλειον καὶ ἐπίσημον πλέον τὸν ἱερὸν τίτλον τοῦ Προσκυνητοῦ, ἐπανέλθωμεν δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα τέλειοι Χατζῆδες.

Ἡ συνοδεία μας ἀπετελεῖτο καὶ πάλιν ἐκ τῶν αὐτῶν προσώπων, μεθ' ὧν μετέβημεν εἰς τὴν Ἁγίαν Βηθλεέμ, μὲ ὁδηγὸν τὸν γηραιὸν Ἁγιοταφίτην Μοναχόν, τὸν γέρω Δοσίθεων, ἕνα ἐκ τῶν ὀλίγων ἀρχαιολόγων, τὸν ὁποῖον ἔσχε τὴν καλωσύνην νὰ μᾶς παρα-

(1) Παράβ. ***Μὲ τοῦ Βορηᾶ τὰ Κύματα*** σειρὰ δ'.

χωρήση ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης τῆς Ἁγίας Πόλεως, ἕνα ζωντανὸν λεξικὸν τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Παρελθούσης τῆς ἑορτῆς τοῦ Πρωτομάρτυρος καὶ Ἀρχιδιακόνου Στεφάνου, ἠρχίσαμεν εὐθὺς τὴν ὁδοιπορίαν, ὅπως ἐγκαίρως φθάσωμεν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ἡγιασμένου ποταμοῦ, ἴδωμεν δὲ μὲ ἄνεσιν, ὅπως δήποτε, καὶ τὰ μέχρι τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἰορδάνου ἱερὰ τοπεῖα.

—

Ἡ συνήθης ὁδὸς δι' ἧς μεταβαίνουσιν οἱ προσκυνηταὶ εἰς τὸν Ἰορδάνην ἀρχίζει ἀπὸ τῆς Πύλης τῆς Γεθσημανῆς. Ἐξ αὐτῆς ἐξελθόντες, κατευθυνόμενοι νοτιοανατολικῶς, μετὰ μίαν ὥραν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Βηθανίαν τὴν πατρίδα τοῦ Δικαίου Λαζάρου.

—Ἄχ! Φεβρωνία μου, νὰ σταματήσωμεν ὀλίγον. Παρεκάλεσεν ἡ τυφλὴ Μοναχὴ καὶ ἤρχισεν ἀμέσως νὰ ψάλλῃ τὸ ὡραῖον τροπάριον· «Τὴν κοινὴν Ἀνάστασιν».

—Ἡ ὁδὸς αὐτὴ βεβαίως εἶνε ἀκούραστος σήμερον, μᾶς εἶπεν ὁ καλὸς ὁδηγός μας, παλαιὰ ὅμως ἦτο λίαν δύσβατος καὶ απότομος καὶ ὀλισθηρά, μάλιστα διὰ τοὺς ἐφίππους, καὶ πολὺ ἐπικίνδυνος.

Προχωροῦντες ἐφθάσαμεν εἴς τι Μωαμεθανικὸν προσκύνημα ***Νάπι-Μοῦσα*** καλούμενον. Μᾶς εἶπε δὲ ὁ ὁδηγός μας ὅτι ἐδῶ ἄλλοτε ὑπῆρχεν ἡ Λαύρα τοῦ ὁσίου Εὐθυμίου, ἐσφαλμένως δὲ οἱ Μωαμεθανοὶ θεωροῦν αὐτὸ ὡς τάφον τοῦ Μωϋσέως. Διότι εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ ὄρους Ναβαῦ καὶ κανεὶς δὲν ἠξεύρει τὸν τάφον αὐτοῦ. (Δευτερον 32,51).

Μετὰ δίωρον ἐντεῦθεν πορείαν ἐφθάσαμεν εἰς ἕνα πολὺ μεγάλον ἐρείπιον ***Χάνουλ Χονδρούρ*** καλούμενον. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο μέχρι τοῦ ΙΔ΄. αἰῶνος ἐχρησίμευεν ὡς ξενών. Κεῖται δὲ ἐν μέσῳ ἀγριωτάτης φύσεως βραχώδους καὶ βαραθρώδους λίαν, καταλλήλου πρὸς ἀπόκρυψιν ληστῶν παραμονευόντων τοὺς ὁδοιπόρους, μία τῳόντι ληστρικὴ φωλεά. «Καθ' ὃν χρόνον ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστὸς ἔλεγε πρὸς τοὺς μαθητάς του τὴν Παραβολὴν τοῦ περι-

πεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς, αὐτὸ τὸ ἄγριον μέρος βεβαίως θὰ εἶχεν ὑπ' ὄψιν, μᾶς λέγει ὁ γηραιὸς ὁδηγός μας. Διότι ἀληθῶς εἶνε, καθὼς βλέπετε, μαθές, τὸ ἐπικινδυνωδέστερον μέρος τῆς ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ μέχρι Ἱεριχοῦντος ὁδοῦ.

Ἡ τυφλὴ Μοναχὴ ἀκούσασα ταῦτα, ἀργοπατοῦσα ἐβάδιζε· καὶ σὰν νὰ ἐζητοῦσε νὰ ἴδῃ τὸν περιπεσόντα εἰς τοὺς λῃστάς, ὁλονὲν στενάζουσα καὶ κλαίουσα.

Ἀφοῦ διήλθομεν τὸ μέρος ἐκεῖνο τὸ τόσον δύσβατον καὶ δυσπρόσιτον, μετὰ πορείαν δίωρον ἐτελείωσαν πλέον τὰ ὄρη τῆς Ἰουδαίας καὶ ἠνοίχθη ἐνώπιόν μας ἕνα πάντερπνον θέαμα, μία ἀπέραντος πεδιάς, ἡ περιώνυμος πεδιὰς τῆς Ἱεριχοῦντος, γεμάτη δένδρα καὶ εὐώδεις θάμνους.

Ὁποία χαρὰ ἐζωγραφίζετο τὴν ὥραν ἐκείνην εἰς ὅλων μας τὰ πρόσωπα καὶ ὁποία ἀγαλλίασις! Ἀλλὰ περισσότερον ἀπὸ ὅλους μας καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν τυφλὴν μοναχήν, ἡ ὁποία ἀπὸ τὴν ἐνδόμυχον μυστικὴν χαρὰν προσεπάθει, θαρρεῖς, νὰ ἀνοίξῃ τὰς κλειστὰς τῶν ὀφθαλμῶν της κόγχας, ᾐσθάνετο ἀπερίγραπτον εὐφροσύνην ὁ ἁπλοϊκὸς ἀλλὰ πολύγνωστος ὁδηγός μας, ὁ γέρω Δοσίθεος, συλλογιζόμενος, ὡς μᾶς ἔλεγεν, ὅτι θὰ ἐβαπτίζετο τὸ πέμπτον αὐτοῦ βάπτισμα εἰς τὸν Ἰορδάνην.

—Πεντάδιπλος Χατζῆς, παιδιά μου, μᾶς ἔλεγε μὲ τὴν χαριτωμένην του ἁπλότητα, καὶ ἔτρεχεν, ἔτρεχε, σπεύδων νὰ φθάσῃ εἰς τὰς εὐλογημένας τοῦ ἱεροῦ ποταμοῦ ὄχθας, καὶ νὰ αἰσθανθῇ, νὰ ῥοφήσῃ τὴν ἐκ τῶν ῥείθρων του ἱερὰν δρόσον.

—Πεντάδιπλος, μαθές, Χατζῆς. Ἐπανελάμβανεν ὁμιλῶν, θαρρεῖς, ὄχι μὲ τὴν γλῶσσάν του, ἀλλὰ μὲ τὴν καρδίαν του.

—Ἄχ! Πόσον μακάριος εἶνε ὁ καλὸς αὐτὸς μοναχός, Φεβρωνία μου, καὶ πόσον τὸν ζηλεύω, εἶπε καὶ ἡ τυφλὴ Μοναχή. Ἕνα βάπτισμα διὰ κάθε μίαν ἀπὸ τὰς πέντε αἰσθήσεις του!...

Καὶ δὲν ἔπαυε νὰ μᾶς διηγῆται χαριέστατα ἐπεισόδια τῶν βαπτιζομένων χατζήδων· τὸν φόβον μερικῶν ὁποῦ τρέμουν μὴ παρασυρθοῦν ἀπὸ τὸ ὁρμητικὸν ῥεῦμα, καὶ τὴν ἀγαλλίασιν ἄλλων,

ἰδίως τῶν ἐκ τῆς Καππαδοκίας, οἱ ὁποῖοι μακαρίως βυθίζονται ὁλόκληροι, ἀψηφοῦντες τὸν παγετὸν τῶν ὑδάτων.

Καὶ ἔτρεχε προπορευόμενος μὲ τὸ ῥάσσον ῥιχτὸν εἰς τὸν ὦμόν του, ἐνῷ ἀσθμαίνων ἐξηκολούθει τὰς ὡραίας διηγήσεις του, ἐπαναλαμβάνων συχνὰ— συχνά:

— Νὰ ἰδῆτε, παιδιά μου, νὰ ἰδῆτε, μαθές, καὶ νὰ θαυμάσετε. . .

Καὶ ἡμεῖς τὸν παρηκολουθοῦμεν μὲ ἀνοικτὰ πάντοτε τὰ ὦτα περισσότερον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς, σκοντάπτοντες πολλάκις εἰς τὰ λιθάρια τῆς ὁδοῦ.

—

Εἰς τὸ τέλος τῆς διώρου αὐτῆς πορείας ἐμβήκαμεν εἰς μίαν βαθυτάτην καὶ ἀπότομον φάραγγα, εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁποίας ἐκελάρυζε γλυκύτατα ἕνα πολὺ παραμυθητικὸν ῥυάκιον, ὅπερ πηγάζον ἀπὸ τὸ Σαραντάριον ὄρος, διαρρέει τὴν πεδιάδα τῆς Ἱεριχοῦντος καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἰορδάνην παρὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἱστορικὴν Μονὴν τοῦ Προδρόμου.

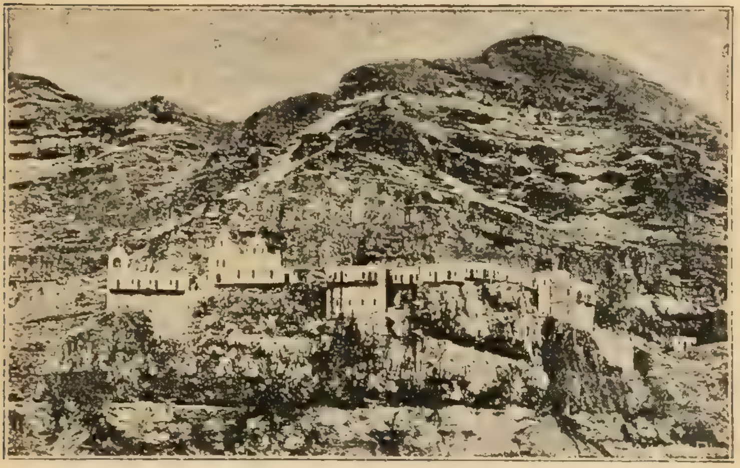
Βλέπομεν πρὸς τ' ἀριστερὰ τῆς φάραγγος σπήλαια πάμπολλα ἀναχωρητῶν ὧν ἐπισημότερος ὁ Ἰωάννης Χοζεβίτης, οὗ τὸ Μοναστήριον, Χοζεβὰς καλούμενον, σώζεται μέχρι σήμερον, μᾶς λέγει ὁ γέρω Δοσίθεος. Τὸ μοναστήριον τοῦτο ὁ περιηγητὴς Φωκᾶς οὕτω περιγράφει. Τῇ μὲν ἀφηγήσει τὸ μοναστήριον τοῦτο εἶνε ἕνα πρᾶγμα μὴ πιστευόμενον, τῇ δὲ θεωρίᾳ θαυμαζόμενον. Διότι τὰ μὲν κελλία τῶν μοναχῶν εἶνε ὀπαὶ σπηλαίων, ὁ δὲ ναὸς μέσα εἰς τὸ ῥῆγμα μιᾶς πέτρας· τόσον δὲ κατακαίονται ὑπὸ τῆς φλογώσεως τοῦ ἡλίου, ὥστε βλέπει τις ἐκεῖ πυρὸς γλώσσας ἐν εἴδει πυραμίδων ἀπὸ τῶν πετρῶν ἀναπεμπομένας· τὸ δὲ ὕδωρ ὁποῦ πίνουν οἱ μοναχοὶ εἶνε ὅμοιον μὲ ὕδωρ ἑστώσης λίμνης ἐν ὥρᾳ θέρους. Εἰς τὴν Χιβάδα τοῦ ἁγίου Βήματος διατηροῦνται λείψανα τῆς ἀρχαίας τοιχογραφίας.

Ἡ ὄασις αὕτη ἡ μοναδικὴ τῆς πεδιάδος τῆς Ἱεριχοῦντος πολὺ μᾶς ἀνέψυξε καὶ ἐλησμονήσαμεν τὸν κόπον τῆς καυσώδους πορείας.

—Καὶ ποῦ νὰ εἴσθε, παιδιά μου, τὴν μεγάλην Τεσσαρακοστήν.

Γεμίζει κόσμον. Γεμίζει ἀπὸ τὰς σκηνὰς τῶν προσκυνητῶν. Γεμίζει κίνησιν καὶ ὀχλοβοήν.

Ἀφοῦ δὲ ἀνεπαύθημεν ὀλίγον μέσα εἰς τὰ θέλγητρα ἐκεῖνα τὰ ἐρημικά, μετὰ μίαν ὥραν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Ἰορδάνην.

Τὸ Σαραντάριον ὄρος ἔνθα ἀπεσύρθη ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τὸ Βάπτισμα νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα, ὅθεν καὶ Σαραντάριον ὠνομάσθη.

— —

Ἐξήγησις τῆς λέξεως Ἰορδάνης.— Πόθεν πηγάζει καὶ ποῦ ἐκβάλλει.—Ἡ Τιβεριὰς θάλασσα.— Ἡ Νεκρὰ θάλασσα.—Διατί τὸ ρεῖμά του εἶνε ὁρμητικόν.—Τὸ μέρος ἔνθα βαπτίζονται οἱ προσκυνηταί.—Τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ.—Ἡ κοιλὰς τοῦ Ἰορδάνου.—Τὸ ἀρχαῖον Μοναστήριον τοῦ τιμίου Προδρόμου.—Ἡ ἑορτὴ τῶν Φώτων.—Πανέκλαμπρον πανόραμα.—Ἡ συρροὴ τῶν προσκυνητῶν —Συνάντησις μετὰ τῶν Ρώσων.—Ψαλμοὶ καὶ ὕμνοι καὶ βοή.—Ὁ μέγας Ἁγιασμός.—Ἡ βάπτισις τῶν προσκυνητῶν.—Ὅλοι λευκοφορεμένοι καὶ μὲ λαμπάδας ἱστάμενοι παρὰ τὴν ὄχθην μετὰ τὸ βάπτισμα.—Ἀλησμόνητον καὶ ἀνέκφραστον θέαμα.

Τὸ ἑβραϊκὸν ὄνομα Ἰορδάνης παράγεται ἐκ τοῦ **ἰάρδεν**, ὅπερ σημαίνει **καταβαίνω**, ἢ **καταπίπτω**. Καὶ ὄντως τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ εἶνε ὁρμητικώτατον. Τὸν ἱστορικὸν αὐτὸν ποταμὸν συνήθως ἀποτελοῦσι τρία ποτάμια, τὸ τῆς Πανεάδος, τὸ ποτάμιον Δὰν καὶ τὸ τῆς Χασβείας. Τὰ τρία αὐτὰ ποτάμια ἑνούμενα εἰς ἕνα ποταμὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰορδάνης μετὰ ροῦν 120 σταδίων σχηματίζουσι τὴν λίμνην Γεννησαρὲτ ἢ θάλασσαν τῆς Τιβεριάδος, εἶτα δὲ ὁ Ἰορδάνης διερχόμενος διὰ τῆς Τιβεριάδος καὶ δεχόμενος πολλοὺς ρύακας ἀκόμη, ἐκβάλλει τέλος εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν. Ὅλη αὐτὴ ἡ ὡραία κοιλὰς ἡ ἀπὸ τῆς Τιβεριάδος μέχρι τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης ὀνομάζεται κοιλὰς τοῦ Ἰορδάνου.

Τὸ μέρος δὲ τοῦ Ἰορδάνου ἔνθα βαπτίζονται οἱ προσκυνηταὶ ἀπέχει μίαν ὥραν καὶ μικρόν τι ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν.

Τὸ ὕδωρ τοῦ Ἰορδάνου εἶνε θολόν, ἀλλὰ γλυκὺ καὶ ὑγιεινότατον. Τὸ ρεῦμά του εἶνε ὁρμητικώτατον, ὅπερ προέρχεται ἐκ τῆς μεγάλης τοῦ ποταμοῦ καταπτώσεως, ἥτις ἀπὸ τῶν πηγῶν του μέχρι τῶν ἐκβολῶν εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν ὑπολογίζεται εἰς 2,016 πόδας. Ὑπάρχουν εἰδήσεις παλαιῶν γεωγράφων ὅτι ὁ Ἰορδάνης

καθὼς ὁ Νεῖλος δὶς τοῦ ἔτους, Ἀπρίλιον καὶ Μάϊον, ἐπλημμύριζε καὶ ἐπότιζε τὰς παρακειμένας πεδιάδας.

—

Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰορδάνου πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ σώζονται τὰ ἐρείπια ἀρχαιοτάτου Μοναστηρίου τοῦ Τιμίου Προδρόμου, οἰκοδομηθέντος πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἴσως ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Τὸ Μοναστήριον τοῦτο κατὰ τὸν ΙΒ΄ αἰῶνα εἶχε καταστραφῆ ὑπὸ σεισμοῦ, ἀνῳκοδόμησε δὲ πάλιν αὐτὸ Μανουὴλ ὁ Πορφυρογέννητος, κατῳκεῖτο δὲ ὑπὸ μοναχῶν μέχρι τῆς ΙΕ΄ ἑκατονταετηρίδος. Ἔκτοτε ὅμως ἕνεκα τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Ἀράβων ἐγκαταλειφθὲν κατέστη φωλεὰ λῃστῶν, ὥστε ἡ κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ τὸ καταστρέψῃ διὰ πυρίτιδος. Εἴς τι διασωθὲν μέρος τοῦ ναοῦ του σώζεται ἐπὶ τοῦ τοίχου ἀρχαία εἰκὼν μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ» καὶ «εὑρήκαμεν δεῦτε τὸν ποθούμενον» (1).

— Κατὰ τὴν παράδοσιν εἰς τὴν ἔρημον αὐτὴν διέτριβεν ὁ τίμιος Πρόδρομος, μᾶς λέγει ὁ γέρω Δοσίθεος, τρίχας καμήλου ἐνδεδυμένος καὶ περιεζωσμένος μὲ δερματίνην ζώνην, τρεφόμενος μὲ ἀκρίδας ἤτοι ἀκρόδρυα καὶ μέλι ἄγριον καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Καθὼς δὲ βλέπετε, ὁλόκληρος ἡ ἔκτασις αὐτὴ ἡ ἐρημικὴ εἶνε κατάλληλος δι' ἀσκητάς. Καὶ ἦτο γε-

(1) Κατ' ἀρχαιοτάτην παράδοσιν, ἐκτίσθη τὸ Μοναστήριον εἰς τὸ μέρος αὐτό, διότι ἐδῶ πλησίον ἐβαπτίσθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὑπὸ τοῦ Προδρόμου. Διὰ τοῦτο εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ἔκπαλαι εἶχε κτισθῆ ναΐσκος, ἐν ᾧ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων ἐτελεῖτο ὁ Ἁγιασμὸς καὶ πολλοὶ τῶν προσκυνητῶν κατερχόμενοι ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐλούοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ. Σήμερον ὅμως οἱ προσκυνηταὶ λούονται μίαν ὥραν μεσημβρινώτερον τοῦ μέρους τούτου, ὅπου ὁ ποταμὸς σχηματίζει κόλπους ἀβαθεῖς καὶ τὸ ῥεῖθρόν του δὲν εἶνε τόσον ὁρμητικόν. Τὸ μοναστήριοντ οῦτο εἶνε γνωστὸν καὶ ἀπὸ τὴν βιογραφίαν τῆς ὁσίας Μαρίας, ἥτις ἀναχωρήσασα ἵνα μεταβῇ εἰς τὸν Ἰορδάνην ἔνθα ἡ σωτηρία της κατὰ τὴν μυστικὴν φωνὴν ἣν ἤκουσεν ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, ἐδῶ κατέλυσε καὶ ἐκοινώνησε τῶν ἀχράντων Μυστηρίων πρὶν διέλθῃ τὸν ποταμόν.

μάτη τότε όλη από ασκητάς άνδρας καί γυναίκας. Ἰδοὺ δὲ καὶ τὰ ἀκρόδρυα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔτρωγεν ὁ Πρόδρομος. Λάβετε καὶ φάγετε. Νά, αὐτὰ εἶνε. Οἱ βλαστοὶ αὐτοὶ οἱ τρυφεροὶ αὐτῶν τῶν θάμνων.

Ὅλοι ἐφάγαμεν, ἡ δὲ τυφλὴ Μοναχὴ τὰ ἐφύλαξε ἀπὸ εὐλάβειαν μίαν δεσμίδα ὅλην, νὰ τὰ φάγῃ τὴν πρωΐαν ὡσὰν ἀντίδωρον.

Σήμερον πλησίον τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας τοῦ Προδρόμου Μονῆς, ὑπάρχει ἄλλη νεωτέρα, κατὰ τοὺς χρόνους μας κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἁγιοταφιτῶν Πατέρων, ἐν ᾗ καταλύουσιν οἱ μεταβαίνοντες εἰς τὸν Ἰορδάνην προσκυνηταί.

—

Ἀπερίγραπτος ἦτο ἡ συγκίνησίς μας, ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὰς ἱερὰς ὄχθας καὶ ἀντικρύσαμεν τὸν Ἰορδάνην. Κάθε προσκυνητὴς δι' ἰδιαιτέρας εὐλαβείας ἐξέφραζε τὸν θαυμασμόν του καὶ τὴν χαράν του, σταυροκοπούμενος, ἀποκαλυπτόμενος, ἀνυψῶν πρὸς οὐρανὸν τὰς χεῖρας εἰς εὐχαρίστησιν καὶ δοξολογίαν τοῦ ἀξιώσαντος αὐτὸν Πανοικτίρμονος Θεοῦ νὰ ἴδῃ ὀφθαλμοφανῶς τὸ σεπτὸν αὐτὸ μέρος.

Τότε ἀκριβῶς ἠκούσαμεν ὄπισθεν ἡμῶν ἀλαλαγμούς, ὕμνους καὶ ψαλμῳδίας καὶ ἀναφωνήσεις εἰς ρωσικὴν γλῶσσαν, ἐν ᾧ συγχρόνως ἐκωδώνιζον τσαγερὰ καὶ σαμοβάρια ὡς νὰ συνώδευον ἐμβατήρια τὴν σύντονον πορείαν τῶν ἐρχομένων. Ἦσαν οἱ συνοδοιπόροι μας ἐν τῇ Ἁγίᾳ Βηθλεὲμ Ρῶσοι προσκυνηταί, οἵτινες ἐπιβραδύναντες τὴν ἀναχώρησίν των ἔσπευδον δι' ἀπατήτων τρίβων, ὁλόκληροι λόχοι, νὰ προφθάσουν τὸν Μέγαν Ἁγιασμόν, νὰ βαπτισθῶσι, νὰ λουσθῶσι, νὰ πίουν ἀπὸ τὰ Ἰορδάνεια ρεῖθρα.

—Ἰορδάνη! Ἰορδάνη! ἀνέκραζον εἰς ρωσικὴν γλῶσσαν. Ἅγιος Ἰορδάνης! Ἅγιος Ἰορδάνης! Καὶ ἐβόμβουν ὅλοι μαζί.

— Παμίνοε Γόσπουδι!

Ἄλλοι δὲ ἔψαλλον ἑλληνιστὶ τὸ τροπάριον: ***Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου σου Κύριε . . .*** Ἄλλοι τό: ***Τριάδος ἡ φανέρωσις ἐν Ἰορδάνῃ γέγονεν.*** Ἦσαν δὲ αὐτοὶ οἱ ἱεροψάλται αὐτῶν καὶ οἱ ἱερεῖς των καὶ ἐγνώριζον τὴν βυζαντινὴν ὑμνῳδίαν καὶ τὴν βυζαντινὴν μουσικήν, μόνον ἀπήγγελλον τοὺς ὕμνους μὲ τὴν ξενί-

ζουσαν προφοράν των. Ἕνας δὲ ὁλογάλανος, διάκονος βεβαίως, ἢ ἐκ τῶν τοῦ κλήρου, μὲ τὰ ὁλόξανθα μαλλιά του, σταθεὶς κατέναντι τοῦ Ἰορδάνου εἰς ἓν μικρὸν ὕψωμα, ὡς ἐπὶ ἐξέδρας ἢ ἄμβωνος, γενομένης ἡσυχίας, ὀλίγας στιγμάς, ὅτε ὁ ἥλιος ἔδυε καὶ αἱ τελευταῖαί του ἀκτῖνες ἐχρύσονον τοὺς ἐν τῷ ῥείθρῳ καλαμῶνας καὶ τἆλλα ὑδροχαρῆ φυτά, ὑφ' ὧν ἀφθόνως καὶ πυκνότατα καλύπτονται αἱ ὄχθαι τοῦ ἁγιωτάτου ποταμοῦ, ἀπήγγειλε μὲ μίαν γλυκυτάτην φωνὴν εἰς ὕφος βυζαντινὸν ὁλόκληρον τὸ ὡραῖον δοξαστικὸν τῆς Θ΄ ὥρας· «Τὴν χεῖρά σου τὴν ἁψαμένην» ὡς νὰ ἦτο ἐντὸς τοῦ Ναοῦ.

Ὅλοι τὸν ἠκούομεν μετὰ πολλῆς κατανύξεως τὸν συμπαθέστατον νεανίαν. Καθὼς δ' ἐμάθομεν κατόπιν, ὁ νεανίας αὐτὸς παραμένει εἰς ἓν ἀπὸ τὰ Μοναστήριά μας διδασκόμενος τὴν ἑλληνικὴν ἐθιμοτυπίαν, ἵνα χρησιμεύῃ μετὰ ταῦτα ὡς ὁδηγὸς τῶν ῥώσων προσκυνητῶν, οἵτινες ἔρχονται κατὰ χιλιάδας.

—

Οἱ περισσότεροι ἐκεῖ παρὰ τὰς ὄχθας ἐξενυκτίσαμεν, ἕως ὅτου τὴν αὐγήν, ἐλθόντος τοῦ Μητροπολίτου Ἰορδάνου μετὰ τῶν κληρικῶν του, ἐτελέσθη ὁ μέγας Ἁγιασμός, ὅτε πάντες οἱ προσκυνηταὶ ἐμβάντες εἰς τὰ ἡγιασμένα ὕδατα ἐλούσθησαν, οἱ μὲν δειλότεροι βασταζόμενοι ἀπὸ τοὺς καλάμους καὶ τἆλλα ἄγρια φυτὰ ὁποῦ φύονται ἐντὸς τοῦ ῥείθρου, παρὰ τὰς ὄχθας, ἄλλοι ἀπὸ σχοινία προσδεδεμένοι, ἄλλοι δέ, ἰδίως αἱ γυναῖκες, βαπτιζόμενα ὑπὸ κληρικῶν ἐπὶ τούτῳ παρισταμένων ἐκεῖ ἐπὶ σχεδιῶν, ἐν ᾧ οἱ τολμηρότεροι καὶ οἱ γνωρίζοντες νὰ κολυμβῶσιν ἠγάλλοντο λουόμενοι ἐν τῷ ῥείθρῳ, ἀψηφοῦντες τὴν ὁρμήν του ἀπὸ τὴν χαρὰν ὁποῦ ἐπλημμυροῦσε τὰς καρδίας των.

Ὁ ἦχος τοῦ ῥεύματος ὁ καλλικέλαδος, τὰ φῶτα τῆς ἱεροτελεστίας, αἱ χρυσαῖ τοῦ κλήρου στολαί, αἱ ἰαχαὶ τῆς κατανυκτικῆς χαρᾶς τῶν λουομένων, ἡ ἀνατέλλουσα ἡμέρα τῆς ἑορτῆς, ὅλα αὐτὰ ἄφησαν ἀνεξαλείπτους ἐντυπώσεις εἰς τὴν ψυχήν μου, τὰς ὁποίας ἀδυνατῶ νὰ περιγράψω.

Καὶ ὕστερον ἀπὸ ὅλην αὐτὴν τὴν χαρμονήν, κατανυκτικώτατον μέχρι δακρύων ἦτο τὸ θέαμα, νὰ βλέπῃς παρὰ τὴν ὄχθην ἔξω τὴν ἱερὰν τῶν λουσθέντων παράταξιν, οἵτινες λευκοφοροῦντες, ὡσὰν μὲ ἐμφωτίους στολὰς ἃς ἐπὶ τούτῳ εἶχον προετοιμάσει, λαμπαδηφοροῦντες, ἀγαλλόμενοι μὲ ἀλαλήτους ἀναφωνήσεις χαρμονῆς ἤκουον τὰς τελευταίας εὐχὰς τοῦ Ἁγιασμοῦ, ἐνῷ τὰ δάκρυα κρουνηδὸν ἔβρεχον τὰς παρειάς των. Ὅλοι δὲ ἐκράτουν εἰς χεῖράς των φιαλίδια πλήρη τοῦ ἱεροῦ νάματος, ἵνα μεταφέρωσιν εἰς τοὺς οἴκους των εἰς ἁγιασμόν.

Εἴπομεν καὶ ἄλλοτε. Ὑπάρχουν πράγματα ὁποῦ δὲν γράφονται, ἀλλὰ βλέπονται μόνον.

Ἱερὰ Μονὴ τοῦ τιμίου Προδρόμου

Ο ΔΕΣΠΟΤΗΣ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Ο ἥλιος περὶ τὴν δύσιν του. Ἡ συνήθης κίνησις τῆς ἀγορᾶς ἐν τῇ πολίχνῃ. — Ἕνα χλοερώτατον καφενεδάκι. — Ἐμφάνισις πολυκώπου λέμβου ἀπὸ τῆς Εὐβοίας. Ὁ Δεσπότης! ὁ Δεσπότης! — Γενικὴ κωδωνοκρουσία. — Ἡ ἔκτακτος τῶν νησιωτῶν σύναξις. — Γυναῖκες καὶ ἄνδρες καὶ παιδία. Τὸ πανόραμα τοῦ ναυπηγείου καὶ τοῦ λιμένος. Ὁ δήμαρχος καὶ ὁ πρωτοσύμβουλός του. — Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ Ἀρχιερέως.

Αἱ ὑποδοχαὶ τοῦ ἀρχιερέως πανταχοῦ εἶνε ἀνάλογοι τῆς εὐσεβείας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, μεγαλοπρεπεῖς καὶ λίαν παραστατικαί. Τὰ χωρία, μὲ τὰς ἑορτασίμους στολάς των, ἀναμένουσι πρὸς ὑποδοχήν του, στολισμένα, σὰν παιδία ὁποῦ τὰ ἐστόλισεν ἡ μητέρα των, πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἐπανερχομένου ἀπὸ μακρυνὸν ταξείδιον πατρός των. Οἱ κώδωνες ἀντηχοῦσι χαρμοσύνως εἰς ὄρη καὶ θαλάσσας ἀπὸ τοὺς κατανυκτικοὺς ναΐσκους, στολισμένους μὲ δάφνας καὶ μύρτους, ὅπου πάμφωτος θὰ εἰσελάσῃ ἡ ἀρχιερατικὴ συνοδεία, φέρουσα τὴν εὐαγγελικὴν εἰρήνην εἰς τὰς πεινώσας ψυχὰς τῶν Χριστιανῶν.

Ἀλησμόνητος μένει εἰς τὴν καρδίαν μου ἡ εἰκὼν τῆς χαρᾶς, τὴν ὁποίαν ἐζωγράφιζεν εἰς τὸ ἥσυχον νησάκι, ἡ ἐμφάνισις κατ᾽ ἔτος τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ἐπαρχίας μου μὲ σειρὰν ὅλην ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν πλαισιουμένην . . .

—

Ὥρα ἑσπερινοῦ. Ὁ ἥλιος ἔγυρε πλέον πρὸς τὴν δύσιν του, ὀπίσω ἀπὸ τὸ ὁλόπευκον ἐκεῖνο βουνὸν καὶ ὁ λιμὴν σκιάζεται εὐαρέστως. Ζέφυρος ἐλαφρός, ἐκ δυσμῶν πνέων, δροσίζει τὰς προκυμαίας τὰς λιθίνους, τὰς ὁποίας, ὅλην τὴν ἡμέραν, εἶχε καταφλογίσει τὸ θερινὸν καῦμα. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ λιμένος, ἀργυρότεφρος, λάμπει

ὡς παμμεγίστη πλὰξ χαλκοτύπου, ἐν ᾗ κατοπτρίζεται ἀνέφελος οὐρανός. Ἡ ἀγορὰ κενὴ ἀνθρώπων ἠρεμεῖ, τὰ δὲ μαγαζεῖα καὶ τὰ μικρὰ καφενεδάκια σιωπηλά, ὡς ἔρημα, κατάκλειστα ἐκτείνονται καθ' ὅλην τὴν παραλίαν, κατὰ γραμμήν, θαρρεῖς καὶ τ' ἀνείλκυσαν ἐκεῖ ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Μόνον ὁ γέρω-Τρικεριώτης, ὁ ἁλιεύς, κουτσὰ-κουτσά, ὡς κτυπημένον εἰς τὴν μίαν πτέρυγα πουλλίον, ἐμβαίνει εἰς τὴν ἁλιάδα του, μίαν κυρτόπλευρον καὶ σαθρὰν βαρκίτσαν, κάμνει τὸ πανάκι του, καὶ τραβῶν τὰ κουπάκια του, ἀπέρχεται νὰ σηκώσῃ τὰ ψαροκόφινα, τὰ ὁποῖα ἐβύθισεν ἀπὸ τῆς πρωΐας εἰς τὴν θάλασσαν τῆς ἀπέναντι ὁλοπρασίνου νησῖδος, ὅπου ἀγρεύονται αἱ παχύτεραι σάλπαι, τὰσημένια ἐκεῖνα παχουλὰ ὀψάρια, μὲ τὰ χρυσᾶ σειριτάκια ὡς βαθμοῦ σημεῖα. Οἱ νησιῶται καταγινόμενοι περὶ τὴν συλλογὴν τῶν ὀπωρῶν καὶ περὶ τὸ ἁλώνισμα, εὑρίσκονται ὅλοι εἰς τοὺς ἀγρούς. Καὶ μόνον δύο ἀπόμαχοι τῆς θαλάσσης κάθηνται εἰς τὸ μικρὸν ἐκεῖνο καφενεῖον τοῦ μπάρμπα—Χαραλαμπάκη, ἀόρατοι ὑποκάτω ἀπὸ τὰς σκοτεινὰς τέντας του καὶ τοὺς παχεῖς κισσούς του, παίζοντες πικέτο. Ἀλλ' αἴφνης λέμβος μεγάλη ἐμφανίζεται μακρόθεν, εἰς τὸ βάθος πέραν μὲ τέσσαρα κωπία, κατευθυνομένη πρὸς τὸ χωρίον. Τὸ ἱστίον της εἶνε ἀνοικτόν, ἀλλ' ἄχρηστον, ὡς ἐκ τῆς νηνεμίας. Εἰς τὴν πρύμνην, ὀπίσω, τρεῖς ὀμβρέλλαι κατάμαυροι, ἀνοικταί, προφυλάττουσι τοὺς ὀλίγους ἐπιβάτας ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τὰς καυστικὰς τῆς δύσεως. Κ' ἐμπρὸς εἰς τὴν πρῷραν μία ἄλλη σκιὰ ἀκίνητος διαγράφεται. Οἱ ἐρέται κωπηλατοῦν ἐν τάξει καὶ ἡ λέμβος γοργῶς προσεγγίζει πρὸς τὸν λιμένα, κανονικῶς πλέουσα. Συγχρόνως ἀπὸ τὴν ἐπάνω γειτονίαν τοῦ χωρίου, ἀπὸ τὰ Λημνιά, κατέρχεται μετὰ σπουδῆς ὁ ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος, ἕνας γέρων μ' ἀκμαίας ἀκόμη τὰς δυνάμεις ἱερεύς, καὶ μετ' ὀλίγον ἀντηχοῦσι πανηγυρικῶς καὶ τῶν δύο ναῶν οἱ κώδωνες ὅλοι, ὡς ἐν μεγάλῃ ἑορτῇ εὐήχως κρουόμενοι.

—Βρὲ παιδιά, θαρρῶ πῶς μᾶς ἔρχεται ὁ Δεσπότης! λέγει τότε ὁ ἕτερος τῶν απομάχων ὁποῦ ἔπαιζον τὸ πικέτο, χωρὶς νὰ θέλῃ, στρέψας πρὸς τὸν λιμένα, ἀπὸ ἕξιν παλαιάν, καὶ ἰδὼν τὴν

ὁλοταχῶς προσεγγίζουσαν σκαμπαβίαν, μὲ τῆς ὀμβρέλλαις τῆς ἀνοικταίς.

—

Ἀληθῶς ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἐπαρχίας, ἐκτελῶν τὸ ἐτήσιον αὐτοῦ ταξείδιον, ἤρχετο νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ ποίμνιόν του.

Καὶ ὅταν ἡ τετράκωπος ἐκείνη σκαμπαβία προσήγγισεν εἰς τὰς βαθμίδας τῆς λιθίνης ἀποβάθρας, ἤδη ἐν αὐτῇ ἀνέμενε σπεύσας ὁ δήμαρχος, μαθὼν τὴν εἴδησιν παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου, ἕνας γηραλέος κτηματίας, μὲ σκιάδιον πλατύγυρον σιφνέϊκον, καὶ μὲ μίαν ἀπὸ χερίσιον πανὶ γεράνιαν βράκαν, καινουργῆ, ἄρτι ξεδιπλωθεῖσαν ἀπὸ τὰς προσδέσεις τοῦ βαφέως, φορέσας λευκὰς καινουργεῖς κάλτσας καὶ καινουργῆ, ἀπὸ κοινὸν δέρμα ὑποδήματα, ὡς τὰ καλογηρικὰ ἐλαφρά, τὰ λεγόμενα τομαρίσια. Πλησίον του ἵσταται ὁ νεαρώτατος ἐκ τῶν συμβούλων, ἐπιδεικνύμενος παντοῦ καὶ πάντοτε, καὶ ἀπὸ τὴν πολλήν του φαίνεται προθυμίαν, σχεδὸν προηγούμενος τοῦ δημάρχου, φημιζόμενος εἰς τὸ χωρίον ὅτι αὐτὸς ἔχει τὸ λύειν καὶ δένειν, μὲ τὸ τολμηρὸν θάρρος του. Καὶ οἱ κώδωνες ἐξακολουθοῦσι νὰ σημαίνωσι πανηγυρικῶς εἰς τὴν σιωπηλὴν ἕως τότε πολίχνην, ἥτις ὡς ἔρημος ἁπλοῦται εἰς τὴν βραχώδη ἐκείνην ἀκτήν.

Εἰς τὰ μικρὰ μέρη δὲν εἶνε ἀνάγκη ἀγγελιῶν καὶ ἀγγέλων, ἵνα κυκλοφορήσῃ καὶ μεταδοθῇ μία εἴδησις. Οἱ κώδωνες οἱ πανηγυρικοὶ σημαίνοντες ἐν ἡμέρᾳ ἐργασίας, ἐξετέλεσαν τὸ ἔργον τοῦ ἀγγέλου ἄριστα.

Αἱ γυναῖκες, κλεισμέναι ἕως τότε εἰς τοὺς οἰκίσκους των καὶ περὶ τὰ οἰκιακὰ ἔργα καταγινόμεναι ἢ τὰ βρέφη των γαλουχοῦσαι, ἀκούσασαι αὐτοὺς ἠχοῦντας εἶπαν :

—Ὁ Δεσπότης ἔρχεται !

Ἄλλαι γυναῖκες ὑφαίνουσαι εἰς τὴν ἐπάνω γειτονίαν, κλεισμέναι ἀπὸ τὸ πρωῒ εἰς τὰ δροσερὰ ὑπόγεια, ἄφησαν τὸ ἀργαλειό των καὶ τὸ τραγουδάκι των, ἐπέταξαν τὴν σαΐταν καὶ ἐξῆλθον εἰς τὸν Βράχον, μίαν ὡραίαν σκοπιὰν ἐπάνω εἰς τὰ Λημνιά, καὶ ἀνέμενον ἐν σιωπηλῇ παρατάξει νὰ ἴδουν τὸν Δεσπότην ὁποῦ θὰ ξεμπαρκα-

ρισθῇ εἰς τὴν σκάλαν, πῶς θὰ καμαρόνῃ ἀνερχόμενος πρὸς τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας καὶ πῶς θὰ εὐλογῇ τὸν κόσμον.

Ἡ γρηὰ ἡ Σαΐταινα, λαναρίζουσα καὶ ἑτοιμάζουσα ὡραίας τουλούπαις μαλλιῶν κατὰ παραγγελίαν, ὁποῦ πιασθῆκαν τῆς καϋμένης τὰ πόδια ἐξηπλωμένα καὶ μὲ τὸ βάρος τοῦ ἐργαλείου φορτωμένα, ἀκούσασα τὴν μακρὰν κωδωνοκρουσίαν·

— Ὁ Δεσπότης ἔρχεται! εἶπε·

Ἐπέταξε τὰ λανάριά της καὶ ἐξῆλθε καὶ αὐτὴ εἰς τὸν Βράχον.

Ὁ μάστρο-Κωνσταντής, ὁ πρῶτος ναυπηγὸς καὶ πρωτομαΐστωρ τῆς νήσου, ἀπὸ τὸν δεξιώτατον νοῦν τοῦ ὁποίου καὶ ἀπὸ τὰ εὐλογημένα χέρια του ἐβγῆκαν τὰ πλέον εὔμορφα καράβια τῆς νήσου καὶ ἡ πλέον εὔμορφαις σκούναις ὁποῦ τὰς καμαρόναν καὶ εἰς τὴν Σύρον ἀκόμη, ἐργαζόμενος ἐκείνην τὴν ὥραν εἰς τὸ ναυπηγεῖόν του, ἀναιβασμένος εἰς τὴν ὑψηλοτέραν σκαλωσιὰν καὶ ρυθμίζων μὲ τὸ γοργὸν μάτι του τὸ παραπέτο, ἀκούσας τοὺς κώδωνας, ἰδὼν καὶ τὴν σκαμπαβίαν εἰσπλέουσαν ἀπὸ τὸ ὕψος ἐκεῖνο ὁποῦ εὑρ σκετο·

— Ὁ Δεσπότης, βρὲ παιδιά, ἦλθε!

Εἶπε· καὶ διακόψας τὴν ἐργασίαν, ὕψωσε πάραυτα ἐπὶ προχείρου κοντοῦ μίαν μεγάλην σημαίαν εἰς ἔνδειξιν τιμῆς ἐπὶ τῆς πρύμνης τῆς σκάφης. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην καὶ ὁ καπετὰν-Περμάχος ἕνας εὔχαρις καὶ καλόκαρδος πλοίαρχος, σκορπίζων ἄφθονον τὴν χαράν, ὁσάκις εὑρίσκετο εἰς τὴν νῆσον μὲ τὰ βιολιά του καὶ τὰ τραγούδια του, τυχὼν ἐκεῖ μὲ τὸ παμμέγιστον βρίκιον, ἕνα αὐστριακὸν σκάφος τεράστιον, ὕψωσεν ἀμέσως καὶ αὐτὸς τὰ σινιάλα του καὶ τὰς σημαίας του καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ἱστοὺς τοῦ μπάρκου, πολύχρωμα καὶ πάμπολλα, καὶ διέταξε τὸν καμαρῶτόν του νὰ τὸν ἀποβιβάσῃ γρήγορα εἰς τὴν σκάλαν, νὰ εὑρεθῇ κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ ἀρχιερέως.

Οἱ χωρικοί, οἱ καταγινόμενοι μὲ τὸ ἁλώνισμα, ἀκούσαντες καὶ αὐτοὶ τοὺς κώδωνας ἐνῷ δὲν ἐξημέρονε καμμία ἑορτή, εἶπαν·

Ὁ Δεσπότης θὰ ἦλθε!

Καὶ ὅσοι ἔτυχε νὰ μὴ ἔχουν τότε ἀνὰ χεῖρας ἐργασίαν ἐπεί-

γουσαν, ἀφήσαντες τ' ἁλώνια πρὸς ὥραν, εἰσῆλθον εἰς τὸ χωρίον καὶ παρετάχθησαν εἰς τὴν ἀγοράν, νὰ ἴδουν τὸν Δεσπότην. Ὥστε ὅταν πλέον ὁ σεβασμιώτατος ἀρχιεπίσκοπος ἀπεβιβάζετο, χαιρετιζόμενος ὑπὸ τοῦ νεαροῦ συμβούλου πρῶτα πρῶτα προλαβόντος τὸν δήμαρχον, ἡ ἀγορὰ ἦτο γεμάτη κόσμον. Τὰ καφενεδάκια καὶ τὰ μαγαζεῖα ὅλα ἤνοιξαν. Ὁ μπάρμπα Χαραλαμπάκης, δύσαντος πλέον τοῦ ἡλίου, ἐμάζευσε τῆς τένταις του κ' ἐφάνησαν οἱ χλοεροὶ κισσοί του καὶ οἱ καταπράσινοί του βασιλικοὶ καὶ αἱ ἀγριομολόχαι μὲ τὰ κίτρινα χονδρὰ λουλούδια των, φυτὰ δροσερά, δι' ὧν ὁ φιλόκαλος γέρων συνείθιζε, κάθε καλοκαῖρι, νὰ στολίζῃ τὸ καφενεδάκι του, καὶ ντοματιαὶς ἀκόμη φυτεύων γύρω γύρω μὲ τὴν ἰδιάζουσαν ἐκείνην εὐωδίαν των. Ἠκούσθη μάλιστα καὶ τὸ χαρμόσυνον κελάδημα ἑνὸς πετροκότσιφα κηρομύτη, κρεμαμένου ἐν κλωβίῳ ὑπὸ τὴν τένταν, θαρρεῖς κ' ἐχαιρέτιζε, τὸ ῥασσοφοροῦν πτηνόν, τὸν ἐλθόντα ἱεράρχην.

Ποῦ εὑρέθησαν πάραυτα ἐκεῖνα τὰ παιδάκια: Ξυπόλυτα τὰ πλεῖστα. Ξεσκούφωτα. Ἡλιοκαυμένα καὶ θαλασσοφημένα, ἀπὸ τὸ κολύμβημα, μὲ τὰ λευκὰ ἢ γεράνια 'ποκαμισάκια των, φουσκόνοντα ὡς φλοκίσκους ἀπὸ τὸν ἑσπερινὸν μπάτην, μὲ τοὺς κόλπους γεμάτους ἀχλάδια· παιδία ξανθὰ καὶ καστανόμαλλα, μὲ ἄχυρα καὶ στάχυα εἰς τὰ κατσαρὰ μαλλιά των, μὲ ἁλάτια εἰς τὰ βλέφαρα καὶ τὰς ὀφρῦς ἀπὸ τῶν θαλασσίων σταγόνων τῶν πηγνυμένων ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ὅλα, ἐν πληθύϊ, συνωστιζόμενα εἰς τὴν ἀποβάθραν, ἀψηφοῦντα τὴν ῥαβδινὴν τοῦ χωροφύλακος μάστιγα.

. . .

Ὁ γλυκύτερος καὶ πρᾳότερος τῶν ἑλλήνων Ἱεραρχῶν.— Τὸ αἰώνιον χαμόγελόν του.— Τὸ σπίτι τοῦ Παπαργυροῦ.— Ἐπάνω ἀπὸ τὸν λιμένα ὡς ἐπὶ σκοπιᾶς.— Μιὰ φορὰ τὸν χρόνον ἀνοίγει διὰ νὰ φιλοξενήσῃ τὸν Δεσπότην.—Ὅλοι νὰ ποῦν τὰ παράπονά των, νὰ ζητήσουν τὴν συμβουλήν του, ν' ἀσπασθοῦν τὴν χεῖρά του. —Ὁ ἕλλην Ἀρχιερεὺς γενικὸς διαιτητὴς εἰς τὸ ποίμνιόν του.— Ἀρχιερεὺς καὶ δικαστής.—Ὅπως εἰς τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους.

Μετρίου ἀνατήματος, εὐτραφής, καλοπερασμένος γέρων, μὲ τὴν πλατεῖαν πολιάν του γενειάδα, ἐπακκουμβῶσαν ἐπὶ κυανοῦ μεταξίνου ζωστικοῦ, ἐξῆλθεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, γλυκὺ καὶ χαρμόσυνον βλέπων πρὸς τὴν ἀγαπητήν του πολίχνην.

Πατήσας ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας, πάντων ἀποκαλυφθέντων καὶ κυπτόντων, ἔστη εὐπρεπῶς ὡς νὰ ἦτο ἐν τῷ χορῷ τοῦ ναοῦ· συνεμάζευσε μὲ τὴν ἀριστεράν του τὸ πλατύγυρον ράσσον του, ἔλαβε τὴν ράβδον του μὲ τὴν ἀσημένιαν λαβήν της καὶ φορῶν ἕνα πολὺ ὡραῖον ἐγκόλπιον εὐλόγησε μεγαλοπρεπῶς καὶ κύκλῳ τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς μακράν, ἱσταμένους εὐλαβῶς πρὸς ὑποδοχήν του καὶ εἰς τὰ παράθυρα καὶ εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ ἤρχισε μὲ τὸ ἡγεμονικόν του ἐκεῖνο παράστημα, μὲ τὸ θεατρικῶς τρεμουλιαστὸν ἐκεῖνο βάδισμά του, τὸ καμάρωμά του μᾶλλον, νὰ προβαίνῃ, πρὸς τὸν καθεδρικὸν τοῦ χωρίου ναόν, τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας, ἕνας Δεσπότης ἐκ τῶν σπανίων καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἐξάκουστος διὰ τὴν εὐαγγελικὴν γλυκύτητά του καὶ τὸ ἀχώριστον ἀπὸ τὰ χείλη του μειδίαμα, ὁ ἐξ Ἄνδρου Καλλίνικος Καμπάνης, ἕνας ἀρχοντοδεσπότης, ἔχων περὶ ἑαυτὸν τοὺς ἱερεῖς ὅλους, καθαρούς, μὲ τὰ κυριακάτικα ράσσα των, συνεσταλμένους, σχεδὸν σιωπηλοὺς ὡς ἐν λιτανείᾳ. Ὁ Παπα-Νικόλας, ἕνας ζωηρὸς ἀλλ' ἀγαθὸς ἐφημέριος, προηγεῖτο βαστάζων μετὰ σεβασμοῦ τὴν πατερίτσαν καὶ «κάμνων τὸν Δεσπότην», ὡς

ἔλεγε κατόπιν εἰς τὸ φιλικόν του ἐκεῖνο μαγαζάκι, κολακευόμενος διὰ τὴν τιμήν, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμαζε «μιὰ φορὰ τὸν χρόνον . . .»

Οἱ κώδωνες καὶ τῶν δύο ναῶν ἐξηκολούθουν νὰ σημαίνωσιν ἀκόμη καὶ ὁ πανηγυρικὸς ἦχός των ἁρμονικῶς συνεχέετο μὲ τὰς φωνὰς τῶν γυναικῶν καὶ κορασίων τῆς ἐπάνω γειτονίας.

— Ὁ Δεσπότης! ὁ Δεσπότης!

Οἱ νησιῶται, ὅπως-ὅπως, ἄνιπτοι, ἀκτένιστοι, μὲ τὰ καθημερινά των, εἰς γραμμὴν παραταχθέντες, ἀπὸ τῆς ἀποβάθρας μέχρι τοῦ ναοῦ ἀπεκαλύπτοντο κατὰ τὴν διάβασίν του, δεχόμενοι τὴν εὐλογίαν του.

—

Βραδειὰ σεληνοφώτιστος. Ἐφεγγοβόλουν ἀπὸ τὰ φῶτα τῶν λαμπῶν καὶ λύχνων τὰ μεγάλα παράθυρα τοῦ μεσαίου πατώματος ἐκείνης τῆς παλαιᾶς λιθοκτίστου καὶ ἀρχοντικῆς οἰκίας, τοῦ Παπαργυροῦ τὸ σπίτι, ἑνὸς ἄρχοντος τῆς νήσου, ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ὁποίου ἐφιλοξενεῖτο πάντοτε, παρεπιδημῶν ἐν τῇ νήσῳ, ὁ ἀρχιεπίσκοπος. Ἦτο ἀκατοίκητος ὅλον τὸ ἔτος, κατάκλειστος καὶ σκοτεινή, μὲ τοὺς ἀσβεστοκτίστους πυργοειδεῖς τοίχους της, τρόμος τῶν παιδίων τὴν νύκτα, τὰ ὁποῖα τὴν ἐπίστευον ὡς στοιχειωμένην. Οὐδεὶς ἄλλος ποτὲ κατῴκησεν ἐν αὐτῇ. Θαρρεῖς καὶ ὁ κτίτωρ αὐτῆς τὴν ἔκτισεν ἐπίτηδες διὰ τὸν Δεσπότην, ὅστις μόλις ἀποπερατώσας αὐτήν, χειροτονηθεὶς ἱερεὺς ἐφημέρευεν ἔν τινι χωρίῳ τῆς Εὐβοίας. Τὸ ἐπάνω αὐτῆς πάτωμα ἦτο ἀτελείωτον, μὲ τὰ ἰκρία ἀκόμη τῶν μαστόρων. Τὸ κάτω ὅμως ἦτο μὲ πολλὴν φιλοκαλίαν περιποιημένον, μ' αἰθούσας καὶ μὲ δωμάτια καὶ μ' ἕνα παμμέγιστον μαρμάρινον ἐξώστην. Εὐρύχωρος κατοικία, ἥτις μίαν φορὰν τὸ ἔτος ἔπρεπε νὰ ἀνοίξῃ τὰ παράθυρά της, νὰ ξεσκονισθῇ, ν ἀερισθῇ, νὰ στολισθῇ, νὰ φωτισθῇ, νὰ δεχθῇ τὸν ἀρχιερέα καὶ τὴν συνοδείαν του, ἀποτελουμένην ἀπὸ ἕνα κοσμικὸν ὑπηρέτην μὲ μακρὰν κόμην καὶ σκοῦφον καλογηρικόν, προσόντα μέλλοντος κληρικοῦ, ἀπὸ ἕνα ἱεροδιάκονον σπανὸν καὶ γηραλέον, ἀλλὰ μὲ ὡραίαν φωνήν, ὡς πτερομαδημένην καρδερίναν,

ἀπὸ ἕνα ἀρχιμανδρίτην τῆς ἀρχιεπισκοπῆς καὶ πρωτοψάλτην ῥινόφωνον, σιωπηλὸν συνήθως, ἐκτὸς ὁσάκις ἔψαλλε.

—

Ἐδῶ, εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν μὲ τὰ μαρμαρένια μπαλκόνια οἰκίαν, ἤθελον προσέλθει οἱ νησιῶται ν' ἀσπασθῶσι τὴν δεξιὰν τοῦ ἀρχιερέως, νὰ εἴπωσι τὰ παράπονά των, ν' ἀκούσωσι τὴν συμβουλήν του, νὰ λάβωσι τὴν εὐλογίαν του.

Ἀνδρόγυνα ἐν φαινομένῃ εἰρήνῃ, ἐκεῖ ἐλάμβανον τὸ τελειωτικὸν διαζύγιον. Διεζευγμένοι ἄλλοι, ἐκεῖ εἰρήνευον καὶ ἐφιλιοῦντο. Συνοικέσια παράνομα διελύοντο καὶ ἄλλα οἰκονομικῶς ηὐλογοῦντο. Ὁ ἑλληνικὸς λαός, ἐκ παραδόσεως, τρέφων ἀπόλυτον εὐλάβειαν πρὸς τὸν Δεσπότην, ἐνώπιον τῆς Α. Σεβασμιότητος ὑποβάλλει τὴν λύσιν τῶν ἱερωτέρων του καὶ μυστικωτέρων του ὑποθέσεων. Ἐξομολογεῖται εἰς τὸν Δεσπότην του ἐλευθέρως καὶ ἀνυποκρίτως, κύπτων εἰς τὴν ἐπιβολήν, ἣν ἀσκεῖ ἐπὶ τῆς ψυχῆς του ἡ σεμνὴ καὶ μεγαλοπρεπὴς μορφὴ τοῦ Ἕλληνος ἀρχιερέως. Ἀπ' αὐτοῦ πολλάκις ζητεῖ ἐν ἀνάγκῃ τὴν ἔκδοσιν ἐπιτιμίων ἢ τὴν λύσιν προηγηθέντων ἀφορισμῶν. Κλαπέντα πράγματα εἰς τὸν Δεσπότην κρυφὰ θὰ καταθέσῃ, μετανοήσας ἢ φοβηθείς, ἵνα κρυφὰ ὁ Δεσπότης ἀποδώσῃ αὐτὰ εἰς τὸν κύριόν των. Μνημόσυνα καὶ ἀνακομιδαὶ λειψάνων, λειτουργίαι καὶ ἀγρυπνίαι ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τῶν κεκοιμημένων, ὅλα, εἰς τὸν ἀρχιερέα ἀνατίθενται·

— Σὰν ἔλθῃ ὁ Δεσπότης!

Ἀκόμη καὶ τὸν ἄσπλαγχνον τοκογλύφον, μὲ τὸν Δεσπότην του ὁ χωρικὸς θὰ φοβερίσῃ·

— Σὰν ἔλθῃ ὁ Δεσπότης, ταλαίπωρε!

Ἡ πενθερὰ πάλιν, ἡ τλήμων, ἡ ἔχουσα σπουδαίας ἀφορμὰς κατὰ τοῦ γαμβροῦ της, εἰς τὸν Δεσπότην ἀναθέτει τὴν ἐκδίκασιν·

— Σὰν ἔλθῃ ὁ Δεσπότης!

Ἐκείνη ἡ πτωχὴ γραῖα, ὁποῦ καμμίαν προστασίαν δὲν ἔχει εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, βλέπουσα τὸν ἅρπαγα ἐκεῖνον γείτονα, ὁποῦ ἅρπασε τὴν ἐλαίαν της, διότι ἦτο τάχα ἐπάνω εἰς τὸ σύνορον, ὁποῦ

τῆς κόπτει τὴν συκῆν, διότι τοῦ ἐσκίαζε δῆθεν τὴν ἄμπελον, φυεῖσα μέσα εἰς τὸ σύνορον, ὁποῦ τῆς κρημνίζει τὴν σκάλαν τοῦ σπιτοῦ της τοῦ πτωχικοῦ, διότι τοῦ ἔκοπτε τὸν δρόμον καὶ τοῦ ἔκλειε τάχα τὴν εἴσοδον, ἡ πτωχή, ὁποῦ δὲν ἔχει ἐδῶ εἰς τὸν κόσμον καμμίαν προστασίαν, οὔτε ἐνώπιον τοῦ δημάρχου, οὔτε ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδίκου πολλάκις, παραμυθεῖται λέγουσα·

— Σὰν ἔλθῃ ὁ Δεσπότης!

Ἐνώπιον τῆς Α. Σεβασμιότητος, μέσα εἰς τὰς μεγάλας ἐκείνας ἀρχοντικὰς αἰθούσας οἱ ἱερεῖς τοῦ χωρίου, οἱ ἐφημέριοι, θὰ ἐκθέσωσιν, ἕνας - ἕνας, τὰ παράπονά των, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ὁ ἕνας κατὰ τοῦ ἄλλου. Θὰ ἐξομολογηθῶσιν εἰς τὴν κρυφὴν ἐκείνην καὶ σκοτεινὴν καμαρίτσαν. Θὰ ζητήσωσι παρ᾽ αὐτοῦ τὴν Εἰρήνην, τὸ ὡραιότερον καὶ τελευταῖον τοῦ Εἰρηνοδώρου Χριστοῦ δῶρον, τὴν ὁποίαν χαρίζουν εἰς κάθε λειτουργίαν των εἰς τοὺς χριστιανοὺς καὶ τὴν ὁποίαν ὅμως αὐτοὶ δὲν ἔχουν. Ἐκεῖ ἐνώπιον τοῦ Ἱεράρχου των θὰ ἐλέγξωσι, θὰ ἐλεγχθῶσι, θὰ εἰρηνεύσουν, θὰ ἀγαπήσουν, καθὼς τὰ χωρισμένα ἀνδρόγυνα, ἵνα μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Πνευματικοῦ των Πατρός, λησμονήσουν τὴν ἀγάπην καὶ ἐπαναρχίσουν τὰς μικροέριδας καὶ τὰ μικρομαλώματα, τὰς φανερὰς καὶ κρυφὰς πρὸς ἀλλήλους κατακρίσεις, διὰ παραμικρὰ συνήθως πράγματα, διὰ μίαν προσφοράν, διὰ καμμίαν τελετουργίαν ἢ καμμίαν ἐξοχικὴν πανήγυριν, ποῖος θὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ καὶ ποῖος θὰ ὑπάγῃ ἐδῶ.

Ὦ ἀθάνατε Θεολόγε Γρηγόριε! Πόσον μεγάλην ἀλήθειαν ἐξήνεγκε τὸ ἅγιόν σου στόμα, ὅταν ἀπήγγειλε τὸν ἀξιωματικὸν ἐκεῖνον στίχον εἰς τὰ ἀθάνατα Ἔπη σου·

«Χαίρετε, ἱερεῖς μου,
«Οἱ ἐπερχόμενοι πικρῶς ὁ εἷς κατὰ τοῦ ἄλλου»

Η τράπεζα τοῦ Δεσπότη.—Ἐδέσματα καὶ ὀψα ποικίλα.—Ὁ γενικὸς Οἰκονόμος του.—Ἡ ἐλεημοσύνη του.—Ἡ πανηγυρικὴ Δεσποτικὴ λειτουργία.--Μονοκλησιά.— Δεύτερον Πάσχα.—Τὰ χρυσᾶ του ἄμφια. — Ὁ ὑποψήφιος Ἀναγνώστης.—Ἀπὸ τὰ μικρά του χρόνια ὀνειρεύεται τὴν ἱερωσύνην.— Τὰ βιβλία του, τὸ λιβανιστερό του, τὸ ἐκκλησιδάκι του, τὸ πετραχεῖλί του. — Ὁ Ἐπιτάφιός του.— Ἡ . . . Λειτουργία του.

Καὶ πόσα φαγητὰ πάλιν, πόσαι κουλοῦραι καὶ πόσα ἐδέσματα ἐκλεκτὰ ἐξέρχονται μυστικὰ τὴν νύκτα, ἀφοῦ εἰσῆλθον φανερά, ἀπὸ τὴν μεγάλην αὐτὴν οἰκίαν, ὅπου φιλοξενεῖται ὁ Δεσπότης, νὰ μοιρασθῶσιν εἰς τοὺς πτωχοὺς τοῦ χωρίου ἀπὸ τὸν Δημαρχικὸν κλητῆρα, ὅστις γνωρίζει αὐτούς. Διότι οἱ πτωχοὶ τῶν χωρίων δὲν εἶνε ὡς οἱ τῶν πόλεων γνωστοί. Εἶνε ὅλοι ἄγνωστοι. Κρυμμένοι μέσα εἰς τὰς καλύβας των, ζῶντες μὲ λάχανα τοῦ ἀγροῦ, ἵνα μὴ σημειωθῶσι φανερὰ εἰς τὸ χωρίον μὲ τὴν ἐπαίσχυντον σφραγῖδα τῆς ἐπαιτείας . . . Φαγητὰ πλούσια καὶ ἐκλεκτά.

—Γιὰ τὸν Δεσπότην!

Περὶ αὐτῶν ἔχει τὴν μέριμναν ὁ ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος. Αὐτὸς θὰ τακτοποιήσῃ, ὡς οἶδεν, ὅσα ὁ κ. Δήμαρχος θὰ τοῦ στείλῃ, καὶ ὅσα ὁ ἀρχοντοπλοίαρχος ἐκεῖνος καὶ ὅσα τὸ Καινούργιο Μοναστῆρι. Καὶ κρέατα καὶ ὀψάρια ἰδίως, συναγρίδας καὶ φαγκριὰ ἄρτι ἁλιευθέντα καὶ ἄλλα εὐώδη θαλασσινὰ καὶ γαλακτερὰ καὶ ἄλλα καὶ ἄλλα . . .

Ὁ ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος θὰ φροντίσῃ περὶ ὅλων αὐτῶν. Αὐτὸς θὰ στείλῃ ἄνθρωπον εἰς τὸ Καινούργιο Μοναστῆρι, νὰ γνωστοποιήσῃ τὸν ἐρχομὸν τοῦ ἀρχιερέως καὶ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τοὺς κήπους τὰ πλέον δροσερὰ σαλατικὰ καὶ τὰ πρωτόλεια τῶν γλυκυτάτων τῆς νήσου ὀπωρῶν, ἰδίως τῶν μυροβόλων ἐκείνων ἀχλαδιῶν,

θὰ ζητήσῃ ὁμοίως παλαιὸν μοσχάτον οἶνον· ἰδιαιτέρας σκευασίας τῆς Μονῆς, τὸν καλούμενον 'Αλυπιακόν, ὄχι διὰ τὸ ἰδίωμα τοῦ εὐφραντικοῦ ποτοῦ ν' ἀποδιώκῃ τὴν λύπην τῶν τεθλιμμένων, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν πρῶτον κατασκευαστὴν αὐτοῦ, τὸν ἁγιώτατον Ἡγούμενον 'Αλύπιον ὀνωμασθέντα οὕτω· θὰ στείλῃ καὶ εἰς τὸν Τσουγκριᾶν τὴν πρὸ τοῦ λιμένος Μοναστηριακὴν ἀλσώδη νησίδα, ὅπου τὸ μέγα τῆς Μονῆς Μετόχιον καὶ τὰ πλ ύσια αὐτῆς ποίμνια. Ὁ ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος θὰ στείλῃ καὶ εἰς τὰ Καμπιὰ ὅπου τὰ πλουσιώτερα τῆς νήσου ποιμνιοστάσια, καὶ εἰς τὸ Κάστρον ἀκόμη ὅπου τὰ ὄστρεα καὶ τὰ ἄλλα ἄγρια θαλασσινά, καὶ μάλιστα ἀστακοὶ καὶ κάβουροι.

Μιὰ φορὰ τὸν χρόνον οἱ ἀγαθοὶ νησιῶται ἀπολαμβάνουσι τὴν εὐτυχίαν νὰ φιλοξενήσουν ἐπὶ δεκαπενθήμερον τὸν Δεσπότην των μὲ τὴν συνοδείαν του καὶ ἔχουν πόθον νὰ ἐπιδείξουν πλουσιωτάτην τὴν φιλοξενίαν των, ἀφοῦ μάλιστα εἶνε βέβαιον, ὅτι τὰ πλούσια ἐκεῖνα καὶ σπάνια ἐδέσματα οἱ νησιῶται θὰ τὰ ἀπολαύσουν μὲ ἰδιαιτέραν χαρὰν προσφερόμενα εἰς τοὺς πτωχούς των ἀπὸ τὸν λιτότατα διαιτώμενον Ἱεράρχην, ὅστις οὐδέποτε γευματίζει μόνον μὲ τὴν συνοδείαν του, ἀλλὰ αἰσθάνεται ἰδιαιτέραν χαρὰν νὰ γευματίζῃ προκαθήμενος ἐν μέσῳ πολλῶν συνδαιτυμόνων, καλῶν εἰς τὴν τράπεζάν του τοὺς ἄρχοντας καὶ προὔχοντας τῆς νήσου καὶ ἄλλους φιλευσεβεῖς, τοὺς ὁποίους ἀγάλλεται νὰ τοὺς βλέπῃ τρώγοντας, ἐν ᾧ ὁ ἴδιος ὀλίγον τι μετέχει ἐκ τῶν ἐδεσμάτων, εὐχαριστούμενος νὰ διηγῆται διάφορα ἀνέκδοτα ἐκ τοῦ ταξειδίου του μὲ ὄντως πατριαρχικὴν χάριν.

—

— Σὰν ἔλθῃ ὁ Δεσπότης!

Λέγει καὶ ἡ νεόνυμφος ἐκείνη πρὸς τὴν μητέρα της, τακτοποιοῦσα τὰ νυμφικά της, τὰ ὁποῖα ὀλίγον συνεπτύχθησαν, ἐν τῷ κιβωτίῳ, νὰ τὰ φορέσῃ ἀτσάκιστα πάλιν, ὡς νεόνυμφος, ὅταν ἔλθῃ εἰς τὸ χωρίον ὁ ἀρχιερεύς, νὰ πάρῃ τὸ ἀντίδωρον, τὴν ἀναφορὰν ὅπως λέγουν εἰς τὸ χωρίον, ἀπὸ τὰς χεῖράς του . . .

Τὴν ἡμέραν ὁποῦ θὰ λειτουργήσῃ ὁ ἀρχιερεὺς πανηγυρίζει ὅλον τὸ χωρίον, ἐγκαινίζον ἑορτὴν μὴ περιεχομένην εἰς τὸ Ἁγιολόγιον. Καὶ πολὺ πρεπόντως. Οἱ ἀρχιερεῖς ἀπολαύουσιν ἀμερίστου σεβασμοῦ εἰς ὅλα τὰ χωρία τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ἕλλην χωρικὸς ἐκ παραδόσεως ἀγαπᾷ τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς Ἀκολουθίαις, ἀγαπᾷ τὴν εὐπρέπειαν. Εἶνε ὑπερήφανος εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἑορτάς του. Θὰ γείνῃ τότε «μονοκκλησιὰ», δηλαδή, τὴν ἡμέραν ἐκείνην, θὰ τελεσθῇ μία μόνον λειτουργία ἐν τῇ πολίχνῃ, κλειομένων τῶν ἄλλων ναῶν. Θὰ ἴδῃ λοιπὸν ὁ χωρικὸς τὸν ἀρχιερέα ὁλόχρυσον, ἱερουργοῦντα μὲ τόσους ἱερεῖς, τοὺς ἱερεῖς ὅλου τοῦ χωρίου. Θ' ἀκούσῃ ψαλμῳδίαν, διότι οἱ τακτικώτεροι ἀρχιερεῖς παραλαμβάνουσι μεθ' ἑαυτῶν καὶ τοὺς πρωτοψάλτας των. Θὰ ἴδῃ τοὺς πολυελαίους ὅλους νὰ τοὺς ἀνάψωσιν ὡς εἰ. τὸ Μέγα Πάσχα. Θὰ ἴδῃ συγκέντρωσιν κόσμου πολλοῦ. Θ' ἀκούσῃ τὸ Εὐαγγέλιον ἀπὸ τὸν καλλίφωνον ἱεροδιάκονον. Θὰ ἴδῃ πόσον μεγαλοπρεπὴς εἶνε ὅλη ἡ θεία Λειτουργία, ἥτις συνήθως εἰς τὰ χωρία εἶνε τόσον πενιχρά, παρέχουσα τὴν εἰκόνα μεγαλοκτηματίου πτωχεύσαντος... Θ' ἀκούσῃ τέλος τὸ κήρυγμα τοῦ ἀρχιερέως ἁπλοῦν καὶ ὠφέλιμον· καὶ λαβὼν τὸ ἀντίδωρον καὶ ἀσπασθεὶς τὴν χεῖρα τοῦ Δεσπότη, ὁ καϋμένος ὁ χωρικός, θὰ στενάξῃ βαθέως ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν καρδιάν του, ἀγαλλόμενος·

—Σήμερα, βρὲ παιδιά, κατάλαβα πῶς εἶμαι χριστιανός!...

—

Ὅλον τὸν χειμῶνα κατόπιν θὰ διηγῆται ἡ κόρη, ἡ ὁποία κλεισμένη τὰς ἄλλας ἑορτάς, μόνον ὅταν ἐλειτούργησεν ὁ Δεσπότης ὑπῆγε μὲ τὴν μητέρα της εἰς τὴν Ἐκκλησίαν·

—Ὁ σάκκος του, μάννα μου, ὁ σάκκος... φῖνο μάλαμμα! Νὰ εἶχα ἕνα κομμάτι νὰ βάλω στὰ προμάνικα τοῦ μπαμπουκλιοῦ μου!.. Ἄμ ἡ κορώνα του πάλιν!... τί σοῦ ἔλεγεν ἡ κορώνα του! Φῖνο βενέτικο φλουρί! Ὅλη ἀπὸ χρυσάφι καὶ ἀπὸ τιρτίρι. Καὶ τί διαμαντόπετραις ἦταν ἐκείναις μαννούλα μου! καὶ τί μαργαριτάρια!.

Καὶ ὁ μικρὸς ἐκεῖνος υἱὸς τοῦ ναύτου, ὁποῦ ἐγεννήθη, θαρρεῖς,

μὲ θείαν εὐλογίαν, τῆς εὐχῆς τὸ παιδί, ὅπως τὸν ὀνομάζουν εἰς τὴν πολίχνην, ὅλον τὸν χειμῶνα κατόπιν, μὲ μίαν ζηλευτὴν ἰδιοτυπίαν, οὔτε παίζει, οὔτε βλασφημεῖ, ὡς τ' ἄλλα παιδία. Ἀλλὰ κλεισμένος εἰς τὴν καμαρίτσαν ἐκείνην, μόλις ἔλθῃ ἀπὸ τὸ σχολεῖον, ἐν ἐγρηγόρσει ὀνειρεύεται τοῦ Μιλτιάδου τὸ τρόπαιον, ἀναπολῶν τὴν ὁλόχρυσον ἐκείνην εἰκόνα τοῦ Δεσπότη, ἥτις μὲ ἀνε ίτηλα ὁλόχρυσα χρώματα ἐχαράχθη μέσα εἰς τὴν ψυχήν του, τὴν ἡμέραν ὁποῦ ἐχειροτόνησεν ὁ Δεσπότης ἕνα ἱερέα, εἰς ἀντικατάστασιν ἀποθανόντος ἐφημερίου. Ἂν καὶ τόσον μικρός, εὐφυέστατος ὅμως, δὲν παύει ἀπὸ τὸ νὰ διηγῆται εἰς τὴν μητέρα του τὰς ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν χειροτονίαν ἐκείνην, ἐντυπώσεις ἁγνοῦ παιδίου.

— Νὰ ἰδῇς, μάννα μου, πῶς ἐχόρευαν γύρω-γύρω ἀπὸ τὴν ἁγίαν Τράπεζαν κρατοῦντες ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ ἄλλοι παπάδες τὸν νέον, καὶ ψάλλοντες· «Ἡσαΐα χόρευε...» Καὶ ἔφερναν γύρω τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν καὶ ἐφιλοῦσεν ὁ νέος παπᾶς εἰς κάθε γύρον τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν καὶ τὸ χέρι τοῦ ἀρχιερέως. Ἐγὼ ἔκλαια ἀπὸ τὸν θαυμασμόν-μου.

Ἄχ! Νὰ ἤμουν ἐγὼ τώρα δά!...

Ἔχει λαμπάδας τώρα τὸ παιδάκι αὐτό, ἔχει βιβλία ἐκκλησιαστικά, ἔχει κ' ἕνα παλαιὸν καὶ ἄχρηστον ἐπιτραχήλιον, ὁποῦ τοῦ ἐχάρισε μιὰ μέρα ὁ Παπαχαραλαμπίτης μὲ μίαν ἐλαφρὰν μπατσίτσαν, τὴν συνήθη θωπείαν του, καὶ μὲ μίαν εὐχήν·

— Νά, βρὲ Μιχαλάκη. Ἐσὺ θὰ γείνῃς παπᾶς, μιὰ μέρα!...

Ἔχει ἐκεῖ κι' ἕνα λιβανιστερὸν ὁ μικρὸς παῖς· καὶ ψάλλει καὶ λιβανίζει. Καὶ οἱ γονεῖς του μετ' εὐφροσύνης τὸν ἀκούουσιν ἀπέξω ἀπὸ τὴν καμαρίτσαν του, τὴν ὁποίαν ἔχει μεταβάλει εἰς ναΐσκον.

— Κέλευσον... Κελεύσατε... Κέλευσον Δέσποτα ἅγιε, τὸν νῦν προσφερόμενόν σοι...

Ἔχει καὶ Ἅγιον Βῆμα, παῦ μόλις τὸν χωρεῖ τὸν νεανίσκον, μὲ τὸ τέμπλεον, μὲ τῆς εἰκονίτσες του, μὲ ὅλα· καὶ ψάλλει καὶ λιβανίζει ὡς τὰ μεσάνυχτα. Ἔχει ἀκόμη καὶ Ἐπιτάφιον ἕνα μικρούτσικον κουβούκλιον, ὁποῦ τὸ κατεσκεύασε μόνος του· καὶ τὸ

στολίζει καὶ τὸ ψάλλει καὶ τὸ περιφέρει ἐν λιτανείᾳ εἰς ὅλην τὴν οἰκίαν. Καὶ λειτουργεῖ καὶ μοιράζῃ καὶ ἀντίδωρον τάχα...

Καὶ ὅταν ἐντρυφήσῃ πλέον τὸ μικρὸν παιδίον μὲ τὴν ἄθῳαν του ἐκείνην εὐφροσύνην, ὅταν νυστάξῃ, θὰ πέσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρός του, ὁποῦ τόσον τὸ ἀγαπᾷ τ' ὁλόξανθον παιδίον, στῆς μαννούλας του τὰς ἀγκάλας, θὰ πέσῃ καὶ θ' ἀποκοιμηθῇ μὲ τὤνειρον:

— Πότε θὰ μὲ κάμετε, ἀναγνώστη, μαννούλα μου;

Ἐκεῖ, ὡς ἐν κοιτίδι ἐμψύχῳ ἁπαλὰ θὰ κοιμηθῇ, πουλλίου ὕπνον, ἐνῷ τοὺς βοστρύχους τοῦ ἀγγελικοῦ προσώπου του, θὰ θωπεύῃ τὸ τρυφερὸν τῆς μάννας του βαυκάλημα·

— Σὰν ἔλθῃ ὁ Δεσπότης, Μιχαλάκη μου!

Ἡ χώρα τῆς Σκιάθου ἀπὸ τοῦ λιμένος

ΠΑΝΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΝΑΟΙ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Ἡ ἔμπνευσις τοῦ παρόντος ἄρθρου.—Ἡ πρὸς τὴν Θεοτόκον τιμὴ παναρχαία.—Αἱ πρῶται εἰκόνες της καὶ οἱ πρῶτοι Ναοί της.—Ὁ Ἀπόστολος Λουκᾶς ὁ πρῶτος ζωγράφος της.—Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ναὸς τῶν Βλαχερνῶν καὶ τὸ περιώνυμον ἁγίασμα.—Ἡ νέα Βασιλικὴ Ἐκκλησία ἐντὸς τοῦ Βασιλικοῦ Παλατίου χρυσοστόλιστος ὅλη.—Ἡ οἰκοδομὴ αὐτῆς ἀπὸ πλουσιωτάτην ὕλην μαρμάρων.—Τὰ πανέκλαμπρα ἐγκαίνια αὐτῆς—Ὁ πανηγυρικὸς λόγος τοῦ Πατριάρχου Φωτίου.

Ταξειδεύων εἰς Ἅγιον Ὄρος καὶ προσκυνῶν τὰ ἐν ταῖς Μοναῖς ἐκεῖ φυλασσόμενα μέσα εἰς τὰ πλουσιώτατα σκευοφυλάκια ἅγια Λείψανα καὶ λοιπὰ ἱερὰ κειμήλια, ἰδιαιτέραν ᾐσθανόμην εὐλάβειαν πρὸς τὰς πολυτίμους καὶ παναρχαίας Εἰκόνας της Ὑπεραγίας Θεοτόκου, πολυτιμότατα λείψανα τῆς Βυζαντινῆς ἁγιογραφίας. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἄλλαι θαυμασταὶ καὶ θαυματουργοὶ εἰκόνες τῆς Παναγίας αἱ ἐπὶ ἰδιαιτέρων Προσκυνηταρίων ἀνακείμεναι εἰς τοὺς Ναοὺς τῶν Μονῶν, ἑκάστη μὲ τὸ ἰδιαίτερον ὄνομά της καὶ μὲ τὴν ἰδιαιτέραν ἱστορίαν της, μοῦ ἐκίνουν τὸν θαυμασμὸν πάντοτε διά τε τὴν ζωγραφίαν αὐτῶν ἀρχαίαν Βυζαντινὴν καὶ τὴν ἱστορικὴν προέλευσίν των, καὶ διὰ τὰ πάμπολλα ἐπ' αὐτῶν ἀναθήματα, μαρτύριον ἀψευδὲς τῶν τε γενομένων παρὰ τῆς Θεομήτορος θαυμάτων καὶ τοῦ ἀπείρου σεβασμοῦ πρὸς τὴν Ἀειπάρθενον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Μητέρα καὶ ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν μεσίτριαν καὶ σκέπην.

Ὑπὸ τῶν ζωηρῶν τούτων συναισθημάτων κατεχόμενος, ἐφησυχάζων δὲ ἐν τῇ φιλοξένῳ καὶ ἀγαπητῇ μοι ἐν Κατουνακίοις Καλύβῃ τοῦ σεβαστοῦ μοι γέροντος κὺρ Δανιήλ, ἀνεπόλησα ὅ,τι εἶχον

ἀναγνώσει περὶ τοῦ θέματος τούτου ἐν διαφόροις συναξαρίοις καὶ ἄλλοις ἐπιστημονικοῖς συγγράμμασι ἁγιογραφικοῖς παρ' εἰδικῶν βυζαντινολόγων συντεταγμένοις.

Ἀπὸ τοὺς αὐτόπτας καὶ ὑπηρέτας τοῦ σαρκωθέντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ὑπεραγίας αὐτοῦ Μητρὸς παραλαβόντες οἱ διάδοχοι καὶ μαθηταὶ αὐτῶν ἐτ μων καὶ ἐδόξαζον τὴν Θεοτόκον καὶ Ἀειπάρθενον Μαρίαν ὡς προστασίαν καὶ σκέπην τῶν χριστιανῶν, καὶ ἰδιαιτέραν εὐλάβειαν ἑκάστοτε ἀπέδιδον πρὸς τὴν Θεομήτορα, τὴν μεσίτριαν καὶ καταφυγὴν τῶν ἁμαρτωλῶν. Ἡ δὲ ἰδιάζουσα αὕτη τιμή, ἡ δικαίως ἀπονεμηθεῖσα ὑπὲρ ἅπαντας τούς ἁγίους πρὸς τὴν ἀκήρατον τοῦ Θεοῦ Μητέρα, τὴν προεκλεχθεῖσαν ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν, τὴν ὑψηλοτέραν τῶν Χερουβὶμ καὶ ἐνδοξοτέραν τῶν Σεραφίμ, τὴν τόσον τιμηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Υἱοῦ Αὐτῆς καὶ Θεοῦ, διὰ τῶν αἰώνων διέβη εἰς πάσας τὰς Ἐκκλησίας τῶν Ὀρθοδόξων, ζωντανὴ καὶ ἀκμαία πάντοτε, καὶ ἀεννάως λαμπρυνομένη διὰ τῶν ἀπείρων παρ' αὐτῆς τελουμένων θαυμάτων, τῶν ὁποίων πλήρης εἶνε ἅπας ὁ ὀρθόδοξος κόσμος, ἔφθασε μέχρι ἡμῶν ζωντανὴ πάντοτε καὶ πανέκλαμπρος, καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ καταυγάζουσα τὰ πέρατα τῆς εὐσεβείας μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων, ὅτε κατὰ τὴν τελευταίαν Κρίσιν, αὐτὴ ἡ μήτηρ τοῦ Ἐλέους καὶ τῆς Εὐσπλαγχνίας θὰ ὑψώσῃ ἱκεσίους χεῖρας πρὸς τὸν Υἱόν της καὶ Κριτὴν ὑπὲρ ἐλέους καὶ σωτηρίας τῶν ὁμολογησάντων αὐτὴν ἀληθῆ Θεοτόκον καὶ Ἀειπάρθενον καὶ εὐσεβῶς βιωσάντων.

Τὴν εὐλάβειάν των ταύτην τὴν ἀνυπέρβλητον θέλοντες νὰ ἐκδηλώσωσιν ἐμπράγματον οἱ πρῶτοι χριστιανοί, ἀμέσως, μετὰ τὴν θείαν αὐτῆς Μετάστασιν, ἤρχισαν νὰ ζωγραφίζωσιν αὐτὴν ἐπὶ εἰκόνων, ὡς Πάναγνον μητέρα, βαστάζουσαν ἐν ἀγκάλαις τὸν Κύριον, καὶ νὰ οἰκοδομῶσι ναοὺς εἰς τιμὴν αὐτῆς καὶ δόξαν. Ἡ παράδοσις ὅμως τὴν εἰκονογράφησιν τῆς Θεοτόκου ἀναβιβάζει εἰς πολὺ ἀκόμη ἀρχαιοτέρους χρόνους, εἰς χρόνους κατὰ τοὺς ὁποίους ἔζη ἀκόμη ἡ Παναγία.

Γνωστὴ καὶ ἱστορικὴ κατέστη πλέον ἡ παράδοσις ἡ ἐπιφημίζουσα ὡς πρῶτον εἰκονογράφον τῆς Θεοτόκου τὸν Ἀπόστολον Λουκᾶν, ὅστις καὶ μόνος ἐκ τῶν Εὐαγγελιστῶν περιέγραψε τὸν κοσμοσωτήριον Εὐαγγελισμὸν αὐτῆς. Ὁ θεῖος Λουκᾶς, λέγεται ὅτι γράψας τὰς πρώτας εἰκόνας τῆς Θεοτόκου, παρουσίασε ταύτας Αὐτῇ πρὸς εὐλογίαν· ἡ δὲ Παναγία θελχθεῖσα ἐκ τῆς ὡραιότητος καὶ ἀκριβείας αὐτῶν ηὐλόγησεν αὐτὰς καὶ εἶπεν· «Ἡ χάρις τοῦ ἐξ ἐμοῦ τεχθέντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἔσται μετ᾽ αὐτῶν πάντοτε».

Ἀλλὰ καὶ ναὸν πρὸς τὴν Θεοτόκον πρῶτοι ἤγειραν οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Ἰωάννης.

Τὴν τρυφερὰν περὶ τούτου παράδοσιν οὕτω χαριέστατα διηγεῖται ὁ πεζογράφος Δαμασκηνὸς ἐν τῷ λόγῳ του «εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς Ὀρθοδοξίας», λαβὼν αὐτὴν ἐκ παλαιοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφέως·

«Ἀντίπερα τῶν Ἱεροσολύμων ὡς 18 μίλια, εἶναι κάστρον ὁποῦ ὀνομάζεται Λύδδα. Τὸν καιρὸν γοῦν ὁποῦ ἦσαν οἱ πρῶτοι τῶν Ἀποστόλων ζωντανοί, Πέτρος καὶ Ἰωάννης, ἔκαμαν Ἐκκλησίαν εἰς τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας, ἔπειτα ὑπῆγαν εἰς τὴν Παναγίαν καὶ εἶπάν την·

»—Δέσποινα Παρθένε! Παρακαλοῦμέν σε οἱ δοῦλοί σου, μίαν δέησιν νὰ μᾶς κάμῃς. Ἐκκλησίαν ἐκτίσαμεν εἰς τὴν Λύδδαν, εἰς τὸ ὄνομά σου. Λοιπὸν ἔπαρε τὸν κόπον καὶ κόπιασε νὰ τὴν εὐλογήσῃς, ὅτι βουλόμεθα νὰ τὴν ἐγκαινιάσωμνε.

»Λέγει τους ἡ Παναγία·

»—Σύρτε καὶ θέλετε μὲ εὕρει ἐκεῖ.

Ὑπῆγαν γοῦν οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὸν Ναὸν καὶ — ὢ τοῦ θαύματος!— εἶδον τὴν Παναγίαν ζωγραφισμένην εἰς τὸν δεξιὸν μαρμαρένιον στῦλον τῆς Ἐκκλησίας...»

—

Ἀφ᾽ οὗ δὲ οὕτω ἤρχισε τόσον λαμπρῶς ἡ δι᾽ ἐξωτερικῶν σημείων ἀναπαράστασις τῆς πρὸς τὴν Θεοτόκον εὐλαβείας τῶν χριστιανῶν, ἔκτοτε ἀνηγέρθησαν παμπληθεῖς καὶ πολυτελεῖς ναοὶ

εἰς πᾶσαν γῆν Ἑλληνικὴν εἰς ὄνομα τῆς Παναγίας καὶ ἐζωγραφήθησαν πάμπολλαι εἰκόνες αὐτῆς ὑπὸ διασήμων βυζαντινῶν ζωγράφων, καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς τέχνης κατὰ τοὺς ἐνδόξους τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων μας χρόνους, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἔτι καὶ σήμερον διασῴζονται ἱκαναὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἐλευθέρας καὶ δούλης καὶ ὡς θαυματουργοὶ ἰδιαιτέρας ἀπολαμβάνουσαι τιμῆς.

Θαυμασιώτατος καὶ ἱστορικώτατος μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων τῆς Παναγίας Ναῶν, ἦτο ὁ περιβόητος ναὸς τῶν Βλαχερνῶν, εἰς τὰ ἐνδότατα τοῦ Κερατίου κόλπου, ἐν τῇ Βασιλευούσῃ, ἔνθα κατέκειτο καὶ ἡ «Ἁγία Σορὸς» ἤτοι τὸ ἱερὸν κιβώτιον, ἐν ᾧ ἐφυλάσσετο ἡ τιμία ἐσθὴς τῆς Θεοτόκου. Ἀνηγέρθη δὲ ὁ πανθαύμαστος οὗτος ναὸς ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης Πουλχερίας, τὸν Ε΄ αἰῶνα μ. Χ. καὶ ἀνεκαινίσθη κατόπιν ὑπὸ Ἰουστίνου βασιλέω . Οἱ κίονες τοῦ ναοῦ τούτου ἦσαν πάντες ἐκ Παρίου μαρμάρου, ὧν τὰ κιονόκρανα εἶχε καταχρυσώσει Ρωμανὸς ὁ Ἀργυρός, ὅστις ἐπεσκεύασε καὶ τὸ Θυσιαστήριον, ὅτε εὑρέθη ὑποκάτωθεν τοῦ χρίσματος τῶν ἐγκαινίων εἰκὼν τῆς Θεοτόκου μὲ τὸν Χριστὸν ἐν ἀγκάλαις «ὑλογραφικὴ ἐπὶ σανιδίου» κατὰ τὸν χρονογράφον, ἐκ κηροῦ καὶ ἄλλης ὕλης δηλαδή, ἀμόλυντος διαμείνασα ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Κοπρωνύμου, ὅστις, ἄγριος ὢν εἰκονομάχος, εἶχεν αὐτὴν ἐγκατορύξει πρὸ 300 ἐτῶν... Ἀφ' οὗ δὲ ὁ ναὸς οὗτος τῶν Βλαχερνῶν ἐπυρπολήθη «ἄχρις ἐδάφους» τὸ 1070 μ. Χ. ἐξ αἰτίας τῆς ἀκοιμήτου κανδήλας, ἀνεκαίνισεν αὐτὸν λαμπρότερον καὶ εὐρυχωρότερον Ἀνδρόνικος ὁ πρεσβύτερος.

Τόσον δὲ ὀνομαστὸς εἶχε καταστῇ εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὁ ναὸς οὗτος τῶν Βλαχερνῶν, ὥστε καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἔπειτα ἀνηγείροντο ναοὶ Βλαχέρναι ὀνομαζόμενοι, ὡς μέχρι τοῦδε διασῴζεται τὸ προσφιλὲς ὄνομα ἐν Κερκύρᾳ.

Τούτου τὰ ἐγκαίνια ἐπισήμως ἑορτάζονται παρὰ τῆς Ἐκκλησίας τῇ 31ῃ Ἰουλίου μηνός.

Ἀλλ' ὁ περιώνυμος οὗτος ναὸς καὶ πάλιν ἐπυρπολήθη ὁλοτελῶς

ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς Ἁλώσεως, ἐν ἔτει 1434 «ὑπό τινων ἀρχοντοπούλων θελόντων πιάσαι νεοσσοὺς περιστερῶν». Τὰ δὲ περίφημα καὶ πολυτελέστατα αὐτοῦ λείψανα μαρμάρων καὶ κιόνων ἐχρησίμευσαν μετὰ τὴν Ἅλωσιν εἰς διαφόρους ἄλλας οἰκοδομὰς τῶν κατακτητῶν. Σήμερον δὲ ἀπὸ ὅλου ἐκείνου τοῦ βυζαντινοῦ μεγαλείου μόνον μία ἀψὶς περιεσώθη, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἀναβλύζει τὸ «Ἁγίασμα τῆς ἁγίας Βλαχέρνας» περιληφθὲν ἐν τῷ ἁπλουστάτῳ ναΐσκῳ, ὅστις κατέλαβε τὸν τόπον τοῦ πάλαι περιδόξου ναοῦ.

Τὸ ἁγίασμα τοῦτο ἦτο γνωστὸν ἔκπαλαι Λοῦμα ἢ Λοῦσμα τῶν Βλαχερνῶν καλούμενον, ὅπου ὑπῆρχε μαρμαρίνη εἰκὼν τῆς Θεοτόκου εἰς τρόπον ὥστε τὸ ἁγίασμα νὰ ἐκρέῃ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῆς καὶ νὰ εἰσπίπτῃ εἰς τὸν μέγαν λουτῆρα, «ἔξω κόλυμβον» καλούμενον, ὃν Βασίλειος ὁ Β΄ υἱὸς Ρωμανοῦ τοῦ Πορφυρογεννήτου «πολυτελεστέρως ἐκόσμησε χρυσώσας καὶ ἀργυρώσας πλέον παρ᾽ ὃ ἦν», ἐν τῷ ὁποίῳ ἐλούοντο καταδυόμενοι τρίς, πρὸς ἁγιασμόν, οἱ Βασιλεῖς, ἀναγινωσκομένης ἰδιαιτέρας εὐχῆς «τοῦ Κολυμβίου τῶν Βλαχερνῶν» περιεχομένης ἐν τῷ Μεγάλῳ Εὐχολογίῳ. (1)

—

Πλὴν τούτου ὅμως ἡ μεγάλη ἱστορία τοῦ Γένους μας ἀναφέρει ὅτι ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἕτερος ναός, περίδοξος ἐπίσης καὶ περιώνυμος, ἐτιμᾶτο εἰς ὄνομα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, «ἡ νέα Βασιλικὴ Ἐκκλησία» καλουμένη, ἢ «νέα μεγάλη Ἐκκλησία» ἢ ἁπλῶς «ἡ Νέα», κτισθεῖσα ἐντὸς τοῦ Παλατίου ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος.

Τὰ ἐγκαίνια τοῦ πολυτελεστάτου τούτου ναοῦ ἑωρτάσθησαν μεγαλοπρεπῶς τῇ 1 Μαΐου 881 ἔτους μ. Χ. ὅτε ὁ ἁγιώτατος Πατριάρχης Φώτιος ἀπήγγειλε τὸν πανηγυρικὸν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος, παρουσίᾳ τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Συγκλήτου, ἕνα ἐκ τῶν καλλιεπεστέρων καὶ ἀττικωτέρων αὐτοῦ λόγων ἐκ τῶν σῳζομένων.

(1) Περὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου αὐτοῦ Ναοῦ τῶν Βλαχερνῶν παράβαλε ***Μὲ τοῦ Βορηὰ τὰ Κύματα*** σειρὰ β΄ ἔνθα ὑπάρχει πληρεστάτη αὐτοῦ περιγραφή.

Εἰς τὸν νάρθηκα τοῦ ναοῦ τούτου ἡ εἴσοδος ἐγίνετο διὰ πέντε πυλῶν, τὸ ἐσωτερικόν του περιεκοσμεῖτο χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ κα μαρμάροις πολυχρώμοις, τὸ δὲ ἔδαφος ἀπεικόνιζε διὰ ψηφίδων ζῷα καὶ ποικίλας ἄλλας μορφὰς καλλιτεχνικάς· τέλος πέντε θόλοι συναπήρτιζον τὴν ὅλην αὐτοῦ ἐπιστέγασιν. Ὁ ναός οὗτος ἀνυψούμενος οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης, ἐγγὺς τῆς σημερινῆς πύλης Ἀχὺρ-καπουσοῦ, ἦτο τὸ λαμπρότερον τῶν κτισμάτων Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, ὁ δὲ ἐγκωμιαστὴς τῶν ἐγκαινίων αὐτοῦ, «ἄλλον οὐρανὸν ἐπὶ γῆς» αὐτὸν ἐπονομάζει.

Εἰς τὴν οἰκοδομήν τοῦ ναοῦ τούτου, ὅστις εἰς τὴν λαμπρότητα μὲ μόνην τὴν Ἁγίαν Σοφίαν ἠμποροῦσε νὰ παραβληθῇ, Βασίλειος ὁ Μακεδὼν μετεχειρίσθη πολλῶν ἄλλων ναῶν τὰ λείψανα, καὶ μάρμαρα ἀκόμη ἀφαιρέσας ἀπὸ διάφορα δημόσια κτίρια τῆς Πόλεως, ὅσα ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσουν πρὸς στολισμὸν αὐτοῦ. Καὶ ἡ Ἁγία Τράπεζα δὲ τοῦ ναοῦ ἦτο κατ᾽ ἀπομίμησιν τῆς Τραπέζης τῆς Ἁγίας Σοφίας, μῖγμα χωνευτὸν ἐκ διαφόρων πολυτίμων λίθων. Ἡ δὲ βαθύπλουτος χήρα τῶν Πατρῶν, ἡ θετὴ μήτηρ τοῦ Βασιλείου, ἡ ἱστορικὴ Δανιηλίς, εἶχε κατασκευάσει πολυτελεστάτους τάπητας, ὡς τὰ σύγχρονα «πεύκια», τοὺς ὁποίους ἀπέστειλε πρὸς ἐπίστρωσιν ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ ναοῦ κατὰ τὸν χειμῶνα. Τέλος δὲ σημειοῦμεν ὅτι εἰς τὸν γυναικωνίτην ἐπάνω τοῦ ναοῦ ἦτο ἐζωγραφισμένος ὁ κτήτωρ Βασίλειος ὁ Μακεδών, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου οἱ μεταγενέστεροι αὐτοκράτορες ἥναπτον κηρία.

Οἱ ἐν Ἑλλάδι εἰς τιμὴν τῆς Θεοτόκου Ναοί.—Εἰκόνες τῆς Θεοτόκου.—Αἱ τρεῖς ἐπισημόταται ὅλων.—Παναγία ἡ Μεγαλοσπηλαιώτισσα.—Παναγία ἡ Ξενιά. Παναγία ἡ Μυρτιδιώτισσα.—Ἕνα εὔμορφον περὶ αὐτῆς ἀνέκδοτον.—Πῶς περιγράφει τὸ ἐξωτερικὸν παράστημα τῆς Παναγίας Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης.—Τί εἶπεν ὁ ἐν ἁγίοις Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, ὅταν τὴν ἐπρωτοεῖδεν.—Τὰ διάφορα τῶν Εἰκόνων τῆς Παναγίας ὀνόματα.

Ἡ πρὸς τὴν Παναγίαν τοῦ Θεοῦ Μητέρα τιμὴ αὐτη πατροπαράδοτος, οὕτως εἰπεῖν, οὖσα, ἐπεξετάθη πρεπόντως καθ' ὅλην τὴν ἑλληνικὴν χώραν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπάρχουσιν εἰς ὄνομά της, παμπληθεῖς Ναοὶ καὶ ἀμέτρητοι. Χωρὶς νὰ ἀπαριθμήσωμεν ἕνα-ἕνα τοὺς ναοὺς τῶν πόλεων καὶ χωρίων Στερεᾶς τε καὶ Πελοποννήσου, Νήσων καὶ Θεσσαλίας τοὺς ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας τιμωμένους καὶ ἑορτάζοντας τὴν Θείαν αὐτῆς Μετάστασιν, ἐν οἷς διαπρέπουσιν ὁ τῆς Τήνου Πανελλήνιος, τὸ δεύτερον μετὰ τοὺς ἁγίους Τόπους προσκύνημα, πασίγνωστος καὶ περιβόητος, ὁ τῆς Ὕδρας μὲ τὸ δαντελλοτόρνευτον ἀλαβάστρινον τέμπλεόν του καὶ ἡ Ἑκατονταπυλιανὴ τῆς Πάρου, ἔργον θαυμάσιον, σύγχρονον μὲ τὸν Ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἀναφέρομεν ἐκ τῶν ἐπισήμων πινάκων τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὅτι ἐκ τῶν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα διατηρουμένων ἱερῶν Μονῶν αἱ ἑξήκοντα καὶ δύο τιμῶνται εἰς μνήμην τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἐν αἷς ἡ τῆς Πεντέλης τῆς Ἀττικῆς, ἡ τῆς Φανερωμένης ἐν Σαλαμῖνι, ἡ τοῦ Προυσοῦ ἐν Εὐρυτανίᾳ, ἡ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, περιώνυμος καὶ πολυθαύμαστος, ἡ τῆς Ἁγίας Λαύρας ἐν Καλαβρύτοις, καὶ ἡ τοῦ Ἀγάθωνος ἐν Φθιώτιδι, ἡ τῆς Ξενιᾶς ἐν Θεσσαλίᾳ, ἡ τῆς Βαρνακόβης, ἡ Γοργοϋπήκοος ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἡ Μαλεβὴ ἐν Πελοποννήσῳ, ἡ Ἐλεοῦσα καὶ ἡ Πεπελενίτσα ἐν Αἰγίῳ· ἡ τοῦ Βουλκάνου περιώ-

νυμος καὶ ἐξακουστὴ Μονὴ τῶν Καλαμῶν καὶ ἡ Τουρλιανὴ τῆς Μυκόνου, ἡ τῆς Παναχράντου τῆς Ἄνδρου καὶ ἡ Καλαμιώτισσα, ἡ Φανερωμένη τῆς Νάξου καὶ ἡ περιώνυμος καὶ εὐαγὴς τῆς Τήνου γυναικεία Μονὴ τοῦ Κεχροβουνίου, ἡ τῆς Κυρίας τῶν Ἀγγέλων ἐπιλεγομένη. Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς ἱερὰς τῆς Παναγίας Μονὰς ὀνομασταὶ πανηγύρεις ἄγονται τῇ 15 Αὐγούστου ὡς καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἃς χάριν συντομίας παραλείπομεν, ἡ κάθε μία ἔχουσα τὴν ἱστορίαν της, ἡ κάθε μία σεμνυνομένη μὲ τὴν παράδοσίν της, ἡ κάθε μία μεγαλυνομένη διὰ τὰ κτήματά της τὰ πλούσια, διὰ τὴν μαγευτικήν της τοποθεσίαν, διὰ τὰ νερὰ καὶ τὰ ἁγιάσματα καὶ τὴν δροσιὰν καὶ τὴν χάριν, χάριν διπλῆν καὶ περισσήν, χάριν τὸ σῶμα ἀναψύχουσαν, χάριν τὴν ψυχὴν ἁγιάζουσαν. Ἐὰν δὲ τώρα συμπεριλάβωμεν καὶ τὰς διαλυθείσας Μονὰς τὸ 1834, αἵτινες ἀνήρχοντο εἰς 430 περίπου ἐκ τῶν ὁποίων αἱ πλεῖσται ὡσαύτως εἰς μνήμην τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐπανηγύριζον, φαντασθῆτε ποία ὑμνῳδία καὶ ποία δοξολογία ἐτελεῖτο τὴν ἡμέραν αὐτὴν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας αἱ ἀκταὶ καὶ οἱ κάμποι, οἱ λόφοι καὶ τὰ βουνὰ καὶ πᾶσα ἡ γῆ τὴν ἡμέραν τῆς 15 Αὐγούστου εὐωδίαζον ἀπὸ τῶν καιομένων θυμιαμάτων εἰς δόξαν τῆς Παναχράντου καὶ ἀπὸ τοὺς ὕμνους της, τοὺς μεγαλοπρεπεῖς ὕμνους καλλικελάδων ποιητῶν, Κοσμᾶ καὶ Δαμασκηνοῦ καὶ Θεοφάνους.

—

Ἀπὸ ὅλας δὲ τὰς ἱερὰς εἰκόνας, αἵτινες ἐζωγραφήθησαν εἰς τιμὴν καὶ δόξαν τῆς Παναγίας, περὶ τῶν ὁποίων μετὰ τόσης χάριτος καὶ τόσης εὐλαβείας ὁμιλοῦσι τὰ συναξάρια τῆς Ἐκκλησίας μας, ὀλίγαι μόνον μέχρις ἡμῶν διεσώθησαν καὶ ἕνεκα τῆς εἰκονομαχίας, ἀλλὰ κυρίως ἕνεκα τῆς Ἁλώσεως καὶ τῆς δουλείας τοῦ Γένους, τῶν ἄλλων καταστραφεισῶν ὑπὸ τῶν ἀπίστων διὰ τὰς ἁμαρτίας μας. Σήμερον χωρὶς νὰ μνημονεύσωμεν τὸν δοῦλον Ἑλληνισμόν, ὅστις πάμπολλα κατέχει σεπτὰ τῆς Παναγίας ἀποτυπώματα, ἐν τῷ ἐλευθέρῳ Βασιλείῳ ὑπάρχουσιν αἱ ἑξῆς τρεῖς Εἰκόνες ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς Κοιμήσεως ἑορτάζουσαι, καὶ ἰδιαιτέρως διὰ τὰς

θαυματουργίας των τιμώμεναι. Ἡ Μεγαλοσπηλαιώτισσα ἐκ κηροῦ πεποιημένη, ἡ τῆς Μονῆς τοῦ Προυσοῦ, ἡ Προυσιώτισσα, καὶ ἡ τῆς Παναγίας τῆς Ξενιᾶς, καὶ αἱ τρεῖς παριστάνουσαι τὴν Μητέρα τοῦ

Παναγία τῆς Τήνου.

Θεοῦ φέρουσαν ἐν ἀγκάλαις ὡς βρέφος τὸν Κύριον. Τὰς τρεῖς αὐτὰς ἁγίας Εἰκόνας στολίζουσι πλούσια ἀναθήματα χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων· ἀλλὰ βαρύνει ἐπ' αὐτῶν σεπτότερον πάντων τῶν πολυτίμων ἀναθημάτων ἡ ἱστορία των ἡ ἀρχαία, ἀναβιβάζουσα αὐτὰς εἰς τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς ὀρθοδοξίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν Μεγαλοσπηλαιώτισσα ἀποδίδεται εἰς αὐτὸν τὸν Ἀπόστολον Λουκᾶν,

γλυκυτάτης καὶ πολὺ θελκτικῆς παραστάσεως, ὡς εἶνε καὶ ἡ τῆς Μονῆς Προυσοῦ, ἡ πανηγυρίζουσα ἐν τῇ Αἰτωλίᾳ παμμεγίστη καὶ ὑπέρφορτος ἀναθημάτων, ἐν ᾧ ἡ τρίτη, ἡ Παναγία ἡ Ξενιά, ἡ σκέπη καὶ καταφυγὴ τῆς Θεσσαλίας, παμμεγίστη καὶ αὐτὴ καὶ βαρυτίμητος, εἶνε τραχυτέρας καὶ σκληρᾶς κἄπως παραστάσεως, ἐπιβάλλουσα τὴν εὐλάβειαν ἐν φόβῳ μὲ τοὺς μεγάλους της ὀφθαλμοὺς τοὺς πλήρεις ὀργῆς κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Υἱοῦ της καὶ τῶν πολεμίων τῆς Πατρίδος, μαύρη, ὁλόμαυρη τὴν χροιὰν τοῦ προσώπου ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος, τὴν ὁποίαν μετὰ δέους ὑποδέχονται τὰ χωρία τῆς Θεσσαλίας, ὅταν τὴν ἄνοιξιν περιέρχεται τοὺς νομοὺς Λαρίσσης καὶ Τρικκάλων εἰς ἁγιασμόν.

Ἐκ τῶν τριῶν αὐτῶν εἰκόνων τῶν ἐν Ἑλλάδι ἑορταζουσῶν τὴν ἡμέραν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἀρχαιοτέρα καὶ ἱστορικωτέρα εἶνε ἡ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, Παναγία ἡ Μεγαλοσπηλαιώτισσα, τῆς ὁποίας ὑπάρχει πιστὴ ἀντίτυπος τοιχογραφία ἐν τῷ ἐνταῦθα ἐνοριακῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων, πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῷ εἰσερχομένῳ. Ἡ Παναγία ἡ Μεγαλοσπηλαιώτισσα, ὡς εἴπομεν, ἀποδίδεται εἰς τὸν θεῖον Λουκᾶν μία τῶν τεσσάρων, ἃς ἔγραψεν εἰς μέγα σχῆμα, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλη ὑπάρχει σήμερον εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Σουμελᾶ εἰς τὴν Τραπεζοῦντα, ἄλλη εἰς τὴν Κύπρον Παναγία τοῦ Κύκου λεγομένη καὶ ἡ τετάρτη, πρώτη καὶ τιμιωτάτη ἐν τῇ ἱστορίᾳ, προσφιλεστάτη δὲ τοῦ Γένους Πρόμαχος καὶ Ὑπέρμαχος, ἡ Ὁδηγήτρια, ἡ τοσάκις διασώσασα τὴν Πόλιν καὶ τοσάκις συνωδεύσασα τοὺς θριάμβους της, ἥτις κατεκερματίσθη φεῦ! εἰς τέσσαρα τὴν ἡμέραν τῆς Ἁλώσεως, οἰκτρὸν πεσοῦσα λάφυρον εἰς τὸν κατακτητήν, τῆς Πόλεως ἡ σκέπη καὶ καταφυγή...

Ἡ Παναγία δὲ ἡ Μεγαλοσπηλαιώτισσα, κατὰ τὸ Προσκυνητάριον τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου, εἶνε ἐκ κηροῦ, ἀνάγλυφος δέ, ἐξέχουσα τοῦ ἐπιπέδου ὅσον ἑνὸς καὶ ἡμίσεως δακτύλου. Φορεῖ δὲ ἡ Θεοτόκος ἐν αὐτῇ ἐσθῆτα χρωματιστὴν καὶ διάχρυσον, διὸ καὶ ὁ λαὸς Χρυσοσπηλαιώτισσαν αὐτὴν ἀποκαλεῖ. Ὅθεν εἰς ἀνάμνησιν ἐπονομάζεται οὕτω καὶ ὁ ἐνταῦθα περίβλεπτος ἐνοριακὸς ναός, ἡ

Χρυσοσπηλαιώτισσα, τὴν ἡμέραν τῆς Κοιμήσεως καὶ αὐτὸς πανηγυρίζων.

Εἶνε δὲ ἡ Μεγαλοσπηλαιώτισσα, ὡς καὶ αἱ ἄλλαι πανηγυρίζουσαι τὴν Κοίμησιν, ἡ τοῦ Προυσσοῦ καὶ ἡ Ξενιά, μαυρισμένη, μ᾽ ἐσκοτισμένα καὶ ἀμαυρὰ τὰ χρώματα καὶ τὸ χρυσίον. Φέρει δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐν ἀγκάλαις βαστάζουσα αὐτὸν πρὸς τὰ δεξιά, ὡς ἡ Παναγία τοῦ Κύκου, ἐνῷ συνήθως ἡ Παναγία ζωγραφίζεται βαστάζουσα τὸν Ἰησοῦν πρὸς τ᾽ ἀριστερά. «Δι᾽ ὅλης δ᾽ ἐπιλάμπει τὸ τῆς τέχνης ἁπλοϊκὸν ὑψηλὸν ὅμως καὶ θεοπρεπές».

—

Ἡ πλέον ὅμως ἀπὸ ὅλας τὰς ἀρχαίας εἰκόνας τῆς Θεοτόκου, ὅλως διόλου κατάμαυρος εἰς τὸ πρόσωπον, εἶνε ἡ Παναγία ἡ Μυρτιδιώτισσα, ἡ ἑορτάζουσα τῇ 24 Σεπτεμβρίου, ὅτε εὑρέθη ἐν Κυθήροις, κεκαυμένη καὶ κατάμαυρος. Διότι ἐκ σεβασμοῦ καὶ εὐλαβείας οἱ ζωγράφοι ἀνεξαιρέτως εἰκονίζουσιν αὐτὴν καὶ σήμερον μαύρην εἰς τὸ πρόσωπον.

Ἡ συνήθεια δὲ αὕτη ἡ εὐλαβής, ἡ ἐπικρατήσασα εἰς ὅλον τὸν Ἑλληνισμόν, μοῦ φέρει τὴν ἀνάμνησιν ὡραίου καὶ χαρακτηριστικοῦ ἐπεισοδίου, ὅπερ συνέβη ποτὲ εἰς τὸ ἐν Σκιάθῳ ἐρημικὸν ἡσυχαστήριον τοῦ Γέροντα, τοῦ λογίου ἐκείνου καὶ ἀσκητικοῦ πνευματικοῦ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, τοῦ Παπᾶ Διονυσίου, τοῦ κτίσαντος ἐν Σύρῳ τὴν Ἁγίαν Παρασκευήν, καὶ ἀναπαυθέντος ἐν τῇ πατρίδι του τῇ Σκιάθῳ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα μετ᾽ εὐλαβείας ἀναφέρεται εἰς τοὺς καλογηρικοὺς κύκλους καθ᾽ ὅλην τὴν Ἀνατολήν, περὶ οὗ τόσα ἐγράψαμεν ἐν τῇ δ΄ σειρᾷ τῶν ταξειδίων μας. Διονυσίου τοῦ Λογιωτάτου, θείου ἡμῶν προσφιλοῦς.

Ἡμέραν τινὰ κάποια εὐλαβὴς Σκιαθίτισσα ἀνελθοῦσα εἰς τὸ βουνόν, ἔφερε πρὸς τὸν ἅγιον Γέροντα προσφορὰν καὶ κηρία καὶ θυμίαμα βαστάζουσα καὶ μίαν Εἰκόνα παριστῶσαν Παναγίαν τὴν Μυρτιδιώτισσαν.

Πάραυτα ὁ Γέροντας ἰδὼν αὐτὴν συνεταράχθη ὅλος πρὸς τὴν θέαν τῆς μαύρης Παναγίας ἐκείνης καὶ ἀναπηδῶν ἐπὶ τῶν προσκε-

φαλαίων του—ἦτο κλινήρης πάντοτε τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του—λέγει μετ' ὀργῆς πρὸς τὴν ἔκθαμβον γυναῖκα μὲ τὴν ἔντονον ἐκείνην καὶ ζωηρὰν φωνήν του·

— Τί εἶνε αὐτά, Θεοκατάρατη: Ἀραπίνα ἦτον ποτὲ ἡ Παναγία: Ἡ Παναγία ἦτον ἀπὸ τὰς ὡραιοτέρας γυναῖκας τοῦ κόσμου!

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον πραϋνθείς, λέγει πρὸς τὴν φοβισμένην γυναῖκα·

— Κάθησε, εὐλογημένη, κάθησε!

Ὁ Γέροντας, εἴπομεν, ἦτο κατάκοιτος τότε, ἐνενήκοντα ἐτῶν, μὲ κατάλευκον τὴν γενειάδα του τὴν κοντὴν καὶ ἀγρίαν καὶ τὴν ἀραιὰν κόμην του. Διετήρει ὅμως ὅλην τὴν ζωηρότητα τῶν γαλανῶν ὀφθαλμῶν του, ὅλον τὸ πνευματικόν του σθένος καὶ ὅλην τὴν σεισμικῶς δονοῦσαν φωνήν του.

Μὲ τὴν μίαν χεῖρα ἔτεινε κάθισμα ἐγγὺς τῆς κλίνης του κείμενον, πρὸς τὴν ξένην, ἥτις ἵστατο τρέμουσα καὶ συνεσταλμένη, κρατοῦσα ἀκόμη εἰς τὰς χεῖρας τὴν Μυρτιδιώτισσαν, ἧς προσεπάθει δειλὰ καὶ ἀγροίκως νὰ καλύψῃ μὲ τὴν μανδήλαν της τὸ μαῦρον πρόσωπον, καὶ μὲ τὴν ἄλλην χεῖρα λαβὼν τόμον ἐκκλησιαστικόν, ἀπὸ τὴν ὄπισθεν βιβλιοθήκην, τὸν «Κῆπον τῶν Χαρίτων» Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου ἤνοιξεν αὐτόν, ὑπεγερθεὶς ὀλίγον ἐπὶ τῶν προσκεφαλαίων του, τῶν πενθίμως χρωματισμένων μὲ τὸ γεράνιον νησιωτικὸν χρῶμα·

— Κάθησε, ἐπανέλαβε πρὸς τὴν ξένην προσπαθῶν νὰ μειδιάσῃ ὀλίγον, ἵνα τὴν ἐνθαρρύνῃ, οὖσαν ἀκόμη περιδεῆ.

Καὶ ἀπορρίψας ἐπιδέξια, ὅπως κάμνουν οἱ Ἁγιορεῖται Ἱερομόναχοι, ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου του τὸ μαῦρον κουκούλλιον, ὅπερ πάντοτε ἐφόρει κατερχόμενον μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν, ἤρχισε νὰ ἀναγινώσκῃ·

«Ἡ Κυρία Θεοτόκος, εἶχε τὸ χρῶμα τοῦ Θεοδόχου της Σώματος ὅμοιον μὲ τὸ χρῶμα τοῦ σιταρίου, εἶχε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς ξανθάς. Εἶχεν ὀφθαλμοὺς πολλὰ ὡραίους, χρωματισμένους μὲ θείαν σεμνότητα, ὡραϊσμένους μὲ κόρας ὀξεῖς καὶ ὁμοίους μὲ τὴν

ἐλαίαν καὶ καλλυνομένους μὲ βλεφαρίδας φαιδροπρεπεῖς. Εἶχε τὰ ὀφρύδια μαῦρα, κυκλικῶς ἐσχηματισμένα. Εἶχε τὴν μύτην ὁμαλὴν καὶ εὐθεῖαν, τὰ Πανάμωμα χείλη της ἦταν ἀνθηρά, λάμποντα κοσμίως μὲ ἐρυθρὸν χρῶμα καὶ γέμοντα ἀπὸ τὴν τῶν λόγων γλυκύτητα. Εἶχε τὸ ἱεροπρεπὲς πρόσωπον ὄχι στρογγύλον, ἀλλὰ ὀλίγον μακρόν. Εἶχε τὰς Θεοδόχους χεῖράς της μακράς, ὁμοίως καὶ τοὺς δακτύλους τῶν χειρῶν μακροὺς καὶ τετορνευμένους μὲ λεπτότητα.... Ἐφόρει καὶ ἠγάπα ῥοῦχα φυσικῶς ἀπὸ λόγου των χρωματισμένα (αὐτόχροα). Καὶ διὰ νὰ εἰποῦμεν καθολικῶς ἡ Κυρία Θεοτόκος ἦτο καὶ κατὰ τὰ ἐξωτερικὰ μέλη τοῦ σώματος γεμάτη ἀπὸ τόσην Θείαν χάριν καὶ σεβασμιότητα, ὥστε ὁποῦ ὅστις ἔβλεπεν αὐτήν, ἐλάμβανεν εἰς τὴν ψυχήν του ἕνα κἄποιον φόβον καὶ εὐλάβειαν, καὶ χωρὶς νὰ τὴν ἠξεύρῃ προτήτερα, ἐγνώριζεν ἀπὸ μόνον τὸν ἐξωτερικὸν χαρακτῆρά της ὅτι ἀληθῶς αὕτη εἶνε Μήτηρ Θεοῦ..»

Ἡ εὐλαβὴς Σκιαθίτισσα, ἔξυπνος οὖσα καὶ γραμματισμένη, ἐννόησε τὸ ἀνωτέρω ἀναγνωσθὲν τεμάχιον καὶ κατανυχθεῖσα ἔλαβε κἄποιον θάρρος καὶ λέγει πρὸς τὸν Παπα Διονύσιον·

— Νὰ μὲ σ'χωρέσῃς, Γέροντα, νὰ μὲ σ'χωρέσῃς. Δὲν φταίω ἐγώ. Ὁ ζωγράφος φταίει. Τοῦ εἶπα νὰ μοῦ ζωγραφίσῃ τὴν Μυρτιδιώτισσαν ὅπως πρέπει, καὶ μοῦ τὴν ἔφερε. Δὲν φταίω ἐγώ. Θὰ τὴν δώσω πίσω...

— Νὰ τὴν δώσῃς, τέκνον μου, καὶ νὰ τοῦ πῇς νὰ σοῦ ζωγραφίσῃ τὴν Παναγίαν ὡραίαν, καθὼς ἦτανε καὶ καθὼς ἤκουσες...

Καὶ ἐπανέλαβεν ἀργὰ-ἀργὰ καὶ συλλαβιστὰ κατὰ τὴν συνήθειάν του·

— Σι-τα-ρό-χρουν.. Ὄχι μαύρην!

Ταῦτα γράφει ἀκριβῶς, καθὼς ἀνεγνώσατε ἀνωτέρω, Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης περὶ τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς της Θεοτόκου, σταχυολογήσας αὐτὰ ἔκ τε τοῦ Ἁγίου Ἐπιφανίου καὶ τῶν τοῦ σοφοῦ Κορεσίου καὶ Μελετίου Ἀθηνῶν.

Ὁ δὲ Νικήτας ὁ Παφλαγών, ὁ ῥήτωρ, ἐν τῷ ἐγκωμιαστικῷ λόγῳ του εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην λέγει, ὅτι ὁ

θεῖος Διονύσιος ἀκούσας ὅτι ἔζη ἀκόμη ἡ Θεοτόκος, ὑπῆγε νὰ τὴν ἴδῃ· καὶ βλέποντας τὴν θαυμάσιον καὶ βασιλικὴν ὡραιότητά της, ἰδὼν δὲ καὶ τοὺς ἀγγέλους ὁποῦ τριγύρω αὐτῆς ἐστέκοντο δορυφοροῦντες αὐτὴν ὡς βασίλισσαν, ἀκούσας δὲ καὶ τὰ οὐράνια λόγια τοῦ παναγίου της στόματος, ἐξέστη καὶ ἔφριξεν, ὁμολογήσας ὅτι καὶ μόνος ὁ σωματικὸς χαρακτὴρ καὶ τὸ εἶδος τὴν ἐμαρτύρουν πῶς εἶνε Μήτηρ Θεοῦ κατὰ ἀλήθειαν...

Ἀπὸ ὅλον ὅμως τὸν Ἑλληνισμὸν ἰδιαιτέρας εὐλαβείας ἀπολαμβάνει ἡ Παναγία εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὸ ὁποῖον ὅλον εἶνε ἀφιερωμένον εἰς αὐτὴν «Περιβόλι τῆς Παναγίας» καλούμενον. Κάθε ἓν ἐκ τῶν εἴκοσιν Ἱερῶν Μοναστηρίων ἔχει καὶ ἰδιαιτέραν εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἐπίσημον καὶ θαυματουργόν, μὲ τὴν ἱστορίαν της καὶ τὴν παράδοσίν της, ἐν αἷς πρώτη ἡ τῶν Ἰβήρων Παναγία ἡ Πορταΐτισσα, κατάφορτος ἀπὸ θησαυρὸν ὅλον ἀναθημάτων. Ἐξακολουθεῖ δὲ ἡ ἑορτὴ τῆς Κοιμήσεως ἐκεῖ ἕως τέλους Αὐγούστου, ἐν ᾧ εἰς τὸν ἄλλον Ἑλληνισμὸν ἀποδίδεται ἡ χαρμόσυνος ἑορτὴ τῇ 23 Αὐγούστου, ἥτις ἡμέρα καλεῖται κοινῶς τὰ «Ἐννεαήμερα τῆς Παναγίας».

Πανεντιμοτάτη τῆς Παναγίας Εἰκὼν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει ἐκτὸς τῆς θαυμαστῶς διὰ θαλάσσης ἐλθούσης καὶ ἐν τῇ Μονῇ τῶν Ἰβήρων ἀνακειμένης Παναγίας τῆς Πορταϊτίσσης, περὶ ἧς ἴδε περιγραφὰς λεπτομερεστάτας ἐν τῷ Διηγήματι ἡμῶν «Παναγία ἡ Πορταΐτισσα», καὶ ἐν τῇ γ΄ σειρᾷ τῶν ταξειδίων ἡμῶν, ἐκτὸς αὐτῆς λέγω, ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τιμᾶται κατ' ἐξοχὴν ὡς Πολιοῦχος τοῦ Ἄθωνος Παναγία τὸ ***Ἄξιόν ἐστιν*** ἐπικαλουμένη, ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Πρωτάτου ἀνακειμένη ἔνθα ἡ Διοίκησις τοῦ Ὄρους, περὶ ἧς ἀνάγνωθι «Μὲ τοῦ Βορηᾶ τὰ Κύματα σειρὰ γ΄» ἐκτενεστάτην αὐτῆς περιγραφήν.

—

Συνήθεια ἐπεκράτησε ν' ἀποδίδῃ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς διαφόρους ὀνομασίας εἰς τὰς θαυματουργοὺς τῆς Θεομήτορος Εἰκόνας, αἵτινες ἐκφράζουσιν ἄλλαι μὲν τὸν τόπον ὅπου εὑρέθη, ἄλλαι τὴν ἰδιαιτέραν ἐπίσκεψίν της καὶ χάριν, καὶ ἄλλαι τὴν ἐξεικονισμένην παράστασιν

αὐτῆς. Ἡ συνήθεια αὕτη εἶνε ἀρχαιοτάτη ὡς μαρτυρεῖ τοῦτο ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ὁδηγήτρια. Ἔχομεν λοιπὸν τὰς ἑξῆς παραστάσεις τῆς Παναγίας. Παναγία ἡ Πορταΐτισσα, ἐν ἁγίῳ Ὄρει ἐν

Παναγία τὸ Ἄξιόν ἐστι.

τῇ Μονῇ τῶν Ἰβήρων, ὡς εἴπομεν, ὀνομασθεῖσα οὕτω ὡς ἀνακειμένη ἐν ἰδίῳ ναῷ ἐν τῇ Πόρτῃ ἤτοι Πύλῃ τῆς Μονῆς. Παναγία ἡ Γλυκοφιλοῦσα, Παναγία ἡ Ἐλεοῦσα (ὡς καλεῖται ἡ τοῦ Κύκου ἑορτάζουσα εἰς τὴν Γέννησιν αὐτῆς) ἡ Γαλακτοτροφοῦσα, ἡ Τριχεροῦσα, ὀνομαστὴ εἰς ὅλον τὸν Ἑλληνισμὸν διὰ τὰ θαύματά της. Ἡ Γερόντισσα ὡς μοναχὴ παρισταμένη ἄνευ τοῦ θείου βρέφους· ὁλόσωμος θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Θεοτόκου ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Παντο-

κράτορος ἀνακειμένη, ἐν Ἁγίῳ Ὄρει. Ἡ Γοργοϋπήκοος τοιχογραφία ἔξω τῆς Τραπέζης τῆς ἐν ἁγίῳ Ὄρει Μονῆς τοῦ Δεχειαρίου. Παναγία ἡ Τηνιακιά, παριστάνουσα τὸν Εὐαγγελισμόν, σεπτοτάτη καθ' ὅλον τὸ Ἑλληνικόν, τὸ δεύτερον μετὰ τὸν Ἅγιον Τάφον προσκύνημα (1). Πρὸς τούτοις Παναγία ἡ Παραμυθία, καὶ Παναγία ἡ Μυρελαιώτισσα, ὡς ἐπιγέγραπται ἐπ' αὐτῆς, ἀρχαιοτάτη εἰκών, Πολιοῦχος τοῦ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰορδάνου ἀρχαίου Μοναστηρίου τοῦ Καλαμῶνος, εὑρεθεῖσα τὸ 1687 εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ καὶ ἀνακειμένη ἤδη εἰς τὸν πατριαρχικὸν τῶν Ἱεροσολύμων ναόν, τὸν Ἅγιον Κωνσταντῖνον (2). Ἡ Εἰκονίστρια ἢ Κονίστρια ἐν Σκιάθῳ θαυμαστῶς εὑρεθεῖσα ἐπὶ τῶν κλώνων πεύκης, περὶ ἧς ἀνάγνωθι «Μὲ τοῦ ***Βορηᾶ τὰ κύματα*** » σειρὰ δ'. Αὕτη, εἶνε ζωγραφισμένη ὡς τριετίζουσα παιδίσκη, ὅτε εἰσήχθη παρὰ τῶν γονέων της εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, διὸ καὶ πανηγυρίζει κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ... δίων. Εἶνε δὲ κεφαλὴ μόνον καὶ λαιμός, ἕνα πάγκαλον ἀποτύπωμα μὲ ὅλην τὴν γλυκύτητα τοῦ ἤθους εἰς τὴν μορφὴν καὶ ὅλην τὴν σοβαρότητα καὶ σεμνὴν χάριν.

Ἐν Σκιάθῳ σώζεται καὶ ἄλλη ἀρχαία Εἰκὼν τῆς Παναγίας, φορητὴ μεγάλη, ***Βροντιώτισσα*** ἐπικαλουμένη, μία σπανιωτάτη παράστασις, μὲ τὴν μεγάλην αὐστηρότητα τῶν μεγάλων ὀφθαλμῶν της καὶ τὴν μορφήν της ἐν γένει. Ταύτην γράφων ὁ καλλιτέχνης ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ ἐν χρώμασι τὸν στίχον τῶν ***Χαιρετισμῶν***·

(1) Περὶ τῆς εὑρέσεως αὐτῆς ὡς καὶ περὶ τοῦ μαρμαρίνου Παλατίου της τοῦ παγκάλου ἐν Τήνῳ Ναοῦ της, παράβαλε ***Μὲ τοῦ Βορηᾶ τὰ κύματα σειρὰ δ'*** ὁλόκληρον λεπτομερέστατον ἄρθρον μας. Σημειοῦμεν περὶ αὐτῆς καὶ τάδε χάριν τῶν εὐλαβῶν ἡμῶν ἀναγνωστῶν. Ὅτι ἡ Κυρία Θεοτόκος ἡ Τηνιακιὰ εἰς τοὺς μετὰ πίστεως παρακαλοῦντας αὐτὴν ἐμφανίζεται συνήθως ὡς Καλογραία.

(2) Περὶ τῆς Εἰκόνος αὐτῆς ὁ μὲν ἀρχαῖος περιηγητὴς γράφει ὅτι «ἐπ' αὐτῆς κατέρχεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον», ὁ δὲ Φωκᾶς γράφει: «Λέγεται ἐκ παλαιῶν παραδόσεων ὡς ἱστόρηται αὕτη χειρὶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ καὶ πιστεύεσθαι τὴν φήμην πείθουσι τά τε συχνὰ θαύματα καὶ ἡ φρικωδεστάτη ἐκ τῆς Εἰκόνος ἐξερχομένη εὐωδία».

Παναγία ἡ Κονίστρια τῆς Σκιάθου.

Χαῖρε ὡς βροντὴ τοὺς ἐχθροὺς καταπλήττουσα. Καὶ ἄλλα δὲ ἀναρίθμητα εἶνε τὰ ὀνόματα τῶν Εἰκόνων τῆς Παναγίας, ἅτινα γνωρίζει ὁ ἑλληνικὸς λαὸς καὶ ἀγαπᾷ καὶ σέβεται αὐτά, ἐν οἷς ἀναφέρομεν ἀκόμη ἕν, ***Παναγίαν τὴν Κολώναν*** ἥτις ἀνάκειται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς κολώνας τοῦ ναοῦ τῆς ἐν Τήνῳ Μονῆς τῶν Καλογραιῶν, παράστασις ὡραία καὶ ἀρχαιοτάτη τῆς Ζωοδόνου Πηγῆς.

—

Συμπληροῦντες τὸ ἀρθίδιόν μας ἀδικίαν θεωροῦμεν νὰ ἀποσιωπήσωμεν τόσας ἄλλας ὀνομασίας θαυματουργῶν Εἰκόνων τῆς Παναγίου Θεομήτορος, φρονοῦντες ὅτι εὐχαρίστησιν ἀληθῶς θὰ προξενήσωμεν εἰ. τοὺς φιλοπαρθένους ἡμῶν ἀναγνώστας. Διὸ προσθέτομεν ἀκόμη Παναγίαν τὴν Κουκουζέλισσαν ἐν τῇ Παμμεγίστῃ Λαύρᾳ ἀνακειμένην, περὶ ἧς ἀνάγνωθι λεπτομερῆ περιγραφὴν ἐν τῇ γ' σειρᾷ τῶν ταξειδίων ἡμῶν, ὀνομασθῆσαν οὕτω ἀπὸ τοῦ θαύματος τοῦ γενομένου ποτὲ εἰς τὸν καλλικέλαδον ἐκεῖνον πρωτοψάλτην Κουκουζέλην. Ἔτι ἀναφέρομεν τὴν Κτητόρισσαν ἢ Βηματάρισσαν ἐν τῷ ἱερῷ Βήματι τῆς Μονῆς Βατοπεδίου, τὴν Ἐλαιοβρῦταν, ἐν τῷ Δοχείῳ τῆς αὐτῆς Βασιλικῆς Μονῆς, τὴν Ἐσφαγμένην ἐν τῷ Νάρθηκι. Τὴν Μυροβλύτισσαν ἐν τῇ Μονῇ Ἁγίου Παύλου. Ἰδιαιτέρως ἀναφέρομεν πάλιν τὴν ἐπωνυμίαν ***Τριχεροῦσαν***, θαυματόβρυτον σφόδρα εἰκόνα τῆς ἐν Ἄθωνι σερβικῆς Μονῆς τοῦ Χιλανδαρίου, ἀνακειμένην ἐν τῷ Καθολικῷ, ἐπὶ τῆς ὁποίας διακρίνονται τρεῖς χεῖρες, ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἱερὸν Συναξάριον ἐθεράπευσε τὸν ὑμνογράφον Ἰωάννην Δαμασκηνόν, τὴν χεῖρα τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀποκόψει ὁ ἀγαρηνὸς τύραννος τῆς Δαμασκοῦ, κατὰ διαταγὴν τοῦ εἰκονομάχου Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, ὡς δριμύτατα γράφοντος ἐναντίον τῆς Εἰκονομαχίας καὶ συμβουλεύοντος τοὺς Χριστιανοὺς νὰ τιμῶσι τὰς ἁγίας Εἰκόνας οὐχὶ λατρευτικῶς ἀλλὰ τιμητικῶς, ἀποβλέποντες εἰς τὸ πρωτότυπον τοῦ εἰκονιζομένου, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Μ. Βασιλείου ὅτι ἡ τιμὴ τῆς Εἰκόνος ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει.

Παναγία ἡ Τριχεροῦσα

Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶνε σήμερον ἐπενδεδυμένη δι' ἀργύρου καὶ μόνον τὰ πρόσωπα τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Χριστοῦ εἶνε ὁρατά.

Ἐν γένει δὲ ἐν ἁγίῳ Ὄρει ἐκ τῶν 34 εὑρισκομένων θαυματουργῶν εἰκόνων αἱ 25 εἶνε τῆς Θεοτόκου καὶ 9 ἄλλων ἁγίων. Ὅλαι δὲ εἶνε φορηταί μεγάλαι, ἐπὶ σανίδων, ἀνακείμεναι ἐπὶ ἰδιαιτέρων Προσκυνηταρίων, ὅλαι δὲ διὰ χρώματος. Ὁμολογουμένως δέ, κατὰ τὸν ἡμέτερον ἄριστον Βυζαντινολόγον κ. Σωτηρίου, εἶνε αὗται αἱ ἀρχαιότεραι εἰκόνες τοῦ ἁγίου Ὄρους παρὰ τὰς ἀνα-

καινίσεις καὶ ἐπισκευὰς ἃς ὑπέστησαν πολλαὶ ἐξ αὐτῶν κατὰ καιρούς. Εἶνε εἰκόνες τῆς ἐνθρόνου βρεφοκρατούσης Θεοτόκου

Τέλος ἀναφέρομεν ὅτι ἐκ τῶν σπανίων ὀνομασιῶν εἰκόνων τῆς Θεοτόκου, εἶνε ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ σωζομένη **Παναγία ἡ Δέξω**, ἐν ἰδίῳ Ναῷ τιμωμένη. Ἥτις ὀνομασία παρήχθη περιέργως ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκ τῆς ἐξαιρετικῆς παραστάσεως τῆς Θεοτόκου κρατούσης τὸν Χριστὸν ἐκ δεξιῶν (1).

(1) Ἡ ἐπωνυμία αὕτη εἰκόνος τῆς Παναγίας σώζεται καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς δυτικῆς Μακεδονίας.

Ἔτι σημειοῦμεν ὅτι ὁ θεῖος ἡμῶν Παπα-Διονύσιος περὶ τῆς παιδείας τοῦ ὁποίου πολλὰ ἐγράψαμεν, ἐν τῇ δ΄ σειρᾷ τῶν Ταξιδίων ἡμῶν, τὴν Γοργοϋπήκοον μετέφραζε λίαν χαριέντως *Γληγορακοῦσαν*.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΦΗΒΑ(1)

Ἡ ὁδὸς Ἀθηνᾶς. Ἡ Μενιδιάτισσα Ἀθήνα μας. — Οἱ χωρικοὶ τῆς Ἀττικῆς. Τὰ γραφεῖα τῆς ἑταιρείας τῶν ὀχημάτων. — Μέχρι Θηβῶν καὶ Λεβαδείας. - Τὸ Λεωφορεῖον. — Οἱ ταξειδιῶται καὶ αἱ ἀποσκευαί των.

Παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς ὁδοῦ Ἀθηνᾶς, ὀλίγον πέραν ἀπὸ τὸ Μοναστηράκι, χωρὶς θόρυβον καὶ χωρὶς παπᾶ, ἐτάφη, ὑπὸ σωρὸν παμμέγιστον λίθων, κρημνισθέντων μαγαζείων καὶ σταύλων, μία ἀρχαϊκὴ σκηνογραφία τῆς χωρικῆς Ἀθήνας, ἡ ὁποία μὲ τόσην ἁπλοϊκότητα, ὡς Μενιδιάτισσα γεωκτήμων, περιβάλλεται κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς πόλεως, ἡ πρωτεύουσά μας ἡ ζηλευμένη. Εἰς τὴν εἴσοδον αὐτὴν τῆς ὁδοῦ Ἀθηνᾶς, τὴν βρίθουσαν ἀπὸ σανοπωλεῖα καὶ πεταλοπωλεῖα, τὴν κατερχομένην εἰς βαθύτατα ὑπόγεια καπνισμένα διαρκῶς ἀπὸ τὰ ἄφθονα τηγάνια, ὅπου εὑρίσκει κανεὶς τὸ γνησιώτερον ρετσινᾶτο, εὐωδέστερον ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸ πωλούμενον εἰς τὰ καφενεῖα τ' ἁπλοϊκὰ τῶν Μεσογείων, ὅπου αἰωνίως ταλαντεύονται πηγαινοερχόμεναι ὡς ἀνεμιστήρια αἱ ἀμφιέσεις τῶν κουμπάρων τῆς Ἀττικῆς καὶ ὅπου σταματοῦν, πρῶτα-πρῶτα, αἱ Κουλουριώτισσαι ν' ἀγοράσουν τὰ νυμφικά . . . Ὑπῆρχον ἐκεῖ, ὅπου σωρεύονται τώρα οἱ λίθοι καὶ ὅπου ἀνασκάπτονται αἱ ἀποθῆκαι, ὑπῆρχον τὰ γραφεῖα καὶ οἱ σταῦλοι τῆς ἑταιρείας τῆς διατηρούσης τὴν δι' ὀχημάτων ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν μεταξὺ Ἀθηνῶν, Θηβῶν καὶ Λεβαδείας.

(1) Οὕτω καλεῖ ὁ λαὸς τὸ ἱστορικώτατον ἄστυ τῆς Βοιωτίας, τὰς Ἑπταπύλους Θήβας.

Ἀφ' ὅτου ἐχαράχθη ἡ ὁδὸς Ἀθηνᾶς, κρημνισθείσης ἐν μέσῳ καὶ καταχωσθείσης τῆς ἁγίας Μαύρας, ἀπὸ τότε εὑρίσκοντο ἐκεῖ τὰ γραφεῖα τῶν Λεωφορείων αὐτῶν, μὲ τὰ καλδερίμια τὰ βρεγμένα πάντοτε ἀπὸ τὰς ἀκαθαρσίας τῶν ἵππων καὶ μὲ τὰς ἀτέχνους χρωματοβαφάς, τὰς παριστώσας ταχυδρομικὴν ἅμαξαν ὑπὸ τεσσάρων συρομένην ἵππων, οἵτινες ἐπετοῦσαν ὡς Πήγασοι ὑπὸ τοὺς κωδωνισμοὺς καὶ τὰς μαστιγώσεις ἀγρίου ἡνιόχου καὶ ἀεροβάμονος, μαστίζοντος τὸν ἀέρα, ἀπαράλλακτα ὡς εἶδον μίαν φορὰν ἐν Θεσσαλονίκῃ, πρὶν γείνῃ ὁ σιδηρόδρομος, τὸ ταχυδρομικὸν λεωφορεῖον τῶν Βιτωλίων, ἐπισήμως ὑπὸ ἱππέων Ἀλβανῶν προπεμπόμενον ἐν μάστιξι καὶ ἰαχαῖς.

—

Ἐκεῖ ἕως προχθὲς ἦσαν ἀκόμη τὰ γραφεῖα τῆς ἑταιρείας τῶν λεωφορείων καὶ ἐκεῖ ἐστάθμευον τὰ ὀχήματά της τὰ λασπωμένα πάντοτε, κ' ἐκεῖ ἦσαν αἱ ἀποθῆκαι καὶ οἱ σταῦλοί της, κ' ἕνα τραπέζι μὲ ὀλίγα κάγκελλα ὡς γραφεῖον εἰσιτηρίων. Πόσαις φοραῖς μοῦ ἐπεβράδυνε τὸν περίπατον ἡ πρὸς ἀναχώρησιν ἑτοιμασία τῶν ἀκαθάρτων ἐκείνων τεθρίππων, μὲ τὰ ξεβαμμένα πετσιά, τὰ ξεχαρβαλωμένα ταπετσαρίσματα καὶ τὰ στραβοκολλημένα τζάμια τῶν παραστάθμων θυρίδων.

Δὲν γνωρίζω μὲ ποίαν ἀόριστον ψυχικὴν ὅρασιν ὅλη ἐκείνη ἡ πρὸς ἀναχώρησιν ἑτοιμασία διὰ τὰς Θήβας μοῦ ἔκαμνεν ἐντύπωσιν Στυλιδιώτικης βάρκας βαρυφορτωμένης, ὅτε ἀσυνειδήτως, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω, ἀπὸ τὸ καλδερίμιον ἐκεῖνο τὸ νοτισμένον πάντοτε, μοῦ ἐφαίνετο ὅτι, ἐπὶ ἀποβάθρας ἱστάμενος, ἐθεώρουν τὸ πέλαγος κάτω, πρὸς τὴν Ἀγοράν, πότε νὰ φανῇ τὸ ἀνυπομόνως προσμενόμενον ἀτμόπλοιον.

—

Τὸ λεωφορεῖον ἑτοιμασθὲν εἶχεν ἀπέλθει εἰς τὸ Ταχυδρομεῖον πρὸς παραλαβὴν τῆς ὑπηρεσίας, ἵνα κατόπιν, διελθὸν ἀπὸ τὸν σταθμόν, παραλάβῃ τοὺς ἐπιβάτας· καὶ τὴν 8ην ὥραν τῆς ἑσπέρας ἐκκινήσῃ διὰ τὰς Θήβας. Σωροὶ σκευῶν καὶ ἀποσκευῶν ποικίλων ἔκειντο ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ καλδεριμίου. Εἰς τὰ βρεγμένα ἐκεῖ πεζοδρό-

μια ἀνέμενον οἱ ἐπιβάται. Θηβαῖοι κτηματίαι, πωλήσαντες τὰ προϊόντα των, πλουσιοβοσκοὶ συμφωνήσαντες τὰ κεφαλοτύρια των, βλαχοποιμένες συνεννοηθέντες διὰ τα λειβάδια, προεστοὶ τελειώσαντες τῆς δουλειαίς των, ἔμποροι ψωνίσαντες τὰ πράγματά των, ὑπάλληλοι μετατιθέμενοι εἰς Βοιωτίαν, γυναῖκες ἀπὸ τὸ δικαστήριον ἔνθα ἐκλήθησαν μάρτυρες, νύμφαι, παραγγείλασαι τὰ νυμφικά των, μαθηταὶ καὶ σπουδασταί, κόσμος ποικίλος καὶ πολυώνυμος. Ἀποσπασματάρχαι μὲ τὸ ὅπλον, χωροφύλακες μὲ τὰ λωριὰ τῆς ὑπηρεσίας, ἀξιωματικοί, ἀστυνόμοι. Νεόνυμφοι ἐπιστρέφοντες, ἐξαιρεθέντες κληροῦχοι, ὑπόδικοι, ἀσθενεῖς παντὸς εἴδους, κοτταράδες, αὐγοσυλλέκται, μανάβηδες, χασάπηδες, ζωέμποροι. Ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος, τριῶν ὅλων ἐπαρχιῶν γειτονικῶν τῆς Ἀττικῆς, ὅλος αὐτὸς ὁ πληθυσμός, ὁποῦ θὰ ἤθελε τὸν μεγαλείτερον σιδηρόδρομον νὰ συγκοινωνήσῃ μὲ τὴν πρωτεύουσαν τοῦ νομοῦ του καὶ πρωτεύουσαν τοῦ Βασιλείου, νὰ εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ χωθῇ εἰς τὸ ὑπόσαθρον ἐκεῖνο λεωφορεῖον, ἀσφυκτιῶν, ὠθῶν καὶ ὠθούμενος, κτυπῶν καὶ κτυπώμενος, εἰς χρόνους καθ' οὓς καὶ τὰ μικρότερα καὶ ἀσημότερα ἀπὸ ἡμᾶς μέρη ἔχουν τὴν ἀνθρωπίνην συγκοινωνίαν των, τὸν σιδηροδρομάκον των τέλος πάντων . . .

—

Ἀλλὰ πῶς ἤθελον ἀλλέως ἐγὼ νὰ λαμβάνω τὴν ἄρρητον ἡδονήν, ἐγὼ ὁ θαλασσινώτερος πάντων ἑλλήνων, πλὴν καταδικασθεὶς νὰ διάγω ἠπειρωτικὸν βίον, πῶς ἀλλέως θὰ εὕρισκα τὴν εὐκαιρίαν, νὰ αἰσθάνωμαι τὰς ἀπεριγράπτους ἀπολαύσεις θαλασσινοῦ ταξειδίου . . . .

Τί κάμνω ὁσάκις ἐπιθυμήσω ἕνα ταξειδάκι. — Πῶς εὑρίσκομαι εἰς τὴν Στυλίδα πρὸς ἀποβίβασιν χωρὶς νὰ κινηθῶ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. — Εἰς προσοχήν. — Τὸ λεωφορεῖον ἕτοιμον πρὸς ἀναχώρησιν. — Ὁ συνωστισμὸς τῶν ἐπιβατῶν. — Τὰ ὀψώνιά των — Γιὰ τὴν Φήβα!

Ἔχω ἀνακαλύψει μίαν ἰδιαιτέραν τρυφήν, τὴν ὁποίαν ἀναγκάζομαι σήμερον νὰ τὴν φανερώσω. Ὁσάκις βαρυνθῶ καὶ πλήξω ἀπὸ τὰς πλουσίας Ἀθήνας, τὰς Ἀθήνας τὰς ὁλοχρύσους καὶ βασιλικάς, καταβαίνω πρὸς τὰς ἀπωτέρας συνοικίας, ἐκεῖ παρὰ τὸν παλαιὸν σταθμὸν τῶν σιδηροδρόμων Ἀττικῆς, ἔξω πρὸς τὸ Μεταξουργεῖον, εἰς πλατείας ἀσχηματίστους καὶ ὁδοὺς ἀνεπιγράφους, ἐν ἡμέρᾳ μάλιστα βροχῆς, ὅταν λίμναι σχηματίζωνται ἐκεῖ ἀδιάβατοι, καὶ θαρρῶ πῶς εὑρίσκομαι εἰς τὴν Πάρον π.χ. ὅπου τὸ λιμεναρχεῖον εἰς μίαν λιμνοθάλασσαν, ἢ εἰς κανὲν ἄλλο ἥσυχον χωρίον. Ὅταν πάλιν ἐπιθυμήσω νὰ εὑρεθῶ εἰς τὴν Κιάφαν τῆς Ὕδρας, σὲ κάτι μικρὰ μαγαζάκια καὶ μικροσκοπικὰ σπιτάκια πηγαίνω εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, ἐπάνω πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὰ Ἀναφιώτικα καὶ ὅταν ποθήσω τὴν Κόρινθον, πηγαίνω εἰς τὴν εὐρυάγειαν συνοικίαν τοῦ Ἁγίου Παύλου . . .

Ὁσάκις δὲ ἤθελον νὰ φαντασθῶ ὅτι ἐπιστρέφω ἀπὸ ταξείδιον διὰ ξηρᾶς, μετέβαινον εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τῆς Πελοποννήσου τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας καὶ ἀνέμενον, καθήμενος ἐν τῷ δροσερῷ καφενείῳ τὴν ἁμαξοστοιχίαν. Καὶ ὅταν ἤκουον τὰ συρίγματα τῆς ἀφίξεως αὐτῆς, ἐξηρχόμην εἰς τὰ μαρμάρινα κράσπεδα τῆς γραμμῆς παρακολουθῶν τὴν βραδεῖαν πλέον πορείαν καὶ εντρυφῶν μὲ τὴν σπουδὴν τῶν ἐπιβατῶν διὰ τὴν ἔξοδόν των, τὴν ἀνησυχίαν των καὶ νευρικὴν ταραχὴν διὰ τὸ βαγόνι τῆς Ἀποθήκης ἔνθα αἱ ἀποσκευαί των, καὶ τὴν φροντίδα των δι᾽ ἐνοικίασιν ὀχήματος, συμφυρόμενος μαζὺ μὲ νεοφερμένους ἐπάνω, κάτω ὡς

νὰ ἤμουν κ' ἐγὼ ἕνας μεταξὺ αὐτῶν. Ἂν δ' ἐτύγχαινε καὶ κανεὶς φίλος μου ρεπορτὲρ νὰ μὲ ἀνακαλύψῃ ἐκεῖ καὶ νὰ μοῦ εἴπῃ· ***Καλῶς μᾶς ἦλθες!*** τότε πλέον τὸ ἐπίστευα καὶ ἐγὼ ὅτι ἠρχόμην ἀπὸ ταξείδιον ἀπὸ Πάτρας ἢ Λάρισσαν καὶ ᾐσθανόμην μίαν ἀνακουφιστικὴν μυστηριώδη δρόσον, ὁποῦ μὲ ἔκαμνε νὰ λησμονήσω ποῦ ἤμουν καὶ νὰ εἴπω πρὸς τὸν φίλον μου·

— Πῶς ὑποφέρετε αὐτὸ τὸ κακό, αὐτὴν τὴν ζέστην καὶ αὐτὴν τὴν σκόνιν...

Καὶ νὰ ἐμβῶ εἰς ἓν ἁμαξάκι κατόπιν ὅλως χαρὰ καὶ νὰ εἴπω εἰς τὸν ἁμαξᾶν·

— Ἐφημερὶς ***Ἀκρόπολις!...***

Οὕτω καὶ ὅταν ἤθελον νὰ εὑρεθῶ εἰς τὴν σκάλαν τῆς Στυλίδος, μετέβαινον εἰς τὴν ὁδὸν Ἀθηνᾶς, τὴν 8ην ἑσπερινὴν ὥραν νὰ ἰδῶ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ λεωφορείου διὰ τὰς Θήβας. Ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ταξειδιῶται ὅπου ἵσταντο ἐκεῖ, ἕτοιμοι πρὸς ἀναχώρησιν, μὲ τὰς ἀποσκευάς των, μοῦ ἐφαίνοντο ὅτι ἐκύτταζον κάτω πρὸς τὴν Ἀγοράν, ὡς κυττάζουν οἱ ἐν τῇ παραλίᾳ τὸ πέλαγος, προσμένοντες τὸ ἀτμόπλοιον, μὲ τὴν αὐτὴν προσδοκίαν καὶ τοὺς αὐτοὺς ἀνησύχους παλμούς, μὲ τὴν αὐτὴν ἀνήσυχον φαντασίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἵσταται ἀνήσυχος, εἰς μίαν θαλασσινὴν σκάλαν ὁ περιμένων τὴν βάρκαν νὰ ἐπιβιβασθῇ. Τὰ διερχόμενα κάρρα καὶ τὰ παρερχόμενα καρροτσάκια μοῦ ἐφαίνοντο ὡς τόσα κύματα, αἱ δὲ συγκεχυμέναι φωναὶ τῆς ἀγορᾶς, μοῦ ἐφαίνοντο ὡς ἰαχαὶ νυκτομπατη, ὁποῦ μὲ ἀνησυχοῦσε διὰ τὸν σάλον, ὃν θὰ ἐπήγειρεν αἴφνης. Ἀλλ' ἡ θαλασσινὴ αὐτὴ εἰκών, ἡ θαλασσινωτέρα γινομένη διὰ τῶν ρευμάτων, τὰ ὁποῖα γεννᾷ ἡ ὁδὸς Ἀθηνᾶς, κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τῆς Πάρνηθος προσπνέοντα, κατάντουσε πλέον θαλασσινωτάτη, ὅτε, μετ' ὀλίγον τὸ λεωφορεῖον, παραλαβὸν ἤδη τὸ ταχυδρομεῖον, ἐπεφαίνετο μακρόθεν, ἐρχόμενον ὁλοταχῶς μὲ τὸν φανόν του τὸν κόκκινον, τὸν ἕνα, καὶ προέχοντα ὡς ὀφθαλμὸν βγαλμένον ἀπὸ τὴν κόγχην του ἀπὸ τὴν πολλὴν ἔντασιν, μὲ τὴν ἀκράτητον ταραχὴν τῶν τροχῶν του κυλιομένων ἐν ρόμβῳ καὶ μὲ τοὺς ὀξυτάτους πλαταγι-

σμοὺς τῆς τεραστίας μάστιγος τοῦ ἡνιόχου, κτυπῶντος ἀγρίως καὶ ἀδεῶς τὸν ἀέρα, ἄνω τῶν νώτων τῶν τεσσάρων ἵππων, ἀπαράλλακτα, ὡς αἴφνης, ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριον ἐμφανίζεται τὸ ἀναμενόμενον ἀτμόπλοιον τὴν νύκτα μὲ τὸν κόκκινον φανὸν τοῦ πλοῦ καὶ μὲ τάραχον καὶ σάλον τῶν κυμάτων, τροχοφόρον ἀτμόπλοιον, ἀπὸ τὰ παλαιά, μὲ τοὺς ὀξεῖς συριγμοὺς τῆς μηχανῆς του, μὲ τοὺς ὁποίους κράζει πενθίμως τοὺς ἐπιβάτας του.

—

Ἀμέσως στριμώνονται μέσα οἱ ἐπιβάται ὡς εἰς μικρὰν βάρκαν. Ὁ ἡνίοχος, ἕνας ὑψηλὸς καὶ γιγαντόσωμος ἁμαξηλάτης, πολλάκις ἴσως συμπλακεὶς μὲ λῃστὰς παρὰ τὴν Γκάζαν τὴν ἀπρόσιτον, μὲ μειδιάματα ἀπαθείας παρατηρῶν τοὺς σωροὺς τῶν σκευῶν, ἀνοίγει τὴν ὀπισθίαν σεντοῦκαν, τὴν καρφωμένην ἐπὶ τῶν ὀπισθίων τροχῶν τοῦ ὀχήματος, καὶ ἀρχίζει νὰ τοποθετῇ, μὲ τάξιν πεπειραμένου, τὰ ὀψώνια τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα. Κασσονάκια καὶ κασσίτσαις, δεματάκια καὶ μπόγους, στέφανα γάμων καὶ λαμπάδας βαπτίσματος, νυμφικοὺς πέπλους καὶ καπελλάκια. Μπερτίτσες καὶ φούσταις εἰς χονδρὰ χαρτιά, τόπια χασέδων καὶ πακέτα νήματα, ἕνα σωρὸ πράγματα. Κουλουράκια καὶ παξιμαδάκια, ὁρμαθοὺς ὑποδηματίων, σάκκους καὶ χαρτία, χίλια δυὸ κουτάκια, ὅλα ἐντίθενται ἐκεῖ εἰς τὴν κοιλαροῦ ἐκείνην σεντοῦκαν, ἀπαράλλακτα, ὡς ὁ καμαρῶτος ἀτμοπλοίου, ὁποῦ ἀνοίγει τὰ κρύφια τῆς πρύμνης ἑρμάρια καὶ τοποθετεῖ ἀναρίθμητα πράγματα τῶν ἐπιβατῶν. Καὶ κατόπιν δένει ἐπάνω μὲ σχοινία, εἰς τὴν ὀροφὴν τοῦ ὀχήματος, καρέκλαις καὶ καναπεδάκια, τραπεζάκια καὶ σεντουκάκια καὶ στρωμάτσα καὶ γλάστραις μὲ φυτὰ σπάνια καὶ μπαστούνια εἰς δέσμας καὶ ἄλλα πάλιν ἄλλης βαρυτέρας κατηγορίας ἀντικείμενα· τὰ καλύπτει τότε ὅλα μὲ ἕνα μουσαμᾶν ἀπὸ πάνω διὰ τὴν βροχήν, μαστίζει μιὰ-δυὸ φοραῖς, δοκιμαστικῶς τὴν τεραστίαν του μάστιγα, κτυπῶν τὸν ἀέρα· καὶ ὅτε οἱ ἵπποι οἱ τέσσαρες ἀρχίζουν νὰ σαλεύουν, σαλεύει καὶ τὸ ὄχημα ὡς φελοῦκα βαρυφορτωμένη· καὶ τότε οἱ κλυδωνισμοὶ τῶν

νηπίων, ὀλολυζόντων πρὸ τῶν κυμάτων τάχα, καὶ τῶν γυναικῶν τὰ ἐξαφνιάσματα συμπληροῦσι τελείως τὴν θαλασσινὴν εἰκόνα μου.

Μετ' ὀλίγον ἡ ὁδὸς Ἑρμοῦ ἀντηχεῖ κάτω πρὸς τοὺς Ἀσωμάτους

— Τσάχ' τσάχ' τσάχ'

Καὶ οἱ νυκτερεύοντες ἐπαγγελματίαι πετιοῦνται πρὸς στιγμὴν εἰς τὰ παραπόρτια των καὶ βλέπουν μίαν μεγάλην μαοῦναν, μὲ πολὺ πρᾶγμα, χωρὶς μπουκαπόρταις νὰ τρέχῃ πρὸς τὴν Ἱερὰν Ὁδόν.

— Γιὰ τὴ Φήβα!

Λέγουν ὅλοι καὶ στέκουν καὶ κυττάζουν, σὰν νὰ ζηλεύουν τοὺς εὐδαίμονας ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὴν μακαριότητα, καὶ εἰς τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα ἀκόμη, νὰ ταξειδεύουν μὲ λεωφορεῖα, κινδυνεύοντες νὰ πνιγοῦν μέσ' 'ς τὴν 'στεριά...

Αἱ Θῆβαι

ΛΑΜΠΡΟΓΙΟΡΤΑ

Τὰ ἀθάνατα τῶν πατρίων ἔθιμα.— Ὥρα γλυκειὰ τῆς χαραυγῆς.— Αἱ εὐλαβεῖς οἰκογένειαι συμπασχάζοντες μετὰ τῶν νεκρῶν των.— Τὰ πασχαλινὰ πρὸς τοὺς ἀποθανόντας δῶρά των.— Εἰς τὸν Λυκαβητόν.— Εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον τὸν Ἀσκέπαστον.— Εἰς τὸν Ἅγιον Ἐλευθέριον.— Αἱ λαμπάδες τοῦ Πάσχα.— Μία βαρακωμένη λαμπαδίτσα.— Ἡ ἀδιαφόρετος Δημητρούλα — Ὁ παπᾶς μὲ τὸ ῥαβδάκι του.

Ὅσοι δὲν ἀγαπᾶτε πολὺ τὸν ὕπνον, τώρα τὴν ἄνοιξιν, ὅσοι συνηθίσατε, ἀπὸ τὰ μικρά σας χρόνια, νὰ ἐντρυφᾶτε εἰς τὴν πρωϊνὴν τῶν ἀνθέων εὐωδίαν—καὶ τ᾽ ἄνθη τὴν αὐγὴν χύνουσι τὴν παχυτέραν αὐτῶν εὐωδίαν, τὴν αὐγήν, ὅτε ὁ κόσμος κοιμᾶται ἀκόμη καὶ μόνον ἡ ἀηδών, ὀρθρίζουσα ὑμνολογεῖ τὸν Πλάστην· καὶ θαρρεῖς κ᾽ εἶνε τότε ἡ εὐωδία ἐκείνη τῆς προσευχῆς της τὸ θυμίαμα—εἰς τοὺς πρωϊνοὺς μάλιστα μετὰ τὸ Πάσχα περιπάτους σας, εἴτε κατὰ τὰς δροσερὰς ἀνωφερείας τοῦ Λυκαβητοῦ, εἴτε πέραν, εἰς τὰς ἀνθοσπάρτους ἐξοχὰς τῆς Κυψέλης, ἢ καὶ κάτω πρὸς τὴν ἁγίαν Ἐλεοῦσαν, ὅπου πρασινοβολεῖ ἡ φαληρικὴ ἄμπελος, θὰ ηὐτυχήσατε ν᾽ ἀπολαύσητε τὸ θέαμα τὸ τρυφερὸν οἰκογενείας ἀθηναϊκῆς, πορευομένης, μὲ τὴν αὐγήν, ν᾽ ἀνοίξῃ ἐρημοκκλῆσι, νὰ λειτουργήσῃ ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν κεκοιμημένων της.

Εἶνε τὰ Λαμπρόγιορτα.

Σειρὰ οἰκογενειακῶν ἑορτῶν κ᾽ ἐκκλησιαστικῶν συνάμα—ἐκκλησία καὶ οἰκογένεια συνεορτάζουσι πάντοτε ἐν Ἑλλάδι—ἐγκαινίζεται διὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, τῆς ἐξόχως Λαμπρῆς γιορ

τῆς, καθ' ἃς αἱ οἰκογένειαι αἱ τραφεῖσαι μὲ τὸ γάλα τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος, ἀφοῦ, κατὰ τὰ πάτρια, ἔφαγον τὸν ἀμνὸν ὑπὸ τοὺς γλυκεῖς ὕμνους τοῦ «Χριστὸς Ἀνέστη» καὶ τοῦ οὐρανίου ὄντως ᾄσματος «ὁ ἄγγελος ἐβόα», ἐνθυμοῦνται καὶ τοὺς κεκοιμημένους, καὶ ἐξέρχονται πανοικεί, ἐν χαρᾷ καὶ ἀγαλλιάσει κατὰ τὰ Λαμπρόγιορτα, ν' ἀνοίξωσιν ἓν ἐρημοκκλησάκι, ἀπὸ τὰ τόσα ὁποῦ ὑπάρχουν

Ὁ Λυκαβηττός.

εἰς τὰς ἐξοχὰς τῶν Ἀθηνῶν, καὶ νὰ λειτουργήσωσιν ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων, ὧν αἱ ψυχαὶ μετὰ χαρᾶς ἀναμένουσι μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἡμέρας, ν' ἀκούσωσι καὶ αὐταὶ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη», ὡς τὸ ἤκουσαν καὶ οἱ ζῶντες... Νὰ συμψάλλουν, νὰ συμφάγουν μετὰ τῶν οἰκείων των...

Ἴδετε.

Ἀναβαίνουσι τὸν λόφον τοῦ Λυκαβηττοῦ κατευθυνόμενοι πρὸς

τὸν Ἅγιον Σιδερέαν. Ὁ πατήρ, χειροτέχνης, ἄγων σήμερον ἑορτὴν ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων του, ἐλαμπροφόρησεν. Ἀναβαίνει τὸ βουνὸν ἐν ψυχικῇ γαλήνῃ, βαστάζων εἰς τὰς ἀγκάλας του μικρὸν τέκνον του, τοῦ ὁποίου τὰ ποδαράκια ἐκουράσθησαν εἰς τὴν τραχεῖαν αὐτὴν ἀνωφέρειαν. Ἡ μήτηρ, μὲ μίαν λευκὴν μανδήλαν εἰς τὴν κεφαλήν της, ἀνοικτόλαιμος, μὲ διπλωμένον περὶ τὴν ὀσφὺν τὸ φουστάνι της, μὲ τὸ κατάλευκον ἐσωφόριον τὸ κεντητὸν γύρω μὲ μικραὶς μπιμπίλαις, βαστάζουσα ἄλλο τιθηνούμενον βρέφος εἰς τὰς ἀγκάλας της. Μία κόρη κατόπιν, μία παιδίσκη ῥοδοκόκκινος ὡς ἡ παπαρούναις τοῦ ἀγροῦ, εὐαρέστως φέρει βαστάζουσα ὡραῖον πλεκτὸν κάλαθον, μὲ κάτασπρην πετσέταν σκεπασμένον, ἐν ᾧ ὑπάρχει τὸ πρόσφορον, τὰ κηρία, τὸ νᾶμα καὶ τὸ θυμίαμα, τῆς ἱερᾶς λειτουργίας τὰ δῶρα. Καὶ παρεμπρὸς ὀλίγον, κάμπτων τὴν δευτέραν τῆς σκολιᾶς ὁδοῦ κλίσιν, ὁ πρωτότοκος βλαστὸς τῆς οἰκογενείας, μὲ τὴν κυανόλευκον στολὴν τοῦ σχολείου, μὲ τὸν ψιάθινον ναυτικὸν πῖλον του, κρατῶν μετ' εὐλαβοῦς προσοχῆς τὸ πινάκιον τῶν κολλύβων προφυλαγμένον καλῶς καὶ σκεπασμένον, καὶ συνάμα δέσμην λαμπάδων ἡμικαύστων, τὰ λείψανα τῶν λαμπάδων τοῦ Ἐπιταφίου καὶ τῆς Ἀναστάσεως, ἵνα καῶσι νῦν ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων. Καὶ μία δὲ ἀνέπαφος λαμπὰς μεταξὺ αὐτῶν.

Μία λευκὴ λαμπαδίτσα, μία κομψὴ καὶ τορνευτή, μία βαρακωμένη καὶ μὲ ἐρυθροὺς φιογκίσκους πεποικιλμένη, λαμπριάτικη λαμπαδίτσα τοῦ μικροῦ παιδίου, ὅπερ βαστάζει εἰς τὰς ἀγκάλας του ὁ πατήρ, τὸ ὁποῖον, ἀποκοιμηθέν, δὲν τὴν ἤναψε τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα, οὔτε εἰς τὴν δευτέραν Ἀνάστασιν· κ' ἔμεινε λευκὴ καὶ βαρακωμένη ἡ λαμπαδίτσα του, θαρρεῖς καὶ ἐφυλάχθη νὰ καῇ σήμερον, εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν κεκοιμημένων, διὰ τὴν ψυχὴν τῆς ἀδιαφόρετης Δημητρούλας, τὴν ὁποίαν ἀφήρπασε προώρως ὁ θάνατος ἀπὸ τὸ μέσον τῆς οἰκογενείας της.

Καὶ καθόσον ἀναβαίνουσι τὸ βουνόν, πόσον ἀπαθῶς διαλέγεται περὶ τῆς νεκρᾶς κόρης του ὁ πατήρ. Λέγεις καὶ ἀνέγνωσε τοὺς παραμυθητικοὺς τοῦ Χρυσορρήμονος λόγους «ὅτι δὲν πρέπει οἱ Χριστιανοὶ νὰ κλαίουν τοὺς ἀποθαμένους. . . .»

— Ποιανοῦ εἶνε ἡ ἄσπρη καὶ σαρακωμένη λαμπαδίτσα, Γεωργό μου; ἐρωτᾷ ὁ πατὴρ τὸ μικρὸν παιδίον, τὸ κουρασθὲν καὶ βασταζόμενον εἰς τὰς ἀγκάλας του, τὸ ὁποῖον, ἀποκοιμηθέν, δὲν ὑπῆγε ν' ἀνάψῃ τὴν λαμπάδα του τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα.

— Εἶνε τῆς Δημητρούλας! ἀπαντᾷ ὁ μικρὸς μὲ χαράν. Ποῦ τὴν ἐζήλεψεν ὁ Χριστὸς καὶ τὴν ἔκαμε νυφοῦλάν του.

— Εὐγέ σου, Γιῶργό μου! Νὰ μοῦ ζήσῃς, Γιῶργό μου! Τὴν ἔκαμε βέβαια Νυφοῦλάν του!...

Ἀλλὰ ἡ μήτηρ, κοντοσταθεῖσα ὀλίγον νὰ ἀναπνεύσῃ, κάθιδρως ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ βυζαίνοντος βρέφους, ἀκούσασα τὸν διάλογον, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ ἕνα βαθὺν στεναγμὸν καὶ δύο δάκρυα, τὰ ὁποῖα ὡς σταγόνες ζέουσαι ἔσταξαν ἐπάνω εἰς τὸ μικρὸν προσωπάκι τοῦ βρέφους, ὅπερ ἀφῆκε τρυφερὸν κλαυθμήρισμα...

Ὁ γέρων ἱερεὺς ὁ ὁποῖος θὰ τελέσῃ τὴν θείαν Μυσταγωγίαν, μὲ τὸ ῥαβδίον του ἐπιστηρίζων τοὺς ἀσθενεῖς πόδας του, μόλις τοὺς φθάνει, παρακολουθῶν, μὲ τὸν βοηθόν του, τὸν ψάλτην καὶ διαβαστήν, ὅστις φέρει καὶ τὴν βασταγὴν τῶν ἱερῶν ἀμφίων.

Ἤδη τοὺς διέκρινεν ἀπὸ τὸ ξηρὸν τειχίον τοῦ ἁγίου Σιδερέα ὁ Σαράντης ὁ νεωκόρος καὶ κρούει μὲ χαρὰν τὸν κώδωνα τοῦ σπηλαιώδους παρεκκλησίου.

Ὅλας αὐτὰς τὰς ἁγίας ἡμέρας, ἀπὸ τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ ἕως τῆς Πεντηκοστῆς, ὅλα τὰ Λαμπρόγιορτα, τὸ αὐτὸ θέαμα ἐπαναλαμβάνεται κάθε αὐγήν. Ὅλοι οἱ Ναΐσκοι τῶν Πατησίων, ὅλοι οἱ Ναΐσκοι τοῦ Ἐλαιῶνος, καὶ εἶνε τόσοι ἐκεῖ εἰς τὴν ἐλαιοφύτευτον πεδιάδα, πέραν τῆς Κολοκυνθοῦς καὶ τοῦ Βοτανικοῦ, θὰ ἀνοιχθῶσιν αὐτὰς τὰς ἡμέρας, θὰ ξεσκονισθῶσι, σκουπισθῶσι καὶ ἀσπρισθῶσι, νὰ ἔλθουν αἱ Εὐλαβητικαὶ οἰκογένειαι, αἱ πισταὶ εἰς τὰ πάτρια, νὰ ἀνάψωσι τὰ κανδηλάκια των, νὰ λιβανίσωσι μὲ τὸ πήλινον θυμιατήριον, νὰ εὐωδιάσουν τὸν ναόν, νὰ τακτοποιήσωσι τὸ κόλλυβον τῶν νεκρῶν των καὶ νὰ προσμένουν μὲ κατάνυξιν τὸν ἱερέα των...

Ἡ ψυχὴ ἕνα ὤμορφον ἀγγελοῦδι. Ἡ προετοιμασία τοῦ κολλύβου εἰς τὰς νήσους.— Πῶς τὸ στολίζουν αἱ ὀρφαναί.— Σκηνὴ περιπαθεστάτη. – Ἡ ἐπίσκεψις τῆς ψυχῆς.— Τί λέγει ὁ Μ. Βασίλειος.

Τὸ κόλλυβον! Ὢ ἱερὰ συγκίνησις!...

Εἶνε γλυκεῖα, πολὺ γλυκεῖα ἡ μνήμη τῶν νεκρῶν. Καὶ ἂν εἶνε γλυκεῖα δι᾽ ὅλους τοὺς λαούς, εἶνε γλυκυτέρα διὰ τὸν ἑλληνικὸν κόσμον.

Ἡ ἑλληνικὴ ψυχή, ὡς ἐπροσωποιήθη διὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ὡς ἓν μικρόν, ἁγνὸν καὶ ὁλόλευκον ἀγγελοῦδι, μὲ ὀφθαλμοὺς καὶ μὲ χείλη, ἀρέσκεται νὰ βλέπῃ καὶ συνομιλῇ μὲ τὰς ψυχὰς προσφιλῶν ὄντων, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχουσι πλέον ἀλλὰ τῶν ὁποίων αἱ ψυχαί, κατ᾽ εἰκόνα καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ πλασθεῖσαι τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν ἐπίσημον, καθ᾽ ἣν διὰ τοῦ θείου ἐμφυσήματος ὁ εἰς ἄνθρωπον πλασθεὶς πηλὸς ἐγένετο εἰς ψυχὴν ζῶσαν, εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς ἀναπαύονται εἰς χώραν, ἔνθα ἀπέδρα πᾶσα ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός.

Πρέπει νὰ εὑρεθῇ κανεὶς εἰς ἓν χωρίον, εἰς μίαν ἀπὸ τὰς διασωζούσας ἐμφαντικώτερον τὰ πάτρια νήσους, διὰ νὰ ἴδῃ μὲ πόσο φίλτρον, μὲ πόσην ἐπιμέλειαν καὶ μὲ πόσην τρυφερότητα, παρασκευάζει ἡ μαύρη χήρα τὰ κόλλυβα τοῦ ἀποθανόντος συζύγου, ἢ αἱ μελανόπεπλοι κόραι τὰ κόλλυβα τοῦ κεκοιμημένου ἀδελφοῦ. Πρέπει νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ κανεὶς τοιαύτας ἡμέρας εἰς νησιωτικὸν κλίβανον, διὰ νὰ ἴδῃ μὲ πόσην ἱλαρότητα ἡ γραῖα μήτηρ, ἄρτι ἀποσπογγίσασα τὰ δάκρυα τῶν ὀφθαλμῶν της, κομίζει τὴν προσφορὰν νὰ ψηθῇ.

Τὴν προσφοράν, τὴν ὁποίαν ἐζύμωσεν ἀπὸ τὸ καλλίτερον ἄλευρον, ἵνα τὴν φέρῃ εἰς τὸν ναὸν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τῶν ὀρφανῶν της τέκνων τὰ ὁποῖα ἐπνίγησαν εἰς τὸ πέλαγος μίαν κατάμαυρην νύκτα

— Νὰ τὴν προσέχῃς παιδί μου. Νὰ μὴ καῇ. Νὰ μὴ ἀρπάξῃ. Νὰ μὴ τὴν στριμώξῃς. Νὰ στραγγίσῃ καλά, γιατὶ θὰ λειτουργήσῃ ὁ παπᾶς....

Μὲ χιονοφεγγόφωτον στολὴν ποδήρη, χρυσαῖ ψυχαὶ κατέρχονται εἰς τὸν μικρὸν ἐκεῖνον θάλαμον, ὅπου αἱ ὀρφαναὶ ἀδελφαί, μὲ λιτὰς τὰς μαύρας μανδήλας των στολίζουν τὸ κόλλυβον τοῦ μακαρίτου. Τρυφεροὶ διάλογοι συνάπτονται μὲ τὴν ἀόρατον ἀοράτως ἐπισκιάσασαν ψυχὴν καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν ζώντων συνομιλοῦν, τὴν ἱερὰν ἐκείνην στιγμήν, μὲ τὰς ψυχὰς τῶν κεκοιμημένων. Διάλογοι γλυκεῖς διακοπτόμενοι κατὰ διαλείμματα μὲ ἕνα στεναγμόν, μὲ ἕνα θρῆνον μὲ ἓν ἡμιστίχιον, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα τὸ στόμα δὲν ἀντέχει ν' ἀποτελειώσῃ.

Οὐδέποτε πλακοῦντες χαρᾶς, προωρισμένοι διὰ γαμβρόν, με τόσην ἀγάπην καὶ τόσην τρυφερότητα παρασκευάζονται, ὅση λεπτὴ προσπάθεια καταβάλλεται ὑπὸ τῶν τρυφερῶν ἐκείνων χειρῶν εἰς τὸν στολισμὸν τοῦ κολλύβου. Ἀφ' ἑσπέρας ἐδιάλεξαν ἀπὸ τὰ ζιζάνια ἀνακαθάρασαι αἱ ὀρφαναὶ τὸν σῖτον, τὰ θρηνητικώτερα μυρολόγια, σιγὰ—σιγά, κύκλῳ τοῦ σινίου ἐπᾴδουσαι. Καὶ ἀφοῦ τὴν ἐπαύριον ἔβρασε καλὰ ὁ σῖτος, ἥπλωσαν αὐτὸν εἰς τὸν ἀέρα ν' ἀπορροφηθῶσιν οἱ χυμοὶ καὶ ἔπειτα τὸ δειλινὸν ἑτοιμάζουν αὐτὸν διὰ τὴν ἐκκλησίαν. Ἡ μανδζουράνα καὶ τ' ἄλλα εἴδη τῶν ἀρωματικῶν φυτῶν ἐποτίζοντο ἐπίτηδες, ἵνα ἔχωσι τὴν ἡμέραν αὐτὴν χλοερὰ φυλλάρια. Ἀπὸ τὸ φθινόπωρον κρεμασθέντα εἰς τὴν ὀροφὴν διεσώθησαν ῥόδια μὲ τοὺς κοραλλίνους των λοχεροὺς κόκκους, καὶ ἡ ξανθὴ μακρόρρωγος σταφίδα, εἰς τὴν ὁποίαν μετεβλήθησαν, τὸν καιρὸν τοῦ τρύγου, τὰ ὡραιότερα ῥοζακιά, εὐωδιάζει εἰς τὴν τσαγκαλένιαν ἐκείνην γαβαθίτσαν. Ὅλα εὐσεβῆ κτερίσματα εὐσεβῶς τηρηθέντα διὰ τὸν εὐπρεπῆ τοῦ κολλύβου στολισμόν. Ἤδη πλησιάζει ἡ ὥρα τοῦ Ἑσπερινοῦ. Τὸ σινίον εἶνε ἕτοιμον, στολισμένον εὐπρεπισμένον. Ἐπάνω εἰς μίαν τράπεζαν. Ἔμπροσθεν τοῦ εἰκονοστασίου τοῦ οἴκου. Σταυρὸς ἀπὸ ξανθὴν σταφίδα μέγας μὲ ἀκτῖνας τέσσαρας ἐχαράχθη. Οἱ λόβοι τοῦ ῥοδιοῦ ὁλοπόρφυροι λάμπο.

εἰς σωροὺς διεσπαρμένοι ἐν τάξει. Ψιλοκομμένα φύλλα μαϊδανοῦ ἐσκόρπισαν ἐπάνω τὴν εὐωδίαν των, καὶ εἰς τὰς τέσσαρας ἄκρας τοῦ σταυροῦ ἐτέθησαν κλωνάρια μανδζουράνας μὲ μεταξωτὰς κορδελίτσας χρωματιστὰς ἐστολισμένα ὡς αἱ ἱκετηρίαι τῶν ἀρχαίων, ἐνῷ ἐν μέσῳ τοῦ σταυροῦ ἐνεπάγη μεγαλείτερος κλῶνος ταμπαρόρριζας ῥαρακωμένος καὶ κομψῶς περιταινιωμένος.

Κηρίον κίτρινον καθαρὸν ἀνήφθη πρὸ τοῦ κολλύβου καὶ κύκλῳ καθήμεναι αἱ κόραι σιωπηλαὶ θεωροῦσι τὸ εὐπρεπισθὲν διὰ τὸν πατέρα των δῶρον μετὰ ἰδιαιτέρας τρυφερότητος καὶ στοργῆς, ἐν ᾧ ἡ μικροτέρα εἰς πήλινον θυμιατήριον θέσασα λίβανον καὶ ἄνθρακας θυμιάζει τὰς εἰκόνας, θυμιάζει καὶ τὸ κόλλυβον. Καὶ ὅλος ὁ οἶκος πληροῦται εὐωδίας ἱλαρᾶς, μιᾶς πενθίμου χαρᾶς, ἕως νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα καὶ σημάνῃ ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλησίας.

Ὁ μακαρίτης τῶν ὀρφανῶν πατήρ, ὅσην ὥραν μένει τὸ κόλλυβον πρὸ τοῦ εἰκονοστασίου, κατῆλθεν εὐλογῶν τὴν τρυφεράν του οἰκογένειαν. Τὴν ὥραν ἐκείνην, ἐὰν ἐρωτήσῃς τὰς ὀρφανάς, θὰ σοῦ εἴπουν ὅλαι μὲ γλυκύπικρον χαράν.

— Κάθε σάββατον τὸν βλέπομεν ὁλοζώντανον τὸν καϋμένον τὸν Πατέρα....

Καὶ δὲν εἶνε ἁπλῆ καὶ ἀδέσποτος παράδοσις τὰ τελούμενα μνημόσυνα τῶν νεκρῶν καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ, ὡς εἴπομεν μέχρι τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς. Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν πιστεύει ἐξ ἀρχαιοτάτης βέβαια παραδόσεως παραλαβοῦσα ὅτι καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν ἁμαρτωλῶν αἱ κατακλεισμέναι εἰς τὰ σκότη τοῦ Ἄδου μέχρι τῆς δευτέρας Παρουσίας, καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς παρηγοροῦνται βλέπουσαι φῶς, ταύτην δὲ τὴν αὐθεντικὴν παράδοσιν ὁ Μέγας Βασίλειος ῥητῶς ἐπικυροῖ ἔν τινι τῶν εὐχῶν τῆς Γονυκλισίας, ἔνθα ποιεῖται τρυφερωτάτην μνείαν ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν κεκοιμημένων. Οἱ βασιλικοὶ λόγοι εἶνε οἱ ἑξῆς· «Κύριε ὁ Θεὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ὁ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ παντελείῳ ἑορτῇ καὶ σωτηριώδει, ἱλασμοὺς μὲν ἱκεσίους ὑπὲρ τῶν κατεχομένων ἐν Ἄδου καταξιώσας δέχεσθαι, **μεγάλας τε πα-**

ρέχων ἐλπίδας, ἄνεσιν τοῖς κατεχομένοις τῶν κατεχόντων αὐτοὺς ἀνιαρῶν καὶ παραψυχὴν παρὰ σοῦ καταπέμπεσθαι, ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν ταπεινῶν καὶ σῶν ἱκετῶν δεομένων σου, καὶ ἀνάπαυσον πάντας τοὺς Πατέρας ἑκάστου καὶ Μητέρας καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς καὶ τέκνα καὶ εἴτι ἄλλο ὁμογενὲς καὶ ὁμόφυλον».

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ.

Εἰς τὸν ἅγιον Νικόλαον τὸν Ἀσκέπαστον. — Ὁ Παπα-Νικόλαος. — Αἱ λαμπάδες τοῦ Πάσχα καιόμεναι λαμποκοποῦν. — Ἡ κάθοδος τῶν ψυχῶν. — Μία θαυμαστὴ ὀπτασία ἑνὸς κορασίου. — Ἡ γρηοῦλα μὲ τὸ ῥαβδάκι της. — Εἰς τὸν Ἅη [illegible].

Εἰς τὸν [illegible] Νικόλαον τὸν Ἀσκέπαστον [illegible] ἄμορφον καλοσυγυρισμένον ἐρημοκκλήσι [illegible] ἐσκέπασε μὲν καλῶς ὁ παπα-[illegible] νὰ σκεπάσῃ καὶ τὸ [illegible] ἔμεινε καὶ τώρα ἀσκέπαστον. [illegible] καὶ ὅτε [illegible] ἄστεγον [illegible] λειτουργία ἐτελείωσε [illegible], πολὺ πρωὶ ἡ λειτουργία [illegible] τὸ ἀνθόσπαρτο προαύλιον [illegible] μὲ γάλα. Φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν καὶ [illegible] καὶ αὐγὰ κόκκινα. Θὰ [illegible] ἀπαρούνια τῆς κατα[illegible] ἀπριλιάτικα.

Ὁ πα[illegible] του. Μία ἄλλη κό[illegible]τίαν, ἐνῷ αἱ λαμπάδε[illegible] ἀναδίδουσι τὰς τελευ[illegible]μενα τὰ ῥαράκια. Θα[illegible] χορὸν τοῦ ναΐσκου, [illegible] λειτουργία τῶν ψυχῶν [illegible] τὰ Λαμπρόγιορτα [illegible] μέσα εἰς τὸν ἅγιον Νι[illegible] λαμποκοπῇ. Θαρρεῖς κ' ἐγ[illegible] μάλιστα ἐπιμένει ὅτι τὰς εἶδε·

— Μαννοῦλα μου, ἐφώναξε μὲ τρόμον ἔξαφνα. Τί εἶνε! Χρυσοὶ ἄγγελοι! Νά! Νά! Πετοῦν γύρω γύρω.

...Καὶ ὅταν πλέον ὁ παπα-Νάρκισσος, κόκκινος σὰν ἡ παπαροῦναις τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ Ἀσκεπάστου, ἔπιε τὸν καφὲ μὲ τὸ γάλα, ἐν μέσῳ ὅλης τῆς οἰκογενείας, ἰδοὺ καὶ μία γραῖα κουτσο-κουτσά, προσκυνοῦσα, μὲ τὸ ῥαβδάκι της, ντυμένη στὰ μαῦρα, ἦλθε φέρουσα πινάκιον κολλύβων καὶ κηρία τέσσαρα, διὰ τὸν ἄνδρα της καὶ τρία τέκνα της, ποῦ τῆς τὰ πῆρεν ὁ Χριστὸς καὶ ἔμεινεν αὐτή, κουτσή, μὲ τὸ ῥαβδάκι της, μέσα εἰς τὰ μαῦρα, μὲ τὰ κόλλυβα τὰ πένθιμα....

— Καὶ ποῦ νὰ πάγω τώρα ἡ πανάτυχη!...

— Εἰς τὸν Ἀη-Λευθέρη... ἐκεῖ, τώρα τὰ Λαμπρόγιορτα, συνάζονται καὶ δέκα καὶ δώδεκα παπάδες καὶ ἀργοποροῦν...

—

Τώρα, μὲ τὴν Ἀνάληψιν, ἐγγίζουν εἰς τὸ τέλος τὰ Λαμπρόγιορτα. Ἤδη τὰ κόκκινα αὐγὰ κατηναλώθησαν. Καὶ ὅλαι τοῦ Πάσχα αἱ λαμπάδες ἐκάησαν πλέον ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων, ὑπὲρ ὧν, τὰ καέντα εἰς ὅλα τὰ ἐρημοκκλήσια θυμιάματα εὐωδίασαν ὅλας τὰς ἐξοχὰς τῶν Ἀθηνῶν. Μεθαύριον τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς, ἥτις εἶνε ἡ μεθέορτος καὶ τελευταία ἑορτὴ εἰς ὅλα τὰ Λαμπρόγιορτα, παύουσιν αἱ ἑορταί, τελειόνουσι καὶ αἱ Λειτουργίαι τῶν κεκοιμημένων. Αἱ ψυχαὶ τῶν ἁμαρτωλῶν, ὁποῦ εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ χαρμόσυνον διάστημα τῆς Πεντηκοστῆς ἔλαβον κάποιαν ἄνεσιν εἰς τιμὴν τοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντος Χριστοῦ, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος ἐπανέρχονται πάλιν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡρισμένην θέσιν των, εἰς τὸ ἔρεβος, κρίμασιν οἷς οἶδε μόνος Αὐτός, ἕως τὸ ἐρχόμενον πάλιν Πάσχα.

Ἤδη καὶ οἱ σανοὶ τῆς Ἀττικῆς οἱ καταπράσινοι ἐθερίσθησαν· καὶ εἶνε κατάξηροι πλέον οἱ κάμποι μὲ ξηρὰς ῥίζας καὶ ῥόσταλα. Αἱ παπαροῦναι καὶ αἱ μαργαρῖται καὶ ἅπασα ἡ χορεία τῶν ἀγροτικῶν ἀνθέων ἐξηράνθησαν. Τὰ δὲ ἄνθη τὰ λευκοκίτρινα τῶν χαμαιμήλων, ἅτινα ἐστόλιζον τὴν ἐξοχὴν ἢ ἐκεῖνα τῆς μολόχης τὰ ἰόχροα, καὶ τ' ἄλλα τοῦ ζαμπούκου τὰ κατάλευκα, ἡπλωμένα εἰς τὰ προαύλια τῶν φαρμακείων, ξηραίνονται ἐπὶ σανίδων, ἵνα χρησιμεύσωσιν

ὡς φάρμακα, ἐνῷ φυλλομαδημένα τὰ μαγιάτικα τριαντάφυλλα πωλοῦνται ἐντὸς καλάθων εἰς κατασκευὴν γλυκοῦ, ὅπερ εὐφραίνει δροσίζον τὴν καρδίαν τοῦ Ἀθηναίου, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ καυστικοῦ θέρους, παρηγορουμένου οὕτω διὰ τὴν ταχεῖαν τῆς ἀνοίξεως πάροδον, ἥτις φεύγει ταχέως τώρα, μαζὶ μὲ τὰ ψυχοτερπῆ κ' εὐφρόσυνα Λαμπρόγιορτα...»

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΨΕΛΗΝ

Ὀλίγον παρὰ ἔξω ἀπὸ τὸ Πολύγωνον.— Ἡ ἔπαυλις καὶ ὁ ναΐσκος τοῦ ναυάρχου Κανάρη.— Ἡ Κυψέλη ἄλλοτε καὶ νῦν.— Ὅπου ἀναφαίνεται ὁ Προφήτης Ἐλισσαῖος μὲ τὰς ἀγρυπνίας του.— Ὁ ναύαρχος μέγας φιλακόλουθος.— Πιστὸς τῶν πατρίων τηρητής.— Ἔτσι ἦσαν ὅλοι οἱ προεξάρχοντες τοῦ Γένους.— Ἕνας διάλογος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἰατροῦ του.— Αὐστηρὸς νηστευτής.

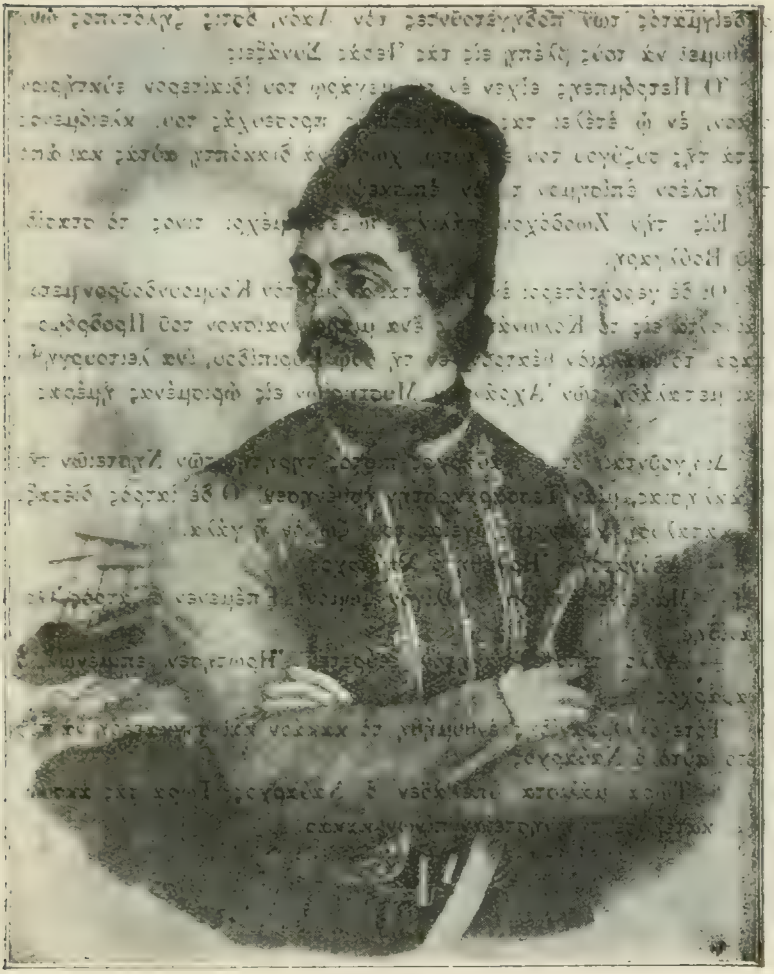
Ἐκεῖνα τὰ χρόνια ἡ Πρωτεύουσα ἐξετείνετο μέχρι τῶν Χαυτείων. Πέραν ἡπλοῦτο τὸ Πολύγωνον, ἢ τὸ Πεδίον τοῦ Ἄρεως μὲ τὸν Ναὸν τῶν Ταξιαρχῶν, ἕνα πολὺ μικρὸν καὶ πολὺ πτωχικὸν Ἐκκλησιδάκι. Καὶ μετά τινα ἐρημικὸν χείμαρρον εὑρισκόμεθα εἰς τὴν Κυψέλην, ὅπου ἡ ἔπαυλις τοῦ δαφνοστεφοῦς Πυρπολητοῦ καὶ ὁ Ναός του, οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι. Ἐκεῖνα τὰ χρόνια λέγων τις **Κυψέλη,** ἐννοοῦσεν ἔπαυλιν Κανάρη. Μέσα εἰς τὴν ἐρημίαν μία δροσερωτάτη πρασινοβολή, μία ὄασις τὰ μάλα εὐάρεστος. Ὀλίγον παραπέρα ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Ζώνην, ἐκεῖ εἰς τὴν ἄκραν τῶν Πατησίων, μέσα εἰς τοὺς κήπους καὶ τοὺς ἀνθῶνας τοῦ τότε συνοικιζομένου δροσοβρέκτου Προαστείου. Πόσας φορὰς ἐλειτουργήθην τὰς πρωΐας τῆς Ἀνοίξεως, καὶ πόσας φορὰς ἠγρύπνησα εἰς πανηγυρικὴν ἀγρυπνίαν μεγάλης ἑορτῆς, ὅτε ἕνα καιρὸν εἶχον καταδιωχθῆ αἱ Ἀγρυπνίαι τοῦ Ἁγίου Ἐλισσαίου. Ἀλλὰ σήμερον οὔτε αἱ ἀνθοφοροῦσαι πασχαλέαι τὸν σκιάζουσι πλέον τὸν εὔμορφον καὶ ἱστορικὸν ναΐσκον, οὔτε τὰ βάϊα, οὔτε οἱ θάμνοι τῶν μύρτων, ὑπάρχουν, οὔτε τὰ ἄλλα ὀπωροφόρα δένδρα. Ἀλλὰ καὶ τὰ δενδρολίβανα καὶ οἱ κρίνοι ὁποῦ ἀνθοστοιχίαν ὅλην ἀπετέλουν πρὸ τῆς

εἰσόδου τοῦ Ναοῦ καὶ περὶ αὐτόν, μὲ τὰς σκιερὰς καὶ δροσοβολούσας ἐκείνας ἀναδενδράδας, ἐξηφανίσθησαν ὅλα πλέον, καὶ ἀπέμεινε γυμνὸς ἔξωθεν ὁ Ναός, ὡς κατάδικος, νὰ ψήνεται ἀπὸ τὸν ἥλιον τὸ θέρος, καὶ νὰ λούεται ἀπὸ βροχὰς τὸν χειμῶνα. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη ἕως ἐκεῖ μετάβασις γίνεται διὰ μέσου οἰκοδομῶν καὶ μεγάρων, ἐκταθείσης πολὺ πέραν τῆς πόλεως, ὁλόκληρος δὲ συνοικία ἐσχηματίσθη περὶ τὸ ἐρημικὸν ἄλλοτε ἐκκλησιδάκι, τὸ ὁποῖον ἀπεκρύβη ἐνσφηνωθὲν μέσα εἰς περιβόλους καὶ μάνδρας...

Ἐσωτερικῶς ὅμως διατηρεῖ ὅλην τὴν καθαρότητά του, καὶ μὲ [illegible] διότι ἀφιερώθησαν πολλὰ αὐτοῦ ἐγκαλλωπίσματα [illegible] ὅτι ὁ Ναὸς οὗτος ὑπῆρξεν ἄλλοτε τὸ εὐκτήριον [illegible] τοῦ γηραιοῦ Ναυάρχου, ὅστις μέχρι τέλους διατηρήσας τὸ πῦρ τῆς πίστεως ἀναμμένον ἐν τῇ καρδίᾳ του, μολονότι εἶχε σβεσθῆ πλέον μέσα εἰς τὰς θάλασσας τὰ σύννεφα ὁ πυρσὸς τοῦ πυρπολικοῦ του, παρηκολούθει τακτικώτατα τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας τῆς Ἐκκλησίας, ὡς εἷς ἐκ τῶν γνησίων Ἑλλήνων τῆς κορυφαίας τάξεως τοῦ Ἔθνους.

Πιστὸς εἰς τὴν Πατρίδα. Πιστὸς καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Πατρίδος. Τὸ εὐγενὲς καὶ γνησίως Ἑλληνικὸν «ἀγωνίσθητι ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος» ἐτήρησεν ἀπαρεγκλίτως ὁ γηραιὸς Ναύαρχος. Καὶ πρῶτον μὲν μὲ τὸν τουρκοφάγον δαυλόν του ὡδήγει τὸν Ἑλληνικὸν στόλον εἰς τὰς ἀθανάτους νίκας του. Ἔπειτα δὲ ἀφοῦ ἡ Εἰρήνη ἐστεφάνωσε θριαμβευτικῶς τοὺς ἐπικοὺς ἐκείνους ἀγῶνας τοῦ Γένους, κατέθεσε τὸν δαυλὸν ὁ Ναύαρχος καὶ ἔψαλλε πότε τὴν λαμπάδα του ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, γενόμενος παράδειγμα ἀξιομίμητον εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ὅπως τὸν ἔβλεπε τακτικῶς ἐκκλησιαζόμενον εἰς τὸν ναΐσκον του καὶ τηροῦντα ἀπαρασαλεύτως ὅλα τὰ θρησκευτικὰ ἔθιμα καὶ τὰς διατάξεις τῶν Πατέρων, ἤτοι ἀγωνιζόμενον τώρα τὸν ἤρεμον καὶ εὐάρεστον ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἔτσι ἔκαμναν τότε ὅλοι τοῦ Ἔθνους οἱ κορυφαῖοι, διὰ τοῦ πα-

Κωνσταντίνος Κανάρης

ραδείγματός των ποδηγετοῦντες τὸν Λαόν, ὅστις ζηλότυπος ὤν, ἐπιθυμεῖ νὰ τοὺς βλέπῃ εἰς τὰς Ἱερὰς Συνάξεις.

Ὁ Πετρόμπεης εἶχεν ἐν τῷ μεγάρῳ του ἰδιαίτερον εὐκτήριον οἶκον, ἐν ᾧ ἐτέλει τὰς καθημερινὰς προσευχάς του, κλειόμενος μετὰ τῆς συζύγου του ἐν αὐτῷ, χωρὶς νὰ διακόπτῃ αὐτὰς καὶ ἀπὸ τὴν πλέον ἐπίσημον τυχὸν ἐπίσκεψιν.

Εἰς τὴν Ζωοδόχον πάλιν ἐσώζετο μέχρι τινος τὸ στασίδι τοῦ Βούλγαρη.

Οἱ δὲ γεροντότεροι ἐνθυμοῦνται ἀκόμη τὸν Κουμουνδοῦρον μεταβαίνοντα εἰς τὸ Κολωνάκι εἰς ἕνα μικρὸν ναΐσκον τοῦ Προδρόμου, παρὰ τὸ παλαιὸν θέατρον, ἐν τῇ ὁδῷ Εὐριπίδου, ἵνα λειτουργηθῇ καὶ μεταλάβῃ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων εἰς ὡρισμένας ἡμέρας.

—

Διηγοῦνται, ὅτι ὁ Ναύαρχος πιστὸς τηρητὴς τῶν Νηστειῶν τῆς Ἐκκλησίας, μίαν Τεσσαρακοστὴν ἠσθένησεν. Ὁ δὲ ἰατρὸς διέταξε νὰ καταλύσῃ χάριν τῆς ὑγείας του, ζωμὸν ἢ γάλα.

— Ἀδύνατον! Ἠρνήθη ὁ Ναύαρχος.

— Μὰ εἶνε ἀνάγκη! Ὀλίγον ζωμόν. Ἐπέμενεν ὁ ἰατρὸς Ὀρφανίδης.

— Ἄλλο τίποτε φαγητὸν ξεύρετε; Ἠρώτησεν ἐπιμένων ὁ Ναύαρχος.

Τότε ὁ Ὀρφανίδης ἐνθυμήθη τὸ κακάον καὶ συγκατέβη νὰ πίῃ ἀπὸ αὐτὸ ὁ Ναύαρχος.

— Τώρα μάλιστα· ὑπέλαβεν ὁ Ναύαρχος. Τώρα σᾶς ἀκούω. Καὶ κατέλυσε τὴν νηστείαν πίνων κακάο.

Ὁ Κανάρης εἰς Χίον.

Ὁ παπᾶ-Χαρίλαος. — Τί τοῦ διηγεῖτο πολλάκις ὁ ναύαρχος. — Γενικὴ ἐξιλαστήριος πρὸ τῆς ναυμαχίας. — Πόσον ἐτίμα τὸ Ἱερατεῖον. — Ἐπίπληξις πρὸς τὴν ὑπηρέτριάν του. — Ἡ ζωγραφία τοῦ δαιμονίου. — Θαρρεῖς πὼς εἶναι ἕνα μεγαλοπρεπὲς τρόπαιον.

Εἰς τὰς ἱεροτελεστίας ἐπροτίμουσε πάντοτε τὸν μακαρίτην Παπᾶ Χαρίλαον, ἕνα πολὺ σεβάσμιον ἐφημέριον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὅστις μετὰ δικαίας ὑπερηφανείας καὐτὸ ἔλεγε.

— Μὲ προτιμοῦσε πάντοτε ὁ Ναύαρχος, διότι ἔλεγον καθαρὰ τὰς εὐχὰς καὶ τὸ Εὐαγγέλιον πολὺ καθαρά, χωρὶς περετισμούς.

Εἰς τοῦτον λοιπὸν τὸν καλὸν ἐφημέριον διηγεῖτο ὁ Ναύαρχος, ὅτι πρὸ πάσης ναυτικῆς του πράξεως, κατὰ τὸν μακρὸν ἀγῶνα τῆς Ἐπαναστάσεως, πρὸ πάσης ναυμαχίας συνήθιζε νὰ διατάσσῃ γενικὸν ἐξιλασμὸν εἰς τὸ πλήρωμά του.

Τὴν παραμονὴν τῆς ναυμαχίας ἐξομολογούμενοι ὅλοι οἱ ναῦται του μετελάμβανον τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, ἡγουμένου τοῦ ἐνδόξου Πυρπολητοῦ, ὅστις τότε μὲ ἀκατάβλητον θάρρος προέβαινε κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, βέβαιος περὶ τῆς ἐπιτυχίας. Καὶ δὲν ἀπετύγχανεν.

Ἐτίμα δὲ ὑπερβαλλόντως τὸ ἱερατεῖον ὁ Ναύαρχος. Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, δὲν ἐξήρχετο τοῦ ναοῦ, πρὶν συμπληρώσῃ τὰς τελευταίας του εὐχὰς ὁ ἱερεύς, ἀλλ' ἐπερίμενεν ἐν τῷ στασιδίῳ του, ἕως οὗ ἀποδυθῇ ὁ ἱερεὺς τὰ ἱερὰ ἄμφια· καὶ τότε ἡγουμένου τοῦ λειτουργοῦ τοῦ Ὑψίστου ἠκολούθει ὁ ναύαρχος, καὶ ἀνήρχοντο εἰς τὴν δροσερὰν ἔπαυλιν, νὰ λάβουν τὸν συνήθη καφὲ μετὰ γλυκοῦ, εἰς ψυχαγωγίαν ἀπὸ τοῦ κόπου τῆς προσευχῆς.

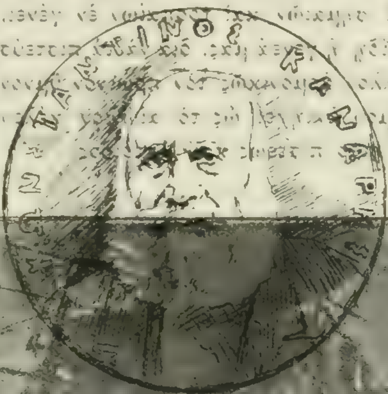
Μίαν δὲ Κυριακὴν ἡ ὑπηρέτρια ἀφῃρημένη παρουσίασε τὸν δίσκον πρῶτον εἰς τὸν ναύαρχον, εἰς τὸν κύριόν της, οὕτω κρίνασα.

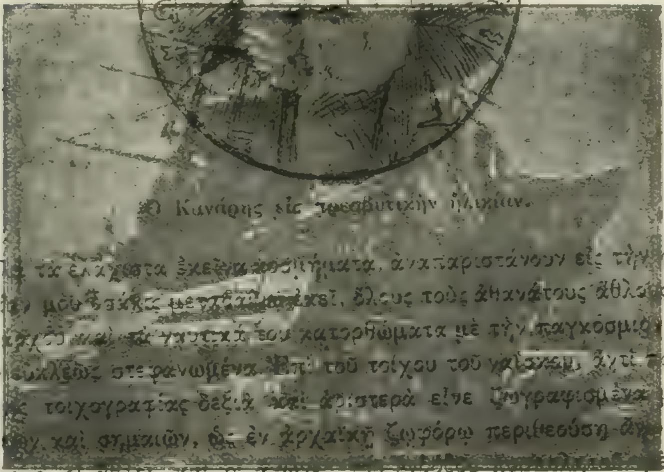
Ἀλλ' ὁ εὐγενέστατος ναύαρχος σταματήσας αὐτήν, λέγει μετὰ [illegible]

— Καημένη! Πόσον ἔψαχνες

Εἰς τὸν Λειτουργόν.

Καὶ ἔδειξε τὸν παπᾶ Χαρίλαον μὲ τὴν δεξιάν του.

Ὁ Κανάρης εἰς πρεσβυτικὴν ἡλικίαν.

[illegible] τὰ ἐλάχιστα ἐκεῖνα κειμήλια, ἀναπαριστάνουν εἰς τὴν φαντασίαν μου [illegible], ὅλους τοὺς ἀθανάτους ἄθλους τοῦ ναυάρχου καὶ τὰ ναυτικά του κατορθώματα μὲ τὴν παγκόσμιον φήμην εὐκλεῶς στεφανωμένα. Ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ ναΐσκου, ἀντὶ πάσης ἄλλης τοιχογραφίας δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ εἶνε ζωγραφισμένα μέσῳ πυρσῶν καὶ σημαιῶν, ὡς ἐν ἀρχαϊκῇ ζωφόρῳ περιθεούσῃ [illegible] τοὺς τοίχους, οἱ ἀγῶνες καὶ οἱ [illegible] τὴν χρονολογίαν του ἕκαστος. Ταῦτα θεωρῶν μετ' εὐλαβείας ὁ ἐκκλησιαζόμενος καταλαμβάνεται ἀπὸ μίαν ἱερὰν κατάνυξιν ὅπου βρέχονται αἱ παρειαί του μὲ δάκρυα. Δίπλα εἰς τὸ Δεσποτικὸν ὑπάρχει τὸ στασίδιον τοῦ Ναυάρχου, φέρον ἄνω ἐπὶ τοῦ τοίχου τὴν ἐπιγραφήν.

—«Στασίδιον Ναυάρχου Κωνσταντίνου Κανάρη 1794—1877» ἤτοι τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως καὶ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

Ἐξερχόμενος μίαν ἡμέραν τελευταῖος ἀπὸ τὸν ἱστορικὸν ναΐσκον μετὰ τὸ τέλος τῆς Λειτουργίας, δὲν ᾐσθάνθην καμμίαν λύπην διότι δὲν εὗρον νὰ κόψω εἰς τὸ γυμνὸν ἐκεῖνο οἰκόπεδον κανὲν ἀνθύλλιον· τόσην εὐωδίαν μοῦ ἐφάνη ὅτι ἀπέπνεεν ἡ ἐν τῷ ἱερῷ ἐκείνῳ χώρῳ περικεκλεισμένη Ἐθνικὴ δόξα.

Ἐθάρρουν δὲ ὅτι διέβαινον ἀπὸ δάση πυκνὰ δαφνώνων διὰ μέσου θυρεῶν καὶ σημαιῶν καὶ τροπαίων ἐν γένει, τροπαίων ὁποῦ εὔχομαι νὰ ξαναΐδῃ ἡ γενεά μας, διὰ νὰ τὰ πιστεύσῃ, ἐνῷ τὰ πτηνὰ τὰ ἀόρατα ἔψαλλον ἁρμονικῶς τὸν πρωϊνὸν ὕμνον των, ὅστις μέσα εἰς τὴν ψυχήν μου ἀντήχει ὡς τὸ αἰώνιον κέλευσμα τοῦ Γένους·

— «Μάχου ὑπὲρ πίστεως καὶ Πατρίδος».

Ἡ πυρπόλησις τῆς Τουρκικῆς Ναυαρχίδος.

ΑΠΌ ΠΟΥ ΠΑΝΕ 'Σ ΤΟ ΚΑΡΠΕΝΗΣΙ

Μέσα 'ς τὰ χιόνια.—'Αναχώρησις ἐκ Πειραιῶς.— Φωναὶς καὶ ἀντάρα καὶ χειμών.—Ἕνας γλυκύτατος ὕπνος.— Οἱ κρότοι οἱ ἀνηλεεῖς τοῦ βιντσίου, τῆς ἀγκύρας ἡ σεισμικὴ ἄπαρσις, ἕνα περιπαθέστατον βαυκάλημα.— Προσέγγισις εἰς Χαλκίδα.— Συμπαθεστάτη ἡ μητρόπολις τῆς Εὐβοίας.—'Ο Εὔριπος καὶ τὸ Κάστρον του.

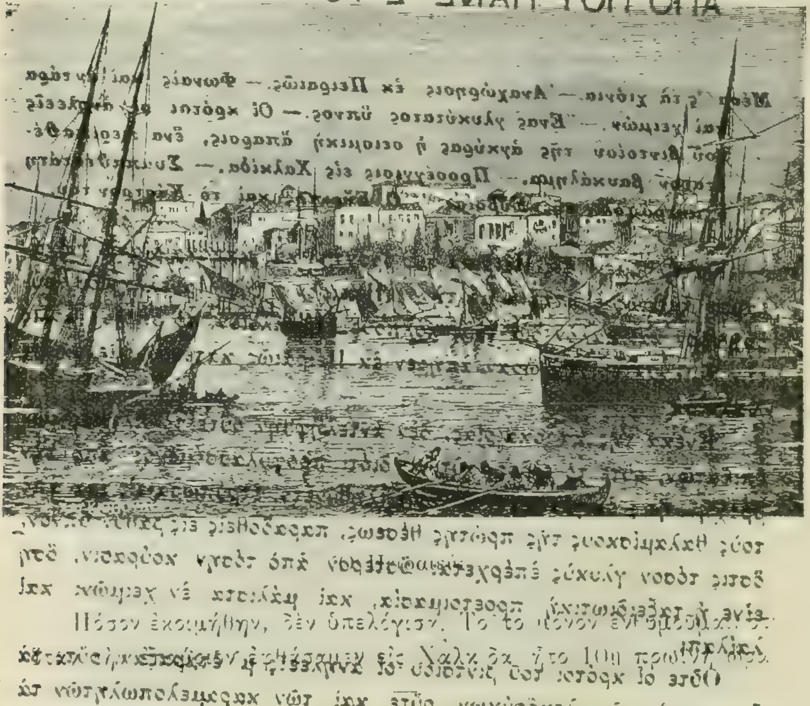
Κατήλθομεν εἰς Πειραιᾶ μὲ βροχὴν καὶ κακοκαιρίαν. Ἐβγάλαμεν ἀμέσως εἰσιτήρια μὲ τὴν «Ἥπειρον» τῆς Πανελληνίου, εὐρύχωρον καὶ καλὸν διὰ τοὺς κόλπους ἀτμόπλοιον, τὸ ὁποῖον μόλις τὴν 9ην νυκτερινὴν ὥραν ἀπῆρεν ἐκ Πειραιῶς κατευθυνόμενον εἰς Χαλκίδα.

Ἕνεκα τῆς κακοκαιρίας, δὲν ἀντελήφθην οὔτε τὸ πλῆθος τῶν ἐπιβατῶν, οὔτε τὸ εἶδος αὐτῶν· διότι προφυλασσόμενος ἀπὸ τὴν βροχήν, ἥτις ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπληθύνετο, ἐτρύπωσα εἰς ἕνα ἀπὸ τοὺς θαλαμίσκους τῆς πρώτης θέσεως, παραδοθεὶς εἰς βαθὺν ὕπνον, ὅστις τόσον γλυκὺς ἐπέρχεται ὕστερον ἀπὸ τόσην κούρασιν, ὅση εἶνε ἡ ταξειδιωτικὴ προετοιμασία, καὶ μάλιστα ἐν χειμῶνι καὶ λαίλαπι.

Οὔτε οἱ κρότοι τοῦ βιντσίου οἱ ἀνηλεεῖς μ' ἐτάραξαν, οὔτε τὰ ξεφωνητὰ τῶν λεμβούχων, οὔτε καὶ τῶν καραμελοπωλητῶν τὰ κροταλίσματα. Καὶ ὁ βαρύγδουπος τῆς ἀπάρσεως κρότος τῶν ἀγκυρῶν καὶ αὐτός, ἂν καὶ ἐτράνταζεν ὅλον τὸ κατάστρωμα πρὸς τὴν πρῷραν, παρῆλθεν ἐπ' ἐμοῦ ὡς βαυκάλημα μητρικόν.

Καὶ ἐκοιμήθην καὶ ὕπνωσα. Καὶ ὠνειρευόμην ὅτι ὅλοι οἱ συμ-

πλωτῆρές μου θὰ ἦσαν βεβαίως ὑπάλληλοι. Διότι χειμῶνα καιρόν, κανεὶς δὲν ἀφίνει τὴν φωτιάν του, νὰ προτιμήσῃ τὴν λάσπην καὶ τὰς κτηνακαθαρσίας τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ἂν δὲν εἶνε ὑπάλληλος, ἢ πραγματευτὴς ἐπιστρέφων διὰ τὰ Χριστούγεννα, ἢ τοὐλάχιστον ζωέμπορος μεταβαίνων εἰς Θεσσαλίαν διὰ τὰς ἑορταστικὰς προμηθείας του, ἢ, σὰν ἐμένα ἐπὶ τέλους, δημοσιογράφος.

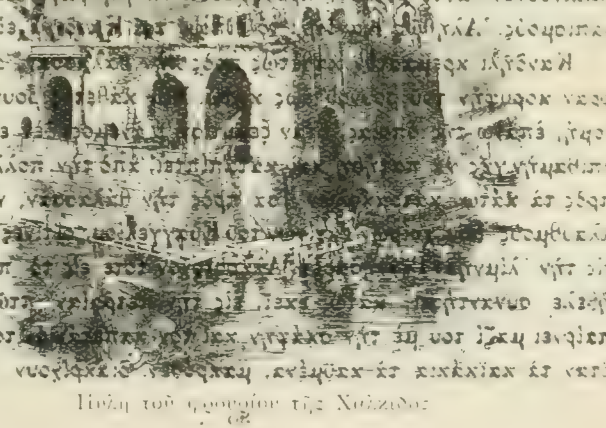

Πόσον ἐκοιμήθην, δὲν ὑπελόγισα. [illegible] εἰς Χαλκίδα ἦτο 10η πρωΐας. [illegible]

[illegible]

Τὸ ῥεῖθρον τοῦ μυστηριώδους πορθμοῦ τὸ δροσερόν, διαρκῶς τὴν βρέχει μὲ ποτάμιον ὁρμητικὸν ῥοῦν, πότε ἀπὸ τὴν μίαν παρειάν, πότε ἀπὸ τὴν ἄλλην, καὶ αὐτὴ θελγομένη, κύπτει ἡ θαλασσινὴ κόρη, δροσιζομένη καὶ δροσίζουσα. Αὐτὴν τὴν φορὰν ὅμως — ἴσως πρὸς [illegible] μόλις περὶ τὴν [illegible] ῥεῦμα [illegible] τὴν [illegible] ἀπὸ [illegible]

Τὸ χειρότερον τοῦ ἀπόπλου, μὲ ἠνάγκασε πρὸς μεγάλην μου λύπην, νὰ μὴ ἐξέλθω.—ὁ καιρὸς εἶχε διορθωθῇ ὀλίγον —ἐκαμάρωσα ὅμως ἀρκετὰ ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιον, τὴν νέαν [illegible] τῆς [illegible] καὶ τὴν μεσαιωνικήν της πρόσοδον [illegible]

Πύλη τοῦ φρουρίου τῆς Χαλκίδος

Ὁ καιρὸς ἀγριεύει. — Τὸ τρικυμιῶδες Κανδῆλι. — Οὐδὲ πουλλὶ πετάμενο νὰ μὴ βρεθῇ μπροστά του. — Κατάπλους εἰς τὴν Στυλίδα. — Ποῦ ἀγκυροβολήσαμεν. Ἡ βάρκαις καΐκια ὁλόκληρα. — Μιᾶς ὥρας ταξεῖδι ἡ ἀποβίβασις. — Ἡ ὄψις τῆς κωμοπόλεως. — Ἕνα ἀληθινὸν ἀμφίβιον. — Ὕπνος ἐπάνω εἰς μίαν βλαχόκαππαν. — Ἀπερίγραπτον τὸ πανόραμα μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου.

Ἀλλὰ μετὰ τὸν ἐκ Χαλκίδος ἀπόπλουν ὁ καιρὸς ἠγρίευσε καὶ πάλιν. Ἰσχυρὸς δὲ γραιγολεβάντης μετὰ δαρτῆς βροχῆς, ἡ ὁποία ἐψύχετο εἰς χιονόνερον μὲ ἠνάγκαζε νὰ μένω κλεισμένος ἐν τῷ θαλάμῳ, ἕως οὗ παραπλέοντες τὸ Κανδήλιον ᾐσθάνθημεν τὰ πρῶτα ῥαπίσματα τοῦ ἀγριοβουνοῦ αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα τόσον βιαίως προσέπιπτον εἰς τὴν δεξιὰν πλευρὰν τῆς «Ἠπείρου», ὥστε τὴν ἠνάγκαζον τὴν καϋμένην, ζαρωμένη καὶ μὲ τὴν ἀριστερὰν πλευράν, σὰν βρεγμένη γάτα, ἔχουσα τὴν οὐράν της τυλιγμένην ὑπὸ τὴν κοιλίαν της, νὰ τρέχῃ νὰ περάσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον τὸ ἐπικίνδυνον αὐτὸ βουνόν, προσέχουσα νὰ μὴ φάγῃ περισσοτέρους ῥαπισμούς. Ἀληθῶς Κανδῆλι τὸ εἶπαν καὶ Κανδῆλι εἶνε.

Κανδῆλι κρεμαστὸν καθέτως πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀπὸ τὴν τεφρὰν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ ἕως κάτω. Μία κάθετος βουνώδης κατατομή, ἐπάνω τῆς ὁποίας, ὅταν ξεμυτίσῃ ὁ ἄνεμος, δὲν εὑρίσκει οὐδὲ σπιθαμὴν γῆς νὰ πατήσῃ καὶ καταπίπτει, ἀπὸ τὴν πολλὴν βίαν του πρὸς τὰ κάτω, κατρακυλῶν ἴσα πρὸς τὴν θάλασσαν, νὰ πνιγῇ, μὲ κλαυθμοὺς τῶν χοίρων ἐκείνων τοῦ Εὐαγγελίου, οἵτινες ἐρρίφθησαν εἰς τὴν λίμνην Γεννησαρέτ. Ἀλλοίμονον τότε εἰς τὸ πανάκι, ὁποῦ ἤθελε συναντήσει, κάτω ἐκεῖ, εἰς τὴν πετραίαν πτῶσίν του. Τὸ παίρνει μαζί του μὲ τὴν σκάφην καὶ τὸν καπετάνιόν του. Διὰ τοῦτο ὅταν τὰ καϊκάκια τὰ καϋμένα, μακρόθεν διακρίνουν εἰς τὴν κο-

ρυφὴν ἐπάνω τὴν ἀγρίαν νὰ σείεται τὸ κρεμάμενον κανδήλιον, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὅπου φύγῃ, φύγῃ...

Τὰ παίρνουν πλυμένα καὶ ἄπλυτα καὶ τὰ δίνουν πρὸς τὴν ἀπέναντι Λοκρικὴν ἀκτήν, ἀπομακρυνόμενα ὅσον τὸ δυνατὸν ἀπὸ τοῦ Κανδηλίου τὰς ἀγρίας ῥιπάς.

Αἱ γυναῖκες ὠχρίασαν, ὅταν εἶδον τὴν «Ἤπειρον» νὰ κλίνῃ μὲ τὴν ἀριστερὰν πλευράν, ὡς νὰ ἤθελε νὰ φθάσῃ κάτω τὸ κῦμα.

— Δύο κηράκια, ἅη-Νικόλα μου!

—

Τέλος ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Στυλίδα. Νύκτα μεσάνυκτα. Ποῦ Στυλίδα καὶ ποῦ Στυλιδιώτης. Μιὰ ὥρα ἀπὸ τὴν κωμόπολιν μακράν. Μέσα εἰς τὸ βαθὺ σκότος καὶ τὸ ἀνεμοδρόχι διέκρινα ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὑπολευκάζοντα πράγματα. Σὰν καΐκια, σὰν βάρκαις. Ταξειδιώτικα καΐκια, εἶπα. Μὰ δὲν ἦσαν ταξειδιώτικα καΐκια, ἀλλ' ἦσαν ἡ βάρκαις τῆς Στυλίδος, — αἱ ὁποῖαι, εἶνε σὰν καΐκια. Μὲ πανιά, μὲ φλόκους καὶ μὲ κουπιὰ καὶ μὲ καπετανέους καὶ μὲ χαρτιά τοῦ λιμεναρχείου. Διότι ἡ ἀποδίβασις εἰς τὴν Στυλίδα εἶνε ταξεῖδι ὁλόκληρον.

Ἐμβαίνομεν μὲ ἄλλους εἰς μίαν ἀπὸ τῆς μεγάλαις ἐκείναις βάρκαις, μὲ ἕνα ὡραῖον πανί. Ἀλλὰ βρεγμένη ὅλη ἡ βάρκα ἀπὸ τὴν βροχήν, ἥτις ὁλοὲν ἐξηκολούθει, ἐπ' ὀλίγον διακοπτομένη καὶ πάλιν ἐπαναρχίζουσα. Ἰδίωμα τοῦ γραιγολεβάντη.

Μούσκευμα ὅλη ἡ βάρκα.

Ποῦ νὰ καθήσωμεν;

— Καθῆστε! Καθῆστε! ἔλεγεν ὁ βαρκάρης ὁλοπρόθυμος.

— Δὲν ἔστρωνες, καϋμένε, μιὰ ἀνδρομίδα!

— Δὲν ἐπῆρα μαζί μου, γιατί...βρέχει!

Μετὰ ὡριαῖον λοιπόν, ἱστιοφόρον τώρα, ταξεῖδιον εὑρέθημεν εἰς ἕνα βόρβορον, εἰς μίαν λάσπην, εἰς μίαν νύκτα καὶ εἰς ἕνα νέον χειμῶνα. Δὲν ἦτο ὅμως κίνδυνος πλέον. Ἐπιάσθημεν ἀπὸ κλαρί. Εἴμεθα εἰς τὴν Στυλίδα.

Μιὰ πολὺ ψυχαγωγικὴ παρέκβασις. Εἰς τὸ Ἐπίνειον τῆς Λαμίας Δημοσιογραφικὴ προσέγγισις. Αἱ πρῶται ἐντυπώσεις μου. Ἀποβίβασις καὶ Ἐπιβίβασις.— Φιλοσοφία Στυλιδιώτου λεμβούχου.

Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει πλέον ὅτε ἡ «Ἑπτάνησος» τῆς Συριανῆς ἠγκυροβόλησεν εἰς τὸν καλούμενον λιμένα τῆς Στυλίδος. Ὁμιχρικὸν σκότος ἤρχισε νὰ ἐξαπλοῦται ἐπὶ τῆς ὀροσειρᾶς τῆς Ὄθρυος καὶ τῶν βουνῶν τῆς Γκούρας, καὶ μόλις διεκρίνοντο αἱ πυραὶ τῶν ποικίλων ληστρικῶν συμμοριῶν, αἵτινες διητῶντο, τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπὶ τῶν φοβερῶν ὀρέων τῆς Φθιώτιδος, τόσον ἀφόβως, θαρρεῖς καὶ ἦσαν ἐκεῖ ὀροφύλακες, φυλάττοντες φυλακὰς ἐπὶ τῶν παλαιῶν συνόρων τοῦ βασιλείου.

Πυκνὴ σκοτία ἐκάλυπτε πλέον τὸ μέρος, ὅπου ἡ φθιωτικὴ πρωτεύουσα ἠγρύπνει, τὰς ἀπὸ τῶν λῃστῶν ἐφόδους καραδοκοῦσα ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν.

Βλέπων τὴν θάλασσαν, σαλευομένην κυματωδῶς ὑπὸ σφοδροῦ μπάτη, οὐδαμοῦ δὲ διακρίνων τὴν Στυλίδα, ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου ἠγκυροβολήσαμεν, παρεξενεύθην κατ' ἀρχάς, νομίζων ὅτι τὸ ἀτμόπλοιον ἀνέκοψε τὸν πλοῦν ἐν μέσῳ τοῦ πελάγους, εἴτε ἕνεκα τῆς σκοτίας, εἴτε ἕνεκα βλάβης τινὸς τῆς μηχανῆς, πράγματα συνήθη ἐν ἑλληνικοῖς ταξειδίοις, περιδεὴς δὲ ἠρώτων τὴν αἰτίαν τοῦ παραδόξου αὐτοῦ ἀγκυροβολήματος, ὅτε ἔμαθον μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ἀληθῶς, τὸ ἀτμόπλοιον, χωρὶς νὰ πάθῃ τι δυσάρεστον, ἄραξεν εἰς τὴν Στυλίδα, ὅπου θὰ ἐμέναμεν μέχρι τοῦ μεσονυκτίου.

— Ἀλλὰ ποῦ εἶνε ἡ Στυλίδα; ἐρωτῶ ἀγαθόν τινα ναύτην, ἀφήσαντα τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸ πηδάλιον καὶ κατερχόμενον.

— Νά τηνε . . . μοῦ ἀπαντᾷ μὲ προφορὰν συρμένην ὑδραϊκὴν. καὶ διάλεκτον ὑδραϊκήν. Κεῖθε — πέραξα. Δὲν τηνὲ βλέπεις, ἐκεῖ θάμω . . .

Καὶ μὲ τὴν ὀζώδη χεῖρά του μοὶ ἐπέδειξε σημεῖόν τι, πρὸς τὴν κατέναντι κατάμαυρον ξηράν, ὅπου ἤδη, ἀναφθέντα τὰ φῶτα τοῦ λαμιακοῦ ἐπινείου, ἔλαμπον ὡς . . . πυγολαμπίδες.

Τότε ἀντελήφθην πράγματι ὅτι πολλοὶ ἐπιβάται ἡτοιμάζοντο πρὸς ἀποβίβασιν, τακτοποιοῦντες τὰ σκεύη των. Καὶ συγχρόνως μετ' ὀλίγον εἶδον ὅτι αἴφνης ἐδιπλάρωσαν κοντά μας κᾶτι καΐκια μεγάλα, μὲ ὑψηλὰ τριγωνικὰ πανιά, κᾶτι μαγούναις, κᾶτι μεγάλαις βάρκαις τοῦ πελάγους, ἡ περίφημαις Στυλιδιώτικαις βάρκαις.

Οἱ ἐπιβάται πάραυτα ὅσοι ἦσαν πρὸς ἔξοδον, μὲ βοὴν ἤρχισαν ἐν τῷ σκότει ἐκείνῳ νὰ ρίπτωσιν εἰς τὰς μαγούνας τὰς ἀποσκευάς των, τελευταῖον δὲ νὰ εἰσπηδῶσι καὶ αὐτοὶ κάμνοντες τὸν σταυρόν των· καὶ τέλος εἶδα ἔμφοβος ν' ἀπομακρύνωνται τὰ ἱστιοπλοοῦντα ἐκεῖνα μεγάλα καΐκια καὶ νὰ ἐξαφανίζωνται ἐν τῷ δεινῷ σάλῳ τῆς ἀναταρασσομένης τοῦ Μαλιακοῦ θαλάσσης.

— Βρὲ γιὰ τὸν Θεό!

Καὶ ὅμως ἤθελα νὰ ἐξέλθω κ' ἐγώ. Ἰδιομανία δημοσιογράφου νὰ ἔχῃ κατόπιν νὰ διηγῆται, νὰ ἔχῃ κατόπιν νὰ γράφῃ. Κ' ἐγὼ δὲν ἤμουν διὰ τὴν Στυλίδα. Εἶχα ἀποστολὴν διὰ τὴν Θεσσαλίαν. Αἱ ἀπομακρυνθεῖσαι ἐκεῖναι βάρκαις ἐφάνησαν μιὰ-δυὸ φοραῖς μὲ τὸ πανί των τὸ τεφρόν, τὸ σκοτεινόφαιον, καὶ πάλιν ἐξηφανίσθησαν, πρὸς τὸ μέρος πέραν, ὅπου ἔλαμπον πάντοτε πολλὰ-πολλὰ φῶτα ὡς πυγολαμπίδες.

— Ποῖος εἶνε γιὰ ἔξω;... ἠκούοντο αἱ φωναὶ τῶν λεμβούχων, οἵτινες μὲ ὕφος ἀνιχνευτικῶν κυνῶν εἰσέδυον πανταχοῦ, εἰς τὰς θέσεις κάτω, εἰς τὰ ὑπόγεια τοῦ καταστρώματος, εἰς ὅλας τὰς ἀνοιγμένας ἢ κεκλεισμένας ὀπάς, σὰν τελωνοφύλακες ἀναζητοῦντες λαθραῖα.

— Ποιὸς εἶνε γιὰ ἔξω;

Ἡ δημοσιογραφική μου περιέργεια δὲν μὲ ἄφινε νὰ ἡσυχάσω.

— Καὶ ποῦ εἶνε ἡ Στυλίδα, βαρκάρη;

— Νά, ἐδῶ παδᾶ! Ἄϊντε ἀφεντικό, μισὸ σφάντζικο, θὰ πῇς

κρύο νερό, θὰ φᾶς ψητὸ ρουμελιώτικο, στυλιδιώτικη γίδα· θὰ σεργιανίσῃς ὡς τὰ μεσάνυχτα, καὶ θ' ἀκούσῃς καὶ ἀμανέδες...

—Ἔχει καὶ καφὲ-σαντὰν ἡ Στυλίδα: διέκοψα.

—Τραγουδοῦν ὅλη τὴν νύχτα οἱ... λησταὶ εἰς τὰ λημέρια των ἀπόξω ἀπὸ τὴν Στυλίδα ἐλεύθερους σκοπούς...

Ἡ προσήνεια καὶ ἡ εὐγλωττία τοῦ Στυλιδιώτου βαρκάρη μὲ κατέθελξε....

—

Λιμὴν τῆς Στυλίδος κυρίως δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ κόλπος Μαλιακός, ὅστις, ὁλόκληρος χρησιμεύει ὡς λιμὴν τοῦ λαμιακοῦ αὐτοῦ ἐπινείου, ἀλλ' ἕνεκα τῶν ἀβαθῶν αὐτοῦ ὑδάτων τὰ ἀτμόπλοια ὡς καὶ τὰ ἱστιοφόρα ἀγκυροβολοῦσι δύο καὶ τρία μίλια μακρὰν τῆς κωμοπόλεως, πρὸς τὴν ἁγίαν Μαρίναν καὶ τὰς Θερμοπύλας. Ἀπὸ τοῦ ἀτμοπλοίου μόλις διακρίνονται οἱ οἰκίσκοι τῆς Στυλίδος, ὡς σπιτάκια κουκλίων. Ἀπὸ δὲ τῆς Στυλίδος πάλιν μόλις διακρίνεται τὸ ἀτμόπλοιον ὡς καΐκιον σταματῆσαν κατὰ λάθος ἐν μέσῳ τοῦ πελάγους. Καὶ ὅμως ἡ Στυλὶς εἶνε τὸ ἐπίνειον ὅλης τῆς Φθιώτιδος, ἀλλὰ καὶ τῆς Αἰτωλίας ἀκόμη. Διότι οἱ θέλοντες ἐκ Μεσολογγίου ν' ἀναβῶσιν εἰς Εὐρυτανίαν εἶνε ἠναγκασμένοι διὰ τῆς Στυλίδος νὰ πράξωσι τοῦτο, ἰδίως τὸν χειμῶνα (ἄκουσον! ἄκουσον!)

Εἶνε ἀδύνατον πλέον νὰ περιγράψω τὸ ἀπὸ τοῦ ἀτμοπλοίου μέχρι τῆς Στυλίδος ἐκεῖνο ταξείδιον μὲ τὴν στυλιδιώτικην βάρκα. Προχωρούσης τῆς νυκτὸς ὁ σάλος ηὐξάνετο τόσον, ὥστε ἡ μεγάλη ἐκείνη καὶ βαρεῖα βάρκα, μὲ τὸ παμμέγιστον πανίον της σειόμενον ὡς νεφέλη νὰ πέσῃ ἐπάνω μας, ἐχόρευε θαλασσινὸν χορόν, ὅστις ἠνάγκασεν ὅλους τοὺς ἐπιβαίνοντας νὰ καταπέσωσι κάτω, εἰς τὴν ξυλίνην κοιλίαν της, θαρρεῖς κ' ἔσκασαν ἀπὸ τὰ γέλοια τοῦ σαλοῦ ἐκείνου χοροῦ, βαστάζοντες τὴν κοιλίαν των καὶ τὴν κοιλίαν τῆς βάρκας...

Τίποτε ἄλλο δὲν ἐνθυμοῦμαι. Ἐνθυμοῦμαι μόνον ὅτι μετὰ ὥρας ἐπίπονον πλοῦν εὑρέθην σῶος τέλος πλὴν ἰλιγγιῶν ἀκόμη ἐπὶ τῶν προκυμαιῶν τοῦ ἀτμομύλου τοῦ Ἀγαθοκλέους, πέραν τοῦ ὁποίου

ἡπλοῦτο φεγγοβολοῦσα ἡ γελαστὴ φθιωτικὴ πολίχνη. Τὰ ὦτά μου ἐβόμβουν ἀκόμη ἀπὸ τὸν σάλον τῆς κυμαινομένης τοῦ Μαλιακοῦ θαλάσσης καὶ οἱ ὀφθαλμοί μου ἔλαμψαν αἴφνης ἀπὸ τὰ φῶτα τῶν ἐγγὺς καφενείων μετὰ τὴν τόσην τοῦ πελάγους σκοτίαν, καὶ ἀκροώμενος τῶν ἀποχαιρετιστηρίων ᾀσμάτων παρέας, ἑτοιμαζομένης πρὸς ἀναχώρησιν κ' εὐθυμούσης, ἠτένισα ἀνεπαισθήτως πρὸς τὰ κατάμαυρα πέραν βουνὰ τῆς Γκιούρας, ὁπόθεν μ' ἐφάνη ὅτι κατήρχοντο αἱ μελῳδίαι ἐκεῖναι, αἱ λεραὶ καὶ παράφθογγοι, λῃστρικαὶ ἀπὸ τῶν λημεριῶν μελῳδίαι...

Ῥῖγος με κατέλαβε τὴν νύκτα ὅτε, θέλων νὰ ἐπιβιβασθῶ πάλιν δὲν ἔβλεπον τὸ ἀτμόπλοιον.

— Κάνεις πῶς δὲν τὸ βλέπεις τάχα; Μοῦ ἀπαντᾷ μὲ ὕφος λύκου αὔθαδες καὶ ἄγριον ὁ πρῴην ἥμερος ὡς ἀρνίον λεμβοῦχος. Τρία μίλια μακρυά!

Εἶχε δίκαιον. Μόλις διέκρινα πέραν πρὸς τὰς Θερμοπύλας ἓν ἀμυδρὸν φῶς ὡς λάμψιν φωτοβολίδος ἢ ξενυκτίσαντος ἁλιέως. Καὶ ὁ σάλος ἐξηκολούθει ἀπαραμύθητος.

— Γιὰ τὸ χατῆρί σου, ἐπειδή της, κατάλαβες, μ' ἐπροτίμησες, καὶ ἐπειδή της εἶσαι, κατάλαβες, ξένος, θὰ μοῦ δώσῃς ὀχτὼ σφάντζικα... Δέκα παίρνομε μὲ τὴν ἀστυνομικὴ διάταξι· ἀλλ' ἐπειδή της κ' εἶσαι ψημεραντζῆς, κατάλαβες, καθὼς ἄκουσα, δόσε ὀχτώ.

— Βρὲ γιὰ τὸν Θεό!...

— Θεὸ ξεθεὸ δὲν ξέρω ἐγώ· ὀχτὼ σφάντζικα.

— Ὅταν μ' ἔβγαλες, μοῦ εἶπες πῶς ἡ Στυλίδα εἶνε ἐδῶ—παδᾶ καὶ μοῦ ζήτησες μισὴ σφάντζικα. Τώρα, πῶς τὸ βαπόρι εὑρέθη τρία μίλια μακρυά;...

— Ἡ Στυλίδα ἀπὸ τὸ βαπόρι εἶνε ἐδῶ-παδᾶ, γιὰ κείνους ποῦ θἄβγουν, κατάλαβες ὅσο νὰ πατήσουν ς' τὴν βάρκα· μὰ τώρα γιὰ κείνους ποῦ θάμβουν κατάλαβες, ἀλλάζει τὸ πρᾶγμα, καὶ ἡ Στυλίδα ἀπὸ τὸ βαπόρι μένει 'ς τὴν ἀληθινή της θέσι, τρία καὶ πέντε μίλια μακρυά.

Καὶ ταῦτα λέγων ὠρύετο ὡς λύκος ὁ στυλιδιώτης βαρκάρης ὁ πρώην ἥμερος ὡς ἀρνίον, κ' ἐπανελάμβανε.

— Δὲν γλέπεις αὐτουνοὺς ποῦ μπαρκάρουν, πῶς κλαῖνε, πῶς ἀποχαιρετίζονται; Στὴν Πόλι νὰ πᾶνε, δὲν κλαῖνε ἔτσι.

Εἶνε ταξεῖδι ὁλόκληρο, ἀφεντικό, ἀπὸ τὴν Στυλίδα ὡς τὸ βαπόρι. Ὁ βαρκάρης θὰ βγάλῃ χαρτιὰ ἀπὸ τὸ λιμεναρχεῖο, ταχτικά, θὰ τσουρμάρῃ, θὰ πάρῃ κουμπάνια, θὰ κάμῃ νερό, θὰ πλερώσῃ λιμενικά, θὰ πλερώσῃ ἀσκαλιάτικα, ἕνα σωρὸ παράδες... Καμμιὰ φορά, ἀφεντικό, τὸν χειμῶνα μάλιστα, μεταλαβαίνομε κιόλα πρῶτα, πρὶν ἀμολύσουμε ἀπὸ τὴν σκάλα τοῦ Ἀγαθοκλῆ γιὰ τὸ βαπόρι. Θάλασσα τὴν λένε αὐτή. Παίζεις μὲ τὴν θάλασσα:...

Καὶ στρέφων πρὸς τὴν μαγοῦνάν του, σὰν νὰ ἤθελε τάχα νὰ τὴν προφυλάξῃ ἀπὸ τὸν σάλον, εἶπε κατ' ἰδίαν·

—Σὰν θέλῃ νὰ τὸν ἀφήσῃ ἔξω τὸ βαπόρι νὰ χάσῃ τὰ πράγματά του, ἃς μὴ μοῦ δώσῃ τὴν ῥεγγίνα τὸ ἐλάχιστον...

—

Μεγάλην ἀπόλαυσιν αἰσθάνομαι, καὶ τώρα ἀκόμη, μὲ τὰς ἀναμνήσεις αὐτὰς τοῦ λαμιακοῦ Ἐπινείου, τοῦ ὁποίου ὁ πυθμὴν ὁ ἀβαθὴς ἀπέμεινεν ἕως τώρα, ὡς ἦτο ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, θαρρεῖς κ' ἐμωλόνετο καὶ κατεχώνετο ὄχι ὑπὸ τοῦ Σπερχειοῦ τοῦ ἐκβάλλοντος ἐκεῖ, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Στυλιδιωτῶν λεμβούχων.

—

Εἶχα χρόνια νὰ τὴν ἰδῶ τὴν Φθιωτικὴν ναυτοπούλαν, ποῦ μοιάζει σὰν ναύτης μὲ φουστανέλλα. Μισὴ στεριανὴ καὶ μισὴ θαλασσινή. Λυγαριὰ καὶ ὕφαλος. Μὲ τὸ ἕνα πόδι στὴν βάρκα καὶ μὲ τὸ ἄλλο εἰς τὸ ἄλογο. Ναυτοπούλα καὶ κλεφτοπούλα, ποῦ ὅταν κάθησαι στῆς βάρκαις της, θαρρεῖς καὶ εἶσαι στὰ καπούλια κανενὸς ἡμιόνου. Εἶχα χρόνια νὰ τὴν ἰδῶ. Ἀπὸ τότε ὅπου ἔβγαινε κανεὶς ἔξω μὲ κοντανασασμό, περιμένων ὥρα τὴν ὥρα νὰ κάμουν γιουροῦσι οἱ κλέφταις ἀπὸ τὰ κορφοβούνια τῆς Σούρπης τὰ κατακαϋμένα. Ἀπὸ τότε ὁποῦ σὰν ἀπεφάσιζες νὰ ἔβγῃς παρκέξω, κατὰ τὴν Λαμίαν, κάθε κλαρὶ ποῦ ἔσειεν ὁ μπάτης τοῦ Μαλιακοῦ, τὸ ἔπαιρ-

νες γιὰ καρτέρι ληστῶν καὶ ἐπρόσμενες χωρὶς ἄλλο νὰ ξαγναντίσῃς κανένα λεροφορεμένον νὰ σοῦ πῇ·

— Στάσου ὀρέ!

Ἀπὸ κεῖνα τὰ χρόνια εἶχα νὰ τὴν ξαναϊδῶ τὴν ἀμφίβιον αὐτὴν θαλασσοστεριανὴν κοττίτσαν, ὁποῦ ἔχει τὴν τιμὴν νὰ εἶνε τὸ ἐπίνειον ὄχι μόνον τῆς Λαμίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ... Καρπενησίου, παρακαλῶ...

— Σιγά, σιγὰ μὴ μᾶς ἀκούσῃ κανένας ἀμερικανὸς καὶ μᾶς πάρῃ γιὰ παλαβούς.

Καὶ ὅμως εἶνε ἀληθές.

Ἀπὸ τὴν Στυλίδα πρέπει νὰ προχωρήσῃ κανεὶς διὰ τὸ Καρπενήσιον.

— Ἀλήθεια, ρὲ παιδιά!

— Ἀλήθεια κι' ἀλήθεια!

Καὶ εἰς ὅλον τὸ ταξεῖδί μου ἕως ἐδῶ, πρόβλημα ἄλυτον κατέτρωγε τὸν λογισμόν μου·

— Ἀπὸ ποῦ τάχα νὰ πᾶνε στὸ Καρπενῆσι;

Ἕως οὗ, ἀποβιβασθεὶς εἰς τὴν Στυλίδα, ἔμαθα τέλος, ὅτι ἀπὸ δῶ πᾶνε στὸ Καρπενῆσι.

Κι' ἐγὼ ἤμην μόνος μου, ἕνα ξερὸ κορμί. Ἀλλὰ φαντάσου ἕνα ὑπάλληλον φορτωμένον μὲ τὸ μπαοῦλό του, δηλαδὴ τὴν γυναῖκά του. Καὶ ἡ γυναῖκά του νὰ εἶνε «μὴ μοῦ ἅπτου», καὶ νἄχῃ παιδιά, καὶ νἆνε χειμῶνας. Πότε νὰ φθάσῃ κανεὶς ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ 'ς τὸ Καρπενῆσι μέσον Στυλίδος!

Ἂν καὶ μεσάνυκτα, τὸ ξενοδοχεῖον ὅμως ἦτο ἀνοικτόν. Δίπλα δὲ καφενεῖον μὲ θέατρον, ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ ὁποίου μία λάμπα πετρελαίου μὲ σπάγκον κρεμασμένη καὶ μὲ πράσινον χαρτὶ τυλιγμένη ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ θεατριδίου «Ὀρφεύς».

Κουρασμένος ἀνῆλθον εἰς τὸ ξενοδοχεῖον καὶ συμπτυχθεὶς εἰς μίαν βλαχόκαπαν ἐκοιμήθην νανουριζόμενος ἀπὸ τὸ ῥογχαλητὸ ἑνὸς χωρικοῦ καθεύδοντος ἔξω τοῦ δωματίου μου, κ' ἐγερθεὶς λίαν πρωῒ παρήγγειλα ἅμαξαν διὰ τὴν Λαμίαν, θαυμάζων, ἕως οὗ ἑτοι-

μασθῇ, τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ὅστις μετὰ τὴν τρικυμίαν, γελῶν ἐφίλει τὸν λεῖον καθρέπτην τοῦ Μαλιακοῦ καὶ τὰ βουνὰ τῆς Ὄρθρυος, χρυσᾶς λάμψεις ἀποστέλλων ὡς πρωϊνοὺς χαιρετισμοὺς πρὸς τὰς ἐνδόξους Θερμοπύλας ἀπέναντι, ὑπεράνω τῶν ὁποίων ἡ Οἴτη χιονισμένη ἀπήστραπτεν ὡς τύμβος αἰώνιος τῶν ἀθανάτων. Κοπάδιον χηνῶν, αἵτινες ὑπὸ τὴν χαρίεσσαν ἡγεμονίαν ἑνὸς χήνου ἐβολταντζάριζον πρὸ τῶν προκυμαιῶν τοῦ Ἀγαθοκλέους ὡς ἐν λίμνῃ, μοῦ διεσκόρπισαν ὅλας τῆς νυκτὸς τὰς μελαγχολίας ἐν παιδικῇ φαιδρότητι, ἕως οὗ ἦλθε καὶ ὁ ἁμαξᾶς.

Αἱ Θερμοπύλαι

Νά ἀπὸ ποῦ πᾶν ς' τὸ Καρπενῆσι. Τὸ ὡραιότερον ξενοδοχεῖον τῆς Λαμίας.— Καμαρώσατε ἀπ' ἐδῶ ἕνα ἄλλον Λυκαβητόν, ἂν τὸν ἐπιθυμήσατε. Ὑψηλός, μὲ τοὺς βράχους του, μὲ τὰ πευκάκια του, μὲ τὸν ἀλησμόνητον Λουλουδάκην του.. —Ἴσα γιὰ τὸ Καρπενῆσι, ἁμαξάδα. - Βουνὰ καὶ κάμποι.—Ἡ καλλίμορφος Βαρυμπόπη μᾶς ὑποδέχεται πρώτη — Τὸ Χάνι ὅπου κατόπιν διενυκτερεύσαμεν.—Φωτιὰ ἀπὸ μεγάλους κορμοὺς ἐλάτης· ὁ λύχνος, ἕνας τενεκὲς πετρελαίου.—Μεγαλοπρεπὴς ἔξω ἡ νύξ.—Λάμπουν τὰ χιόνια ς' τὰ βουνά.—Φύσις ἀγρία ἀλλὰ μεγαλοπρεπεστάτη.

Πολὺ ἀσφαλὲς πλέον τὸ ταξείδιον αὐτὸ ἀπὸ Στυλίδος εἰς Λαμίαν. Τὸ ξενοδοχεῖον ἡ «Εὐρώπη» πολὺ καλόν.

Τί πειρασμὸς ὅμως δι' ἡμᾶς τοὺς Ἀθηναίους. Δὲν ἐννοοῦμεν νὰ τὸ κουνήσωμεν παραέξω· καὶ ἂν καμμιὰ φορὰ μᾶς κουνήσουν θέλοντας καὶ μὴ θέλοντας, σὰν ἐμένα τώρα, καλή μου ὥρα, ἐννοοῦμεν νὰ παίρνωμεν μαζύ μας τὴν ἀγαπημένην μας πόλιν. Σᾶς ἀναγγέλλω λοιπόν, κύριοι ὑπάλληλοι, πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοί, ὅτι τοῦτο κατορθοῦται πράγματι, ἂν θελήσητε νὰ τοποθετηθῆτε εἰς τὴν Λαμίαν, νὰ ἐνοικιάσητε δωμάτιον εἰς τὸ ξενοδοχεῖον «Εὐρώπη». Ἀπέναντι ἀπὸ τὸ παράθυρόν σας, πέραν, ἕνα ὡραῖον βουναλάκι μὲ τὰ πευκάκια του, ἡ ἱστορικὴ Ἀκρολαμία, θὰ σᾶς ὑπενθυμίζῃ τὸν προσφιλῆ σας Λυκαβητόν. Ἀπαράλλακτος ὁ Λυκαβητός, τὸ φρούριον τῆς Λαμίας. Ὑψηλὸς καμαρωτός, μὲ τὰ πευκάκια του, μὲ τοὺς βράχους του καὶ μὲ τὸν Λουλουδάκην του, τὸν ἑπτάψυχον ἥρωα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Δὲν ἤθελαν νὰ ξεκολλήσουν τὰ μάτια μου ἀπὸ τὸ βουναλάκι αὐτό. Θαῤῥοῦσα πῶς εἶμαι ἀκόμη εἰς τῆς κυρὰ-Χαραλάμπαινας τὸ σπιτάκι ὁδὸς Ἐρεσοῦ καὶ ἔβλεπα τὸν ἀγαπημένον μου Λυκαβητόν.

Σπεύδων νὰ φθάσω εἰς τὸ τέρμα τοῦ ταξειδίου μου, δὲν ἐξῆλθον εἰς τὴν πόλιν.

Ἀκρίβεια ὅμως μεγάλη εἰς τὰ τρόφιμα, ἤκουσα.

— Πόσα θέλεις, άμαξά, γιὰ τὸ Καρπενῆσι;

— 50 φράγκα!

— Ἄϊντε μπακκαλούμ!

Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ βαίνων τώρα ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Δυτικήν.

Τί βουνὰ καὶ τί κάμποι καὶ τί χιόνια! Μετὰ πορείαν τεσσάρων ὡρῶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Βαρυμπόπη, πέραν τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ λουτρόπολις τῆς Ὑπάτης μὲ τὰ βουνά της ἐκεῖνα τ' ἀπόκρημνα. Εὔμορφον χωριαδάκι καὶ πολὺ γραφικόν. Ἐμείναμεν δύο ὥρας διὰ νὰ ξεκουρασθοῦν οἱ ἵπποι. Ὅταν ἐξεκινήσαμεν πάλιν, ὁ καιρὸς μετεβλήθη εἰς ἕνα ὡραῖον καλοκαιρινόν. Τόσον ὥστε ἄνοιξα τὴν ἅμαξάν μου, ἥτις ἦτο ἐνδεδυμένη ἔσωθεν μ' ἐγχώριον σκουτίον, εἶδος ἑλληνικοῦ βελούδου, στερεὸν καὶ ἁπαλόν. Πορευόμενοι δὲ ὁμαλῶς ἐνυκτώσαμεν εἰς τὸ χάνι τοῦ Ποντικοῦ. Ἐδῶ θὰ διανυκτερεύσωμεν ἐξ ἀνάγκης χωρὶς κανένα φόβον νὰ μᾶς φάγῃ ὁ ποντικός, ἀστειεύθη ὁ ἁμαξᾶς. Τὸ κτίριον εἶνε στερεὸν ὡς καζάρμα τῶν παλαιῶν συνόρων, μὲ τοίχους χονδροὺς καὶ μαυρισμένους, μὲ ἕνα τζάκι σεβαστόν, ὅπου τρία κούτσουρα, τρεῖς μεγάλοι ἄγριοι κορμοὶ ἐλάτης, ἔκαιον ὡς εἰς φοῦρνον.

Ἡ πόρταις ὅμως καὶ τὰ παράθυρα ὅλα τέντα. Ὁ χανιτζῆς διηύθυνε κάτω τὴν πυράν, ὁ δὲ ὑπηρέτης του, βαστάζων ἕνα τενεκὲ ὡς χωνίον μὲ πετρέλαιον μετεχειρίζετο αὐτὸν ὡς λύχνον, ἀφόρητον καπνὸν καὶ δυσοσμίαν ἀποπνέοντα, καὶ ἑτοίμαζε τὰς κλίνας. Ποῦ νὰ κοιμηθῶ. Μεγαλοπρεπὴς ἔξω ἡ νὺξ εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Ὁ οὐρανὸς διάστερος ἐκ δὲ τῆς διαυγείας τῆς ἀτμοσφαίρας ἐφαίνετο πῶς εἶνε πολὺ χαμηλότερα πρὸς τὴν γῆν, ὥστε ἀπὸ τὸ κάλλος του ἀπατώμενος ἠμποροῦσες νὰ γελασθῇς καὶ ν' ἁπλώσῃς ἀξιόλογα τὰ χέρια σου καὶ νὰ ψαύσῃς τοὺς ἀδάμαντας ἐκείνους, τὰ ἄστρα του. Καὶ πόσον ἔλαμπον! Ἔτσι λάμπουν τὸ φεγγάρι καὶ τἄστρα τοῦ Γενναριοῦ, λέγει ὁ ἀστρολογῶν λαός·

— Παρὰ ὥρα μέρα!

Ἀπὸ τὸ χαγιάτι τοῦ Χανιοῦ διέκρινον καθαρῶς τὰ ἔλατα, πυ-

κνὰ καὶ ὑψηλά, καὶ κάτω ἔτρεχεν ὁ Σπερχειὸς λαμποκοπῶν ὡς λάμνα χάλυβος, ἤκουον δὲ τοὺς κροταλισμοὺς τῶν παραῤῥεόντων λιθαρίων ἐν γοητευτικῇ ἁρμονίᾳ. Ἀλλὰ τὸ λευκὸν αὐτὸ θέαμα τῶν χιονισμένων βουνῶν ἐν νυκτί, αὐτὸ εἶνε ἀπερίγραπτον, δεόμενον πέννας χηνίσιας, παλαιᾶς, νὰ βουτᾷ εἰς ἄσπρον μελάνι καὶ νὰ γράφῃ χιονάτας εἰκόνας λευκὰς σὰν τὴν κάτασπρη φλοκάτα.

Προσεγγίζομεν εἰς τὸ τέρμα. Ἀλλ' ἐντεῦθεν ἀρχίζει τραχεῖα ἀνωφέρεια. Ἀφίνω τὴν πρώτην ἄμαξαν πλέον καὶ λαμβάνω ἄλλην ἐλαφράν, ταχυδρομικήν, μὲ τρεῖς ἵππους. Τὰ πράγματα τῶν ταξειδιωτῶν φορτόνονται ἐπὶ ζῴων, ὁ δὲ ἁμαξᾶς ἐντεῦθεν δὲν κρατεῖ τὰ ἡνία πλέον, ἀλλὰ πεζοπορῶν παραπλεύρως σύρει ὡς διὰ σχοινίου τοὺς ἵππους δυσκόλως ἀναβαίνοντας. Ὁποῖον μεγαλεῖον ἐντεῦθεν! Τί βουνὰ καὶ τί δάση, καὶ τί χιόνια! Ὅλα μεγαλοπρεπῆ. Τὰ βουνὰ ὑπερήφανα, ἀνδρειωμένα βουνά. Τὰ δάση, ἔλατα πελώρια καὶ παχύκορμα. Τὰ χιόνια βαθειὰ κρυσταλλωμένα, ἀσπροβολοῦντα, παρθένα χιόνια. Νερὰ ἄφθονα κυλίουσιν ἐν φλυαρίᾳ τὰ ῥεύματά των χανόμενα μέσα εἰς τὰ δροσόχορτα καὶ τὰς κουφάλας τῶν αἰωνοβίων πλατάνων, οἱ ὁποῖοι ὡς γίγαντες στρεβλωθέντες ἐν τῇ πάλῃ τῶν ἐτῶν, ἐξαπλώνουν τοὺς ἠγκυλωμένους κλάδους των, ὀζώδεις καὶ σκληρούς, μὲ ἕνα ξηρὸν καὶ ἀχρωμάτιστον ἀπὸ τὴν γυμνότητά των ἦχον χαιρετίζοντες τὸν ἀποπλανηθέντα ταξειδιώτην, ὅστις κινδυνεύει ὄχι ἀπὸ λῃστὰς πλέον, ἀλλὰ ἀπὸ λύκους βεβαίως. Μετὰ τρίωρον τοιαύτην ἀνωφερῆ πορείαν, ἐν μέσῳ δασώδους ἐκτάσεως, τῆς ὁποίας τὴν ἀγριότητα πολὺ μετριάζει τὸ ἄφυλλον πολλῶν δένδρων καὶ τὸ λευκὸν τῆς χιόνος στρῶμα, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Κάψι, ὅπου ἀνεπαύθημεν ἐπὶ μικρὸν εἰς τὸ πρῶτον εὑρεθὲν χάνι. Ὑπῆρχε θερμοτάτη φασουλάδα καὶ κρασὶ καλόν, φωτιὰ δὲ ἄφθονος ἔκαιε διαρκῶς εἰς τὸ τζάκι, παρὰ τὸ ὁποῖον μία ὡραία γατίτσα, ἡ Μαριώ, ἐθερμαίνετο ἡσυχάζουσα ἐν εὐμαρείᾳ.

Ἐπὶ τῆς χιόνος.—Νέος χιονιᾶς.—Καὶ ἰδοὺ ἡμεῖς τὸ δειλινόν, εἰς τὸ Καρπενήσιον.— Ὅλα τὰ ἐν αὐτῷ καὶ περὶ αὐτὸ μεγαλοπρεπῆ.— Μεγαλοπρεπὴς εἶνε καὶ ἡ ἀπομόνωσις τῆς γεμάτης ἀπὸ ζωτικὸν σφρῖγος πολίχνης.

Μετ᾽ ὀλίγον ἐξεκινήσαμεν πάλιν. Ἀλλ᾽ ἤδη εἰσήλθομεν εἰς μεγίστην ἀνωφέρειαν. Ἡ καλουμένη Ράχις, τὴν ὁποίαν διερχόμεθα νῦν, εἶνε καταχιονισμένη, οἱ δὲ τροχοὶ τῆς ἀμάξης τριζοκοποῦσι κυλιόμενοι ἐπὶ τῆς χιόνος. Ἡ ὁδὸς εἶνε μία λευκὴ κρυσταλλωμένη ἐπίστρωσις. Ἀρχίζει δὲ νὰ πίπτῃ ψιλὸ—ψιλὸ χιόνι ὡς ἄχνη παγωμένης δρόσου, τὴν ὁποίαν ὡς προϋπαντὴν χαρμόσυνον μᾶς ἀποστέλλει τὸ χιονισμένον Βελοῦχι ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν κάτασπρην φλοκάταν του, ἀγαλλόμενον διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν τιμήν, νὰ γείνῃ Νομαρχία τώρα στὰ γεράματά του.

Τὸ δειλινὸν ἤμουν πλέον εἰς τὸ Καρπενήσιον, μίαν ὡραίαν βουνήσιαν κωμόπολιν, εἰς μίαν πλαγιὰν τοῦ Τυμφρηστοῦ, ἔχουσαν τὴν τιμὴν νὰ φιλοξενῇ ὑπὸ τὰ μαῦρά της ἔλατα τὰ γραφικὰ ὅλας τὰς ἐξουσίας. Ἐπίσκοπον μὲ ἱεραρχίαν κληρικήν, νομάρχην μὲ γραμματεῖς καὶ φαρισσαίους, καὶ μὲ γραφεῖα, Πρωτοδικεῖον μὲ δικαστὰς καὶ εἰσαγγελεῖς, καὶ ὅλην τὴν συμπαρομαρτοῦσαν ταῖς ἀρχαῖς ἐπίσημον λάμψιν.

Καὶ ἡ δικαία αὐτὴ χαρὰ τῆς ὀρεινῆς κωμοπόλεως εἶνε μεγαλοπρεπής, ὡς εἶνε μεγαλοπρεπῆ καὶ ὅλα τὰ καλά της. Μεγαλοπρεπὴς ὁ χειμών της. Μεγαλοπρεπεῖς καὶ αἱ κατάλευκοι κλιτύες τῶν ὑψικορύφων βουνῶν της. Μεγαλοπρεπεῖς καὶ αὐτοὶ οἱ ὀρεινοὶ ἀγρόται, ὀγκώδες ἀπὸ τὰς βαρείας χλαίνας καὶ σκληροπτύχους λιάρας. Ἀλλὰ καὶ ἡ φθήνια τῶν πραγμάτων εἶνε μεγαλοπρεπὴς καὶ αὐτὴ ἐν τῇ εὐτελείᾳ της. Τέλος ὅλα ἐν τῷ Καρπενησίῳ μεγαλοπρεπῆ, τὰ ψύχη του, τὰ δάση του, τὰ κυνήγιά του. Μεγαλο-

πρεπὴς ἀκόμη καὶ ἡ μόνωσις τῆς σφριγώσης πολίχνης, θλιβομένης διὰ τὴν ἔλλειψιν τὴν ἔνοχον τῆς συγκοινωνίας, ἥτις τὴν ἀποκλείει ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος χειρότερον τῆς χιόνος, καταδικάζουσα αὐτὴν νὰ ζῇ ὡς ἕνας ἐρημίτης μέσα εἰς τὰ μαῦρα πένθη τῆς μοναξιᾶς, ἡ ὁποία μαυρίζει ὡσὰν τὰ μαῦρα της ἔλατα....

—Ἀπὸ δῶ λοιπὸν πᾶνε 'ς τὸ Καρπενῆσι!Ἔλεγα τὸ βράδυ-βράδυ καθήμενος εἰς τὸν οἰκίσκον μου καὶ καμαρόνων τὴν δύσιν λάμπουσαν εἰς τὰ χιόνια τοῦ Τυμφρηστοῦ, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου παρέστην κατακομμένος ἀλλὰ γεμᾶτος ἀπὸ ἀπεριγράτους, καὶ ἀφαντάστους ἐντυπώσεις μετὰ ἕνα τόσον μεγαλοπρεπῆ γῦρον θαλάσσης καὶ ξηρᾶς...

Τὸ Καρπενήσιον.

Α'

ΞΕΚΛΑΔΩΜΑ

Όταν πνεύση λίβας. – Πυραὶ παρὰ τὴν ἁγίαν Μαρίναν.— Ἀθάνατα τῶν ἑλληνικῶν χωρίων ἔθιμα. —Ὅπου ἀναφαίνεται ἡ βομβυκοτροφία. – Τὸ ξεκλάδωμα.

Ἔξω τῶν Ἀθηνῶν, παρὰ τὴν ἁγίαν Μαρίναν, ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ πετρώδους, παιδία τινὰ γειτονικά, συνεταιρισθέντα, ἧναψαν ἐπὶ τῆς μικρᾶς ἐκεῖ πλατείας πυράν, διὰ ξηροκλάδων καὶ ἤρχισαν νὰ πηδῶσι διὰ μέσου τῶν φλογῶν, ἀλαλάζοντα, παίζοντα, βωμολοχοῦντα. Περιεπάτουν τὰς ὥρας ἐκείνας ὄπισθεν τῶν ξηρολόφων, ζητῶν ἀναψυχὴν μικρὰν ἀπὸ τῆς Φαληρικῆς αὔρας, κατὰ τοῦ πνέοντος φοβεροῦ λίβα· ἀλλὰ κ' ἐκείνη φλογισμένη ἔπνεε, θαρρεῖς καὶ ἀόρατοι κάμινοι, ἀναφθεῖσαι πανταχοῦ, ἔβρασαν ἀσφυκτικῶς ὅλας τὰς πνοὰς τοῦ τετραπεράτου Κόσμου, ἀπὸ βορρᾶ καὶ δυσμῶν, ἀπὸ θαλάσσης καὶ ἑῴας.

Καὶ ἀνέβρασαν τὰ ὕδατα, ἔβρασαν καὶ αἱ οἰκίαι, ἔβρασεν ἡ πόλις ὅλη νερόβραστος, φοῦρνος πυρίκαυστος, μὲ τοὺς ἀνθρώπους ψωμία, ψωμία χωρὶς καμμίαν φρεσκάδα, καμμίαν εὐωδίαν, ψωμία ἀπὸ τὸ Μπαγιατοπάζαρον...

Καὶ ὅτε ἐπέστρεφον, νύκτα πλέον, μὲ ὀφθαλμοὺς θαμβοὺς ἀπὸ τὴν φλόγα ἐκείνου τοῦ καύματος, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου γῆ καὶ οὐρανὸς ἐκάπνιζον καπνοὺς ἐπιγείων καὶ οὐρανίων καμίνων, ἰδοὺ ἀναλάμπουσι πρὸ ἐμοῦ αἱ φλόγες πυρᾶς, τὴν ὁποίαν διεσκέλιζον

τὰ παιδία ἐκεῖνα τῆς ἁγίας Μαρίνης, ἀλαλάζοντα καὶ ρωμολοχοῦντα, μέσα εἰς καπνοὺς δυσώδους φλογὸς ὡς ἀπὸ ῥητίνης καιομένης.

— Θεραπεία διὰ τῆς ὁμοιοπαθητικῆς μεθόδου, εἶπον.

Τὰ ῥιπτόμενα σωρηδὸν ἐπὶ τῆς πυρᾶς ξηρόκλαδα καὶ ἄλλα ῥητινώδη τῶν βαρελίων τοῦ οἴνου κατακαθίσματα, ἐξήναψαν αὐτήν, μεγάλην, ὑψηλήν, μὲ γλώσσας πολυπήχεις βαβυλωνείας καμίνου. Ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου διελύθη τὸ θάμβος τότε τοῦ καύσωνος καὶ ἀνέλαμψεν αἴφνης ἐν τῷ λογισμῷ μου ἡ ἀνάμνησις τῶν φωτιῶν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

— Γι' αὐτὸ ἡ φωτιαίς εἶπα. Ξημερόνει ἡ Γέννησις τοῦ Προδρόμου...

Πέραν ἡπλοῦτο ἡ πόλις σκοτεινή μόνον μὲ τὰ φῶτα τῶν ὁδῶν τὰ συνήθη, σκεπασμένη ὅμως ἀπὸ καπνὸν παχύν, σκοτεινόφαιον ὑπὸ τὸν ὁποῖον συγκεχυμέναι βοαὶ ἔδραζαν καχλάζουσαι. Ἦσαν οἱ καπνοὶ οἱ ἀνερχόμενοι ἀπὸ τῆς φωτιαῖς τῶν συνοικιῶν τῆς πόλεως. Εἴς τινα μάλιστα ὑψώματα, διεκρίνοντο ἡ φωτιαίς, καὶ αἱ σκιαὶ τῶν πηδώντων καὶ τῶν ἄλλων παρακαθημένων κύκλῳ, ἰδίως γυναικῶν μὲ τὰ βρέφη εἰς τὰς ἀγκάλας των.

—

Τερπνὰ τῶν ἑλληνικῶν χωρίων ἔθιμα! Εἶπα κ' ἐπραΰνθην.

Πόσον ὡραῖα παρίστασθε εἰς τὴν μνήμην μου καὶ πόσον ἐπιθυμητά. Ὡραῖα ὡς ἡ ἀθωότης, ἐν τῷ καιρῷ τῆς μετανοίας, καὶ ἐπιθυμητὰ ὡς ἡ παιδικὴ ἡλικία, ἐν ταῖς βαρείαις τοῦ γήρατος ἡμέραις.

Ἀπὸ ἡμερῶν ἀκόμη ἐφρόντιζον τὰ παιδία τοῦ χωρίου μου νὰ ἀποθηκεύσωσιν εἰς ἀσφαλὲς μέρος τὰ ξηρόκλαδα, ἰδίως ὑπὸ τὸν μικρὸν τοῦ χαγιατιοῦ των χῶρον, τὰ ὁποῖα θὰ ἐχρησίμευον διὰ τὰς πυρὰς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Ξηρόκλαδα ἀπὸ τὸ ξεκλάδωμα, εὐώδεις θάμνοι τῶν μεταξοσκωλήκων.

Εἶχον εὐδοκιμήσει τὸ ἔτος ἐκεῖνο οἱ μεταξοσκώληκες. Ἡ ἐσοδεία τῶν κουκουλίων ὑπῆρξεν ἄφθονος. Μὲ πόσην χαρὰν αἱ παρ-

θένοι τοῦ χωρίου ξεκλαδώνουν. Ξεκλαδώνουν καὶ τραγῳδοῦν. Ἐργάζονται καὶ γελοῦν. Παρῆλθον πλέον αἱ ἡμέραι τῆς σιωπῆς καὶ τῶν φόβων, μὴ ἐξαφνίσωσι κτύποι αἰφνίδιοι τὸ καματερόν, μὴ κρυώσουν οἱ μεταξοσκώληκες. Τὰ τεφρὰ ἐκεῖνα ἑρπετὰ ἀνῆλθον εἰς τὰ κλαδία, τὰ τεθέντα γύρω γύρω εἰς τὰς καλαμωτάς· καὶ ἀφοῦ ἔπλεξαν μὲ τόσην προσοχὴν τοὺς μεταξωτοὺς τάφους των, λευκοὺς καὶ κιτρίνους τάφους ἐκλείσθησαν μέσα ὡς ἐρημῖται τῶν Κατουνακίων ἔγκλειστοι, καὶ ἔγειναν τὰ κουκούλια.

Αἱ καλαμωταὶ στενάζουν ὑπὸ τὸ βάρος τῶν κλαδίων, καὶ τὰ κλαδία ἀνθοβολοῦσι παράδοξον ἀνθοβολήν, τὰ κουκούλια τὰ μεταξωτά. Χιονισμένα, θαρρεῖς, κλαδία, κροκκόβαπτοι, θαρρεῖς, θάμνοι, τοὺς ὁποίους παράδοξα δένδρα τόσον καρποφόρα, παρήγαγον.

Εἶνε θέαμα πάντερπνον ἡ αἴθουσα ἡ κουκουλοφόρος τῆς παρθένου. Κλειστὴ ἀκόμη, ὡς καὶ ὅτε ἐτρέφοντο οἱ σκώληκες, ἵνα μὴ ἀντικρύσῃ αὐτὴν τὸ βάσκανον τῆς γειτονίσσης ὄμμα, περικλείει ἐν κρυφῇ χαρᾷ ὁλόκληρον παράδεισον, κῆπον εὔμορφον τῆς Ἐδὲμ κεκλεισμένον, ἐν ᾧ ἐξετράφη, μὲ τὰ δάκρυα αὐτῆς ποτισθέν, τὸ προικοφόρον δένδρον τοῦ μεταξοσκώληκος, τὸ δένδρον τὸ περιπόθητον, τὸ δένδρον τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν. Ἄσπρον, κάτασπρον ἀπ' ἐδῶ, κίτρινον κροκκοβαφὲς ἀπ' ἐκεῖ, εὐωδιάζον τὸ μέλλον τῆς κόρης τὸ ἱερόν, μὲ μυστικὰς γοητείας γοητεῦον. Μόνον ὁ γέρων ἱερεύς, ὅστις πρωΐ-πρωΐ, μετὰ τὸν ὄρθρον, ἐλθών, τὰ ἡγίασε τὰ ἄφθονα τῆς νεάνιδος κουκούλια, μόνος αὐτὸς τὰ εἶδε τὰ κλαδία ἐκεῖνα τὰ κατάφορτα, λευκὰ καὶ κίτρινα μέσα εἰς τὸ σκότος τοῦ δωματίου. Καὶ μόνον ὁ ἱερεύς, πρωΐ-πρωΐ μετὰ τὸν ὄρθρον ἐλθὼν μὲ τὴν Εἰκόνα τῶν ἁγίων Ἀναργύρων τὴν φορτωμένην μὲ τὰ ἀσημένια της ἀναθήματα νὰ ψάλῃ τὸν ἁγιασμόν, μόνος αὐτὸς εἶδε τὴν χαράν, ἡ ὁποία εἶνε ζωγραφισμένη εἰς τὸ ἀθῶον τῆς κόρης πρόσωπον. Ἡ γραῖα μήτηρ της, κουκουλωμένη μὲ μίαν μανδήλαν, κύπτει καθημένη, μὴ ἴδῃ ὁ ἱερεὺς τὰ δόντια της λάμποντα ἀπὸ τὴν μεγάλην της χαράν...

Καὶ ἀφοῦ ἀπῆλθεν ὁ ἱερεὺς ἀφήσας τοὺς ἁγιασμοὺς τῆς ἐκκλη-

σίας καὶ τὰς εὐλογίας του, ἤρχισε τότε τὸ **ξεκλάδωμα.** Μέσ' ς τὰ κάτασπρα ντυμένη ἡ κόρη, ἀναλαμβάνει τὸ εὔχαρι ἔργον, ἀναβᾶσα ὑψηλὰ εἰς τὰς καλαμωτάς. Καὶ λαμβάνουσα ἕνα—ἕνα τοὺς κλάδους ἀποσπᾷ μὲ προσοχὴν τὰ κουκούλια μὲ τὰς λευκάς της χεῖρας, λευκοτέρας φαινομένας ἀπὸ τὰς ἀσπίλους χειρίδας τοῦ λευκοῦ της χιτῶνος. Ἡ γραῖα, ἁπλωτὸν μέγα κάνιστρον ἔχουσα, δέχεται αὐτὰ κάτωθεν μὲ παλαιὰ καὶ ἄγνωστα τραγούδια, τοῦ παληοῦ καιροῦ δίστιχα, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐτραγούδησε καὶ ὅταν ἐτάϊζε τὰ τεφρὰ καὶ λαίμαργα ἐκεῖνα ἑρπετά, μὲ τὰ φύλλα τὰ χλοερὰ της μωρέας·

Ὤμορφη ποὖν' ἡ νύμφη μας
κι' ὤμορφα τὰ προικιά της...

Εὐωδιάζει ὁ ἀήρ.—Τὸ πήδημα τῶν παιδίων.—Ἡ συγκέντρωσις τῶν ἀγαθῶν χωρικῶν.—Ὁ ἀλαλαγμὸς τῶν γερόντων.—Αἱ παροτρύνσεις τῶν γραιῶν.—Ἡ τολμηρὰ Ἀχειλοῦτσα.—Μελαγχολικὸς Ἐπίλογος.

Μὲ ἐκεῖνα τὰ κλαδία, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀφηρέθησαν τὰ κουκούλια, μ' ἐκείνους τοὺς ξηροὺς θάμνους, φέροντας ἀκόμη τὰ σημεῖα τῶν κουκουλίων, λευκὰ καὶ κιτρινωπὰ πλεγμάτια ὡς ἀράχνας, μ' ἐκεῖνα τὰ κλαδία εὐωδιάζοντα ἀπὸ τὰ δάκρυα τῆς παρθένου, μ' ἐκεῖνα φυλαχθέντα ἀπὸ ἡμερῶν, ἧναψαν τὰς πυρὰς των τὰ παιδία τοῦ χωρίου μου, τὴν νύκτα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.

Μόλις τὸ σκότος ἐκάλυψε τοὺς οἰκίσκους καὶ ἰδοὺ ἀνέλαμψαν ὡς μεγάλοι πυρσοὶ πανταχοῦ αἱ πυραὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Ἐπὶ τῶν μικρῶν πλατειῶν, ἐπὶ τῶν λευκῶν προαυλίων, ἐπὶ τοῦ Βράχου ἐπάνω, εἰς τὸν ξηρόλοφον ἐκεῖνον, ἐπὶ τῆς παραλίας κάτω, πανταχοῦ πυραὶ εὐωδιάζουν, πανταχοῦ φλόγες μυρίζουσαι. Καὶ γύρω-γύρω παιδία διασκελίζοντα μὲ προσοχὴν τὰς ἐπηρμένας καὶ ἀπειλητικὰς φλόγας, γιὰ τὴν καλὴν χρονιά, ἁμιλλώμενα μὲ χαρὰν εἰς τὸ πήδημα, γελῶντα, ἀλαλάζοντα. Καὶ χαίρουν οἱ γέροντες παριστάμενοι κύκλῳ καὶ θεώμενοι, καὶ ἀλαλάζουν χαρᾶς ἀλαλαγμοὺς αἱ μητέρες, διερεθίζουσαι εἰς τὴν ἅμιλλαν ἐκείνην τὴν εὐφρόσυνον τὰ τέκνα των·

—Ἆ! καὶ σὲ πέρασαν, Γιαννακάκη μ'!

—Ἆ! καὶ θὰ σὲ περάσουν, Γιωργάκη μ'!

Ἐνῷ ἄλλαι μητέρες, ὑποβαστάζουσαι αἰωρούμενα ἐν τῷ κενῷ τὰ βρέφη των τὰ ὑπομάζια, διαγράφουσι στροφικὰς κινήσεις ἄνω τῆς φλογός, γιὰ τὸ καλό, νὰ μεγαλώσουν, ν' αὐξήσουν, ν' ἀνδρωθῶσι τὰ νήπια, νὰ πηδοῦν, μεθαύριον μόνα των·

— Καλὴ χρονίτσα, Πασχαλάκη μου!

— Νὰ ζήσῃς, Γιανακάκη μου!...

Ἀλλὰ μία φωτιά, μία μὲ ὑψηλὰς τεραστίους φλόγας φωτιά, ἐξακολουθεῖ νὰ λάμπῃ ἀκόμη ἐπάνω εἰς μίαν μικρὰν πλατεῖαν τῆς ἐπάνω γειτονιᾶς, μὲ τὰς φωτιστικὰς ἀναλαμπάς της. Εἶνε ἡ φωτιὰ τῆς Ἀχειλούτσας, τοῦ υἱοῦ τῆς Ἀχειλούτσαινας, μὲ τὰ μεγάλα κρεμαστὰ χείλη, τὰ ὁποῖα ὁμοιάζουν μὲ τῆς μητρός του τὰ χείλη, κρεμαστά, ὡς ὁ συνώνυμος ἰχθύς, ἡ γλοιώδης Ἀχειλούτσα.

Μὲ τὰς μακρὰς χεῖρας του, μακρυνθείσας τόσον ἀπὸ τὰ εἰσκομιζόμενα βάρη, ὀψοκομιστὴς γὰρ τῆς ἀγορᾶς ἐστι, κομίζει, ἀγκαλιαὶς-ἀγκαλιαίς, τὰ ξηρόκλαδα, τὰ ὁποῖα ἔχει ἀποθηκεύσει εἰς τὸ κατώγιόν των, ἀπὸ τὸ ξεκλάδωμα τριῶν συγγενικῶν καματερῶν προερχόμενα. Κ' ἐνῷ τὸ χωρίον κοιμᾶται πλέον μέσα εἰς τοὺς καπνοὺς τόσων καέντων θάμνων, ἡ Ἀχειλούτσα μὲ τὰ κρεμαστὰ χείλη καὶ τὰς κρεμαστὰς χεῖρας ἐξακολουθεῖ ὥρας πολλὰς ἀκόμη νὰ τρέφῃ τὴν πυράν του, ἀγκαλιαὶς-ἀγκαλιαὶς κομίζων τὰ κλαδία. Ἡ φλὸξ αὐτῆς ἀνέρχεται λάμπουσα πρὸς τὸ κωδωνοστάσιον πέραν τῆς Παναγίας ὑψηλή, μεγάλη, τρέπουσα εἰς φυγὴν ὅλα τὰ παιδία, ὅτε ὁ βούπαις ἐκεῖνος τῆς ἀγορᾶς, ρίψας τὰ τελευταῖα κλαδία του καὶ ἀναῤῥιπίσας διὰ τελευταίαν φορὰν τὴν φλόγα τῆς πυρᾶς του, κάμνει αἴφνης μιὰ τὸν σταυρόν του καὶ ρίπτεται ἐντὸς αὐτῆς πυριφλεγῆς, ἄφαντος.

— Παναγία μου!

Ἐκραύγασε μία γραῖα, μόνη ἀγρυπνοῦσα ἀκόμη. Τὰ ὀλίγα παιδία ὅπου εἶχαν ἀπομείνει τρομάξαντα ἔμειναν ἄφωνα, ὅτε μετ' ὀλίγον ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ὡς νὰ ἦτο ἕνας τῶν τριῶν Παίδων ἀναφωνεῖ βροντόφωνος ἡ Ἀχειλούτσα·

— Καὶ τοῦ χρόνου, παιδιά!

Ὀλίγαι τρίχες μόνον τῆς κόμης του ἐτσιρουφλίσθησαν...

—

Ἔμεινα στιγμάς τινας θεωρῶν ἀκόμη τὴν φωτίτσαν ἐκείνην τῆς ἁγίας Μαρίνης, ἥτις ἀναφθεῖσα ἀπὸ παντὸς εἴδους βρωμερὰ κλαδιὰ καὶ ἀπὸ ρητίνην ἀκόμη, ὑπόλειμμα ὡς εἶπον τῶν οἰνοβαρελίων, ἐπλήρου δυσοσμίας ὅλην τὴν μικρὰν ἐκεῖ πλατεῖαν. Καμμία κόρη

δὲν ἠκούσθη ἐκεῖ νὰ τραγουδήσῃ, καμμία παρθένος δὲν ἠκούσθη νὰ ξεκλαδώσῃ. Καὶ τὰ παιδία μὴ ἔχοντα τοὺς εὐώδεις θάμνους τῶν μεταξοσκωλήκων, ἤναψαν τὴν πυράν των ἀπὸ τὰ ὑπολείμματα τοῦ ῥητινίτου καὶ ἄλλα βρωμοσάνιδα. . . Ὦ τερπνά, ὦ εὔμορφα τῶν ἑλληνικῶν χωρίων ἔθιμα! Ὅταν φθάσητε εἰς τοιαύτην βαναυσότητα, τότε, ὡς φαίνεται ἐγγύς ἐστι τὸ τέλος σας . . .

Β

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

Μία επίσκεψις εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ πρωϊνὴ ὀχλοβοὴ πωλητῶν καὶ ἀγοραστῶν.—Αἱ καταφθάνουσαι σοῦσται ἀπὸ τὰ προάστεια. Ἐν κρότοις τροχῶν καὶ ἤχοις μαστίγων. Ἡ διαρπαγὴ τοῦ φορτίου των.—Σκέψεις τῆς στιγμῆς.

Ὅταν τύχῃ, περιπατῶν, νὰ διέλθω ἀπὸ τὴν Μεγάλην Ἀγοράν, δὲν θαυμάζω οὔτε τὴν πληθὺν τῶν ἀγοραστῶν, οὔτε τὴν ἄμετρον ποικιλίαν τῶν πωλουμένων πραγμάτων. Ἀλλ' οὐδὲ αἱ πομπώδεις διαλαλήσεις τῶν πωλητῶν, αἱ ἐκκωφωτικαί, αἱ πληροῦσαι βοῆς ὅλον τὸ ἄχαρι ἐκεῖνο ὑελόστεγον οἰκοδόμημα, μοῦ κινοῦσι τὸ ἐνδιαφέρον, ὅσον θαυμάζω τὴν ταχύτητα, μεθ' ἧς διαρπάζονται σχεδὸν ὑπὸ τῶν πωλητῶν τ' ἀφικνούμενα κατάφορτα κάρρα, πρὶν ἀκόμη οἱ ἱππηλάται αὐτῶν ἀφήσωσι τὰ ἡνία καὶ τὰ μαστίγια. Τὰ σταματῶσι, κάτω πολύ, πρὶν ἀκόμη φθάσωσιν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Βαρβακείου. Κατάσκοποι αὐτῶν, ἀναμένοντες κάτω, πρὸς τὴν Ἁγίαν Κυριακήν, καὶ ἄλλοι πέραν, πρὸς τὸ δημαρχεῖον, σπεύδοντες, ἀναγγέλλουσι τὴν ἐμφάνισίν των, ὅτε οἱ εὐζωνότεροι τῶν ἀγοραίων ἐκείνων ἀναβαίνοντες ἐπ' αὐτῶν, ἀπαράλλακτα ὡς οἱ βαρκαδόροι σκαρφαλόνουν εἰς τὰ καταπλέοντα ἀτμόπλοια, οἱ μὲν ἀπ' ἐδῶ, οἱ δὲ ἀπ' ἐκεῖ, σημειοῦσι διὰ τῆς ἐπαφῆς τῆς χειρός των τὰς κατασχεθείσας οὕτως εἰπεῖν κόφας, ἐπιλέγοντες κυριαρχικῶς, ὡς νὰ τὰς βουλλόνουν·

— Αὐτὸ δικό μου!

Πολλάκις δὲ τόσον ὀλίγαι εἶνε αἱ ἐλθοῦσαι κόφαι τῶν κολοκυνθίων, ἢ τῆς τομάτας, ἢ τῶν κερασίων, καὶ τόσον πολλοὶ εἶνε

οἱ συναναβάντες ἐπὶ τῆς σούστας, ὥστε δύο καὶ τρεῖς, δύο καὶ τριῶν ἀπαιτητῶν χεῖρες, διαμφισβητοῦσι τὴν κατασχεθεῖσαν κόφαν. Καὶ τότε ἀντεγκλήσεις ἐπακολουθοῦσι καὶ ἔριδες μὲ κίνδυνον νὰ καταλήξωσιν εἰς αἱματοχυσίαν, ἣν προλαμβάνει ἡ ἑτοιμότης τοῦ καρραγωγέως, πυκνὰ μαστίζοντος τὸν ἵππον καὶ καταρρίπτοντος τοὺς ἐρίζοντας περὶ τῆς κυριότητος τῆς κόφας κάτω.

Κ' ἔρχονται αἱ σοῦσται ἀλλεπάλληλοι, ἐν ὀρυμαγδῷ καὶ σάλῳ κατάφορτοι, κομίζουσαι λαχανικὰ καὶ ὀπώρας καὶ ἰχθῦς. Αἱ μὲν ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρόμου 'Αττικῆς, αἱ δὲ ἀπὸ τοῦ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἄλλαι κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς ἢ καὶ ἀπὸ τῆς Ραφίνας, ὅπου προσεγγίζουν τὸ πλοιάρια τὰ κομίζοντα τῆς Καρυστίας τὴν ἁλιείαν.

Ἵσταμαι τότε καὶ ἀνατρέχων πρὸς τὰς ἐπαρχίας, ἀφ' ὧν τὰ προϊόντα ταῦτα κομίζονται, φαντάζομαι τὸ χρῆμα τὸ εἰσαγόμενον ἐκεῖ καὶ τὴν ἄνεσιν τῶν χωρίων αὐτῶν καὶ τὴν φιλεργίαν καὶ φιλοπονίαν συνάμα τῶν χωρικῶν.

Ποία μεταμόρφωσις τὰς τελευταίας αὐτὰς δεκαετίας εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν καὶ εἰς τὰ ἑλληνικὰ χωρία! Ποία μεγάλη καὶ θαυμαστὴ μεταμόρφωσις! Μεταμόρφωσις ἡ ὁποία ἤρκεσε κατὰ τὸ διαρρεῦσαν τοῦτο χρονικὸν διάστημα νὰ μεταβάλῃ ἀγνωρίστως χωρικοὺς καὶ χωρία. Κ' ἐκεῖ ὅπου πρό τινων ἐτῶν δὲν εὕρισκε κανεὶς σκιὰν νὰ σωθῇ ἀπὸ τὸ καῦμα, ἢ μίαν τομάτα νὰ κάμῃ σαλάτα, ὁποῦ λέγει ὁ λόγος, σήμερον βλέπει πυκνὴν καὶ προσοδοφόρον δενδροφυτείαν. 'Εκτεταμένοι κῆποι δροσοβολοῦσι κατάκαρποι, καὶ κληματίδες καλλιβότρυες ἕρπουσιν εἰς τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ, οἱ δὲ κλῶνοι τῶν καρπίμων δένδρων λυγίζουν ὑπὸ τὸ βάρος τῶν διαφόρων ὀπωρικῶν, ὁποῦ εἶνε μιὰ χαρὰ νὰ τὰ βλέπῃ κανείς. Ἁλιεῖς πάλιν συχνοστεγνόνουν τὰ δίκτυά των ἐπὶ τῆς ἄμμου καὶ γραῖαι τρέφουσι κοπάδια ὀρνίθων καὶ χηνῶν καὶ ἄλλων κατοικιδίων πτηνῶν.

Ὁποῖαι τῳόντι μεταμορφώσεις!

Η Ἡσιόδειος ἀεργία τῶν παλαιοτέρων χρόνων. — Ἡ ἄφιξις τοῦ ταχυδρομείου. — Ἡ συγκέντρωσις τῶν χωρικῶν νὰ μάθουν τὰ νέα. Ν' ἀκούσουν τὰ πολιτικὰ ἄρθρα. — Γεμᾶτον τὸ κεντρικὸν καφενεῖον. Τὰ μεσογειακὰ χωριὰ χωρὶς ἕνα δρόμον. — Τὰ θαλασσινὰ πάλιν ἀνησυχοῦν διὰ τὴν καθυστέρησιν τοῦ ταχυδρομείου. — Κυττάζουν τὴν νύκτα πότε θὰ φανῇ κανένα πανάκι.

Ὑπῆρχε καιρὸς ὅτε μὲ ἀγωνίαν ἀνυπομονησίας ἀνέμενον οἱ χωρικοὶ εἰς τὰ μικρὰ καφενεῖα τῶν χωρίων τὴν ἄφιξιν τοῦ ταχυδρομείου. Ἠδύναντο νὰ μὴ γευματίσουν ἀναμένοντες τὸν ἐρχομόν του. Ἠμποροῦσαν ν' ἀγρυπνήσουν μέχρι τοῦ μεσονυκτίου ἀδημονοῦντες, νηστικοί. Πολλάκις διὰ προχείρου ἐράνου, ἐν ᾧ προΐστατο δι' ἁδροτέρας καταβολῆς ὁ ἰατρὸς ἢ ὁ εἰρηνοδίκης τοῦ χωρίου, ἀπεστέλλετο πεζοδρόμος ἢ ἔφιππος διαγγελεὺς πρὸς ἀνίχνευσιν καὶ ἀναζήτησιν τοῦ βραδύναντος ταχυδρομείου. Δὲν ὑπῆρχον τότε ἀκόμη ἁμαξιταὶ ὁδοί, οὐδ' ἓν μίλιον σιδηροδρομικόν. Ἡ συγκοινωνία ἐγίνετο διὰ κτηνῶν, ὡς ἔτυχε πρό τινων ἐτῶν νὰ ἴδωμεν τὸ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μακεδονίας ἀναχωροῦν ταχυδρομεῖον τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἂν δὲ τὸ χωρίον ἦτο θαλασσινόν, συνέβαινε διὰ τρικυμίαν νὰ βραδύνῃ ὑπὲρ τὸ δέον ὁ κατάπλους τοῦ ἱστιοφόρου πλοιαρίου—ποῦ τότε τὰ ἀτμόπλοια! — ἢ καὶ νὰ καθυστερήσῃ ἡμέρας πολλάκις, ὅτε οἱ ὀλίγοι ὑπάλληλοι τοῦ χωρίου, συμπαρασύροντες καὶ τὸν δήμαρχον καὶ τοὺς ὀλίγους γεωργοκτηματίας, ἀνέμενον ἐν τῇ παραλίᾳ κουτσοπίνοντες καὶ προσδοκῶντες νὰ ἴδωσιν ἀναφαινόμενον πέραν τὸ λευκὸν πανίον τοῦ πλοιαρίου, ὅπερ ἀπὸ τοῦ σχήματός του ἀνεγνώριζον δύο μίλια μακρόθεν. Χαρὰ τότε ἀπερίγραπτος ἐζωγραφίζετο εἰς τὰ ξηρὰ ἐκ τῆς ἀνυπομονησίας ἐκεῖνα πρόσωπα·

—Ἔρχεται! Ἔρχεται!

Ἀνεφώνει ἀσματικῶς ὁ λιμενάρχης.

—Ἔρχεται! Ἔρχεται!

Ἀνεκραύγαζε καὶ ὁ γεωργοκτηματίας προετοιμαζόμενος ν' ἀκούσῃ τὰ νέα, οὐδὲ συλλογιζόμενος κἂν διὰ τὰ κτήματά του ἢ τὰ κτήνη του. Ἀλλ' οὐδὲ διὰ τὰ παιδία του τί θὰ φάγωσιν.

Ὁ Εἰρηνοδίκης, σφιχτὸς πάντοτε, σκυλοπέτσι τραχύ, ἐμαλακύνετο ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τέλος πάντων τοῦ ταχυδρομείου καὶ ἀνοίγων τὴν τσέπην του, τὴν κλειστὴν ἐν ἄλλαις ὥραις, ἐδιπλοκερνοῦσε τὸν διπλοπίνοντα πάντοτε χωριοδήμαρχον.

Μετ' ὀλίγον ὁ δημοδιδάσκαλος, πληροφορηθεὶς τὸ χαρμόσυνον συμβάν, ἔκλειε τὸ σχολεῖόν του, διαλύων τὰ δασκαλούδια του ὡς ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς, κ' ἐνθρονιζόμενος ἐν μέσῳ τοῦ μικροῦ καφενείου ἀνεγίνωσκε τὸ κύριον ἄρθρον τοῦ «Μέλλοντος» ἢ τῆς «Αὐγῆς» ἢ τῆς «Ἐλπίδος», κύκλῳ σιωπηλῶς παρακαθημένων πάντων καὶ ἀκροωμένων πολὺ σοβαρώτερον ἢ ὅσον ἀκούουσιν οἱ χωρικοὶ τὸ Εὐαγγέλιον ἐν τῷ ναῷ κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν.

Ποῦ νὰ ξεμυτίσῃ ὁ ξένος ὀλίγον παραέξω.—Ἕλη καὶ βάλτοι.— Καμμία πρασινάδα λαχανοκήπου.—Τὰ περὶ τὸ χωρίον βουνὰ καὶ λαγκάδια πυρίκαυστα. Ἕρμαιον ἀγρίων ἀνθρακέων καὶ αἰγοβοσκῶν. Αἱ καλύβαι τοῦ χωρίου βράζουν ἀπὸ τὸ καῦμα.—Χωρὶς ἕνα πράσινο φύλλο.—Οἱ κάτοικοί των κατακίτρινοι ἀπὸ τους πυρετούς.

Καὶ ἂν τυχὸν ἤθελεν ὁ ξένος νὰ ἐξέλθῃ ὀλίγον νὰ περιπατήσῃ εἰς τὰς ἐξοχὰς τοῦ μικροῦ χωρίου, ἦτο ἀδύνατον νὰ προχωρήσῃ ἀπὸ τὰ ἕλη, τὰς ἀκανθοφόρους βάτους καὶ τοὺς ἀγρίους θάμνους. Οὐδὲ εἷς κῆπος ἐπρασίνιζε μαρτυρῶν ὅτι ὑπάρχει συνοικισμὸς ἐκεῖ ἀνθρώπων ἐχόντων ἀνάγκην τῶν καταλλήλων πρὸς τροφὴν κηπουρικῶν, οὐδεμία ἄμπελος ἅπλονε πέραν τὰς χλοερὰς κληματίδας της ἐν τῇ εὐφόρῳ ἐκείνῃ γῇ, ὅπου τὰ βουνὰ ὅλα ἠγριωμένα ἠπείλουν τὸ χωρίον διὰ τῶν ἐμφωλευόντων ἐν αὐτοῖς παντοίων θηρίων, ἢ καὶ διὰ πυρπολήσεως ἀκόμη τῶν ὀλίγων καλυβῶν του τὸ κατεφόβιζον διὰ τῶν συνεχῶν πυρκαϊῶν τῶν ἐγγὺς δασῶν, ἅτινα εἶχον παραδοθῇ ἕρμαιον ἀγρίων ἀνθρακέων ἢ ἀσπλάγχνων αἰγοβοσκῶν, οἵτινες ἀφειδῶς ἐξυλεύοντο τὸν πλοῦτον ἐκεῖνον ὡς ἤθελον καὶ ὅτε ἤθελον, ἢ καὶ τὸν ἐθυσίαζον χάριν τῶν αἰγῶν αὐτῶν.

—

Οὔτε κωδωνισμὸς μεγάλου ὀχήματος ἠκούετο πρὸς τὰ ἐκεῖ βαίνοντος, οὔτε πλαταγισμοὶ μαστίγων. Μέσα εἰς ἀβάτους λόγκους ἢ δυσπροσίτους πέτρας ἄσπριζαν μερικὰ καλυβόσπιτα ὡς νὰ ἦτο ἐκεῖ τόπος καταδίκων. Οὔτε νερὸν ἠκούετο νὰ κελαρύζῃ, οὔτε δένδρον νὰ πρασινοβολῇ, οὔτε κηπάριον μαρτυροῦν ὅτι ἐκεῖ κατῴκουν ἄνθρωποι.

Ἀλλ' αὐτὴ ἡ μορφὴ τοῦ βίου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξακολου-

θήση ἐπὶ πολύ. Τὰ πολιτικὰ ἄρθρα τῶν ἐφημερίδων, διὰ ἃ τόση ἀνυπομονησία καὶ ἀργία ἐδαπανᾶτο, οὐδὲν καλὸν εἰς τὸ χωρίον καὶ τοὺς χωρικούς ἐπήνεγκον, καὶ ἐνῷ αἱ κυβερνήσεις ἐπηγγαινοήρχοντο ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς, οὗτοι μαζὶ μὲ τὸ χωρίον των ἔμενον εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν, αὐτοὶ μὲν πεινῶντες πάντοτε καὶ μὲ τὴν κάπαν των ὁλονὲν τριβομένην μέχρι καταρρακώσεως, τὸ δὲ χωρίον των πάντοτε τὸ αὐτό, μὲ τὰς αὐτὰς εὐτελεῖς καλύβας, τὰ αὐτὰ ἕλη καὶ τὰς αὐτὰς ἀθλιότητας.

Ἡ ἐπελθοῦσα μεταμόρφωσις.— Ἡ συγκοινωνία – Μανάβηδες καὶ αὐγουλάδες. Κοπάδια πουλερικῶν.— Ὅλο χαρᾶ οἱ χωρικοὶ μέσα εἰς τὰ καταπράσινα περιβόλια.

Σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ διέσχισαν ὁπωσδήποτε τὰς ἐπαρχίας, αἱ ἁμαξιταὶ ὁδοὶ ηὐξήθησαν. Ἐγγὺς τοῦ χωρίου τοῦ μικροῦ καὶ πεινῶντος κέντρα μεγαλειτέρων πόλεων ἱδρύθησαν, τὰ δὲ ἀτμόπλοια τῶν διαφόρων ἑταιρειῶν πυκνότερα προσεγγίζουν εἰς τὸν ἔρημον πρότερον ἐκεῖνον ὅρμον. Ἀντὶ δὲ τοῦ δημοδιδασκάλου, ὅστις πρότερον μὲ ἰσχυρὰν φωνὴν διέκοπτε τὴν ἠρεμίαν τοῦ χωρίου ἀναγινώσκων τὰ νεώτερα καὶ τὰ πολιτικὰ ἄρθρα, μανάβηδες ἀπεσταλμένοι ἐξ Ἀθηνῶν καὶ τῶν λοιπῶν μεγαλοπόλεων ἀναζητοῦν φιρὶ-φιρί, κατὰ τὸ λεγόμενον, ν' ἀνακαλύψουν τοὺς ἔχοντας οἴνους καλοὺς πρὸς πώλησιν ἢ ὀπώρας τῆς ἐποχῆς, ἐνῷ αἱ ψαροποῦλαι ἐλαφρόπτεροι πλέουσαι κομίζουν ἐν ἀφθονίᾳ τὴν ποικίλην αὐτῶν ἄγραν ἀπὸ τοὺς ἐγγὺς ὅρμους, πρὸς τοὺς μανάβηδες οὓς ἀποστέλλει ἡ Ἀθηναϊκὴ ἀγορὰ εἰς τὰ ἰχθυοφόρα μέρη προκαταβάλλουσα καὶ ἑνὸς μηνὸς χρήματα πρὸς τοὺς ἁλιεῖς· οἱ δὲ «κοτταράδες» μὲ τὰς πλαδαρὰς ὡς πτηνώδεις φωνάς των κακαρίζουν πρωΐ-πρωΐ·

— Κόττταις κι' αὐγά! κότταις κι' αὐγὰ γιὰ πούλημα!

Οὔτε τὰ ἄρθρα τῆς «Ὥρας» οὔτε αἱ φωναὶ τῆς «Πρωΐας» κατώρθωσαν τόσα ἔτη ν' ἀφυπνίσωσι τοὺς πτωχοὺς χωρικούς, οἵτινες εἶχον βυθισθῆ εἰς βαθὺν ὕπνον — τὸν ἀδελφὸν τοῦ θανάτου— βαυκαλιζόμενοι τόσον ἀπατηλῶς ὑπὸ τῶν πολιτικῶν κομμάτων· ἀλλὰ οἱ μανάβηδες καὶ οἱ ψαράδες καὶ οἱ κοτταράδες μὲ τὰς ἀφελεῖς μέν, ἀλλ' ὑπὸ χρυσίου συνοδευομένας φωνάς των, ἐθαυμάστωσαν τὴν ἐπελθοῦσαν εἰς τὸ χωρίον αὐτὴν μεταμόρφωσιν.

Καὶ τώρα ὅπου καὶ ἂν πᾶτε πρασινοβολοῦσι χαρμοσύνως οἱ

πρώην ἄγριοι τοῦ χωρίου περίπατοι. Τὰ ἕλη ἐξηφανίσθησαν μέσα εἰς τῶν περιβολίων τὴν καρποφόρον πόαν.

Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, ὅπου δὲν ὑπῆρχε οὔτε μία κολοκυθιά, νὰ εἴπωμεν, κόφαις-κόφαις στέλλονται πλέον εἰς τὰς Ἀθήνας τὰ πρωτόλεια τῶν ποικίλων κηπουρικῶν. Αἱ κλιτύες τοῦ βουνοῦ κατακαλύπτονται ἀπὸ τὰ κατάφορτα ὀπωροφόρα, οἱ δὲ ἀμπελῶνες τόσον ἐπλήθυνον, ὥστε νὰ γείνῃ καὶ ἐξαγωγὴ εἰς τὰ μεγάλα κέντρα.

Ὅστις θέλει νὰ ὑπολογίσῃ πόσον εἶνε σημαντικαὶ αἱ γενόμεναι μεταμορφώσεις εἰς τὰ χωρία τῆς Ἑλλάδος καὶ τοὺς χωρικοὺς εἶνε περιττὸν νὰ ἐπισκεφθῇ προσωπικῶς τὰ ἑλληνικὰ χωρία· ἠμπορεῖ ἀξιόλογα νὰ συμπεράνῃ τοῦτο ἀπὸ τὴν ταχύτητα μεθ' ἧς ἀναρπάζονται σχεδὸν τὰ κατάφορτα καταφθάνοντα κάρρα τὰ κομίζοντα δὶς τῆς ἡμέρας ἐκ τῶν ἑλληνικῶν χωρίων τὰ κηπουρικὰ καὶ τὰς ὀπώρας καὶ τοὺς ἰχθῦς εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν, ἥτις καὶ μόνη εἶνε ἡ αἰτία τῆς μεγάλης αὐτῆς τοῦ ἐπαρχιακοῦ λαοῦ μεταμορφώσεως, ὁποῦ ὁλονὲν θὰ προοδεύῃ, ὅσον θὰ προοδεύῃ καὶ ἡ ἀθηναϊκὴ ἀγορά.(1)

Σημ. 1. Τὰ τελευταῖα μάλιστα ἔτη, πρὸ τῶν πολέμων, αἱ ἐπελθοῦσαι εἰς τὰ ἑλληνικὰ χωρία καὶ τὰς νήσους μεταμορφώσεις ἁλματικὰς ἔλαβον προόδους. Εἰς τοῦτο πολὺ συνετέλεσεν ἡ μεγάλη Ἀθηναϊκὴ Ἀγορά, ἡ ὁποία, πρὸς τὸ συμφέρον της πάντοτε ἀποβλέπουσα, —καὶ τίς ὁ ἐργαζόμενος ὁποῦ δὲν θέλει νὰ ὠφελῆται ; – στέλλουσα ἀντιπροσώπους της, τοὺς καλουμένους **μανάβηδες,** εἰς τὰ παραγωγικὰ μέρη προαγοράζει, ἐπαρκῶς ἀνταμείβουσα τοὺς γεωργοκτηματίας καὶ ποιμένας καὶ παρακινεῖ οὕτω αὐτοὺς εἰς ἐργασίαν, ἐν ᾗ ἀκόπως καὶ χωρὶς τὴν παραμικρὰν δαπάνην, χωρὶς ταξείδια καὶ χωρὶς ὁδοιπορίας διαθέτουσιν οὗτοι τὴν παραγωγήν των, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶνε αὕτη. Ἐνταῦθα, ἀφίνοντες Πελοπόννησον καὶ Στερεὰν εἰς ἄλλους νὰ περιγράψωσι τὴν πρόοδον καὶ μεταμόρφωσιν ὁποῦ επῆλθεν καὶ εἰς γῆν καὶ εἰς ἀνθρώπους, περιοριζόμεθα νὰ ἀναφέρωμεν τὴν τοιαύτην ἁλματικὴν πρόοδον εἰς ἓν μόνον εἶδος παραγωγῆς, εἰς τὴν ἁλιείαν, περιγράφοντες ἐν συντομίᾳ τὴν κίνησιν καὶ ζωὴν ὁποῦ ἐπῆλθεν εἰς τὴν μικρὰν ἀλλὰ λίαν παραγωγικὴν νῆσόν μου, τὴν Σκίαθον, ἣν ὡς κεντρικὴν ἀποθήκην μεταχειρίζεται ἡ Ἀθηναϊκὴ ἀγορά, ὡς πρὸς τὴν θαλασσίαν ἄγραν, ἐκεῖ συγκεντροῦσα ὅλα τὰ ὡραῖα τῆς θαλάσσης τῶν Βορείων Σποράδων ἁλιεύματα, ὁπόθεν

μετὰ μίαν ἡμέραν εὑρίσκονται ἐκτεθειμένα σπαρταριστὰ καὶ προκλητικώτατα εἰς τοὺς αἰωνίως βρεγμένους μπάγκους τῶν ἀθηναίων ἰχθυοπωλῶν. Εἰδικοὶ ἀντιπρόσωποι αὐτῶν, ἔχοντες τὴν πληρεξουσιότητα ἀνεξέταστον, συνάζουσι πᾶσαν τὴν ποικιλώνυμον ἄγραν τῶν τε λίαν ἰχθυοτρόφων ὅρμων τῆς Σκιάθου, καθὼς καὶ τῶν ἀνατολικῶν ἀκτῶν τῆς ἀπέναντι Θεσσαλίας, καὶ τοποθετοῦντες αὐτὴν ἐπὶ τῶν συνήθων ψαροκασσονίων μετὰ ἀφθόνου πάγου, φορτόνουσιν εἰς εἰδικὸν τῆς Ἀθηναικῆς ἀγορᾶς ἀτμόπλοιον τὸ ὁποῖον τὴν αὐτὴν ἡμέραν καταπλέον εἰς Στυλίδα ἀποστέλλει τὸ ἐμπόρευμά του διὰ τοῦ Θεσσαλικοῦ σιδηροδρόμου εἰς Ἀθήνας, ἔνθα πρωΐ-

Ἡ Νῆσος Σκίαθος.

Ἡ ὡραία ἀγορά της μὲ τὰ κρηπιδώματα τὰ μαρμάρινα καὶ μὲ τοὺς σκιεροὺς εὐκαλύπτους. Πρὸς τὴν θάλασσαν ὑπάρχουν τὰ ψαράδικα ὅπου ἑτοιμάζονται αἱ ἀποσταλαὶ διὰ τὴν Ἀθηναϊκὴν ἀγοράν.—Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὸ βάθος ὁ Ναὸς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἡ δευτέρα δὲ οἰκία ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ εἶνε ἡ πατρική μου οἰκία.

πρωΐ οἱ ἰχθυόφιλοι Ἀθηναῖοι εὑρίσκονται ἐνώπιον ποικίλων ἰχθύων καὶ ἄλλων ὀστρακοδέρμων—τῆς ὥρας—ὡς νὰ ἐκομίσθησαν ἀπὸ τὸ Φάληρον.

Ἀλλὰ ἡ ζωηροτέρα κίνησις ἐν τῇ Νήσῳ γίνεται περὶ τὴν μεγάλην ἀστακοπαραγωγὴν τῶν Βορείων Σποράδων. Εἰς τὰς ἐρημονήσους, Γιοῦρα Πιπέρι καὶ ἄλλας ἁλιεύουσι τοὺς ἀστακοὺς πάμπολλα πλοιάρια, καταπλέοντα ἐκεῖ κατὰ παραγγελίαν τῆς Ἀθηναϊκῆς ἀγορᾶς, ἥτις ἵνα κινήσῃ τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἁλιέων, καὶ βραβεῖον ἀκόμη ὥρισε διὰ τὸν συλλαμβά-

νοντα περισσοτέρους ἀστακούς. Ἐκεῖ, καταπλέον τὸ ἀτμόπλοιον τῶν ἀθηναίων ἰχθυοπωλῶν παραλαμβάνει ὅλους τοὺς ἁλιευθέντας ἀστακοὺς καλῶς τοποθετημένους μὲ τὸν πάγον μέσα εἰς τὰ κασσόνια περισυναχθέντας ὑπὸ τοῦ ἐν Σκιάθῳ ἀντιπροσώπου τῶν Ἀθηναίων ἰχθυοπωλῶν ἔχοντος ἀπόλυτον πληρεξουσιότητα. Ἐπανερχόμενον δὲ εἰς Σκίαθον παραλαμβάνει καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔχει ἑτοιμασθῆ ἄγρευμα καὶ καταπλέον γοργῶς εἰς Στυλίδα παραδίδει τὸ ἐμπόρευμα εἰς τὸν σιδηρόδρομον. Τὴν ἄλλην πρωΐαν οἱ γαστρίμαργοι Ἀθηναῖοι εὑρίσκονται ἐνώπιον ζωντανῶν ἀστακῶν, ὡς νὰ ἁλιεύθησαν ἐκείνην τὴν ὥραν, οἵτινες πάνοπλοι καὶ τρισαρματωμένοι κινοῦσιν ἀπειλητικῶς τὰ ὅπλα των ὅλα· μύστακας, πόδας καὶ κοιλίαν χοροπηδοῦντες ἐπάνω εἰς τοὺς μπάγκους τῶν ἰχθυοπωλείων τῆς Ἀθηναϊκῆς ἀγορᾶς εὐωδιάζοντες θάλασσαν καὶ μὲ τὰ αἰφνίδια τινάγματα τῆς οὐρᾶς των ῥαντίζοντες τοὺς ἀγοραστὰς μὲ θάλασσαν, ὧν πολλοὶ ἐν τρόμῳ ἀποσύρονται μήπως καὶ τοὺς ἀρπάσῃ κανένας ἀστακὸς μὲ τὰ αἰχμηρὰ πόδια του...

Πῶς σᾶς φαίνονται αὐταὶ αἱ ***Μεταμορφώσεις*** ;

Πολὺ καλὰ λοιπὸν λέγει καὶ ὁ λαός. «Ἡ δουλειὰ ξυπνᾷ τὸν ἀφέντη....» Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ λαϊκὸν πρέπει νὰ τὸ ἑρμηνεύσωμεν μὲ μίαν μικρὰν παραλλαγήν «Ἡ εὐκολία τῆς ἐξαγωγῆς ξυπνᾷ τὸν γεωργόν...»

Γ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΑΝΗΓΥΡΙΝ - ΤΩΝ ΚΤΙΤΟΡΩΝ

Εἰς Πειραιᾶ.—Εἰς τὸν ἅγιον Σπυρίδωνα.— Σκέψεις μελαγχολικαί - Ἡ κίνησις τῶν προσκυνητῶν.—Ἀπὸ τὰ χωρία τῆς Ἀττικῆς.— Ἡ Εἰκὼν τοῦ Ἁγίου.

Ὁποίαν μελαγχολικὴν ἐντύπωσιν προξενεῖ εἰς τὴν ψυχήν μου ὁ Ἐπιτάφιος ὁποῦ ξαρματόνεται, μετὰ τὸ πέρας τῆς μεγάλης Λιτανείας, καὶ ἀφαρπάζονται αἱ λαμπάδες τοῦ χρυσοῦ κουβουκλίου ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ αἴρεται ὁ χρυσοῦφαντος Ἐπιτάφιος, εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα κομιζόμενος ὑπὸ τῶν ἱερέων, καὶ ὠθοῦσαι καὶ ὠθούμεναι αἱ γερόντισσαι συνάζουν τὰ πεσόντα ἐπὶ τῶν πλακῶν πέταλα τῶν ἱερῶν ῥόδων· καὶ ξεπλέκονται οἱ στέφανοι καὶ οἱ ἀνθόπλεκτοι κιονίσκοι, διαρπαζομένων τῶν ἀνθέων καὶ ἀφαιρουμένων ὅλων τῶν κοσμημάτων, ἀπομένει δὲ μόνον ὁ σκελετὸς ὁ ξύλινος τοῦ ἱεροῦ κουβουκλίου, τηρούμενος διὰ τὸ ἐρχόμενον πάλιν ἔτος, εἰς τὸν Νάρθηκα, τὴν αὐτὴν μελαγχολίαν γεννᾷ εἰς τὴν φιλέορτον ψυχήν μου καὶ ὁ πανηγυρίσας ναὸς μετὰ τὴν ἑορτήν του.

—

Κατέβην προχθὲς εἰς Πειραιᾶ.

Καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν Ἅγιον Σπυρίδωνα νὰ προσκυνήσω, τὸ βράδυ τῆς ἑορτῆς του.

Τὰ κόντια τὰ ξύλινα τῶν σημαιῶν ὑψοῦντο γυμνὰ ἐπὶ τῶν κωδωνοστασίων του καὶ δύο σχοινία σταυροειδῶς ἀνεμίζοντο ἀκόμη προσδεδεμένα ἐπὶ τῶν γειτονικῶν στεγῶν μετὰ τῶν πολυχρώμων σινιάλων. Ἐπὶ τῶν χρωματιστῶν τοῦ ναοῦ παραθυρίδων ἐκρέμαντο σβυστὰ τῆς παρελθούσης λυχνοκαΐας τὰ ποτηράκια μὲ τὸ ποικιλό-

χρωμον ὕδωρ, ἀπὸ δὲ τῶν μαρμαρίνων προπυλαίων ἀφῃρέθησαν καὶ διηρπάγησαν ὑπὸ τῶν παιδίων οἱ μυρτόπλεκτοι στέφανοι τῆς ἑορτῆς. Τὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ τὸ πλακόστρωτον ἐθαμβοῦτο ἀσάρωτον καὶ πλῆρες κονιορτοῦ, ὁ δὲ νεωκόρος ἐτίναζε τὰς τραπέζας τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἱερέων, ἐφ' ὧν ἔκειντο αἱ φιάλαι τοῦ ἁγιασμοῦ. Οἱ ἱερεῖς κουρασμένοι, ἔψαλλον τὸν ἑσπερινόν, βιαστικὰ-βιαστικά, ὅπως μιὰ φορὰ ὁ ἅγιος Σπυρίδων, ὅτε ἕνεκα τοῦ καύσωνος καὶ τοῦ κόπου διέταξε τὸν διάκονόν του σύντομα νὰ ψάλῃ αὐτόν. Οὐχ ἧττον ὁ εὔμορφος ναὸς τοῦ Ἁγίου, ὁ μετὰ τόσης εὐλαβείας τῶν γειτόνων μας ἐστολισμένος ὑπερκάλλως, εὐωδίαζε τὴν αἰωνίαν τοῦ ἁγιασμοῦ εὐωδίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εὐωδιάζουσι πάντοτε οἱ ναοὶ τῶν ὀρθοδόξων, ἡγιασμένοι καὶ ἁγιάζοντες. Γυναῖκες πολλαί, παρὰ πολλαί, συνωστιζόμεναι ἠσπάζοντο τὰς ἱερὰς εἰκόνας, μέσα εἰς τὸ πολύχρωμον κενόν, τὸ ὁποῖον τὴν ἡμέραν τῆς πανηγύρεως ἦτο ὑπὸ τόσου πλήθους πεπληρωμένον, πληρώματος εὐσεβοῦς χωρικῶν ἰδίως, οἵτινες ἔσπευσαν ἀπὸ τὰ περίχωρα καὶ τὰς νήσους τοῦ Σαρωνικοῦ χάριν εὐλαβείας, μὲ τὰ παιδάκια των εὐμορφοτυλιγμένα εἰς τὴν ἀγκαλιά των αἱ γυναῖκες, σπεύδουσαι νύκτα ἀκόμη, νὰ κατέλθουν μὲ τὸν πρῶτον σιδηρόδρομον, καὶ μὲ τῆς ποδιαίς των τῆς χρυσοκέντηταις αἱ νεάνιδες καὶ μὲ τοὺς ὁρμαθοὺς τῶν φλωριῶν περὶ τὸν λαιμόν των καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους, καὶ μὲ τῆς καινούργιαις κάπαις των οἱ ἄνδρες, μὲ τὰ κάρρα συναχθέντες ἀπὸ τὰ Μεσόγεια τῆς Αττικῆς καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν Ὠρωπὸν ἀκόμη.

Οἱ ἐπίτροποι—κάτω εἰς τὸ παγκάριον— μετροῦν τῆς δεκάραις, ἕνα σωρόν, στυλίδια μικρὰ ἀποτελοῦντες ἐκ διδράχμων, χωριστὰ θέτοντες τὰ νικέλια καὶ χωριστὰ τὰ χαρτάκια καὶ χωριστὰ μερικαὶς ἀργεντιναίς, τὰς ὁποίας μετὰ περιεργείας ἐξετάζουν καὶ μετὰ εἰρωνείας παραπετοῦν, ἐνῷ ὁ νεωκόρος, πρακτικώτερος αὐτὸς καὶ ἀποβλέπων μόνον εἰς τὸ μέταλλον, ὑπομειδιᾷ·

— Μάζονε, κι' ἂς εἶνε καὶ . . . . ἀργεντιναίς !

—

Ἡ εἰκὼν τοῦ ἁγίου, ἡ μία ἡ παριστῶσα τὸ ἅγιον καὶ ἱερὸν

λείψανον ἐν τῇ θήκῃ, ὡς εὑρίσκεται νῦν ἐν Κερκύρᾳ, ἡ ἐπηργυρωμένη, αὐτὴ προσελκύει τὸ βαθύτερον τῶν προσκυνητῶν σέβας. Ἐνώπιόν της κεῖται τὸ μεγαλείτερον μανουάλιον καὶ ἐκεῖ ἀνάπτονται ὅλα τὰ κηρία. Ἀλλὰ τὸ προσκυνητάριόν της εἶνε γυμνὸν πλέον καὶ ἀστόλιστον, διαρπαγέντων τῶν μυρτοστεφάνων καὶ τῶν δεσμίδων τῶν χειμερινῶν ῥόδων, τὰ ὁποῖα ἀποφυλλισμένα κεῖνται ἐπί τινος τραπέζης ἐκεῖ, πέταλα καὶ μίσχοι καὶ φύλλα καὶ ξυλάρια καὶ κλωσταί, ἀνθοδέσμαι διεσπασμέναι, ῥαγισμένα, θαρρεῖς, μικροτεχνουργήματα, θραύσματα θλιβερὰ μιᾶς φαιδρότητος ἑορταστικῆς, τὰ ὁποῖα θὰ σαρώσῃ πλέον ὁ νεωκόρος καὶ θὰ τὰ καύσῃ εἰς τὸ χωνευτήριον τοῦ ναοῦ, ἐκεῖ ὅπου χύνεται καὶ τῶν κανδηλῶν τὸ ἔλαιον κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ καθαρμοῦ.

Οὕτω καὶ ἡ ἑορταστικὴ καρδία μου κατατσακίζεται καὶ θραύεται καὶ διασπᾶται, ὅταν χωνεύσουν οἱ ἱεροὶ τῆς πανηγύρεως ψαλμοὶ κ' ἐξατμισθῇ τὸ θυμίαμα, καὶ διαλυθῶσιν ὡς ὄνειρον οἱ ὅμιλοι τῶν συρρευσάντων καταστολίστων προσκυνητῶν, οἵτινες τόσον ζωντανεύουν τοὺς ναούς, καὶ ἀπέλθωσιν εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθησαν, οἱ μὲν εἰς τὰ χωρία τῆς Ἀττικῆς, οἱ δὲ εἰς τὰς νήσους καὶ ἄλλοι εἰς τὸ Ἄστυ.

Ὅσον καὶ ἂν παραμείνῃς, τοῦ κάκου! Θ' ἀναγκασθῇς ἐπὶ τέλους ν' ἀπέλθῃς, βράδυ βράδυ, ἔστω καὶ μὲ τὸ ῥυμουλκὸν ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπεβιβάσθησαν οἱ τελευταῖοι χωρικοὶ διὰ τὴν Σαλαμῖνα. Ἡ ἑορτὴ ἐτελείωσεν.

Μία ὡραία παλαιὰ συνήθεια παρατείνουσα τὴν πανήγυριν. — Μνημόσυνον χαρᾶς καὶ χαρᾶς κόλλυβα. — Τῶν Κτιτόρων. — Μία συνάντησις μυστικὴ μὲ αὐτούς. — Τὸ εὐφραντικὸν κρασοβόλισμα. — Ὦ ἑλληνικὰ λησμόνητα ἔθιμα!

Ὅμως οἱ ἀρχαιότεροι ἡμῶν, ἄνθρωποι τῆς χαρᾶς καὶ τῆς φαιδρότητος, ἐγνώριζον νὰ τελειόνουν τὰς πανηγύρεις των οὐχὶ τόσον μελαγχολικῶς. Εἶχον ἐν τῇ πρακτικότητί των ἀνακαλύψει μέσον, τὸ ὁποῖον νὰ προπέμπῃ τὴν ἀπερχομένην ἑορτὴν μὲ κάποιαν παραμυθίαν πολὺ εὐάρεστον καὶ πολὺ ἀνακουφιστικήν. Μέσον ὅπου νὰ παρατείνῃ τὴν ἑορτήν.

Τὴν ἐπαύριον τῆς ἑορτῆς, συνήθιζον νὰ τελῶσι τὸ μνημόσυνον τῶν Κτιτόρων, διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν ὁποίων ἀνηγέρθη ὁ ναὸς τὸ πρῶτον, καὶ διὰ τῶν εἰσφορῶν ἄλλων εὐλαβῶν Χριστιανῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐκαλλωπίσθη κατόπιν, προικισθεὶς μὲ κτήματα καὶ προσόδους.

Εἶνε ἓν μνημόσυνον πολὺ περιπαθὲς καὶ πολὺ σεμνὸν τὸ μνημόσυνον τῶν κτιτόρων. Μνημόσυνον ῥαντισμένον οὐχὶ μὲ δάκρυα, ἀλλὰ μὲ τῆς χαρᾶς τὰ εὐώδη ῥαντίσματα, τὸ ὁποῖον ἀτόπως καὶ οἰκτρῶς καὶ ἀπρεπῶς παραλείπεται σήμερον οὐχὶ δι' ἄλλον λόγον παρὰ μόνον ἀπὸ τὸ ψυχρὸν καὶ ἀνίερον·

— Τί τὰ θέλετε αὐτά!

Ὅμως εἰς ἐμὲ καὶ εἰς ὅλον τὸν παλαϊκὸν ἐκεῖνον κόσμον ἡ ἑορτὴ τῶν Κτιτόρων ἐγέννα μίαν γλυκυτάτην θυμηδίαν ψυχῆς ἐκεῖ εἰς τὸ νησάκι μας, ὄχι διότι ἐθεώρουν τοῦτο ὡς στάδιον ἱερᾶς ἁμίλλης—καὶ εἶνε τοιοῦτον βεβαιότατα—ἐν ᾧ ἀκούοντες οἱ μεταγενέστεροι ἐν μέσῳ τόσου λαοῦ λαμπαδηφοροῦντος μνημονευόμενα τὰ ὀνόματα τῶν κτιτόρων τοῦ ναοῦ, μὲ τόσας εὐχάς, μὲ τόσους ψαλμοὺς καὶ τόσα εὔμορφα κόλλυβα, νὰ ἁμιλλῶνται καὶ αὐτοὶ πρὸς τὰ καλά,

όχι δι' αυτό, εν ῷ έπρεπε μόνον δι' αυτό νὰ γεννᾶται εἰς τὰς ψυχάς μας ἡ γλυκυτάτη αὐτὴ θυμηδία, ἀλλὰ διότι, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω, ἀκούραστα καὶ μαλακά, μετέβαινεν ἡ ψυχή μου ἀπὸ τὴν λαμπαδουχίαν τῆς μεγάλης τοῦ ναοῦ ἑορτῆς εἰς τὴν κατόπιν ἠρεμίαν καὶ σιωπήν, διερχομένη διὰ μέσου τῆς γλυκυτάτης φωταγωγίας τῆς τελουμένης χάριν τῶν κτιτόρων, ὅτε τὸ κίτρινον ἐκεῖνο κηράκι ὁποῦ ἐβάσταζον ἐν τῷ χορῷ ἱστάμενος, πρὸ τοῦ μεγάλου ταψίου τῶν λαμπροστολισμένων κολλύβων, τὰ ὁποῖα προετίθεντο ἐκεῖ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν αὐτῶν, τὸ κίτρινον ἐκεῖνο κηράκι μοὶ ἐφαίνετο ὅτι μοῦ φέγγει, ἵνα μὲ ἀνάπαυσιν καὶ γαλήνην ψυχῆς ἀπέλθω εἰς τὸν οἰκόν μου μετὰ τὴν ἑορτήν.

Ἔβλεπον δὲ ὅτι καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ πανηγυριῶται ᾐσθάνοντο τὴν αὐτὴν ψυχικὴν γαλήνην. Διότι σβύνοντες κατόπιν τὰ κηράκια των, ἀφοῦ ἐλάμβανον μέρος ἀπὸ τὰ διαβασμένα κόλλυβα, ἀπήρχοντο εἰς τὰ χωρία των οὐχὶ κενοὶ τὴν ψυχήν, ὡς τώρα, ἀλλὰ μὲ τὴν παρήγορον ἰδέαν ὅτι συνηντήθησαν ἐκεῖ μὲ τόσους παλαιοὺς συμπολίτας των, μὲ τοὺς «κτιτόρους», οἱ ὁποῖοι θὰ τοὺς προσμένουν πάλιν τὸ ἐρχόμενον ἔτος. Καὶ ἤκουον φανερὰ βροντοκοποῦσαν αὐτὴν τὴν εὔχαριν παρηγορίαν, διότι ἐφώναζον ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν καρδίαν των ὅλοι εἰς τὸ τέλος τοῦ μνημοσύνου·

— Θεὸς σχωρέσοι!

Διότι ὅσον καὶ ἂν εἶνε τις καθαρὸς καὶ ἀπηλλαγμένος πλημμελημάτων, πάντοτε, ὅταν τελειώσῃ μία πανήγυρις, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς διάχυσιν ψυχῆς τόσην καὶ νὰ φύγῃ χαίρων ἀπὸ τὸν ναόν, διότι ἡ συστολὴ τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀπέναντι τοῦ Ἁγίου εἶνε μεγάλη, καὶ ὁ ἁγνότερος ἀκόμη τῶν χριστιανῶν δὲν τολμᾷ μὲ ἀνοικτοκαρδίαν νὰ πανηγυρίσῃ, ἐν ἀναστροφῇ, τάχα, μετὰ τοῦ ἑορταζομένου Ἁγίου. Ἀλλ' ὅταν παραστῇ εἰς μνημόσυνον πανηγυρικὸν ἀγαθῶν ἀνθρώπων, ὁποῖοι εἶνε οἱ κτίτορες, θεωρούμενοι παρὰ τῷ λαῷ ἐν ἰσομοιρίᾳ πρὸς τὸν Ἅγιον ἢ κατὰ μίαν βαθμῖδα παρακάτω, διὰ τοὺς κόπους καὶ τὰς δαπάνας των χάριν τοῦ Ἁγίου, τότε ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὸν ναὸν μὲ γλυκυτάτην τινὰ εὐθυμίαν, φανταζόμενος ὅτι συν-

ωμίλησεν ἐκεῖ, τὴν ὥραν τοῦ μνημοσύνου, μὲ τοὺς κτίτορας, τοὺς ὁποίους μὲ χαρὰν ἀποχαιρετίζει. Ὅταν μάλιστα τύχῃ κανεὶς εὐλαβητικὸς ἐπίτροπος, ἀπὸ τοὺς παλαιϊκούς, τηρῶν ἀκριβέστερον τὰ πάτρια, καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ μνημοσύνου μὲ τὰ κόλλυβα μοιράσῃ συγχρόνως καὶ ἀπὸ ἕνα ποτηράκι καλὸ κρασί, καὶ κανένα κουλουράκι ἀκόμα, τότε ἡ χαρὰ τῶν πανηγυριστῶν φθάνει πλέον εἰς τὸ ἀκρότατον, καὶ ὅταν σπογγίζοντες τὰ χείλη εὔχωνται τό· «Θεὸς σχωρέσοι», νομίζεις πῶς σφίγγουν ἐκεῖ μέσα εἰς τὸν ναὸν ὅλοι τὴν δεξιὰν τῶν ἀποθαμένων κτιτόρων, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἀπαντοῦν ὡς ζωντανοί·

— Καὶ τοῦ χρόνου !

Α΄

ΣΤΕΨΙΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

Τὸ ἐπίσημον τυπικὸν τῆς μεγάλης τελετῆς.—Ὡσὰν χειροτονία σύγχρονος Ἀρχιερέως.—Ἡ παραμονὴ τῆς στέψεως.—Τὸ μέγα μήνυμα.—Ὁμολογία τῆς πίστεως καὶ ὅρκος.—Τὰ Ἐπικόμβια.—Ἐντὸς πολεμικῆς ἀσπίδος.

Ἡμέραν τινὰ ἀπὸ πρωΐας ἐπισκεφθεὶς τὸν περίκλυτον τῆς Ἁγίας Σοφίας ναὸν καὶ ἀποθαυμάζων τὸ ἐν αὐτῷ μεγαλεῖον, μοῦ ἦλθεν εἰς τὴν ἀνάμνησιν ἡ μεγάλη ἑορτὴ ἐπὶ στέψει αὐτοκράτορος. Τί μεγαλεῖον θὰ ἦτο ἐκεῖνο! εἶπα. Εἰς «Οὐρανὸν πολύφωτον» θὰ μετεβάλλετο τότε ὁ πανθαύμαστος οὗτος Ναός. Ἐθεώρησα δὲ ὄχι ἄσκοπον νὰ περιγράψω καὶ ἀναπτύξω χάριν τῶν φιλογενῶν μου ἀναγνωστῶν ὅλον τὸ πλούσιον τυπικὸν τῆς χαρμοσύνου ἐθνικῆς τελετῆς ἐκείνης, ὡς περιέσωσεν αὐτὸ ὁ «σοφώτατος Γεώργιος Κωδινὸς ὁ Κουροπαλάτης» εἰς τὸ ΚΑ΄ κεφάλαιον αὐτοῦ «περὶ τῆς τάξεως τῶν ἀξιωμάτων καὶ ἀξιωματικῶν τοῦ βασιλικοῦ παλατίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως». Ὁ ἀναγιγνώσκων τὰς σελίδας ταύτας παρακαλεῖται νὰ ἔχῃ ὑπ᾽ ὄψιν τὰς μεγαλοπρεπεῖς παρ᾽ ἡμῖν

(1) Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον περιλαμβάνομεν ἐντυπώσεις καὶ περιγραφὰς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἁγίῳ Ὄρει ταξειδίων μας ὅσα παρελείφθησαν ἀπὸ τὰ προηγούμενα εἰδικὰ περὶ αὐτῶν ταμίδια.

χειροτονίας Ἀρχιερέων, ἵνα τελείως αἰσθανθῇ καὶ κατανοήσῃ τὸ σεμνὸν καὶ ἀληθῶς ἀξιωματικὸν μεγαλεῖον τῆς βασιλικῆς ταύτης τελετῆς τῶν ἐνδόξων προγόνων μας.

Ἡ τελετὴ τῆς Στέψεως διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, οὕτως εἰπεῖν περιόδους, εἴτε αὐτοτελεῖς ἑορτάς· εἰς τὰ προεόρτια, ἤτοι τὴν ἑορτὴν τοῦ μηνύματος, καὶ εἰς τὴν κυρίως ἑορτὴν τῆς στέψεως. Ἀπαράλλακτα ὡς ἡ χειροτονία ἀρχιεπισκόπου διαιρεῖται εἰς τὴν τελετὴν τοῦ μηνύματος καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κυρίως χειροτονίαν.

Ὁ μέλλων νὰ στεφθῇ Βασιλεὺς κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τῆς ἑορτῆς, ἤτοι τὴν ἑσπέραν τῆς παραμονῆς, ἤρχετο μετὰ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν συγγενῶν του εἰς τὸ μέγα παλάτιον, ὅπου διενυκτέρευε. Πρωΐας δὲ γενομένης, συνηθροίζοντο ἐκεῖ οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ πάντες οἱ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους ἄρχοντες, τὰ στρατεύματα καὶ πλῆθος τῆς Πόλεως ἀναρίθμητον. Καὶ ἰδοὺ περὶ τὴν 8ην πρωϊνὴν ὥραν ὁ νέος βασιλεὺς μεταβαίνων εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, ὅπως δώσῃ ἐνώπιον τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων ἐγγράφως τὴν ὁμολογίαν τῆς Πίστεως, ἤτοι ἀπαγγείλῃ τὸ «Πιστεύω», προσεπικυρῶν προσέτι διὰ τῆς ὑπογραφῆς του «τὰς διατάξεις καὶ διατυπώσεις τῶν Ἁγίων Οἰκουμενικῶν Ζ΄ Συνόδων καὶ τῶν τοπικῶν· ἔτι δὲ τὰ προνόμια καὶ ἔθιμα τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, καὶ ὅσα ἐδογμάτισαν καὶ ἐθέσπισαν οἱ κατὰ τόπους Ἁγιώτατοι Πατέρες, ὀρθῶς καὶ κανονικῶς καὶ ἀνεπιλήπτως». Λέγει λοιπὸν ὁ νέος βασιλεύς·

«Ὑπόσχομαι νὰ ἐμμένω καὶ διηνεκῶς καὶ ἀνεπιλήπτως νὰ εὑρίσκωμαι πιστὸς καὶ γνήσιος δοῦλος τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας, διαυθεντευτὴς καὶ ἐκδικητὴς αὐτῆς καὶ εἰς τὸ ὑπήκοον εὐμενὴς καὶ φιλάνθρωπος, καθὼς εἶναι καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ πρέπον...καὶ ἀπέχεσθαι φόνων ὑπόσχομαι καὶ ἀκρωτηριασμῶν καὶ τῶν ὁμοίων, κατὰ τὸ δυνατόν, καὶ κατανεύειν εἰς πᾶσαν ἀλήθειαν καὶ δικαιοσύνην. Καὶ ὅσα ἀπέρριψαν καὶ ἀνεθεμάτισαν οἱ Ἅγιοι Πατέρες, ἀποβάλλομαι καὶ ἀναθεματίζω καὶ ἐγώ. Καὶ πιστεύω ὅλῃ μου ψυχῇ καὶ γνώμῃ καὶ καρδίᾳ τῷ προειρημένῳ Ἁγίῳ Συμβόλῳ...

Ἡ Ἁγία Σοφία.

Ταῦτα δε πάντα ὑπισχνοῦμαι καὶ ὁμολογῶ φυλάττειν ἐνώπιον τῆς Ἁγίας τοῦ Θεοῦ Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Κατὰ μῆνα...ἐν ἡμέρᾳ...καὶ Ἰνδικτιῶνι...τοῦ ἔτους...».

Ταύτην δὲ τὴν ὁμολογίαν τῆς Πίστεως ὑπέγραφεν οὕτω διὰ τοῦ βασιλικοῦ κινναβάρεως ἤτοι κοκκίνης μελάνης π.χ. «Κωνσταντῖνος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ρωμαίων οἰκείᾳ χειρὶ ὑπογράψας παραδίδωμι τῷ Παναγιωτάτῳ μου Δεσπότῃ καὶ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ.—Μητροφάνει... καὶ τῇ μετ' αὐτοῦ θείᾳ καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ...». Παραδίδει δὲ τότε τὸ ἔγγραφον εἰς τὸν Πατριάρχην.

Μετὰ τοῦτο ἀπερχόμενος ὁ νέος βασιλεὺς ἐκ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἀνέβαινεν εἰς τὸν ἄριστα διακεκοσμημένον τρίκλινον, τὸν Θωμαΐτην, καταντικρὺ τῆς μεγάλης πλατείας τοῦ Αὐγουστεῶνος καταλλήλως ἐστολισμένης, ὅπου ἵσταντο τὰ στρατεύματα παρατεταγμένα καὶ ἣν πληροῦσι τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ ἐξελθόντα τῆς ἁγίας Σοφίας.

Πάραυτα δὲ εἷς τῶν Συγκλητικῶν διαταχθεὶς ἔρριπτεν εἰς τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ τὰ «ἐπικόμβια», ἤτοι κομποδέματα, περιέχοντα ἀνὰ 3 φλωρία χρυσᾶ ἕκαστον, 3 ἀργυρᾶ καὶ 3 χαλκᾶ, ἐντὸς ὑφάσματος περιτετυλιγμένα, χιλιάδας δλας νομισμάτων ἀναριθμήτων, κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἐλευθεριότητα τοῦ νέου βασιλέως. Ἀφοῦ δὲ ἀποκαθίστατο ἡσυχία, κατήρχετο ἀπὸ τοῦ τρικλίνου εἰς τὸ Αὐγουσταῖον ὁ νέος βασιλεύς.

Τότε ἐν μέσῳ ἀλαλαγμοῦ πρωτοφανοῦς τοῦ συνηγμένου ἐν τῷ Αὐγουστεῶνι λαοῦ ἐπεδείκνυτο πρὸς αὐτὸν ὁ νέος βασιλεὺς ἐπὶ μεγάλης ἀσπίδος βασταζόμενος ὑπό τε τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν Δεσποτῶν καὶ Σεβαστοκρατόρων. Ἐκεῖ ἐγίνετο ἡ τελετὴ τῆς ἀνακηρύξεως.

Ἡ κυρία τῆς στέψεως ἡμέρα.— Προετοιμασία καὶ στολισμὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας.—Ὁ νέος βασιλεὺς φέρων τὴν ἐπίσημον βασιλικὴν στολήν του.—Ἐπάνω εἰς τὴν ἐξέδραν οἱ ἐπίσημοι τοῦ Γένους.—Ἡ θεία Λειτουργία.—Ὁ χρυσοστόλιστος Κλῆρος.—Ὁ νέος βασιλεὺς πρὸ τοῦ Πατριάρχου.—Ἡ ἀνάγνωσις τῶν εὐχῶν καὶ ἡ χρῖσις διὰ τοῦ ἁγίου Μύρου.—Ἡ ἐπίθεσις τοῦ βασιλικοῦ Στέμματος.—Ὁ νέος βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ θρόνου του.—Οἱ ψαλλόμενοι ὕμνοι.—Οἱ ἱεροψάλται μὲ τὰ δόρατα τὰ σημαιοστόλιστα.

Τῇ ἐπαύριον δέ, ἤτοι κατ᾽ αὐτὴν τὴν κυρίαν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῆς Στέψεως, μετὰ τὰς πανδήμους τῆς παραμονῆς ἐπευφημίας, ἀφ᾽ ὧν ἀντήχει ἡ Ἑπτάλοφος πᾶσα, σειομένη πανηγυρικῶς, ὡδηγεῖτο ὁ νέος βασιλεὺς πάλιν εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν λαμπρῶς ἐστολισμένην, ὅπου θὰ τελεσθῇ ἡ Θεία Λειτουργία, ἐν ᾗ θὰ γείνῃ ἡ στέψις και ἡ χρῖσις διὰ μύρου τοῦ νέου βασιλέως

Ἐν τῷ περιωνύμῳ ναῷ τοῦ Γένους, ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ, παρεσκευάζοντο ὡς καὶ σήμερον κατὰ τὰς χειροτονίας τῶν ἀρχιερέων, ἰδιαίτεραι ἐξέδραι, ἐξέχουσαι ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τοῦ ναοῦ ἱκανῶς. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ «ἓν μικρὸν ὀσπίτιον ξύλινον, κατὰ τὸν χρονογράφον, ὅπου ἐμβαίνων, ἅμα εἰσερχόμενος εἰς τὸν ναόν, ὁ νέος βασιλεύς, ἐνεδύετο τὰ ἐπίσημα βασιλικὰ ἐνδύματα, τὸν βασιλικὸν σάκκον καὶ τὸν συνήθη στέφανον, εὐλογηθέντα πρότερον ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων· καὶ οὕτως ἀνέβαινεν ἐπὶ τῆς ἐξέδρας, ἐγγὺς τοῦ ὀσπιτίου κατεσκευασμένης, ἥτις ἦτο περιενδεδυμένη πᾶσα διὰ κοκκίνων μεταξωτῶν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦτο ἕτοιμος ὁ βασιλικὸς θρόνος ὑψηλὸς τόσον, ὥστε διὰ τεσσάρων ἢ πέντε βαθμίδων ν᾽ ἀναβαίνῃ εἰς αὐτόν. Ἐκεῖ δὲ ἀναβὰς κάθηται ὁ νέος βασιλεύς, ἔχων περὶ ἑαυτὸν ἐν τῇ ἐξέδρᾳ ὅλους τοὺς βασιλικοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς.

Προχωρεῖ δὲ τότε ἡ θεία Λειτουργία μὲ ὅλην τὴν παροιμιώδη

σεμνότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν τοῦ βυζαντινοῦ τελετουργικοῦ, μία Πατριαρχικὴ πανηγυρικὴ Λειτουργία, μὲ πληθὺν χρυσοστόλιστον κληρικῶν καὶ φαεινῆς φωτοχυσίας. Ὅταν δὲ φθάσωσιν εἰς τὸ «Τρισάγιον» πρὸ τῆς ἀναγνώσεως δηλαδὴ τοῦ Ἀποστόλου, ἐξερχόμενος ὁ πατριάρχης ἐκ τοῦ Ἁγίου Βήματος ἀναβαίνει εἰς τὸν δεσποτικὸν θρόνον αὐτοῦ, ἐπὶ ἰδιαιτέρας ἐξέδρας τοποθετημένον ὑπὸ τὸν μέγαν Πολυέλαιον, ἀκολουθούντων ὅλων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων ἐν μεγαλοπρεπεῖ παρατάξει, φορούντων ὅλων τὰς ἀπαστραπτούσας ἱερατικὰς αὐτῶν στολάς.

Γενομένης δὲ σιωπῆς μεγάλης ἐν ὅλῳ τῷ ναῷ, πέμπει τοὺς διακόνους του ὁ πατριάρχης καὶ προσκαλεῖ τὸν νέον βασιλέα εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἐξέδραν, ὅπου ἀναγιγνώσκονται αἱ ἐκλησιαστικαὶ εὐχαί, «εἰς ἐπιχρίσεις βασιλέων», ὅτε ἀποκαλύπτονται πάντες οἱ ἐν τῷ ναῷ, αὐτοῦ τοῦ βασιλέως πρῶτον ἀποκαλυφθέντος. Ὁ δὲ πατριάρχης τότε χρίει σταυροειδῶς εἰς τὴν κεφαλὴν τὸν νέον βασιλέα διὰ τοῦ Ἁγίου Μύρου, ἀναφωνῶν εἰς ἐπήκοον· ***Ἅγιος!***, ὅπερ πάντες οἱ ὑπ' αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ ἐκκλησιαστικοὶ ἄρχοντες ἐπαναλαμβάνουσιν ἐκ τρίτου· τὸ αὐτὸ πράττει καὶ ὅλον τὸ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ συνηθροισμένον πλῆθος, ἀναφωνοῦν ἐκ τρίτου τὸ· ***Ἅγιος!***

Μετὰ τοῦτο διάκονοι χρυσοφορεμένοι λαμβάνοντες ἐξάγουσι τὸ Βασιλικὸν στέμμμα ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Βήματος καὶ φέρουσιν αὐτὸ ἔξω εἰς τὴν ἐξέδραν, ὅπερ λαμβάνων ὁ πατριάρχης ἐναποθέτει μεγαλοπρεπῶς εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ νέου βασιλέως, ἀναφωνῶν τὸ Ἄξιος, ὅπερ τρὶς ἐπαναλαμβάνει τὸ ἱερατεῖον ψαλμικῶς καὶ τρὶς ὡσαύτως ὁ λαός. Ἀπαράλλακτα ὡς γίνεται σήμερον εἰς τὰς Χειροτονίας Ἀρχιερέων, ὅτε ὁ χειροτονῶν θέτει τὴν Μίτραν εἰς τὸν νεοχειροτονηθέντα.

Οὕτω ὁ νέος βασιλεὺς φέρων τὸ ἱστορικὸν Βυζαντινὸν Στέμμα τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Γένους καὶ κεχρισμένος πλέον, ἀναχωρεῖ ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐξέδρας τῆς στέψεως, καὶ ἐρχόμενος ἀναβαίνει εἰς τὸν ἰδικόν του θρόνον, βαστάζων εἰς χεῖρας τὸν Σταυρὸν καὶ τὸ Σκῆπτρον καὶ κάθηται. Καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα οἱ πρωτο-

ψάλται καὶ οἱ δομέστιχοι καὶ οἱ ἀναγνῶσται, ἱστάμενοι εἰς ἰδιαιτέρας ξυλίνας ἀναβάθρας δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ χοροῦ, οἱ «κράκται» ὀνομαζόμενοι, ψάλλουσιν ἰδιαίτερα ᾄσματα, ἁρμόδια τῇ τελετῇ, βαστάζοντες δόρατα, ἐξ ὧν κρέμανται μεταξωταὶ κόκκιναι καὶ λευκαὶ σημαῖαι.

Τὰ ψαλλόμενα ταῦτα ἐν τῇ στέψει τοῦ βασιλέως ᾄσματα ὀνομάζονται «ἀκτολογία τῶν δήμων». ἐψάλλοντο δὲ ἀντιφώνως ὑπὸ τῶν **κρακτῶν** καὶ ἐπανελαμβάνοντο ἐκ τρίτου ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Ὁ Πορφυρογέννητος περιέσωσεν αὐτὰ ἐν τῇ «Βασιλείῳ τάξει».

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη,
ἐν ἀνθρώποις Χριστιανῶν εὐδοκία.
Ὅτι ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.
Αὕτη ἡ ἡμέρα Κυρίου ἡ Μεγάλη.
Αὕτη ἡ ἡμέρα τῆς ζωῆς τῶν Ῥωμαίων.
Αὕτη ἡ χαρὰ καὶ ἡ δόξα τοῦ Κόσμου,
ἐν ᾗ τὸ στέφος τῆς βασιλείας
τῆς κορυφῆς σου ἀξίως περιετέθη.
Δόξα τῷ Θεῷ τῷ ἀναδείξαντί σε βασιλέα.
Δόξα τῷ Θεῷ τῷ εὐδοκήσαντι οὕτως.
Εἰσάκουσον ὁ Θεὸς τὸν λαὸν ἡμῶν.
Πολλὰ πολλὰ πολλὰ· πολλὰ τὰ ἔτη, εἰς πολλά...

Ὁ Ἰουστινιανὸς μετὰ τῆς ἀκολουθίας του.

Ἡ Θεία Λειτουργία προχωρεῖ.—Ἡ χαρὰ τοῦ λαοῦ.—Ἡ μεγάλη Εἴσοδος.—Ὁ βασιλεὺς κληθεὶς προηγεῖται.—Οἱ βάραγγοι μὲ τοὺς πελέκεις.—Συγκίνησις ἀπερίγραπτος.— Ὁ νεόστεπτος βασιλεὺς προσκαλεῖται εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα.— Πῶς μεταλαμβάνει. – Εἰς τὰ Κατηχούμενα.—Ἡ παρουσίασις τῶν Ἀχράντων.—Ἐπάνοδος εἰς τὸ Μέγα Παλάτιον.—Ὁ βασιλεὺς ἔφιππος.—Τὸ ἐπίσημον γεῦμα.

Χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις εἶνε ἤδη ζωγραφισμένη εἰς ὅλου τοῦ λαοῦ τὰ πρόσωπα, τὰ δὲ βλέμματα πάντων στρέφονται πρὸς τὸν νεόστεπτον βασιλέα, ἐν ᾧ ἡ Θεία Λειτουργία ἐξακολουθεῖ μὲ ὅλον τὸ ἀδιάπτωτον μεγαλεῖόν της. Ἤδη ψάλλεται τὸ Χερουβικόν, ὅτε θέαμα εἰς ἄκρον μεγαλοπρεπές, τοὺς πιστοὺς συγκινοῦν μέχρι δακρύων, ἐκτυλίσσεται ἐνώπιον πάντων. Ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς Μεγάλης Εἰσόδου, ὅτε εἰσοδεύουσιν οἱ ἱερεῖς μετὰ τῶν Ἁγίων Δώρων, λέγοντος τοῦ Διακόνου τὸ «Πάντων ἡμῶν μνησθείη Κύριος ὁ Θεός . . .». Εἰς τὴν ἐπίσημον αὐτὴν στιγμήν, διάκονοι μετὰ λαμπάδων, ἐξερχόμενοι τοῦ Ἁγίου Βήματος, ἔρχονται εἰς τὸν Βασιλικὸν Θρόνον καὶ προσκαλοῦσι τὸν Βασιλέα νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν Μεγάλην Εἴσοδον. Καὶ ἰδοὺ λοιπὸν ὁ βασιλεὺς ἐρχόμενος εἰς τὴν ἀριστερὰν τοῦ Ἁγίου Βήματος θύραν, προηγεῖται τῆς Μεγάλης Εἰσόδου βαστάζων εἰς χεῖρας τὸν Σταυρὸν καὶ τὸ Σκῆπτρον, καὶ λαμβάνει οὕτω ἐκκλησιαστικὴν τάξιν μετὰ τοῦ ἱερατείου, συνακολουθοῦσι δὲ ἔνθεν καὶ ἔνθεν αὐτοῦ οἱ βασιλικοὶ δορυφόροι, οἱ περίφημοι βάραγγοι, βαστάζοντες τοὺς πολεμικοὺς αὐτῶν πελέκεις. Πρὸς τούτοις δὲ ἕως ἑκατὸν εὐγενεῖς νέοι, μεγιστάνων τέκνα, ὅλοι ἁρματωμένοι, ὄντως μία ἀξιοθέατος παράταξις· ἐγγὺς δὲ τοῦ βασιλέως ἀκολουθοῦσιν οἱ διάκονοι καὶ οἱ Ἱερεῖς, οἱ συλλειτουργοῦντες, βαστάζοντες τὰ Ἅγια Δῶρα τῆς Ἱερᾶς Μυσταγωγίας. Ὅταν δὲ φθάσῃ ἡ Μεγάλη αὕτη Εἴσοδος πρὸ τῶν Ἁγίων

Πυλῶν, ὑποδέχεται αὐτὴν ὁ Πατριάρχης, ἱστάμενος ἐκεῖ καὶ ἀναμένων, ὡς τώρα πράττει λειτουργῶν ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ ὑποδεχόμενος παρὰ τοῦ Διακόνου καὶ τῶν Ἱερέων τὰ Ἅγια. Ἐκεῖ, πρὸ τῶν Ἁγίων Πυλῶν, κλίνει τὴν κεφαλὴν ὁ Πατριάρχης, κλίνει δὲ καὶ ὁ Βασιλεύς, ὁ δὲ Διάκονος θυμιῶν τὸν βασιλέα ἐκφωνεῖ μεγαλοφώνως: «Μνησθείη Κύριος ὁ Θεὸς τῆς Βασιλείας σου πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων».

—

Ἡ Θεία Λειτουργία οὕτω μεσάσασα βαίνει ἤδη πρὸς τὸ τέλος. Ὁ Βασιλεὺς ἔρχεται πάλιν εἰς τὸν Θρόνον του καὶ κάθηται ἐκδυθεὶς τὸν χρυσοῦν μανδύαν. Ἐγείρεται δὲ μόνον κατὰ τὸ «Πιστεύω» καὶ τὸ «Πάτερ ἡμῶν» καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς Λειτουργίας, εἰς τό· «τὰ Ἅγια τοῖς Ἁγίοις». Ὅτε ἄλλη ὑπέρλαμπρος καὶ εἰς ἄκρον συγκινητικὴ καὶ μεγαλοπρεπὴς σκηνὴ ἐκτυλίσσεται, ἐξεγείρουσα βαθύτατα τὴν εὐλάβειαν τῶν πιστῶν.

Ψαλλομένου τοῦ Κοινωνικοῦ, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ διακόνου εἰσέρχεται ὁ νεόστεπτος βασιλεὺς εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα, ἵνα κοινωνήσῃ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων μετὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν Κληρικῶν. Ἐμβαίνων δὲ λαμβάνει θυμιατὸν καὶ θυμιᾷ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν σταυροειδῶς, θυμιᾷ δὲ καὶ τὸν Πατριάρχην, ὅστις λαμβάνων τὸ θυμιατὸν ἐκ χειρὸς τοῦ βασιλέως ἀντιθυμιάζει αὐτὸν καὶ χαιρετίζει. Τότε ὁ βασιλεὺς ἐκβάλλει ἀπὸ τῆς κεφαλῆς του τὸ Στέμμα· ἀφ' οὗ δὲ πρῶτον κοινωνήσῃ ὁ Πατριάρχης, δίδει καὶ εἰς τὸν βασιλέα Μερίδα τοῦ Δεσποτικοῦ Σώματος, τὴν ὁποίαν οὗτος λαμβάνων, κοινωνεῖ ὡσαύτως καὶ ἀπὸ τοῦ Ζωοποιοῦ Αἵματος. Καὶ ὁ μὲν Πατριάρχης κρατεῖ τὸ Ἅγιον Ποτήριον, ὁ δὲ Βασιλεὺς πλησιάζων τὸ στόμα εἰς τὸ Ποτήριον κοινωνεῖ, καθὼς κάμνουσι σήμερον οἱ ἱερεῖς, μεταλαμβάνοντες ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα εἰς τὰ Συλλείτουργα (Οὐ λαβίδι, λέγει ὁ Χρονογράφος, καθάπερ οἱ πολλοί, ἀλλ' αὐτῷ κρατῆρι τῷ τῶν Ἱερωμένων τρόπῳ . . .). Κοινωνήσας δὲ ὁ Βασιλεὺς τῶν Θείων Μυστηρίων, θέτει καὶ πάλιν τὸ Στέμμα εἰς

Αὐτοκρατορικὸς σάκκος.

(σώζεται ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ τῆς ἐν Ἄθωνι Μονῆς τῶν Ἰβήρων).

τὴν κεφαλήν του καὶ ἐξερχόμενος ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Βήματος, ἀναβαίνει πάλιν εἰς τὸν θρόνον.

Λαμβάνων δὲ τέλος καὶ τὸ Ἀντίδωρον, ἀσπάζεται τὴν δεξιὰν τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, καὶ εὐλογούμενος ***ἀνέρχεται*** εἰς τὰ Κατηχούμενα τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Ἐκεῖ δὲ ὑπάρχει παρεσκευασμένη ἄλλη ἐξέδρα μὲ τοὺς συνήθεις καθημερινοὺς θρόνους, ὅπου ἀναβαίνων κάθηται ὁ βασιλεύς,

Αὐτοκράτειρα ἐν ἐπισήμῳ στολῇ.

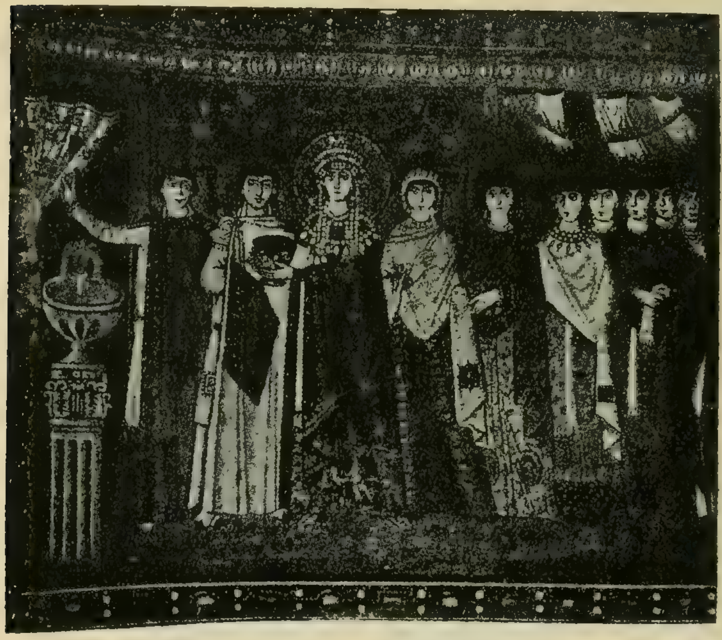

Μιχαὴλ ἐν Χριστῷ πιστὸς βασιλεὺς Ῥωμαίων.

καὶ πάντες οἱ βασιλικοὶ συγγενεῖς Δεσπόται καὶ Σεβαστοκράτορες, καὶ ἡ Βασίλισσα, ἐὰν εἶνε νυμφευμένος, ἥτις συστέφεται συγχρόνως μετ' αὐτοῦ· συνακολουθοῦσι δὲ εἰς τὰ Κατηχούμενα καὶ ὅλοι οἱ πρωτοψάλται. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ βασιλικὴ ἐξέδρα εἶνε κεκαλυμμένη μὲ ὡραῖα πολυτελῆ παραπετάσματα, ὅταν δὲ ἀρχίσῃ ὁ χορὸς τῶν πρωτοψαλτῶν νὰ ψάλλῃ τὸν μελῳδικὸν εἱρμόν· «Ἀνατείλατε, ἀνατείλατε . . .», τότε παρευθὺς ἀνασύρονται τὰ παραπετάσματα, καὶ πάντες ἀνευφημοῦσι τὸν Βασιλέα. Ἐκεῖ εἰσέρχονται

πάντες οἱ ἀξιωματοῦχοι τῆς βυζαντινῆς Αὐλῆς καὶ πίπτοντες φιλοῦσι τὰ γόνατα τοῦ Αὐτοκράτορος. Σειρὰ μεγάλη καὶ μεγαλοπρεπής, τοὺς ὁποίους εἰσάγει κατὰ ἱεραρχικὴν τάξιν ὁ τελετάρχης (ὁ ἐπὶ τῆς καταστάσεως).

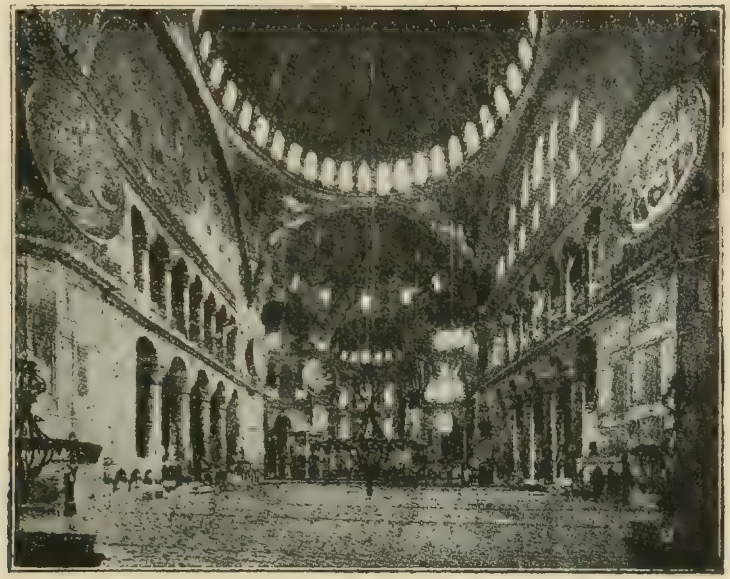
Πρῶτοι πάντων εἰσήρχοντο οἱ μάγιστροι, ἤτοι οἱ μετὰ τὸν Αὐτο-

Ἡ Θεοδώρα μετὰ τῆς ἀκολουθίας της.

κράτορα Ὕπατοι τοῦ Κράτους, οἵτινες μετὰ ταῦτα ὠνομάσθησαν Δομέστιχοι τῶν Σχολῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἤτοι Ἀρχιστράτηγοι. Πλησίον τοῦ βασιλέως ἵστατο τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ Πραιπόσιτος, ἢ Αὐλάρχης, ὅστις φωνεῖ πρὸς τοὺς εἰσερχομένους· κελεύσατε (πολυχρονήσατε) καὶ εὔχονται ἐκεῖνοι· «εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους . . .». Μετὰ τούτους πράττουσι τὰ ὅμοια εἰσερχόμενοι οἱ

Πατρίκιοι καὶ οἱ Στρατηγοί. Εἶτα οἱ Πρωτοσπαθάριοι καὶ μετὰ τούτους ὁ Ὑπουργος ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν (ὁ τοῦ Στρατιωτικοῦ). Ὁμοίως ὁ τῶν ἐξκουβίτων, ἤτοι ὁ Πρόεδρος τῆς Συγκλήτου καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν **ἰκανάτων** ἤτοι τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς.

Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Οἱ στράτορες ἤτοι οἱ σταυλάρχαι κατόπιν, οἱ κόμητες τῶν Σχολῶν ἤτοι οἱ διοικηταὶ τῶν στρατιωτικῶν Σχολῶν, οἱ κανδιδᾶτοι τοῦ καβαλλαρικοῦ, ἤτοι οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἱππικοῦ καὶ οἱ ἀσηκρῆται ἤτοι οἱ γραμματεῖς τοῦ Παλατίου, οἱ βεστήτορες ἤτοι οἱ ἐπὶ τῆς ἱματιοθήκης, βεστιάριοι τοῦ βασιλέως· οἱ βασιλικοὶ μανδάτορες ἤτοι οἱ αὐτοκρατορικοὶ ταχυδρόμοι . . .

Τέλος συμπληρωθείσης τῆς πολυτελεστάτης ταύτης παρουσιάσεως τῶν Ἀρχόντων πάντων, ὁ νέος βασιλεὺς ἀμέσως ἀπέρχεται

εἰς τὸ Παλάτιον ἔφιππος καὶ φορῶν τὸ Στέμμα, συνακολουθούντων δὲ τῶν Βασιλικῶν συγγενῶν, πεζῇ ὅμως.

Κατὰ τοὺς ἐνδόξους δὲ χρόνους τῆς ἀκμῆς καὶ τοῦ πλούτου τῆς Αὐλῆς τοῦ Γένους, ὁ ἵππος ὁ βασιλικὸς ἦτο ἐστολισμένος μὲ πολυτελέστατον ἐφίππιον, μὲ μαργαριτόπλεκτα ἡνία καὶ ὅλος ἀδαμαντοστόλιστος, κατὰ τὴν ἐπίσημον αὐτὴν ἡμέραν, ἔφερε δὲ εἰς τοὺς πόδας, ὀλίγῳ ἄνωθεν τῶν ἀστραγάλων, ὁλομέταξα κόκκινα σηρικὰ εἰς θυσσάνους κομψοὺς ἐσχηματισμένα.

Εἰς τὸ Παλάτιον τότε παρατίθεται ἐπίσημος τράπεζα πολυδάπανος, εἰς τὴν ὁποίαν λαμβάνουσι μέρος πάντες οἱ Συγκλητικοὶ καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ Παλατίου ἄρχοντες, τρώγοντες κατέναντι τοῦ Βασιλέως, ὅστις τρώγει εἰς ἰδίαν τράπεζαν

—

Οὕτω συμπληροῦται τὸ ἱστορικὸν τυπικὸν τῆς μεγαλοπρεποῦς ταύτης τελετῆς. Εἰς τὰς ἀφελεῖς δὲ αὐτὰς γραμμὰς τοῦ Βυζαντινοῦ χρονογράφου προσθέσατε τὸν πλοῦτον τῆς Βυζαντινῆς αὐλῆς, τὸ ἀνέκφραστον μεγαλεῖον τοῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, τὴν πλουσιωτάτην αὐτοῦ διακόσμησιν, τὸν πολυάριθμον κλῆρον, τὰς μελῳδικὰς ψαλμῳδίας· ἐπὶ πλέον δὲ τὴν εὐλάβειαν τοῦ λαοῦ, θεωροῦντος τὸν βασιλέα ὡς τὸν πρῶτον τοῦ Ἱερατείου, καὶ τὴν Πολιτείαν ἀποτελοῦσαν μέρος τῆς Θρησκείας, ἵνα κατανοήσητε τὸ ὕψος τῆς τελετῆς, τὸν ἐνθουσιασμὸν ὃν αὕτη ἐγέννα, καὶ τὸ θέλγητρον, τὸ ὁποῖον ἐνεῖχε διὰ τὸν βυζαντινὸν λαὸν καὶ τὸ Γένος ἡ ἐκτύλιξις αὐτῆς, ὑπὸ τοὺς ἐψηφιδωμένους θόλους τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἐνώπιον τοῦ εὐλογοῦντος ἄνωθεν Παντοκράτορος καὶ τῶν τεσσάρων ἑξαπτερύγων Σεραφίμ, τὰ ὁποῖα ἐν μέσῳ τῆς στιλδηδόνος τῶν πολυελαίων, ἐπτερύγιζον, θαρρεῖς, χαρμονικῶς καὶ αὐτὰ θεώμενα τὴν μεγαλοπρεπῆ πανήγυριν, μίαν τῶν μεγίστων τελετῶν τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ἥτις τόσον βαθέως ἐγνώριζε τὸ μυστικὸν τοῦ νὰ συγκρατῇ καὶ ἀναπτύσσῃ τὴν πρὸς αὐτὴν εὐλάβειαν τοῦ λαοῦ, ἔνθρον ζῶσα τὴν πρὸς τὴν Βασιλείαν ἀγάπην ἐκεῖ ὅπου πλούσιος ἐβασίλευεν ὁ πρὸς τὴν Ἀμώμητον ἡμῶν Πίστιν ἐνθεαστικὸς ἔρως . . .

Β΄

ΤΣΙΝΙΛΙ-ΚΙΟΣΚ

Ἡ δροσερὰ πρωτοτυπία τοῦ Χαμδῆ-βέη.—Ἑλληνικαὶ ἀρχαιότητες μέσα εἰς ἕνα εὐωδέστατον ἄλσος.—Ἄλλοι μαρμάρινοι κυρίαρχοι μέσα εἰς ὡραίας αἰθούσας.—Γιασάκ!

Τόση εἶνε ἡ πρὸς τὰ δένδρα καὶ τὴν πρασινάδα ἀγάπη τῶν εὐδαιμόνων Πολιτῶν, ὥστε καὶ ὁλόκληρον μουσεῖον ἀρχαιολογικὸν ἔχουν ἐντὸς κήπου. Τί δροσερὰ ἰδέα!

Ὁ ἄνθρωπος ὅστις ἔσχε τὴν ἀληθῶς δροσερὰν αὐτὴν ἰδέαν εἶνε ὁ Χαμδῆ-βέης, ὁ ἴδιος καλλιτέχνης, ζωγράφος διακεκριμένος, κ᾽ αἰσθηματίας ἀρχαιολόγος, ὁ διευθυντὴς τοῦ Μουσείου τοῦ Τσινιλί-κιόσκ, ἤτοι Κεραμεικοῦ.

Ἕνας περίπατος ἕως ἐκεῖ ὅπου συγκεντροῦται ὅλη ἡ δροσιὰ τῆς Πόλεως προβάλλουσα ἀπὸ Προποντίδος, Βοσπόρου καὶ Κερατίου ὡσὰν ὠθουμένη ἀπὸ τοῦ **Βορηᾶ τὰ κύματα**, ἕνας τέτοιος ζωογόνος περίπατος παρὰ πολὺ θὰ μᾶς ἱλαρύνῃ...

Εἰσέρχεσαι διά τινος ἀνοικτῆς πύλης τῶν ἀρχαίων βυζαντινῶν ἀνακτόρων κ᾽ εὑρίσκεσαι ἐν μέσῳ χλοεροῦ ἄλσους παντοίων δένδρων ἀρτιφυῶν, μικρῶν, ἤδη σχηματιζόντων κλώνους καὶ σκιάν. Καὶ ὑπὸ τοὺς θαλεροὺς αὐτῶν κλώνους, καὶ ὑπὸ τοὺς ἀνθοφόρους θάμνους βλέπεις ἐν τάξει ἱδρυμένας ἐπὶ στερεῶν βάθρων ἐνεπιγράφους πλάκας ἐδῶ μὲ ἑλληνορωμαϊκὰς ἐπιγραφάς, ἀγαλμάτια ἐκεῖ, ἄλλα ὁλόκληρα, ἄλλα ἠκρωτηριασμένα, κεφαλὰς μαρμαρίνους παρὰ κάτω, κανένα Ἀπόλλωνα ἐναγκαλιζόμενον τὰ ὑπεράνω αὐτοῦ κλωνία τῆς ῥοδῆς, καμμίαν Ἄρτεμιδα, ἧς τὴν κεφαλὴν περιβάλλουσιν ὡς στέφανος οἱ ἀνθοφόροι κλῶνοι τῆς μύρτου, κανένα Σάτυρον προβάλλοντα τὴν ζωώδη μούρην του ἀπὸ τὴν εὐώδη ἐκείνην λόχμην..

Καὶ οἱ διάδρομοι ὅλοι εὔμορφοι, λοξοί, εὐθεῖς, καμπύλοι, χαλικόσπαρτοι, μὲ πρασιὰς χλοεράς, δροσισμένοι.

—

Ὁ ζῆλός του εἶνε ἀπαράμιλλος. Καλλιτέχνου ζῆλος. Ἐν διαστήματι ὀλίγων ἐτῶν τὸ ἐπλούτισε θαυμασίως τὸ ἀρχαιολογικὸν αὐτὸ μουσεῖον. Εἰς μίαν τόσον ἀρχαίαν καὶ τόσον ἱστορικὴν Πόλιν οὐδ' ὑπῆρχε κἂν μουσεῖον πρό τινων ἐτῶν. Κερδήσας δὲ τὴν ἐμπιστοσύνην ἰδίως τοῦ Σουλτάνου ἀνεσκάλευσεν εἰς τὰς σκοτεινὰς στοὰς τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ἐν αἷς κεῖνται ἀπὸ αἰώνων φύρδην μίγδην παντοῖα κειμήλια, ἀνεῦρεν ὅ,τι ἔξοχον ἑλληνικὸν ἢ ρωμαϊκόν, λίθινον ἢ χαλκοῦν, ἐξόχου τέχνης, καὶ ἐτοποθέτησεν εἰς τὸν κῆπον αὐτὸν πρωτοτύπως λίαν, καὶ εἰς τὰς αἰθούσας μέσα, αἵτινες τί εὔμορφα πάλιν ποῦ εἶνε καλλωπισμέναι! Παλατιαναὶ αἴθουσαι τῆς ἀρχαίας Μυθολογίας! Καὶ εἰς πόσον εὔμορφον τοποθεσίαν! Μέσα εἰς τὴν λαμπροτέραν περιοχὴν τῆς Πόλεως, εἰς τὸν περίβολον τῶν ἀρχαίων βυζαντινῶν ἀνακτόρων, ἐπὶ λοφίσκου χλοεροῦ, ὁπόθεν βλέπεις τὸν Κεράτιον καὶ τὸν Γαλατᾶν καὶ μίαν ἄκραν κυανῆν τοῦ Βοσπόρου. Τὰ ἐν ταῖς αἰθούσαις αὐταῖς ἀρχαῖα εἶνε ὅλα ἐκλεκτά, ἀλλ' ἐκλεκτὸς πρὸ πάντων εἶνε ὁ διάκοσμος τῶν αἰθουσῶν, διακρινόμενος διὰ τὰς περσικὰς πλάκας τῶν τοίχων των καὶ τὴν ἁρμονίαν τῶν χρωματισμῶν.

Ἰδοὺ ἀνδριάντες εἰς φυσικὸν μέγεθος ρωμαϊκῆς τέχνης, μαρμάρινοι καὶ ὀρειχάλκινοι, ἱστάμενοι ἐν μέσῳ τῶν ὡραίων αἰθουσῶν ἐπὶ βάθρων. Ἰδοὺ αὐτοκράτορες ἄλλοι πάνοπλοι ὑπερφυσικοῦ μεγέθους. Ἰδοὺ ὁ Νέρων καὶ ἡ σύζυγός του μὲ τὸ ρωμαϊκὸν ἱμάτιον. Ἰδοὺ ὁ Ἀδριανός. Ἄλλα συμπλέγματα παρὰ τοὺς τοίχους. Ὁ γέρω-Σωκράτης τυλιγμένος εἰς τὸν τρίβωνά του. Ἰδοὺ Σάτυροι. Μία εὔμορφη, μικροῦλα Ἀφροδίτη κοιμωμένη. Τί εὔμορφη! και πόσον εὔμορφα κοιμᾶται! Οἱ ὀφθαλμοί της κλειστοί, τὰ χείλη της ἡμιάνοικτα ὡς κάλυκες ρόδου. Ἐνθυμήθην ἐκεῖ ὅπου τὴν ἔβλεπον ἔκθαμβος κοιμωμένην, ἐνθυμήθην τί εἶπεν ἕνας ἱεροδιδάσκαλος καὶ ἀπεσύρθην ἀκροποδητί. «Πρόσεξε μὴ τὴν ἐξυπνήσῃς, ταλαίπωρε,

διότι όταν ανοίξη τὰ μάτια της, θὰ κλείση τὰ δικά σου!... Ἰδοὺ ἄλλα αἰγυπτιακά, μούμιαι ἀνδρῶν καὶ μούμιαι νηπίων. Νὰ καὶ ἀσσυριακὰ σφηνοειδῆ, μὲ πηγούνια τριγωνικὰ μακρά. Ἄλλα ἐκ λευκοτάτου λίθου καὶ ἄλλα ἐκ μαύρου. Ἐδῶ θαυμασία σειρὰ ἀγγείων ὡραίων διαφόρου μεγέθους καὶ κοσμήματα πολύτιμα παμπάλαια χρυσᾶ.

Ποῦ νὰ τὰ ἐνθυμῆται κανείς. Μοῦ ἦλθε νὰ κάμω τὸν ζωγράφον. Ἔβγαλα μὲ πόζαν γερμανοῦ ἀρχαιολόγου τὸ σημειωματάριόν μου καὶ σοβαρὸς-σοβαρός, ὡς δάσκαλος βυθισμένος εἰς τὴν μελέτην, ἄρχισα νὰ χαράσω γραμμάς, τάχα πῶς ζωγραφίζω, πρὸς ἁπλῆν ἀνάμνησιν διὰ τὴν περιγραφήν μου, ἀλλὰ μὲ ἐκατάλαβαν, φαίνεται, καὶ ἕνας φύλαξ, μὲ τὴν σεμνὴν στολήν του μὲ πλησιάζει χωρὶς θόρυβον καὶ μοῦ λέγει σιγά, σιγά·

— Γιασάκ! (ἀπαγορεύεται).

Ἔκλεισα κατηφὴς τὸ σημειωματάριόν μου καὶ ἀπῆλθον.—Εἰς μίαν ἄκραν ὅμως ἕνας ἐκ τοῦ μουσείου τοῦ Βερολίνου ἀντέγραφε μίαν ἀρχαίαν κεφαλήν. Ἀλλ' ἐκεῖνος εἶχεν ἄδειαν.

Οἱ περιβόητοι σαρκοφάγοι τῆς Φοινίκης.—Ὁ σαρκοφάγος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.— Ποῖος εἶνε ὁ Χαμδῆ-βέης.

Τότε ἀνῆλθον εἰς τὴν νεόκτιστον αἴθουσαν, ὀλίγον παραπάνω ἀνεγερθεῖσαν. Αὕτη εἶνε ἑλληνικοῦ ῥυθμοῦ, μὲ ἑλληνικοὺς χρωματισμούς, πολὺ εὔμορφη. Εἰς τὴν κλίμακα τὴν λιθίνην παράκεινται κοσμητικῶς παντοῖα ἀγαλμάτια καὶ ἱππάρια λίθινα καὶ λέοντες εἰς διακόσμησιν τῶν βαθμίδων. Ἐντὸς δὲ ὑπάρχουν οἱ περίφημοι σαρκοφάγοι τῆς Φοινίκης, ἀπὸ τῆς νεκρουπόλεως τῆς Σιδόνος προερχόμενοι, μαρμάρινοι, παμμέγιστοι, ἐντὸς ὑαλίνων θηκῶν, μὲ κάγκελλα περιφραγμένοι καὶ μὲ καθίσματα ἐγγὺς ἀναπαυτικὰ ὡς θρανία μικρά, διὰ νὰ κάθηνται νὰ θεωρῶσιν αὐτοὺς ἐν ἀνέσει οἱ ξένοι ἐπιστήμονες καὶ περιηγηταί. Μία αἴθουσα καὶ ἕνας σαρκοφάγος. Καὶ οἱ φύλακες περιφερόμενοι ἠρέμα, ὡς τιμητικὴ φρουρὰ νεκρῶν.

Εἶνε πέντε τὸν ἀριθμόν, ἀνευρέθησαν δὲ ἐν Σιδόνι τὸ 1889. Καὶ διὰ πολλοῦ κόπου καὶ μετὰ πολλῆς προσοχῆς κατατεμαχισθέντες μετηνέχθησαν εἰς Βυζάντιον· δι' αὐτοὺς δὲ ὁ Χαμδῆ-βέης ᾠκοδόμησε τὸ ἰδιαίτερον αὐτὸ διαμέρισμα τοῦ Μουσείου. Ὁ δὲ ἀρμένιος καλλιτέχνης Ὀσγὰν-ἐφέντης, γλύπτης ἀγαθὸς σπουδάσας ἐν Ἰταλίᾳ, δεξιώτατα τοὺς συνεκόλλησεν· ὥστε ἐπὶ τῶν ἐκ γρανίτου βάθρων των ὡς καινουργεῖς φαίνονται, μηδαμοῦ διακρινομένης θραύσεως.

—

Ὁ πρῶτος ἐξ αὐτῶν σημειοῦται ὅτι εἶνε ὁ σαρκοφάγος τοῦ Σαρπηδόνος, τοῦ διασήμου τῆς Λυκίας ἥρωος. Ἔμεινεν ὅμως ἐντὸς τῶν ὑδάτων πολὺν χρόνον καὶ ἀπώλεσεν ἀπὸ τὸ κάλλος του πολύ· διότι ἡ ὡραιοτάτη ζωγραφία του πολὺ παρεμορφώθη. Ὅμως ἡ ἀρίστη κατεργασία του ἀναφαίνεται προδηλότατα. Αἱ ἐπ' αὐτοῦ δὲ γραφαὶ παριστῶσιν ἐπεισόδια ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ ἥρωος εἰς ὃν ἀνήκει ὁ σαρκοφάγος, μάχας καὶ ἱππικοὺς ἀγῶνας καὶ κυνήγια.

Ὁ δεύτερος σαρκοφάγος ἔχει μίαν λαμπρὰν παράστασιν ἐν τῇ μετώπῃ αὐτοῦ. Εἰς ἕνα ὡραιότατον ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ περιστύλιον ναοῦ, περιθέον αὐτόν, παρίστανται μεταξὺ τῶν ἀριστοτεχνικῶν κιόνων του 18 **θρηνωδοῦσαι γυναῖκες,** ὧν τὰ πρόσωπα ἐκφράζουν τὸν τύπον 18 εἰδῶν πένθους, ὅπερ θαυμασίως εἰς τὰς μορφὰς αὐτῶν ἀπεικονίζεται. Ἡ μὲν βαστάζει λύκηθον δεχομένην τὰ δάκρυά της, ἡ δὲ στηρίζει τὴν τεθλιμμένην κεφαλὴν διὰ τῆς δεξιᾶς της, ἄλλη σπογγίζει τοὺς ὀφθαλμούς της διὰ τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου της, καὶ ἄλλη ἄπελπις σφιγκτοκρατεῖ τὰς χεῖράς της. Ἡ κόμωσις αὐτῶν, αἱ πτυχώσεις τοῦ ἱματισμοῦ, ἡ στάσις των ἐν γένει, εἶνε ὅλα γεγλυμμένα ἀρχαιοπρεπέστατα, μαρτύριον ἀψευδὲς ὅτι ὁ σαρκοφάγος προέρχεται ἐκ τῶν καλῶν ἡμερῶν τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης.

Ἀλλ' ὁ ἐκλαμπρότερος, ὁ πολυτελέστερος καὶ ἀριπρεπέστερος εἶνε ὁ τρίτος σαρκοφάγος, ἀπὸ πεντελικοῦ μαρμάρου κατειργασμένος. Εἶνε ἔργον πανέκλαμπρον τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς καὶ δυνατὸν μνημεῖον τῆς ζωγραφικῆς.

Νομίζει κανεὶς ὅτι τώρα ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν σμίλην τοῦ λιθοξόου· τόσον λευκὸν εἶνε τὸ μάρμαρον. Αἱ ἐπ' αὐτοῦ γλυφαὶ καὶ παραστάσεις εἶνε ἔξοχοι, λεπτοτάτης τέχνης. Ἔχει δὲ καὶ χρωματισμὸν ἐρυθρὸν καὶ κυανοῦν σωζόμενον λαμπρά. Λέγεται ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ σαρκοφάγος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, φέρων γλυπτὸν ἐπάνω του τὸ μεγαλοπρεπὲς ἔμβλημα **αὐτῷ μόνῳ,** τὸ ὁποῖον βεβαίως εἰς μόνον τὸν μέγαν Μακεδόνα κατακτητὴν ἁρμόζει. Σώζεται ἀκέραιος μὲ τὰς ἀναγλύπτους παραστάσεις ἀβλαβεῖς, καὶ τὴν ζωηρότητα τῆς γραφῆς του ἀκμαιοτάτην· τὸ ἐπίπωμά του, ἤτοι τὸ ἐπικάλυμμα τοῦ σαρκοφάγου, εἶνε ὡραιότατον μὲ τὰ ἀρχιτεκτονικὰ κοσμήματά του σῶα, ἡ δὲ μετώπη του, ναοῦ ἀρχαίου μετώπη, μὲ τὰ ὠάρια καὶ τὰ ἄλλα διακοσμητικὰ πλεγμάτια· περιέχει δὲ ἀνάγλυπτον φοβερὰν ἱππομαχίαν, παριστῶσαν μίαν τῶν μεγάλων μαχῶν τοῦ ἕλληνος Κατακτητοῦ τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Πάντες οἱ ἀρχαιολόγοι θαυμάζουσι τὸν σαρκοφάγον αὐτὸν πρὸ πάντων, δι' ὃν ἐγράφησαν πάμπολλα διά τε τὴν τέχνην του καὶ τὴν ἐν γένει διαμόρφωσίν του·

ἀνάγουσι δὲ αὐτὸν εἰς τοῦ Λυσίππου τοὺς ὡραίους χρόνους ἢ ὀλίγον τι μεταγενέστερον.

Οἱ ἄλλοι δύο σαρκοφάγοι δὲν ἔχουσι τόσην μεγάλην σημασίαν, οὐδὲ διατηροῦνται καλῶς.

Δι᾽ ὅλα αὐτὰ οἱ ξένοι ζηλεύουν τὸν Τσινιλὶ κιόσκ, φθονοῦντες τὴν Βασιλεύουσαν, ὅτι πλὴν τῶν ἰδικῶν της σπουδαιοτάτων μνημείων τῆς τέχνης, ἔχει ἀποκτήσει καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτούς, τοὺς ὁποίους κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ τόσον καλλιτεχνικῶς ὁ Χαμδῆ-βέης.

Σημειωθήτω ὅμως ὅτι ὁ Χαμδῆ-βέης εἶνε περισσότερον Ἕλλην· διότι κατάγεται ἐκ τῆς Χαλκίδος, ἐν αὐτῇ γεννηθεὶς καὶ ἀνατραφείς, καὶ ἐμποτισθεὶς βεβαίως ἀπὸ τοὺς ἐπιστημονικοὺς ἐνθουσιασμούς, οὓς πλουσίως θὰ ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν τῆς Ἀττικῆς καὶ τοὺς πλουσίους τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης θησαυρούς της . . .

Ἐπὶ μίαν ὥραν ἔμεινα καθήμενος ἐπὶ τοῦ χιονώδους καθίσματος ἀποθαυμάζων τὴν καλλονὴν καὶ τὴν λευκότητα τοῦ σαρκοφάγου τούτου. Θαρρεῖς καὶ μ᾽ ἐκρατοῦσε δέσμιον ἐκεῖ. Ἐπήγαινα εἰς τὴν θύραν καὶ πάλιν ἐπέστρεφον, ἕως οὗ ἦλθεν ἡ ὥρα καὶ ἔκλεισε τὸ μουσεῖον.

Ὦ βασιλὶς τῶν Πόλεων! Ποῖος τολμᾷ νὰ εἴπῃ ὕστερον ἀπὸ αὐτὰ καὶ ὕστερον ἀπὸ ὅλην τὴν ἑλληνικωτάτην ἱστορίαν σου ὅτι δὲν εἶσαι δική μας! . . .

Α

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Εἰς τὸν δροσοβολοῦντα Ἄθωνα.—Ἡ συγκίνησις τῶν ἐπιβατῶν. — Τὸ θάμβος τῶν γυναικῶν.—Ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιον εἰς τὰ καθαρὰ τῆς Μονῆς Γρηγορίου ἀρχονταρίκια.— Θέα λίαν ψυχαγωγική. — Συμεὼν ὁ Μωραΐτης.— Τὸ Κοινόβιόν του πρότυπον ζηλευτόν. — Ἡ τράπεζά του.—Τὰ διακονήματά του. — Ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ἀκολουθία.—Ὁ σιωπηλὸς Κανδηλάπτης.

Καιρὸς νὰ δροσισθῶμεν πάλιν, νὰ βαπτισθῶμεν εἰς τοῦ ***Βορηᾶ τὰ Κύματα*** ἄλλην μίαν φορὰν ἀκόμη. Νὰ λουσθῶμεν εἰς τὴν ζωογόνον, εἰς τὴν ἡγιασμένην τοῦ Ἄθωνος δρόσον. Νὰ ἀποδυθῶμεν τὸν παλαιὸν σκονάνθρωπον τοῦ ἀττικοῦ Ἄστεως μὲ ὅλας τὰς ταλαιπωρίας του, καὶ νὰ ἐνδυθῶμεν τὸν νέον, τὸν μοσχοβολοῦντα δρόσον καὶ λίβανον, προσευχὴν καὶ ψαλμῳδίαν. Ἂς λησμονηθῶμεν ἄλλην μίαν φορὰν ἀκόμη μέσα εἰς τὰ ἱερὰ τοῦ Ἄθωνος δάση μὲ τὰ κρύα νερὰ καὶ τὰ ἀσκητήρια, μέσα εἰς τὰ σήμαντρα ὁποῦ γλυκοκελαδοῦν ὡσὰν ἀηδόνια καὶ μέσα εἰς τὰ ἀηδόνια ὁποῦ ψάλλουν ὡσὰν τὰ σήμαντρα...

Ἰδοὺ προσεγγίζομεν, ἐπλησιάσαμεν. Γιαλὸ-Γιαλό. Μᾶς βλέπουν τώρα ἀπὸ τὰς Μονὰς καὶ ἀπὸ τὰς Σκήτας, ἀπὸ τὰ Κελλία τὰ ἐρημικὰ καὶ ἀπὸ τὰ Καθίσματα. Ἀπὸ τὴν ἀκτὴν ἕως εἰς τὸ δάσος τῶν καστανεώνων ἐπάνω, καὶ ἕως εἰς τὴν μονήρη τοῦ Ἄθωνος κορυ-

φήν. Περνοῦμεν πλαγίως ἀπὸ τοὺς κρημνοὺς τῆς Μικρᾶς Ἁγίας Ἄννης καὶ παρερχόμενοι τὴν κατάφυτον ὡς χλοερὰν πολίχνην ἀρχαιοτάτην τῆς ἁγίας Ἄννης Σκήτην, καὶ τὴν μετ᾽ αὐτὴν θαλλερωτάτην Νέαν Σκήτην καταβαίνουσαν μέχρι τῆς ἀκτῆς, κλίνομεν ἤδη πρὸς τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Ὄρους, πρὸς τὴν Δάφνην.

— Γραμμή! Ἀναφωνεῖ ὁ πλοίαρχος ἀπὸ τὴν Γέφυραν, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν πηδαλιοῦχον βαστάζοντα τὸν κύκλον τοῦ πηδαλίου σθεναρῶς, ἀνακινούμενον καὶ συσσειόμενον ἐπὶ τῶν ἁλύσεών του ὡσὰν νὰ θέλῃ νὰ τὰ διαφύγῃ.

Δεξιά μας ἡ Μονὴ τοῦ Διονυσίου ἡ κρημνοπετής, ἡ Μονὴ τοῦ Γρηγορίου, Νηρηῒς ἀνακύπτουσα ἀπὸ τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ μᾶς ἴδῃ, καὶ ἡ Σιμόπετρα ἡ ὑψίπυργος.

Οἱ ἐπιβάται ὅλοι ἔκθαμβοι ἀπὸ τὸ ἱερὸν τῆς Χερσονήσου αὐτῆς μεγαλεῖον σιωπηλοὶ παρακολουθοῦσι τὸ ἐκτυλισσόμενον ἐνώπιόν μας ἐξαίσιον πανόραμα τῆς Δημιουργίας, ἄλλοι μὲ διόπτρας καὶ ἄλλοι μὲ γυμνοὺς τοὺς ὀφθαλμούς των.

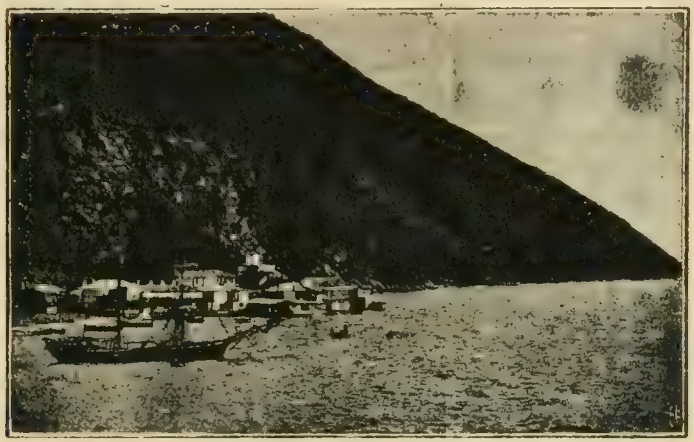
Πρὸ πάντων ἔκπληκτοι αἱ τοῦ γυναικείου φύλου συνταξειδιῶταί μας ὁποῦ ταῖς εἶνε ἀπηγορευμένον νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν ἱερὰν αὐτὴν τῆς Ἀνατολῆς Λιβύην, ἀφιερωμένην εἰς τοὺς μοναστὰς τοῦ ἄρρενος φύλου, μετὰ μείζονος περιεργείας βυθίζουσι ἐκεῖ τὰ βλέμματά των ὡς νὰ θέλουν νὰ τὰ ἐμβάσουν μέσα εἰς τὰς αὐλὰς τῶν Μονῶν, μέσα εἰς τοὺς παγκάλους ναούς των, τοὺς ὁποίους ἐξ ἀναγνώσεων καὶ ἐκ περιγραφῶν τῶν αὐτοπτῶν γνωρίζουν.

— Τί θαυμασία καταφυγή! ἀναφωνοῦσι κατ᾽ ἰδίαν ἑκάστη, μὴ θέλουσαι νὰ συνάψωσι διάλογον, μήπως καὶ ἡ ὁμιλία ταῖς διακόψῃ τὸ ἐκτυλισσόμενον ἐνώπιόν των ἔκπαγλον τῆς φύσεως μεγαλεῖον...

— Στόπερ! Ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ πλοιάρχου τηλεφωνοῦντος πρὸς τοὺς μηχανικοὺς τοῦ πλοίου.

Πάραυτα ἀνακόπτεται ὁ δρόμος, παφλασμοὶ δὲ τῆς ἕλικος βαθυπύθμενοι συρίζουσι μὲ κρότον ἀποσβεννυμένης αἴφνης δι᾽ ὄμβρου μεγάλης πυρκαϊᾶς.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Δάφνην, ἐπάνω τῆς ὁποίας κατάμαυρον τὸ πυκνὸν δάσος, ῥασσοφορεμένον θαρρεῖς καὶ αὐτό, τὴν σφιγκτοκρατεῖ εἰς τὰς ἀγκάλας του μὲ τὰ σπιτάκια της, τὰς ἀποθήκας της, τὰ ξενοδοχεῖά της καὶ τὰ καταπράσινα κηπάριά της . . .

Ὁ λιμὴν τῆς Δάφνης.

Ἀποβιβασθεὶς πρωΐ-πρωΐ εἰς Δάφνην, ἐν ᾧ ἡτοιμαζόμην κατὰ τοὺς κανονισμοὺς νὰ μεταβῶ εἰς Καρυὰς καὶ ἐπιδείξας τὸ διαβατήριόν μου λάβω τὸ διαμονητήριον παρὰ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, ἰδοὺ καὶ βλέπω εἰς τὴν προκυμαίαν τὴν λέμβον τῆς ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Γρηγορίου, ἕτοιμον ν' ἀναχωρήσῃ εἰς τὸ Μοναστήριον. Ὁ ἀγαπητὸς ἀντιπρόσωπος τῆς Μονῆς πατὴρ Βαρλαὰμ ἀναγνωρίσας με, μὲ χαρὰν ἀληθινὴν μὲ προσεκάλεσε ν' ἀπέλθω μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Μονήν, ἀποφεύγων οὕτω τὸν κόπον τῆς μεταβάσεως εἰς Καρυὰς ὕστερον ἀπὸ ἕνα ἐπίπονον ταξείδιον, ἀναλαβὼν αὐτὸς νὰ κανονίσῃ τὰ τοῦ διαμονητηρίου. Οὕτω μετ' ὀλίγον ἀπεβιβαζόμην εἰς τὸ Νεώριον τῆς Μονῆς του, κ' εὐθὺς διὰ μέσου δροσοβολούσης δενδροστοιχίας μετ' ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας ἀντίκρυζα τὴν μεγάλην εἴσο-

δον τῆς ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Γρηγορίου καὶ τὰ νεόδμητα αὐτῆς πρὸ τοῦ πυλῶνος μεγαλπρεπῆ κτίρια, καὶ μετ᾽ὀλίγα λεπτὰ ἀκόμη ἀνεπαυόμην μέσα εἰς τὰ λαμποκοποῦντα ἐκ τῆς καθαριότητος ἀρχονταρίκια, ἐκ τῶν παραθύρων τῶν ὁποίων ἐθεώρουν εὐφροσύνως τὴν ὁλογάλανον θάλασσαν τῆς νοτιοδυτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἱερᾶς Χερσονήνου, ἀφροκοποῦσαν γραφικῶς ἐπὶ τὰ βράχη τῶν κρηπιδωμάτων τῆς Μονῆς, ἐνῷ συγχρόνως τὸ βλέμμα μου παρηκολούθει ἡδέως τὰς ἑλικοειδεῖς κινήσεις μεγάλων ἰχθύων ὁποῦ βαθειὰ κάτω, πρὸς τὸν πυθμένα, περιελίσσοντο ἐν σκιρτήμασι χαρᾶς ἀνεξηγήτου περὶ τὰ ἄφθονα τῶν ὑφάλων φύκη, ἀναζητοῦντες τροφήν.

Ξεκουρασθεὶς ὀλίγον ἀπὸ τὸν κόπον τοῦ ταξειδίου ὡδηγήθην εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Συνοδικοῦ, ἔνθα προσῆλθε πρὸς χαιρετισμόν μου κατὰ τὸ ἔθος, ὅταν ὁ ξένος ἔχει ὁπωςδήποτε κάποιαν ἀποστολήν, ὡσὰν ἐγὼ ποῦ ἐταξείδευον ὡς δημοσιογράφος, προσῆλθε, λέγω, ὁ Καθηγούμενος τοῦ ἱεροῦ Κοινοβίου, ὁ ἁγιοπρεπὴς Συμεὼν ὁ Πελοποννήσιος, ἕνας ὑψηλοῦ σχεδὸν ἀναστήματος καὶ πολὺ σεβάσμιος Ἱερομόναχος, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ πατρὸς Βαρλαάμ, βαστάζων τὴν ἡγουμενικὴν βακτηρίαν καὶ εὐλογῶν με προσηνέστατα, μὲ τὴν δεξιάν του τὴν ἀσκητικήν, καὶ τὸ μειδίαμά του τὸ γλυκύ, δι᾽ οὗ σαγηνεύει τοὺς εὐλαβεῖς Μωραΐτας ὅσοι προσέρχονται νὰ μονάσωσι παρ᾽ αὐτῷ, ἀποκαθιστάμενοι τέκνα ὑπακοῆς καὶ ταπεινώσεως. Μετὰ τὰς συνήθεις τυπικὰς διαλέξεις ὡμιλήσαμεν ἀρκετὰ περὶ τοῦ ἡσυχαστικοῦ αὐτοῦ Κοινοβίου, οὗ ἡ ἐπ᾽ ἐσχάτων ἀνακαίνισις ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν φιλοπρόοδον δρᾶσιν τοῦ Μωραΐτου αὐτοῦ ἡγουμένου, φιλοτιμηθέντος νὰ καταστήσῃ τὸ μικρὸν αὐτὸ Μοναστήριον μέγα καὶ θαυμαστὸν ἔν τε πληθύϊ πατέρων καὶ ἀρετῇ, τόσον, ὥστε σήμερον νὰ προτιμᾶται ἀπὸ πολλὰς ἄλλας μονὰς εἰς τοὺς ποθοῦντας τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν, διά τε τὴν τάξιν καὶ ἀκρίβειαν ἐν τῇ προσευχῇ καὶ τὴν ἀρτιωτάτην κοινοβιακὴν τράπεζαν, ὁποῦ πολὺ παρηγορεῖ τοὺς πτωχοὺς κοινοβιάτας, φέροντας τὸ βάρος τόσων ὑπηρεσιῶν καὶ διακονημάτων ἀπὸ βαθυτάτης νυκτὸς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ζυμόνοντας,

μαγειρεύοντας, φουρνίζοντας, καὶ ἐργαζομένους ἐν γένει εἴς τε τὸ ῥαφεῖον τῶν ἐνδυμάτων, τὸ ὑποδηματοποιεῖον, τοὺς κήπους καὶ τὸν ἀρσανᾶν, εἰς τὴν ἐκφόρτωσιν τῶν πλουσίων προϊόντων ὅσα ἐκ τῶν Μετοχίων κομίζει τὸ καΐκιον τῆς Μονῆς. Δι' ὅλην αὐτὴν τὴν ἀνακαίνισιν εἰς τείχη καὶ προσθήκην πτερύγων, εἰς ἀδελφότητα καὶ τάξιν, ὁ Καθηγούμενος Συμεὼν χαίρει τὴν φήμην νέου κτίτορος τοῦ Κοινοβίου τούτου.

—

Πολὺ κατανυκτικὴ ἦτο τὴν νύκτα ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ὄρθρου ἐν τῷ Καθολικῷ τοῦ Κοινοβίου, σκοτεινῷ ὁπωσδήποτε καὶ στενοχωρημένῳ εἰς μίαν ἄκραν τοῦ στενωτάτου τῆς Μονῆς περιβόλου, κατὰ τὰ ἄλλα ὅμως λαμπρῶς ἐστολισμένῳ, ὥστε ἐκ τῆς ἐκπάγλου φωτοχυσίας νὰ νομίζῃ κανεὶς ὅτι εὑρίσκεται εἰς ἓν ἀπὸ τὰ πλέον φωτεινότερα Καθολικὰ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Εἰς τὴν λαμπρὰν φωταγωγίαν παρὰ πολὺ εἶδον ὅτι συνετέλει καὶ ὁ Ἐκκλησιαστικὸς Ἀρτέμιος μοναχός, ὅστις μὲ τὸν μαῦρον μανδύαν του περιφερόμενος πανταχοῦ ἀνάπτει καὶ σβύνει τὰς λαμπάδας, ἀναβιβάζει καὶ καταβιβάζει τὰ πολυκάνδυλα καὶ τὸ δρακόντιον ὅπερ φωτίζει τὸν Ἐσταυρωμένον, θυμιάζει ὅτε εἶνε ἡ σειρά του νὰ θυμιάσῃ, ἐξυπνᾷ τοὺς νυστάζοντας τυχὸν ἀδελφούς, ῥάλλει μετάνοιαις καὶ παραμετάνοιαις πότε εἰς τὸν ἡγούμενον καὶ πότε εἰς τοὺς χορούς· καὶ ὅλα αὐτὰ δὲ τὰ κάμνει μὲ τόσην γοργότητα καὶ ἐπιδεξιότητα, ὥστε νὰ τὸν θαυμάζουν ὅλοι καὶ νὰ τὸν ἀγαποῦν, χωρίς νὰ ἔχουν ἀκούσει τὴν φωνήν του ποτέ, ὁποίου εἴδους φωνὴν ἔχει, λεπτὴν ἢ βαρεῖαν, ὀξυφώνου ἢ βαρυτόνου. . .

Διότι ὁ θαυμάσιος οὗτος Ἐκκλησιαστικὸς ἔχει τάξει — καὶ τὸ τάξιμον εἶνε ὡσὰν ἕνας ὅρκος — νὰ μὴ ὁμιλῇ ποτέ, ποτέ, ἐν τῇ ἐκτελέσει τῆς ἱερᾶς διακονίας του, οὔτε ἔξω ἐν ταῖς ἄλλαις τῆς Μονῆς ὑπηρεσίαις. Τὸν ἔβλεπον καθ' ὅλην τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ὄρθρου καὶ τὸν ἐθαύμαζον· ἀλλὰ τὸ ἱερὸν καὶ μέγα αὐτὸ τῆς σιωπῆς του κατόρθωμα τὸ ἔμαθον ἀπὸ ἕνα φίλτατόν μου ἐν τῷ κόσμῳ ἀδελφόν, τὸν μοναχὸν Λογγῖνον.

Ἐκεῖ ὁποῦ τὴν νύκτα, παρκέξω ἀπὸ τὸν χορόν, εἰς τὰ λεγόμενα Γεροντικὰ ἀκκουμβήσας παρά τι στασίδιον ἀνεγνώρισα τὸν ἀγαπητόν μου Λογγῖνον, μαραγκὸν δεξιώτατον ἐν Ἀθήναις. Ἐξαφνιάσθην.

—Ἀγαπητέ μου Λογγῖνε, σὺ ἐδῶ;

Παρέμεινα τότε κατὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς Ἀκολουθίας διάστημα ἐκεῖ πλησίον του.

Καὶ ὅταν ἦλθεν ὁ πατὴρ Ἀρτέμιος νὰ μᾶς θυμιάσῃ, ἁρμονικώτατα βαδίζων ὡς νὰ ἦτο εἰς τοὺς οὐρανίους χορούς, καὶ ἁρμονικώτατα ὑποκλίνων συνάμα, καὶ κινῶν τὸ ἀργυροῦν **κατσί,** μὲ τὸν χαριτωμένον ἐκεῖνον ἀέρα, τὸν ὁποῖον ἀποκτᾷ ἐκεῖνος ὁποῦ μὲ εὐλάβειαν ἐκτελεῖ τὴν ἐκκλησιαστικήν του διακονίαν, ἐπίσημος ἢ ταπεινὴ εἶνε, τότε, ἀφοῦ παρῆλθεν ὁ συμπαθέστατος ἐκεῖνος Ἐκκλησιαστικός, μοῦ λέγει ὁ φίλος μου πατὴρ Λογγῖνος·

—Ὅσα χρόνια ἔχω ἐδῶ, κὺρ Ἀλέξανδρε, δὲν ἔχω ἀκούσει τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ τοῦ μοναχοῦ. Ἔχει τάξιμον.

Μοῦ ἔκαμε μεγίστην αἴσθησιν τὸ ὡραῖον αὐτὸ τάξιμον τοῦ πατρὸς Ἀρτεμίου. Ἡ Ἀκολουθία προέβαινε μετὰ πολλῆς τάξεως, λίαν κατανυκτικῶς, ἐγὼ δὲ εἶχον ἀφαιρεθῇ πρὸς τὸν σιωπηλὸν κανδηλάπτην, ὅστις εἰς τὴν **τιμιωτέραν** ἐξελθὼν ἔκρουσε τὸν γλυκύτατον σιδηροῦν σημαντῆρα καὶ εἰσελθὼν ἤναπτε τὰς λαμπάδας. Ἐγὼ δὲ παρατηρῶν αὐτόν, ἁρμονικῶς πάντοτε βηματίζοντα καὶ σιωπηλῶς ἐκτελοῦντα τὴν ἱερὰν διακονίαν του, ἐσκεπτόμην κατ' ἰδίαν.

— Τί ἆρά γε νὰ διαλογίζεται αὐτὸς ὁ ἱεροπρεπέστατος διακονητὴς τὰς ὥρας αὐτὰς τῆς σιωπῆς του; Βεβαίως θὰ νομίζῃ, χωρὶς ἄλλο, ὅτι τὴν διακονίαν του αὐτὴν ἐπιτελεῖ οὐχὶ ἐν τῷ Καθολικῷ τῆς Μονῆς τοῦ Γρηγορίου, ἀλλ' ἐν οὐρανῷ ἐν μέσῳ τῆς μεγάλης ἀγγελικῆς Χοροστασίας. Καὶ νομίζων ὅτι τὰς σκέψεις μου αὐτὰς τὰς ἔλεγον πρὸς τὸν πλησίον μου ἀγαπητὸν Λογγῖνον, τὸν ἐρωτῶ·

— Δὲν εἶνε ἔτσι, ἀγαπητὲ Λογγῖνε; (1)

(1) Σήμερον οὔτε ὁ πατὴρ Λογγῖνος ὑπάρχει εἰς τὸ λαμπρὸν αὐτὸ Κοινόβιον, οὔτε ὁ σιωπηλὸς Κανδηλάπτης. Ὁ μὲν γηράσας πλέον ἡσυχάζει, ἀναπολῶν εὐλαβῶς τὰς ὡραίας ἐκείνας ἡμέρας τῆς σιωπῆς του, ὁ δὲ ἀποθανὼν ἀναπαύεται εἰς τὸ Κοιμητήριον τῆς Μονῆς.

Τὸ Καθολικὸν τῆς Μονῆς.—Ἡ πανήγυρις αὐτῆς.—Ἀποτέφρωσις τῆς Μονῆς.—Μία ἀρχαιοτάτη Εἰκὼν τῆς Θεοτόκου.—Ἅγια Λείψανα.—Παρεκκλήσια καὶ Καθίσματα.—Τὸ ἔξοχον Κάθισμα Κασσιανοῦ τοῦ Παντεπόπτου.—Ἡ βιβλιοθήκη.—Τοποθεσία πανοραματική.

Τὸ σεπτὸν τῆς Μονῆς ταύτης Καθολικὸν τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ ὁποίου λαμπροτάτη τελεῖται πανήγυρις, καθ' ἣν συρρέουσι πλῆθος ἀσκητῶν καὶ μοναχῶν, ἀντιπρόσωποι δὲ τῶν ἁγίων Μονῶν στολίζουν τὴν ὅλην ἐκκλησιαστικὴν παράταξιν, ὅτε λαμβάνει κανεὶς ἀφορμὴν νὰ θαυμάσῃ τὴν προθυμίαν τῶν Γρηγοριατῶν πατέρων, οἵτινες μὲ χαρὰν ἀπροσποιήτως ὑπηρετοῦσιν εἰς ὅλα τὰ διακονήματα εἰς τελείαν ἀνάπαυσιν τῶν προσκυνητῶν, ὁποῦ ὁλοφάνερα τότε βλέπουν τὸν θαυματουργὸν ἱεράρχην τῶν Μυρέων, ὅστις ἐνισχύει κ' ἐνδυναμόνει τοὺς καλοὺς αὐτοὺς μοναχούς, οἵτινες οὕτω, μὲ ὅλην των τὴν προαίρεσιν καὶ μεγάλην αὐταπάρνησιν κατώρθωσαν νὰ μιμηθῶσι τὴν ἐλεήμονα τοῦ προστάτου αὐτῶν γνώμην.

Ἄξιαι λόγου βυζαντιναὶ ἀρχαιότητες ἐν τῷ Ναῷ δὲν ὑπάρχουσι, διότι κατὰ μῆνα Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1761 καταστρεπτικὴ πυρκαϊὰ ἐκραγεῖσα ἀπετέφρωσε ὁλόκληρον τὴν Μονήν. Ἀπὸ τὴν καταστροφὴν διεφυλάχθη ἀβλαβὴς μία μόνον ὡραιοτάτη Εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, ἥτις ἀνάκειται ἤδη ἐν τῷ ἀριστερῷ κίονι ἅμα τῇ εἰσόδῳ εἰς τὸν Ναόν, περικοσμοῦσα αὐτὸν καὶ ἀναμιμνήσκουσα τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ δόξαν.

—

Ἐν τῷ ἱερῷ Σκευοφυλακίῳ ὅμως ὑπάρχουσιν ἀρκετὰ ἅγια λείψανα εἰς ἀργυρᾶς καὶ μαργαριτοπλέκτους θήκας, ἐν οἷς τοῦ ἰαματικοῦ Παντελεήμονος, ἡ δεξιὰ παλάμη καὶ αἱ δύο κνῆμαι τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Ρωμαίας, τῆς ἑορταζομένης κατὰ τὴν 29 τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου, ὅτε τελεῖται ἐν τῇ Μονῇ λαμπρὰ πανήγυρις ὁμοία τῆς

τοῦ ἁγίου Νικολάου. Ὑπάρχουσιν ἔτι ἅγια λείψανα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, ἁγίων Ἀναργύρων, Φωτεινῆς τῆς Σαμαρείτιδος καὶ ἄλλων ἁγίων, μέρος δὲ τοῦ Τιμίου Ξύλου.

—

Παρεκκλήσια ἐν τῇ Μονῇ ὑπάρχουσιν ἐν ὅλῳ ἕξ, ἔνθα τελεῖται ἐναλλὰξ ἡ θεία λειτουργία τὰς καθημερινάς, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν Ἄθωνι συνήθειαν, δύο δὲ παρεκκλήσια εὑρίσκονται ἀπέξω, ἐγγὺς τῆς Μονῆς. Εἰς δὲ βουνὸν ἐπάνω, ὑψηλά, μέσα εἰς τὸ βαθύσκιον δάσος τῶν καστανεῶν διακρίνονται τὰ τειχία δροσερωτάτου Καθίσματος, τῆς Παναγίας, ἔνθα ἐφησύχαζε κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐπισκέψεώς μου φίλος μου μοναχός, ὁ Κασσιανός, διαμείνας καὶ ἐν τῇ Μονῇ τῆς πατρίδος μου ἱκανὸν χρόνον, ὅστις ὅταν μετὰ τὴν πρωϊνὴν ἀκολουθίαν του κάθηται εἰς ἀναψυχήν, τὸ θέρος, εἰς τὸ καθαρὸν προαύλιον του, ἕως νὰ ψηθῇ ὁ καφές του, ἔχει ἐνώπιόν του ἕνα ἀπὸ τὰ πλέον μαγευτικώτερα τοῦ κόσμου θεάματα, ὅλην τὴν θάλασσαν τοῦ Σιγγιτικοῦ, μὲ τὴν κατέναντι χερσόνησον τῆς Συκιᾶς, ὅλην τὴν νοτιοδυτικὴν τῆς ἱερᾶς Χερσονήσου πλευρὰν ἕως κάτω, πέραν τοῦ Ρωσικοῦ καὶ τοῦ Δοχειαρίου καὶ κάτω εἰς βάθος ἀκόμη μέχρι τῆς Ρωσικῆς σκήτης τῆς Νέας Θηβαΐδος, ἕνα πάντερπνον καὶ πολὺ γοητευτικὸν τῆς Δημιουργίας πανόραμα, τὸ ὁποῖον ἐπιβλέπει ἐκεῖθεν ὥς τις παντεπόπτης.

—

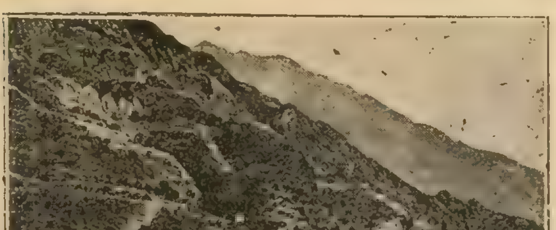
Διότι ἀληθῶς ἡ τοποθεσία τῆς ἱερᾶς αὐτῆς Μονῆς εἶνε πολὺ χαριτωμένη, ἀνταμείβουσα πλουσίως τὸν ἀποφασίσαντα νὰ περιορίσῃ ἐδῶ ὅλον τὸν κόσμον του, ἕνα κόσμον πλήρη μεγαλείου.

Τὸ Μοναστήριον αὐτὸ ὑψηλὰ συμμαζευμένον εἰς τόπον ἐπιτήδειον, κατὰ τὸ παλαιὸν Προσκυνητάριον, θεμελιωμένον κατὰ τὸ κατάγιαλον, κατὰ δὲ τὸ νεώτατον τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγαπητοῦ πατρὸς Κοσμᾶ Παπα-Σάββα, ἱδρυμένον ἐπὶ βράχων δερομένων ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ὁμοιάζει πολὺ πρὸς Ὠκεανίδα τινὰ τῆς μυθολογίας, καθημένην ἐπὶ κήτους, ἢ φερόμενον ὑπὸ θαλασσίας ἁμάξης».

Καὶ ἀληθῶς ἔτσι τὸ βλέπει ὁ ξένος, ὅστις καθήμενος ἔπειτα εἰς τὴν μεγάλην ἁπλωταριὰν τοῦ ἀρχονταρικίου, ἔχει ἐνώπιόν του ἕνα εὐρύτατον ὁρίζοντα, γεμᾶτον ἀπὸ καλλονὰς καὶ χάριτας. Ἄνωθέν του ἀναβαίνουσιν αἱ δροσειραὶ τοῦ βουνοῦ κατάμαυροι ἀπὸ τὰ πυκνὰ καὶ ἀδιαπέραστα δάση τῶν καστανεῶν, ἐνῷ πρὸς ἀνατολὰς αὐτῆς ἀνυψοῦται νεφελοσκέπαστος ὁ Ἄθως, πλήρης μυστηρίου. Κάτω δὲ κλιμακηδὸν ἐξαπλοῦνται οἱ κῆποι τῆς Μονῆς μὲ τὰ κρυστάλλινα νερά, ἅτινα συγκαλοῦσι μὲ τὸ γλυκὺ κελάρυσμά των τὰς ἀγριοπεριστερὰς καὶ τὰς πέρδικας.

—

Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Μονῆς ἣν ἐπεσκέφθημεν, περιέχει ἱκανοὺς περγαμηνοὺς χειρογράφους κώδικας ἀπὸ τοῦ Θ΄ μέχρι τοῦ ΙΓ΄ αἰῶνος καὶ ἄλλους ἀπὸ τοῦ ΙΔ΄ μέχρι τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος· καὶ ἄλλους δὲ πάλιν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς κώδικας ἀπὸ τοῦ ΙΕ΄ μέχρι τοῦ ΙΗ αἰῶνος.

Ἡ Μονὴ τοῦ Γρηγορίου.

Σύντομος ἱστορία τῆς Μονῆς. — Ἡ συγκέντρωσις τῶν Μωραΐτῶν. — Ἐπίσημοι τῆς Μονῆς Πατέρες — Ὁ ἰατρὸς Νικόλαος μοναχός.

Κατά τινας Βυζαντινολόγους ἡ Μονὴ τοῦ Γρηγορίου ᾠκοδομήθη τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα. Ὅμως τίνες ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι αὐτῆς κτίτορες καὶ ὁποίας μεταβολὰς ἔλαβε κατὰ τὴν πάροδον τῶν αἰώνων, δὲν εἶνε γνωστόν, οὐδὲ δυνάμεθα ὡρισμένον τι καὶ ἀσφαλὲς νὰ εἴπωμεν· διότι στερούμεθα τῶν ἐπισήμων μαρτυριῶν. Ἡ πυρκαϊὰ ἡ ἐπισυμβᾶσα ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, τῇ 30 Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1761, ἡ ἀποτεφρώσασα ὁλόκληρον τὴν Μονήν, αὕτη κατέφαγε καὶ τὴν βιβλιοθήκην της καὶ τὰς χειρογράφους περὶ τῶν κτιτόρων της πραγματείας. Διότι ἐκ τῶν καταστρεπτικῶν φλογῶν μόνον τὰ ἅγια Λείψανα διεσώθησαν καὶ ὀλίγιστοι κώδικες χειρογράφων καὶ τὰ ἱερὰ ἄμφια. Κατὰ τὸν ἡμέτερον Βυζαντινολόγον κ. Σωτηρίου ἡ Μονὴ αὕτη ἱδρύθη κατὰ τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ ἀπὸ Συριάνων, ἢ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Νέου. Ὑπῆρχεν ὅμως ὡς Σκήτη ἀπὸ τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος.

Κατὰ δὲ τὰ ἀπολεσθέντα χρυσόβουλλα, ἅτινα εἶδεν ὁ ῥῶσος περιηγητὴς Μπάρσκυ τὸν ΙΗ΄ αἰῶνα, τὴν καταστραφεῖσαν αὐτὴν μονὴν ἀνεκαίνισεν ἐκ βάθρων ὁ ἡγεμὼν τῆς Μολδαυΐας Ἰωάννης Στεφάνου τὸ 1500. Ταῦτα πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς. Ἀλλὰ μετ' αὐτὴν νέος κτίτωρ αὐτῆς ἔγεινεν ὁ περιώνυμος Σκευοφύλαξ Ἰωακεὶμ ὁ Μακρογένης μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς τὰς Ἡγεμονίας καὶ συλλέξας σεβαστὸν ποσὸν εἰσφορῶν Πατριαρχικῇ ἀδείᾳ.

Ἀλλὰ καὶ τρίτος κτίτωρ αὐτῆς ἐπιφημίζεται ὁ κατὰ τὰς ἡμέρας μας χρηματίσας Ἡγούμενος αὐτῆς, ὁ ἐκ Τριπόλεως Συμεὼν Ἀγγελίδης, ἀνακαινίσας ὅσα αὐτῆς σαθρὰ καὶ προσθέσας νέας πτέρυγας ὑψηλὰς καὶ πυργοειδεῖς, ἰδίως τὰς τῆς κυρίας εἰσόδου αὐτῆς οἰκοδομὰς καὶ τὰ νέα ὑψηλὰ ἀρχονταρίκια καὶ τὸ Συνοδικόν. Ἀπὸ

τοῦ ῥέκτου αὐτοῦ ἡγουμένου ἤρχισεν ἡ ἐπικράτησις ἐν τῇ Μονῇ τῶν Πελοποννησίων μοναχῶν.

—

Ἐν τῇ Μονῇ σήμερον ἀσκοῦνται ἁγιώτατοι πατέρες διακρινόμενοι διὰ τὴν φιλοπονίαν αὐτῶν καὶ ἀρετήν. Διαπρέπουσι δὲ ἐν τῇ διοικήσει οἱ προηγούμενοι Γεώργιος καὶ Ἀθανάσιος, πολὺ ἐνάρετοι πνευματικοί, καὶ ὁ ὁσιώτατος πατὴρ Βαρλαὰμ ὁ ἐπὶ τῶν κτημάτων, δασῶν καὶ Μετοχίων τῆς Μονῆς ἀεικίνητος καὶ ἀκούραστος γρηγοριάτης εὑρισκόμενος πότε εἰς Ἀθήνας δι' ὑποθέσεις τῆς Κοινότητος καὶ τῆς Μονῆς του, καὶ πότε εἰς Χαλκιδικὴν καὶ τὴν δυτικὴν Θρᾴκην, μὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ πολιούχου τῆς Μονῆς ἀπολαμβάνων ἀνθηρὰν ὑγείαν. Ἐνταῦθα διανύει τὸν μοναχικόν του δίαυλον καὶ ὁ ἐξ Ἀθηνῶν ἀγαπητὸς ἰατρὸς Νικόλαος Γορτύνιος, ὅστις φλεγόμενος ἀπὸ τὸν τῆς ἡσυχίας πόθον κατέλιπε τὸ ἔργον του καὶ τὴν πολυάριθμον πελατείαν, ἣν εἶχεν ἐν Καρυστίᾳ ἐργαζόμενος ἐκεῖ ἐν πάσῃ ἀνέσει, καὶ πρό τινων ἐτῶν ἐγκατεστάθη ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ὡς ἰατρὸς φορέσας τὸ ἔνδυμα τῆς ταπεινώσεως καὶ διευθύνων τὸ νοσοκομεῖον τῆς Μονῆς, ἀπολαμβάνων ἀμέριστον δὲ τὴν ἀγάπην τῆς ἀδελφότητος καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν διοικούντων διὰ τὴν Εὐαγγελικὴν αὐταπάρνησίν του. Ὁ ἀγαπητὸς ἰατρὸς ἀκούραστος εἰς τὸ φιλάνθρωπον ἔργον του καὶ μιμούμενος τοὺς ἁγίους Ἀναργύρους, συχνὰ καλούμενος μεταβαίνει εἰς Κατουνάκια, εἰς τὸ πλέον ἐρημικὸν καὶ ἄβατον μέρος τοῦ Ἄθωνος εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ἀσθενούντων ἡσυχαστῶν, οὓς πολὺ ἐκτιμᾷ καὶ σέβεται· καὶ μολονότι ἐπίπονον τὸ ταξείδιόν του αὐτό, ὅμως ἀγαλλομένῃ τῇ ψυχῇ καὶ σκιρτῶν περιέρχεται τὰς καλύβας τῶν ἐρημιτῶν μέσα εἰς σπήλαια καὶ πετρώδεις χαράδρας, παρέχων τὴν ἰατρικὴν φροντίδα του καὶ λαμβάνων παρ' αὐτῶν ἀντ. πάσης ἄλλης ἀμοιβῆ: τὰς ὡραίας καὶ σωτηριώδεις συμβουλάς τωνὶ Γνωρίζομεν ὅτι θὰ προσκρούσωμεν εἰς τὴν ἱερὰν ταπείνωσιν, τοῦ ἀγαπητοῦ μας ἰατροῦ, ἀλλὰ ἐκφράζομεν μίαν ἀλήθειαν ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν ῥῆσιν πάντοτε τοῦ ἀσκητοῦ τῆς Πριγκηπονήσου Εὐστρατίου· «Ἡ καϋμένη ἡ ἀρετὴ δὲν πρέπει νὰ κρύπτεται. . . ».

Β΄

ΚΑΤΟΥΝΑΚΙΑ

Εἰς τὴν ἔρημον τοῦ Ἄθωνος.—Τὰ Κατουνάκια.—Ὅταν τὰ πρωτοεῖδα. — Αἰφνιδιαστικὴ ἡσυχία. —Ἡ Καλύβη Δανιὴλ τοῦ Σμυρναίου.— Τὸ ἁπλοῦν εὐκτήριόν του.— Εἰς τὴν θεαματικὴν Ἁπλωταριάν.— Τὸ ἀσκητικόν μας δεῖπνον.

Ἐκεῖ ὅπου ἡ εὐωδία τοῦ θυμαρίου ἁμιλλᾶται μὲ τὰ οὐράνια τοῦ θυμιάματος μύρα. Ἐκεῖ ὅπου παύει νὰ κελαρύζῃ κάθε ρυάκιον, ὑποχωροῦν εἰς τῆς προσευχῆς τὰ ἡδύμολπα μινυρίσματα. Ἐκεῖ ὅπου τὴν πολυμέριμνον τύρβην καὶ τὸν ἀλαλαγμὸν τῆς ζωῆς διαδέχεται ἡ σιωπηλὴ γαλήνη τῆς ἡσυχίας, ἥτις «ἀρχὴ καθάρσεως» ἀποκαλεῖται ἀπὸ τὸν μέγαν Οὐρανοφάντορα. Ἐκεῖ ὅπου καὶ οἱ βράχοι ἀκόμη ἀποπνέουν ἁγιότητα βρεγμένοι μὲ τὰ δάκρυα τῶν Ὁσίων. Ἐκεῖ ὅπου τὴν νύκτα ἀκούονται κάποια ἄγνωστα νυκτοπούλια γοερῶς νὰ στενάζουν· καὶ δὲν εἶνε νυκτοπούλια, ἀλλ' ἡ ἠχὼ τῶν στεναγμῶν τῶν Ὁσίων ὁποῦ προσεύχονται νύκτα, μεσάνυκτα. . .Ἐκεῖ ἐπάνω. Ὑψηλά, πολὺ ὑψηλὰ ἀπὸ τὸ πέλαγος· ἐπάνω εἰς ἕνα μαγευτικὸν καὶ καταθέλγον μὲ ὅλην τὴν ξηρότητα αὐτοῦ τοπεῖον. Εἰς τὴν Ἔρημον τοῦ Ἄθωνος. Ἐκεῖ θὰ ὑπάγωμεν. Νὰ ἴδωμεν καλύβας ὡς σπήλαια, καὶ σπήλαια ὡσὰν καλύβας. Νὰ ἀκούσωμεν ὄχι ἀηδόνας, ἀλλὰ τοὺς θεοειδεῖς Ἐρημίτας ψάλλοντας καὶ προσευχομένους. Νὰ πίωμεν ὄμβριον ὕδωρ καὶ νὰ φάγωμεν παξιμάδιον βουτηγμένον μέσα εἰς εὐλογίας πατέρων. Νὰ ρίψωμεν τὰ βλέμματά μας κάτω ἀπὸ τοὺς ἐπάνωθέν μας κατάμαυρους καστανεῶνας, ἐλαφρὰ πλέον, καὶ ὡσὰν πτερωτά, πέραν πρὸς τὸν ἀτέρμονα πόντον, ὁποῦ ἐξαπλοῦται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπέραντος ὡς ἡ μακαριότης, νὰ ἡσυχάσουν ἐκεῖ, νὰ ἀναπαυθοῦν ἐκεῖ καὶ αὐτά, ὕστερον

ἀπὸ τόσας ἀλλεπαλλήλους θεωρίας Μονῶν καὶ Σκήτεων, Ναῶν καὶ Ἱερῶν Κειμηλίων. Εἰς τὰ Κατουνάκια. Νὰ ἐξομολογηθῶμεν, νὰ νηστεύσωμεν, νὰ κλαύσωμεν. Εἰς τὰ Κατουνακια.

—

Ὅταν τὰ πρωτοεῖδα ἐνόμισα ὅτι εὑρέθην εἰς τῆς Λιβύης τὴν ὑμνουμένην ἡσυχίαν. Τόση γαλήνη καὶ τόση σιωπὴ μὲ περιέβαλε· καὶ ἤρχισα σιγὰ-σιγὰ νὰ βαδίζω, μήπως καὶ διακόψουν τὰ βήματά μου τὴν ἀνάπαυσιν ἐκείνην καὶ ἐρημικὴν σιωπήν, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας αἴφνης εὑρέθην, ὕστερον ἀπὸ τὸν φοβερὸν ὀρυμαγδὸν τῶν διπλοκωδώνων τῶν ἡμιόνων καὶ τῶν φωνῶν τῶν ὀρεσιβίων **κυρατσήδων**.(¹) Ἐπῆρα ἕνα βαθύτατον ἀνασασμόν, ὅταν ἔκρουσα τὸν κώδωνα τῆς εἰσόδου μιᾶς παλαιοτάτης καὶ χαμηλῆς πυλίδος, σὰν νὰ ἔλεγεν ἔνδον ἡ ψυχή μου·

—Ἰδοὺ τὸ Ἅγιον Ὄρος! . . .

Ἀλλὰ πάραυτα καὶ φόβον ἄγνωστον ᾐσθάνθην, ὅστις μὲ περιέλουσε μὲ ἱδρῶτα. Ἡ πυλὶς φέρουσα εἰς τὸ ὑπέρθυρον ἕνα ξύλινον ἁπλοῦν σταυρὸν ἤνοιξε μόνη της, ἀνασυρθέντος ἔσωθεν τοῦ κλείθρου. Κ' ἐγὼ ἐδειλιοῦσα νὰ ἔμβω. Δρομίσκος πετρώδης μὲ μικρὰν πόαν πρασινίζουσαν ἔφερεν εἰς δύο χθαμαλὰς οἰκοδομάς, ταπεινὰς καὶ εὐτελεῖς, καὶ εἰς ἕνα μεγαλείτερον οἰκίσκον μὲ διαμερίσματα δύο καὶ μὲ μίαν ὡραίαν ἁπλωταριάν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἕνας γάτος ἀξιοσέβαστος ὑπεγερθεὶς μὲ ἐκύτταζεν ὡς νὰ μοῦ ἔλεγε·

— Μὴ φοβᾶσαι! . . .

Τότε σιγὰ-σιγὰ προσεγγίσας εἰς τὸν μικρὸν ἐκεῖνον οἰκίσκον ἤκουσα ψαλμῳδίας καὶ ὕμνους. Ἐψάλλετο ὁ Ἑσπερινός. Ἐξημέρονεν ἡ ἑορτὴ τῆς Ἁγίας Μαγδαληνῆς, 22 Ἰουλίου, καὶ ἠκούετο μία γλυκυτάτη μελῳδία, τὴν ὁποίαν ἡ ἀπόλυτος ἡσυχία καθίστα τερπνοτάτην.

Σπογγίζων τὸν ἱδρῶτά μου εἰσῆλθον, πάντοτε παρακολουθούμενος ἀπό τι δέος. Δὲν ἦτο ναὸς τὸ μέρος ὅπου εἰσῆλθον. Ἀλλ'

(1) Κυρατζῆδες καλοῦνται εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος οἱ ἀγωγιᾶται ἀπὸ τὴν λέξιν **κυρὰς** σημαίνουσαν ***ἀγώγιον***.

ἦτο στολισμένον ὡσὰν ναός. Ἦτο εὐκτήριον, ἐν ᾧ ὁ γέρων Δανιήλ, μὴ ἔχων ἴδιον ναὸν ἐδιάβαζε τὰς Ἀκολουθίας μὲ τοὺς δύο ὑποτακτικούς του. Ἦσαν ἐκεῖ καὶ οἱ τρεῖς, ὁ καθένας ἀκκουμβῶν εἰς τὴν ἀσκητικὴν πατερίτσαν του κατεσκευασμένην προχείρως ἀπὸ κλῶνον καστανέας. Εἶχον ἐκεῖ τὰς ἁγίας Εἰκόνας των, τὰ βιβλία των, τὸ θυμιατόν των. Καὶ ἔψαλλον...

Ἐκεῖ πρωτοεῖδα τὸν γέρω-Δανιήλ. Συστάσεων δὲν εἶχον ἀνάγκην· διότι ὁ δεύτερος αὐτοῦ μαθητής, ὁ φίλτατός μου πατὴρ Ἰωάννης, ἕνας εὐλαβέστατος νέος, ταπεινὸς ἐπαγγελματίας, ἐργαζόμενος εἰς τὰ Τσαρουχάδικα τῆς ἀθηναϊκῆς ἀγορᾶς, τακτικώτατος δὲ φοιτητὴς τῶν Ἀγρυπνιῶν τοῦ Ἁγίου Ἐλισσαίου ἐν Ἀθήναις, ἱστάμενος ὡσὰν κολώνα ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνος τοῦ Προδρόμου ἐν τῷ Τέμπλῳ ἀπὸ ἑσπέρας ἕως πρωΐας, μ' ἐγνώριζε πολὺ καλὰ καθὼς καὶ τὸν ἀείμνηστον ἐξάδελφόν μου Παπαδιαμάντην, καὶ εἶχε κάμει πρὸ ἐτῶν τὰς δεούσας συστάσεις καὶ περὶ τῶν δύο μας εἰς τὸν καλὸν Γέροντά του καταστήσας αὐτὸν ἐνήμερον περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις Ἀγρυπνιῶν μας καὶ τῶν δημοσιογραφικῶν μας ἐργασιῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν λογοτεχνικῶν. Ὥστε ὁ γέρων Δανιὴλ μόλις ἤκουσε τὸ ὄνομά μου ἔδειξεν εἰλικρινῆ χαρὰν ὡσὰν νὰ ἔβλεπεν ἀρχαῖόν τινα μαθητήν του, καὶ δὲν ἤξευρε, καθὼς λέγει ὁ λόγος, πῶς νὰ μὲ περιποιηθῇ οἰκειότερον, ὅσον τὸ δυνατόν. Σμυρναῖος, διαβασμένος, ἀσκητικώτατος, μὲ τὴν ὁσιακήν του ὠχρόλαμπρον αἴγλην τῆς μορφῆς του, μὲ τὴν μιξοπόλιον γενειάδα του, μὲ τὴν ὑπόξανθον κόμην του καὶ τοὺς γλαυκούς πως ὀφθαλμούς του· λόγιος καὶ ὁμιλητικώτατος. Κοινοβιάσας κατ' ἀρχὰς εἰς μεγάλας Μονάς, ἀλλὰ ὀλίγιστα ἔτη πρὸ τῆς γνωριμίας μας ἀποσυρθεὶς εἰς Κατουνάκια πρὸς μείζονα ἡσυχίαν, ἐν ᾗ ὄντως παράγεται τὸ γλυκύτατον τῆς ἀσκήσεως μέλι, οὗ τὴν ἡδύτητα γνωρίζουσι μόνον ὅσοι τὸ ἐγεύθησαν.

—

Μετὰ τὸν Ἑσπερινόν, ἀναπαυθέντες εἰς τὴν ὡραίαν ἁπλωταριὰν ἐπὶ μικρόν, ἐλάβαμεν τὰ συνήθη τῆς ἐρήμου ἀναψυκτικά. Μίαν κα-

ραμέλλαν καὶ ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος, ἔχοντες ἐνώπιόν μας τὸ ἐξαίσιον μεγαλεῖον τοῦ πόντου, ὅστις ἡπλοῦτο ἀπέραντος μέχρι τῶν Βορείων Σποράδων.

Κατόπιν ἐδειπνήσαμεν πρὸς χάριν μου. Διότι οἱ ἐρημῖται ἅπαξ τῆς ἡμέρας ἐσθίουσιν — τὴν ἐνάτην ὥραν πάντοτε — εἰσελθόντες εἰς τὴν μικρὰν τράπεζαν, λάμπουσαν ἀπὸ τῆς καθαριότητος, τὴν ὁποίαν ἔχει τεχνουργήσει καὶ σχεδιάσει τόσον ἐπιδέξια ὁ πρῶτός του μαθητής, ὁ μοναχὸς Ἀθανάσιος, ὥστε νὰ γίνεται καὶ τράπεζα καὶ ἐντευκτήριον τὸ ταπεινὸν κελλίον διὰ τῆς μετακινήσεως θυροφύλλων τινῶν. Ὁ δεύτερος μαθητής του ὁ μοναχὸς Ἰωάννης, ὅστις εἶχε καὶ τὸ διακόνημα τοῦ μαγείρου, παρέθηκεν ἡμῖν ἀσκητικὰ βρώματα, φιδὲν νερόβραστον καὶ φροῦτα καὶ παξιμάδιον γευστικώτατον καὶ γλυκύτατον. Ἐκεῖ κατὰ πρῶτον ἐξετίμησα τὴν χάριν, τὴν διάκρισιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ταπείνωσιν τοῦ γέρω Δανιὴλ ὅστις, σημειωθήτω, ἔχει διέλθει ὅλην τὴν σειρὰν τῶν συγγραμμάτων τῶν Ἁγίων Πατέρων, ἀλλὰ καὶ τὴν σειρὰν τῶν συγγραμμάτων τῶν λεγομένων ***Νηπτικῶν***, ὧν ἡ ἀνάγνωσις βαθύτερον τὸν ἑλκύει, ἀρεσκόμενον εἰς τὰς ἀλληγορίας καὶ τὰς λοιπὰς καλλονὰς τῶν λόγων τῶν τοιούτων πατέρων, π.χ. Ἰωάννου τοῦ τῆς Κλίμακος καὶ Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου.

Ὁ γέρων-Δανιήλ, ὡς ἀντελήφθην ἀμέσως, μελετηρότατος καὶ ὁμιλητικώτατος, διακριτικώτατος δὲ εἰς ἄκρον, ὅπου καὶ ἂν ἐκοινοβίασεν ἐν Ἄθωνι, ἀπέκτησε ταχέως τὴν ἀγάπην καὶ συμπάθειαν τῶν ἀδελφῶν, οὗ ἡ γνώμη ἐπὶ τῶν πνευματικῶν ζητημάτων βαρύνει πολύ, παρὰ πολύ.

— -

Ἡ νὺξ εἰς τὰ Κατουνάκια. — Θεαματικὴ ἀπόλαυσις ἀπερίγραπτος. — Ἔξω εἰς τὸ ὕπαιθρον. — Ὁ ἀὴρ εὐώδης ἀπὸ τὰ θυμιάματα. — Τὸ Ἁγιορείτικον μοσχολίβανον. — Τὸ Ἀπόδειπνον εἰς τὴν ἀπλωταριάν. — Ἐξομολόγησις καθ' ἑκάστην. — Ὁ πρωϊνός μας περίπατος.

Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ μοῦ ἄφησεν ἀνεξαλείπτους ἐντυπώσεις ἦτο ἡ νὺξ τῶν Κατουνακίων.

Ἀφοῦ ἐδειπνήσαμεν ἐν τῇ πενιχρᾷ τῆς Καλύβης τραπέζῃ ἀπολαυστικώτατα, διότι ἡ Κυρία Θεοτόκος εὐλόγησε τὰ παρατεθέντα λιτὰ βρώματα καὶ ἔγειναν γλυκύτατα, ἐξήλθομεν καὶ ἐκαθήσαμεν εἰς τὸ ὕπαιθρον ἔξω ἐπὶ πετρίνων ἀναπαυτικῶν καθισμάτων, ἔμπροσθεν τῆς μικρᾶς αἰθούσης τῆς φιλοξενίας, νὰ λάβωμεν τὰ ἐπιδόρπια, ἅτινα ἦσαν λόγοι ἀποστάζοντες οὐράνιον γλυκασμόν, τοῦ γέροντος Δανιὴλ λόγοι. Ἐκεῖ διήλθομεν μακρὰς ὥρας συνομιλοῦντες, ἔχοντες κατενώπιον ἡμῶν τὸν λαμπυρίζοντα πόντον ἀπὸ τὰς ἀργυροχρύσους τῆς σελήνης ἀκτῖνας. Διότι ἡ νὺξ ἦτο σεληνοφώτιστος. Ἕνα θέαμα μαγευτικώτατον, μία σκηνὴ ἀπὸ τὰς πλέον θαυμαστὰς τῆς Δημιουργίας, ὁποῦ ἡ θεωρία της σὲ ἐξηνάγκαζε νὰ ἀναφωνήσῃς ἐν κραυγῇ· Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου Κύριε! . . .

Περὶ ἡμᾶς ἔλαμπον ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τοὺς σπηλαιώδεις βράχους φῶτα ἀμυδρά, τὰ φῶτα τῶν ἐγκατεσπαρμένων ἐδῶ κ' ἐκεῖ Καλυβῶν, ἐνῷ ἀπὸ τὰς πλέον γειτονικάς μας Καλύβας ἔφθανον πρὸς ἡμᾶς εὐωδίαι μοσχολιβάνου. Γνωστὸν δὲ πόσον εὐωδιάζει τὸ ἁγιορείτικον θυμίαμα. Ἐνίοτε καὶ ψαλμῳδίαι ὡσὰν βαυκάλημα μητρικὸν κατεκήλει τὰ ὦτα, ὁποῦ ὁ ἀπόγαιος τοῦ βουνοῦ τὸ ἔφερνε πλησίον μας. Ὑψηλὰ πρὸς τὰ ἐπάνω ἀνήρχοντο τὰ δάση τῆς Κερασιᾶς κατάμαυρα, καὶ ἀκόμη ὑψηλότερον μέσα εἰς τὸ σε-

ληνοφώτισμα ἔλαμπεν ἡ κορυφὴ τοῦ Ἄθωνος χωρὶς τὸ παραμικρὸν νέφος. Ὦ ! τί μεγαλεῖον τῆς νυκτὸς ἐκείνης !

Κατόπιν προχωρούσης τῆς νυκτὸς ἐδιαβάσαμεν τὸ Ἀπόδειπνον ἔξω εἰς τὴν ἁπλωταριάν· μεθ' ὃ ὁ μὲν γέρων ἀπεσύρθη εἰς ἐξομολόγησιν τῶν δύο πνευματικῶν του τέκνων, ὅπερ γίνεται καθ' ἑκάστην νύκτα, ἐν ᾧ ἐγὼ παρέμενον ὡς ἐν ἐκστάσει ἐνώπιον τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἐκείνου πανοράματος· καὶ μόλις τὸ μεσονύκτιον ἀπεσύρθην εἰς τὴν ἑτοιμασθεῖσάν μοι τόσον εὐγενῶς κλίνην, ἀναλογιζόμενος τὰ καλὰ τῆς ἐρήμου, ἅτινα πρώτην φορὰν ἔβλεπον . . .

—

Τὴν ἐπαύριον, μετὰ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ὄρθρου, ἥτις ἔληξε πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ἐπειδὴ ἡ Καλύβη τοῦ Γέροντος Δανιὴλ στερεῖται ναοῦ, ὡς εἴπομεν, μετέβημεν πεζῇ εἰς τὴν ἐρημικὴν Καλύβην τοῦ μεγάλου Πνευματικοῦ παπᾶ Γρηγορίου, ἵνα ἀκούσωμεν τὴν θείαν Λειτουργίαν ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς ἁγίας Μαγδαληνῆς. Ἡ Καλύβη αὕτη κεῖται εἰς τὴν μικρὰν ἁγίαν Ἄνναν, ἐπὶ ὑγρᾶς σπηλαιώδους πτυχῆς, ἀπέχει δὲ στάδιά τινα πρὸς δυσμάς. Ἡ ὁδὸς πετρώδης, δροσισμένη ἀπὸ τὴν πάχνην τοῦ ὄρθρου, ἀλλ' ὁμαλὴ λίαν, ἡ δὲ πορεία μας τὴν πρωϊνὴν ἐκείνην ὥραν λίαν εὐχάριστος. Ὁ ναὸς τιμώμενος εἰς μνήμην τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἶνε ἐσφηνωμένος ἐπὶ τοῦ βράχου. Ὁ παπᾶ Γρηγόριος ἔχει ἀποθάνει ἀρτίως, ἄρχει δὲ τῆς Καλύβης ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς αὐτοῦ ὑποτακτικός, ὁ ἀσκητικώτατος παπᾶ Κοσμᾶς, ὅστις μὲ πολλὴν χαρὰν μᾶς ὑπεδέχθη καὶ μᾶς ἀνέψυξε μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν, ὁδηγήσας με καὶ εἰς τὸ κελλίον τοῦ ὁσιωτάτου Γέροντός του, τὸ ὁποῖον ἐξ εὐλαβείας βαθυτάτης διατηρεῖ ὡς εἶχεν αὐτὸ ὅτε ἔζη ὁ μέγας ἐκεῖνος Πνευματικός. Ἐκεῖ ἐκαθήσαμεν ἀρκετὴν ὥραν ἀκούσαντες τὸν ἁγιώτατον βίον τοῦ παπᾶ Γρηγορίου εἰς ὃν ἐξωμολογοῦντο καὶ Πατριάρχαι, καὶ πολλὰ αὐτοῦ ἀνέκδοτα, ἅτινα διηγήθη μὲ πολλὴν χάριν καὶ ὁ πατὴρ Κοσμᾶς (1) καὶ ὁ Γέρων Δανιήλ.

(1) Πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὁ παπᾶ-Κοσμᾶς εὐλαβέστατος ἱερεὺς καὶ πνευματικός, τὴν ἡμέραν ἀκριβῶς τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ.

Τὸ αὐτὸ ἐπράττομεν ἑκάστην πρωΐαν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐκεῖ διαμονῆς μου. Μετεβαίνομεν δηλ. ν' ἀκούσωμεν τὴν θειαν Λειτουργίαν πότε εἰς τὴν μίαν Καλύβην καὶ πότε εἰς τὴν ἄλλην. Οὕτω δὲ ἠδυνήθην νὰ ἐπισκεφθῶ ὅλας σχεδὸν τὰς Καλύβας τῶν Κατουνακίων μικρὸν διαφερούσας τὴν μίαν τῆς ἄλλης, τὴν κάθε μίαν δὲ ἔχουσαν τὰ καλά της καὶ τὰ ἰδιαίτερα θέλγητρα, πνευμ - τικὰ καὶ σωματικά· θέλγητρα εὐφραίνοντα τὴν ὅρασιν ἐκ τοῦ ἁπλωμένου ἔξωθεν ἑκάστης ἐκλάμπρου πανοράματος, θέλγητρα εὐφραίνοντα τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ ἁπλοϊκοῦ καὶ ἀρχαιοπρεποῦς βίου τῶν γερόντων. Ἓν ὅμως θέλγητρον εἶχον κοινῶς ὅλαι· τὴν ἡσυχίαν τὴν ἀτέρμονα.

Οὕτως ἐπεσκέφθην κατ' ἐπανάληψιν τὴν Καλύβην τοῦ πνευματικοῦ παπᾶ Ἰγνατίου, τὴν τοῦ Πολυκάρπου τοῦ ἐγκλείστου, τὴν τοῦ καλοῦ μοναχοῦ Μακαρίου ἐπὶ ὑψηλῆς σκοπιᾶς ἐκτισμένην, τὴν τοῦ φιλτάτου μοι μοναχοῦ Συμεὼν διώροφον μὲ ἕνα θεαματικὸν μπαλκονάκι καὶ μὲ συκῆν εἰς τὴν αὐλίτσαν της, τὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, πλησίον μας ἀλλ' ἀθέατον, ὡς μίαν ἀρχαίαν κατακόμβην, καὶ ἄλλας ἀκόμη.

Μία ἀγρυπνία εἰς τὴν Ἔρημον. —Ἡ κατακόμβη τῶν δύο αὐταδέλφων. —Ἡ συγκέντρωσις τῶν Ἐρημιτῶν.—Ὁ γέρων Δανιὴλ τυπικάριος.—Ἕνας γλυκύτατος ψάλτης.— Οἱ ἐρημῖται μεταλαμβάνουν.— Ὡσὰν Ἄγγελοι ὅλοι.—Ὁ ἀριθμὸς καὶ τὸ θέαμα τῶν Καλυβῶν. — Τὸ κλῖμα τῶν Κατουνακίων.— Ἡ συνήθης τῶν Ἐρημιτῶν δίαιτα.— Δροσίζονται μόνον ἀπὸ τὰ φιλεύματα.

Ἐντύπωσιν ἀνεξάλειπτον ὁμοίως μοῦ ἄφησεν ἡ Ἀγρυπνία τῆς Μεταμορφώσεως, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ ἔτος ἐκεῖνο παρέστην ἐν τῇ Ἐρήμῳ τῶν Κατουνακίων. Πολὺ ἐνωρὶς ἑτοιμάσαμεν τὰ φαγητὰ τῆς ἐπαύριον μεγάλης Δεσποτικῆς ἑορτῆς, ὅπως ἀπερίσπαστοι διέλθωμεν ἐν ἀναγνώσει τὴν ἐπίσημον αὐτὴν ἡμέραν. Εἰς τὴν παρασκευὴν αὐτῶν εἰργάσθημεν ὅλοι πρωτοστατοῦντος τοῦ Γέροντος. Εἰς ἐμὲ ἔδωκαν ξαλμυρισμένον καλὸν ἰχθύν, ἵνα κατασκευάσω κιμᾶν κατάλληλον εἰς τολμάδες. Μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐκλείσαμεν τὴν Καλύβην μας καὶ κατήλθομεν δι' ἀτραποῦ κρημνώδους εἰς μίαν κρύπτην, ἥτις αἴφνης εἰς τὸ τέλος τοῦ κρημνοῦ μᾶς παρουσιάσθη ὡσὰν μία ὡραιοτάτη Καλύβη μὲ ὅλας τὰς ἀναπαύσεις της, μὲ προαύλιον, μὲ πρασινάδαν καὶ μὲ ἕνα πολὺ κατανυκτικὸν ναΐσκον τιμώμενον εἰς ὄνομα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ· ἦτο ἡ Καλύβη δύο αὐταδέλφων Ἐρημιτῶν, πολὺ ἡσυχαστικὴ διὰ τὸ ἀπόκρυφον καὶ ἀπόκρυμνον τῆς θέσεώς της.

Ἐκεῖ συνηντήσαμεν καὶ ἄλλους ἐρημίτας, ἕνα κύκλον πολὺ σεβαστόν, μετὰ τῶν ὁποίων ἐτελέσαμεν μίαν πολὺ κατανυκτικὴν ἀγρυπνίαν. Κατ' ἀρχὰς ἐτελέσθη τὸ Ἅγιον Εὐχέλαιον, δι' οὗ ἐχρίσθημεν ὅλοι, εἶτα δὲ ἤρχισεν ἡ Ἀγρυπνία μὲ ὅλην τὴν τάξιν καὶ μὲ ὅλους τοὺς κανόνας τῶν μεγάλων Μονῶν. Ἡ ψαλμῳδία προέβαινε κανονικώτατα μὲ τοὺς γλυκυτάτους ἐκείνους ὕμνους τῶν δύο καλλικελάδων ὑμνογράφων τῆς Ἐκκλησίας μας, Κοσμᾶ καὶ Δα-

μασκηνοῦ. Οἱ συνελθόντες ἐμοιράσθηταν εἰς δύο χοροὺς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μὲ τοὺς δομεστίχους των καὶ κανονάρχας. Ὁ γέρων Δανιὴλ ἔκαμνε τὸν τυπικάριον βάλλων καὶ τὰς συνήθεις μετανοίας καὶ μὲ ὅλην τὴν εὐπρέπειαν τῶν τυπικαρίων τῶν μεγάλων Μονῶν.

Ἐγὼ ἕνεκα τοῦ καύσωνος ἐν τῷ ναΐσκῳ, διῆλθον τὴν νύκτα ἱστάμενος εἰς τὴν ἁπλωταριάν, ἥτις χρησιμεύει ὡς νάρθηξ τοῦ ναΐσκου, ὁπόθεν ἤκουον τοὺς μελιρρήτους ὕμνους τῆς ἑορτῆς, ῥίπτων ἐνίοτε τὰ βλέμματά μου πρὸς τὸ ἔνθεον πανόραμα τοῦ πόντου κάτω, ὅστις ἡπλοῦτο γαλήνιος ὅλην τὴν νύκτα· ἐνίοτε δὲ ἐνατενίζων καὶ πρὸς τὴν ἱερωτάτην κορυφὴν τοῦ Ἄθωνος, ἔνθα ἐτελεῖτο ὡσαύτως τὴν νύκτα ἐκείνην πανήγυρις.

Ἀλλὰ τὸ θέαμα ἦτο μέχρι δακρύων συγκινητικόν, ὅτε προσῆλθον οἱ Ἐρημῖται νὰ κοινωνήσωσι τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων κατὰ ἱεραρχικὴν τάξιν, προηγουμένου τοῦ γείτονός μας μοναχοῦ Ἀρσενίου τοῦ ἀρχαιοτέρου πάντων. Ἦσαν δὲ ὅλοι ἔκλαμπροι ὡς ἄγγελοι μὲ τὰ Σχήματα αὐτῶν καὶ τὰ κουκούλλια καὶ τὰ λάμποντα ἀπὸ τῆς καθαριότητος ῥάσσα. Ἐκείνους ὁποῦ ἔβλεπον συνήθως ρακενδύτας σχεδὸν μὲ τὰ πτωχικὰ αὐτῶν κεντωνάρια, τοὺς εἶδον τὴν νύκτα ἐκείνην ὅλους ὡς ἀγγέλους, καθαροὺς καὶ ἀπαστράπτοντας τά τε πρόσωπα καὶ τὰ ἐνδύματα.

Αὐτὴ ἡ Ἀγρυπνία τῆς Ἐρήμου μὴ ἄφησεν ἀληθῶς ἀνεξαλείπτους ἐντυπώσεις.

Εἶδον πολλὰς ἀγρυπνίας εἰς τὰς μεγάλας καὶ ἐνδόξους μονάς, εἶδον πολυτέλειαν κλήρου καὶ ἀμφίων καὶ φώτων ἀπερίγραπτον. Ἤκουσα ἀηδονόστομον ψαλμῳδίαν ἀνέκφραστον. Ἀλλ᾽ ἡ ἥρεμος καὶ κατανυκτικὴ αὐτὴ ἀγρυπνία τῆς Ἐρήμου μοῦ ἐφάνη πολὺ ὑψηλοτέρα, πολὺ λαμπροτέρα. Μοῦ ἐφάνη ὡς μία οὐράνιος παράστασις καὶ παρρησία, ἣν μόνον εἰς τὸν Παράδεισον θὰ ἀπολαμβάνωσιν οἱ δίκαιοι.

Καὶ δὲν εἶνε τοιοῦτοι τάχα ἀπὸ τώρα ἀκόμη οἱ εὐλαβεῖς καὶ προσεκτικοὶ ἐρημῖται;

—

Αἱ καλύβαι τῶν Κατουνακίων εἶνε ἐν ὅλῳ δεκαεννέα, ἅπασαι κείμεναι ἐπὶ κρημνώδους ἀγονωτάτου ἐδάφους καὶ ὅλως δ όλου ἀνύδρου· διὰ τοῦτο εἰς ὅλας σχεδὸν οὔτε κηπάριον, οὔτε δενδρύλλιον πρασινοβολεῖ. Κἄπου κἄπου διὰ μικρὰν παρηγορίαν των οἱ ἐρημῖται φυτεύουν κανὲν λάχανον ἢ κανὲν δενδρολίβανον ἐξάγοντες διὰ λοστοῦ τοὺς βράχους τοῦ προαυλίου των καὶ κομίζοντες χῶμα ἀλλαχόθεν· εἷς τινας δὲ προσπαθεῖ εἰς μάτην νὰ ὑψώσῃ τοὺς ξηροὺς κλαδίσκους της καὶ καμμία συκῆ διψαλέα· καὶ κἄπου-κἄπου ἀσθενική τις ἀναδενδρὰς ἁπλόνει μετὰ δειλίας τὰς κληματίδας της ἐπὶ τοῦ κρημνοῦ, ἐπάνω εἰς τὰς πέτρας, ἧς τὰς σταφυλὰς τρυγῶσι κοινῶς οἱ ἐρημῖται τὴν ἡμέραν τῆς Μεταμορφώσεως. Καθ' ὅλον δὲ τὸ λοιπὸν διάστημα τοῦ θέρους βρέχουσι τὸ ξηρὸν ἀπὸ τῆς νηστείας στόμα των μὲ ὅσα δροσερὰ λαχανικὰ τοὺς φιλεύσουν οἱ φίλοι των ἐκ τῶν Μονῶν καὶ Σκήτεων, καὶ ὅσα ὀπωρικά, ἰδίως ἀχλάδια, θὰ τοὺς στείλουν ἀπὸ τὴν Μονὴν τοῦ Κωνσταμονίτου ἔχουσαν ἀφθονίαν τοιούτων· καὶ ὅσα πάλιν ψαρουδάκια θὰ τοὺς δωρήσουν κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς ἀπὸ τὴν Μονὴν τοῦ Ἐσφιγμένου κειμένην ἐπὶ ἀμμώδους ὅρμου καὶ ἔχουσαν γρῖπον. Ἡ συνήθης τροφή των εἶνε παξιμάδιον καὶ πάσται καὶ ὄσπρια καὶ λάχανα τοῦ κρημνοῦ, τὸ δὲ ὀπωρικόν των συνήθως τὰ φραγκόσυκα, ἅτινα παράγουσιν αἱ φραγκοσυκαῖ τῶν βράχων.

Παρετήρησα δὲ ὅτι τὸ κλῖμα τῶν Κατουνακίων εἶνε ὑγιεινότατον· διότι τὸ μέρος αὐτὸ τὸ πετρῶδες προβάλλον πρὸς τὸν Ἀκράθω εἰς ὕψος μέγιστον ἀερίζεται πανταχόθεν ἀπὸ θαλάσσιον ἁγνότατον ἀέρα· δὲν αἰσθάνεται δὲ κανεὶς ἐδῶ καμμίαν ὑγρασίαν τοῦ δάσους τῶν καστανεῶν, ὧν ὁ ἀπόγαιος εἶνε πολὺ βλαβερώτατος εἰς τὴν ὑγείαν. Τὸν χειμῶνα δέ, ὡς μᾶς εἶπον, εἶνε θερμότατον τὸ μέρος, καὶ καταλληλότατον κατ' ἀκολουθίαν εἰς ἐνοίκησιν τῶν ἐρημιτῶν, οἵτινες ἀπερίσπαστον ζωὴν διάγοντες ἀφιερόνουσιν ἑαυτοὺς εἰς τὸν Θεόν, ὡσὰν μίαν θυσίαν ζωντανήν, αναθάλλουσαν μόνον μὲ τὴν ἄκραν ἡσυχίαν καὶ τὸν καθαρὸν ἀέρα.

Σύντομος ἱστορία τῶν Κατουνακίων.—Οἱ πρῶτοι οἰκισταί.—Ἀνάπτυξις αὐτῶν σὺν τῷ χρόνῳ.—Τελευταία τῆς Ἐρήμου ἐξέλιξις.

Εἰς τὸ ἐρημικώτατον αὐτὸ μέρος τοῦ Ἄθωνος, μακρὰν των Κέντρων καὶ τῶν λιμένων, εἰς τὴν Ἔρημον, ὡς ὀνομάζεται ὅλη αὕτη ἡ πετρίνη περιοχή, ἀπεσύρθησαν κατ' ἀρχὰς οἱ ποθοῦντες ἀπερίσπαστον ὅλως διόλου διαγωγήν. Οἱ πρῶτοι ἀναχωρήσαντες ἐκ τῶν Μονῶν, ἔφερον τὴν κατούναν των, ἤτοι τὰς πενιχρὰς ἀποσκευάς των καὶ ἀπέθεσαν αὐτὰς εἰς τὸ μέρος τοῦτο, τὰ Κατουνάκια(¹), μέσα εἰς σπήλαια, χωρὶς καμμίαν ἀνθρωπίνην παρηγορίαν, ἄσκευοι, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἄκαπνοι νὰ ζήσωσι, καὶ ἀφιερωθῶσιν εἰς τὸν Θεὸν διὰ μέσου τῶν ἀδιαταράκτων προσευχῶν, χωρὶς ὕδατος κρήνην, χωρὶς καλλιέργειαν, ἀναμένοντες τὸν ἄρτον αὐτῶν ἀπὸ ἓν μικρὸν ἐργοχειράκι των, ἀπὸ τὰ ἐλέη τῶν Μονῶν, καὶ ἀπὸ τὰ ἀκρόδρυα τῆς ἐρήμου. Ἔζων λοιπὸν μίαν ζωὴν τὰ μάλα ἡσύχιον, ἔγκλειστοι οἱ πλεῖστοι εἰς τὰς σπηλαιώδεις καλύβας των, ἄγνωστοι καὶ κεκρυμμένοι.

Μὲ τὴν πάροδον ὅμως τοῦ χρόνου, ἐπειδὴ εἰς τοὺς πλησίον των ἀναφανέντας μεγάλους Πνευματικούς, ἐν τῇ μικρᾷ Ἁγίᾳ Ἄννᾳ, ἤρχισαν νὰ συγκεντρόνωνται πολλοὶ μοναχοὶ καὶ προηγούμενοι καὶ προσκυνηταί, ὁποῦ χάριν ἐξομολογήσεως μετέβαινον πρὸς αὐτούς, τότε πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ἀπὸ περιεργίας προχωροῦντες πρὸς τὰ Κατουνά-

(1) Ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ἑρμηνεῖαι τῆς λέξεως **Κατουνάκια**· ἀλλ' ἡμεῖς παραλείποντες αὐτὰς περιοριζόμεθα νὰ ἀναφέρωμεν τὴν προκειμένην μόνον ὡς πιθανωτέραν καθ' ἡμᾶς. Σημειοῦμεν δὲ ὅτι ἡ λέξις καθ' ὅσον ἠδυνήθημεν νὰ πληροφορηθῶμεν ἐξ ἀναγνώσεων διαφόρων Συναξαρίων, πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τὸ Συναξάριον τοῦ ὁσίου Ἀκακίου τοῦ Νέου, τοῦ ἀσκήσαντος ἐν Καυσοκαλυβίοις ἐκεῖ πλησίον τὸ ἔτος 1730. Οὗτος δηλ. ὁ ὅσιος, ὡς ἀναφέρει ὁ βίος του, πρὶν καταλήξῃ εἰς Καυσοκαλύβια, διῆλθεν ἀπὸ τὸ **Κατουνάκι**. . .(Οὕτω εἰς ἑνικὸν ἀριθμὸν ἀναφέρεται ἡ λέξις).

κια, ἐπεσκέπτοντο καὶ τοὺς ἐρημίτας ζητοῦντες τὴν εὐλογίαν των. Ἔκτοτε ἀρχίζει ἡ ἱστορία τῶν Κατουνακίων, διακόπτουσα τὴν ἕως τότε σιωπὴν τῆς ἐρήμου αὐτῆς τοῦ Ἄθωνος. Ἡ κίνησις αὕτη τῶν προσκυνητῶν ἀπὸ τοῦ 1880 φθάνει εἰς τὸ κατακόρυφον, πρωτοστατεῖ δὲ ἐν τῇ ἱστορίᾳ πλέον τῶν Κατουνακίων ὁ γέρων Δανιὴλ ὁ Σμυρναῖος, κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐγκατασταθεὶς ἐνταῦθα. Οὗτος στολισμένος μὲ τὴν χάριν τοῦ λόγου καὶ μὲ φυσικήν τινα γλυκύτητα τῆς ὁμιλίας του, φιλομαθὴς καὶ μελετηρός, ὡς εἴπομεν, ἔχων δὲ εἰς ἔπακρον τὸ αἴσθημα τῆς φιλαλληλίας καὶ τρέφων τὸν πόθον νὰ φανῇ ψυχωφελὴς εἰς τὸν πλησίον, ἤρχισε νὰ συγκεντρόνῃ περὶ ἑαυτὸν μέγαν εὐλαβῶν προσκυνητῶν κύκλον, ἐξ οὗ ἠναγκάσθη νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν πενιχρὰν καὶ ταπεινὴν καλύβην του καὶ ἄλλα τινὰ δωμάτια, καὶ ἰδίως μικρὸν ἀναπαυτικὸν ξενῶνα, ὁπόθεν δὲν ἀπολείπουν οἱ ἐπισκέπται μοναχοὶ καὶ ξένοι, ζητοῦντες τὴν συμβουλήν του. Μολονότι δὲ δὲν ἔχει τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱερέως, ὅμως κοσμεῖται μὲ πλούσιον τὸ χάρισμα τῆς διακρίσεως, ἐπαναπαύων τοὺς ἐξομολογουμένους εἰς αὐτὸν καὶ ζητοῦντας τὴν συμβουλήν του ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων. Τὸ ὄνομά του εἶνε γνωστὸν εἴς τε τὴν Σμύρνην, καὶ τὰς Ἀθήνας μάλιστα, καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὅπου μακροσκελεῖς ἐπιστολὰς στέλλει πρὸς τὰ πάμπολλα πνευματικὰ τέκνα του, ἀκούραστος ἐν τῇ πνευματικῇ ταύτῃ ἐργασίᾳ του, ἡ ὁποία καθιστᾷ αὐτὸν ὄντως ἀξιοθαύμαστον.

Σύντομος βιογραφία τοῦ Γέροντος Δανιήλ.—Ἀπὸ βρέφους ἐπόθει τὴν μοναδικὴν ζωήν. —Ὡς σπουδαστὴς εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν Σχολήν.— Πόθεν ὡδηγήθη εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἁγίων Πατέρων.—Ἀναχώρησις εἰς Ἅγιον Ὄρος.—Τὶ τοῦ εἶπεν ὁ Πατὴρ Ἀρσένιος εἰς Πάρον.—Συνάντησις μὲ τὸν παπᾶ Διονύσιαν εἰς Σκίαθον.—Ὅσα συνέβησαν αὐτῷ εἰς Ἅγιον Ὄρος.—Ἡ ἐμφάνισίς του εἰς τὸ Ῥωσικόν.— Παραμοναὶ τοῦ ῥωσικοῦ πραξικοπήματας.— Φθονεῖται καὶ ὑποβλέπεται.— Αἱ ἐξορίαι του καὶ οἱ διωγμοί του.—Ἄγνωστα παθήματα αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει.—Ἡ τόλμη του.— Γνωριμία του μετὰ Ἰωακεὶμ τοῦ Γ΄.—Ἡ ἐμφάνισίς του εἰς Βατοπέδιον.—Πῶς ἦλθεν εἰς Κατουνάκια.

Φρονῶν ὅτι εὐχαρίστησιν μεγάλην θὰ προξενήσω εἰς τὰ πολυάριθμα πνευματικὰ τέκνα τοῦ πατρὸς Δανιὴλ διαγράφω ἐνταῦθα συντόμως τὸν πολυπλάνητον καὶ πολυπαθῆ βίον του καὶ τὴν ἀνάδειξίν του κατόπιν. Γνωρίζω ὅτι θὰ προσκρούσω εἰς τὴν ἄκραν ταπείνωσιν τοῦ συμπαθεστάτου μοι πνευματικοῦ, ἀλλὰ ἡ χαρὰ καὶ ἡ ὠφέλεια ὁποῦ θὰ προξενηθῇ εἰς τὰ πολυάριθμα πνευματικὰ τέκνα του, ἐν οἷς τὸ ὄνομά του μετὰ σεβασμοῦ πάντοτε ἀναφέρεται, μὲ ἀναγκάζει νὰ προβῶ εἰς μίαν πρόχειρον βιογραφίαν του. Παρακαλῶ δὲ νὰ πιστεύσητε οἱ ἀναγινώσκοντες ὅτι τὰς πληροφορίας μου — μάρτυς μου ὁ Κύριος — συνέλεξα ἀπὸ διαφορα πνευματικά του τέκνα κατὰ τὸ ἔθος τὸ δημοσιογραφικὸν ὁποῦ μὲ κατέτρωγε πάντοτε, οὐδὲ φαντασθεὶς κἂν ποτε νὰ μειώσω τὸν σεβασμὸν ὃν μοῦ ἐπροξένει ἡ θεωρία του καὶ μόνη ἡ θεοείκελος καὶ νὰ ταράξω τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς του μὲ περιαυτολόγους ἐρωτήσεις. Ἀλλὰ καὶ ἤδη παρακαλῶ τὴν ὁσιακήν του χάριν νὰ μοῦ συγχωρήσῃ αὐτὸ ὁποῦ κάμνω, διὰ λόγους ἀνωτέρους ὡς προεῖπον.

Ὁ γέρων Δανιὴλ ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ ἐξ εὐσεβῶν γονέων, ἀνατραφεὶς ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦτο

ὁπλοποιὸς τὸ ἐπάγγελμα, ὡσὰν νὰ προεγνώριζε τὴν μέλλουσαν πολιτείαν τοῦ υἱοῦ του καὶ ἤθελε νὰ τοῦ προετοιμάσῃ τὰ ὅπλα κατὰ τῶν νοητῶν ἐχθρῶν. Ἀπὸ μικρὸς ὁ παῖς, ἔχων τάσιν πρὸς τὰ

Δανιὴλ μοναχὸς Σμυρναῖος.
Ἁγιογράφος.

θρησκευτικὰ μαθήματα, κατεγίνετο εἰς ἀναγνώσεις πνευματικῶν βιβλίων. Κατόπιν εἰσῆλθεν εἰς τὴν περιώνυμον τῆς Σμύρνης Εὐαγγελικὴν Σχολήν. Εἶχε συνήθειαν καλὴν νὰ πλησιάζῃ τοὺς συμμαθητάς του καὶ ἄλλους παῖδας, καὶ νὰ συμβουλεύῃ αὐτοὺς εἰς τὸ ἀγαθόν. Προχωρήσας εἰς τὰ ἑλληνικὰ μαθήματα, ἤρχισε πρωΐμως κατὰ συμβουλὴν τοῦ εὐσεβοῦς πατρός του ν' ἀναγινώσκῃ τὰ συγ-

γράμματα τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ μάλιστα τῶν καλουμένων Νηπτικῶν, πρὸς οὓς ᾐσθάνετο ἰδιαιτέραν κλίσιν. Ὥστε κατώρθωσε μετὰ καιρὸν νὰ γνωρίζῃ ἀπὸ στήθους ὅλην σχεδὸν τὴν Φιλοκαλίαν (1). Ἀναχωρήσας ἐκ Σμύρνης ἔφηβος ἤδη, ὅπως ἀκολουθήσῃ τὸν μοναχικὸν βίον, ἐπεσκέφθη κατὰ πρῶτον ἐν Πάρῳ τὸν ἁγιώτατον πνευματικὸν πατέρα Ἀρσένιον ἐκεῖ διαμένοντα, ἐν τῷ μονυδρίῳ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, θέλων νὰ ἐξομολογηθῇ πρὸς αὐτὸν τὸν ἱερὸν σκοπόν του, καὶ νὰ λάβῃ τὴν εὐλογίαν του, ὅστις τὸν προέτρεψε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, προειπὼν αὐτῷ ὅτι ἐκεῖ, εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ἄθωνος, θὰ ἐγκαταβιώσῃ. Ταξειδεύων δὲ εἰς Ἅγιον Ὄρος διῆλθεν ἐκ Σκιάθου, ὅπως ἐκεῖ εὕρῃ πλοῖον, καὶ ἐπισκεφθεὶς ἐν τῇ Μονῇ τῆς Παναγίας Κονιστρίας τὸν ἐκεῖ διαπρεπῆ πνευματικὸν Παπᾶ-Διονύσιον, τὸν ἀείμνηστον θεῖόν μου, πολλὰς καλὰς συμβουλὰς παρ' αὐτοῦ ἤκουσε.

Φθάσας εἰς Ἅγιον Ὄρος ἐκοινοβίασε κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ Ρωσικὸν μοναστήριον 18 ἐτῶν ἡλικίαν ἄγων, ἔνθα ἐμόναζον τῷ καιρῷ ἐκείνῳ πολλοὶ νηπτικοὶ ἐκ τῶν ἰδικῶν μας πατέρων, διότι τότε ἀκόμη ἡ Μονὴ ἦτο Ἑλληνική, συνεκοινοβίαζον δὲ καὶ οἱ Ρῶσοι ὑποτασσόμενοι εἰς τοὺς ἡμετέρους. Ἀλλ' οἱ Ρῶσοι ἔχοντες ἤδη καταρτίσει σχέδιον κατακτήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Μονῆς, ἐνιδόντες ὅτι θὰ εὕρωσι μεγάλα προσκόμματα ἀπὸ τὸν νεαρὸν μοναχόν, κατώρθωσαν, ἔχοντες ἤδη τὴν πλειοψηφίαν ἐν τῇ Διοικήσει, νὰ τὸν στείλουν εἰς ἓν Κάθισμα νὰ μένῃ ἐκεῖ, ἔξω τῆς Μονῆς, μὲ δύο Βουλγάρους μοναχούς, ἔνθα ὑπέστη πολλὰς καταδυναστεύσεις. Μαθὼν ταῦτα ὁ πνευματικός του πατήρ, ὁ ἡγούμενος, ἤλεγξε τοὺς κακοὺς ἐκείνους μοναχοὺς καὶ ἔμβασε πάλιν μέσα τὸν Δανιήλ. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀπεστάλη, διὰ τὴν ἱκανότητά του ἀντιπρόσωπος τοῦ

(1) Νηπτικοὶ Πατέρες καλοῦνται ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν μοναχῶν οἱ ἅγιοι Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος καὶ ἄλλοι, γράφοντες περὶ νήψεως καὶ προσοχῆς τοῦ νοός. Φιλοκαλία δ' εἷς τόμος ὀγκώδης, περιέχων κεφάλαια τῶν Νηπτικῶν Πατέρων περὶ διαφόρων πνευματικῶν ζητημάτων καὶ θεωρημάτων.

Ἁγίου Ὄρους εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἀκριβῶς ὅτε, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, κατώρθωσαν οἱ Ρῶσσοι νὰ κατακτήσωσι τὴν ἑλληνικωτάτην Μονήν.(1) Ὁ νεαρὸς ἀντιπρόσωπος δριμύτατα ἤλεγξε κατὰ τὴν λυπηρὰν ἐκείνην περίστασιν τὴν ἄδικον πρᾶξιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, διὸ καὶ ἐξωρίσθη εἰς Θεσσαλονίκην, ἔνθα μητροπολίτης ἦν ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Ἰωακεὶμ ὁ Γ΄. Εἶχε δὲ διαταγὴν ὁ σεβασμ. μητροπολίτης νὰ ἐξαποστείλῃ τὸν τολμηρὸν μοναχὸν πολὺ μακράν, εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μακεδονίας. Ἀλλὰ διακριτικώτατος ὁ μέγας ἐκεῖνος ἱεράρχης, θαυμάσας τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ ἐξορίστου μοναχοῦ καὶ ἀναγνωρίσας τὴν παιδείαν του, ἐσεβάσθη αὐτὸν καὶ τὸν ἐτοποθέτησεν εἰς τὴν Μονὴν τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας πλησίον τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπου μεταβὰς κατέστησεν αὐτὴν τέλειον κοινόβιον συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ μοναχικοῦ πολιτεύματος, ὅπερ ἐπόθει μὲ ὅλας τὰς τελειότητας αὐτοῦ. Τότε ἀνεκλήθη πάλιν εἰς Ἅγιον Ὄρος καὶ ἐκοινοβίασεν εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, λαβὼν τὸ σπουδαῖον διακόνημα τοῦ **Ἀρχοντάρη**, ἐν ᾧ διεκρίθη διὰ τὴν τελείαν αὐτοῦ ἀφοσίωσιν εἰς τὸν μοναδικὸν βίον. Τότε τὸ μέγα καὶ πολυσύχναστον ἀρχονταρίκιον τοῦ Βατοπεδίου, ὁπόθεν δὲν ἀπολείπουν οἱ ξένοι, μοναχοί τε καὶ κοσμικοὶ διαφόρων τάξεων, μετέβαλε, κατὰ τὸ ἀπόλυτον δικαίωμα ὁποῦ εἶχε νὰ κανονίζῃ ὁ ἴδιος τὴν ἐν αὐτῷ δίαιταν τῶν ξένων, μετέβαλεν εἰς ἕνα τωόντι εὐπρεπέστατον Κοινόβιον, ἐν τῇ τραπέζῃ τοῦ ὁποίου ἐγευμάτιζον οἱ ξένοι ὡσὰν μοναχοί, λιτῶς διαιτώμενοι καὶ ἀκούοντες διαρκοῦντος τοῦ γεύματος τὴν Ἀνάγνωσιν, ἣν αὐτοπροσώπως ἔκαμνεν. Μετὰ τοῦτο γνωσθείσης τῆς ἀρετῆς του, τῆς πνευματικῆς του διακρίσεως καὶ τῆς ἀφοσιώσεώς του εἰς τὸ πολίτευμα ὅπερ ἐξέλεξε καὶ ὅπερ ἀπαιτεῖ ἀλήθειαν καὶ τόλμην, ἐβουλεύοντο νὰ ἀναδείξωσιν

---

(1) Περὶ τούτου ἀνάγνωθι ἡμέτερον τομίδιον ***«Μὲ τοῦ Βορηᾶ τὰ κύματα»*** (σειρὰ γ΄) ***Ἅγιον Ὄρος***, ἔνθα λεπτομερέστατα περιγράφομεν τὰ τῆς ἀτυχοῦς ἐκείνης περιστάσεως.

αὐτὸν Ἐπίτροπον τῆς Βασιλικῆς ἐκείνης Μονῆς, ὅπερ πληροφορηθείς, τρέφων ἀκράτητον καὶ ἔνθεον πόθον πρὸς τὴν ἡσυχίαν, ἀπῆλθε λάθρα· καὶ ἐλθὼν εἰς Κατουνάκια διὰ μικρᾶς συνδρομῆς ἠγόρασε τὴν Καλύβην, ὁποῦ ἀνωτέρω περιεγράψαμεν, ἐν ᾗ τοσάκις ἐφιλοξενήθημεν κατὰ τὰ εἰς τὸν Ἄθωνα ἐπανειλημμένα ἡμῶν ταξείδια.

Καταρτισμὸς τοῦ Κοινοβίου του. — Οἱ πρῶτοι μαθηταί του. — Τὸ ἐργόχειρόν των. — Τὸ τυπικόν των. — Τὰ κελλία των.

Καὶ κατ᾿ ἀρχὰς μὲν ἐπί τι διάστημα ὁ πατὴρ Δανιὴλ διέμενεν ὁλομόναχος, ἀπολαμβάνων ἐν πάσῃ μακαριότητι τὸν ἐράσμιον πόθον του, τὴν ἡσυχίαν. Ταχέως ὅμως ἐδέχθη τὸν πρῶτον μαθητήν του, τὸν Ἀθανάσιον, καρέντα ἤδη μοναχὸν ἐν τῷ Σιναίῳ Ὄρει, ὅπου εἶχεν ὑπάγει εἰς προσκύνησιν μετὰ τοῦ πρώτου γέροντός του, καὶ ἐλθὼν εἶτα εἰς Ἅγιον Ὄρος ἔβαλε μετάνοιαν εἰς τὸν γέροντα Δανιήλ, οὗ εἶχεν ἀκούσει διαφημισθεῖσαν πλέον τὴν ἀρετήν του καὶ ὅτι πολὺ καταγίνεται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, τὸ ὁποῖον ἴσα - ἴσα ἐπόθει ὁ νεαρὸς Ἀθανάσιος. Μετὰ τούτου λοιπὸν διήνυε τὸν ἀσκητικὸν δίαυλον ὁ πατὴρ Δανιὴλ ἐν μεγάλῃ πενίᾳ διάγων καὶ ἀναμένων τὴν παρηγορίαν, ἣν ἀπέστελλον πρὸς αὐτὸν οἱ φίλοι του προηγούμενοι ἐκ τῶν μεγάλων Μονῶν καὶ ἰδίως ὁ τῆς Μεγίστης Λαύρας λογιώτατος προηγούμενος Ἀλέξανδρος, ὅστις πολὺ τὸν ἐκτιμοῦσεν. Εἰργάζετο δὲ καὶ τὴν ζωγραφικήν, ἣν ἐσχάτως εἶχεν ἐκμάθει, ὅπως διασκεδάζῃ τὸν λογισμόν του κατὰ τοὺς μοναχικοὺς κανονισμούς, ἀποκτᾷ δὲ καὶ μικρὰν ἀπολαβήν, διὰ τὴν λιτωτάτην του δίαιταν.

Ἀλλὰ δὲν παρῆλθε πολὺς καιρός, καὶ ἡ συνοδία του ηὔξησεν, ἐλθόντος ἐξ Ἀθηνῶν καὶ τοῦ ἀγαπητοῦ μοι Ἰωάννου, ὡς προεῖπον, ὅστις ποθῶν τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν, τῇ συμβουλῇ καὶ ἄλλων γερόντων, προσῆλθε καὶ ἐκοινοβίασε παρὰ τῷ Δανιὴλ οὐχὶ μὲ μικρὰν δυσκολίαν, διότι πτωχὸς ὢν ὁ Γέρων, ὡς εἴπομεν, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἀναλάβῃ καὶ ἄλλην συνοδίαν, ῥητῶς ἠρνεῖτο κατ᾿ ἀρχὰς νὰ τὸν δεχθῇ, ἀλλὰ κατιδὼν τὸν πόθον τοῦ νεαροῦ ἀθηναίου, τὴν εὐλάβειάν του καὶ τὴν ἀρχαιοπρεπῆ ἐπιμονήν, συγκαταβάς, ἐδέχθη καὶ αὐτόν.

Οὕτω δὲ ὁ Δανιὴλ ἠδύνατο πλέον νὰ ἐφαρμόσῃ ἐν ὅλαις ταῖς λεπτομερείαις τὸ κοινοβιακὸν πολίτευμα, ὡς ἐκανόνισεν αὐτὸ ὁ Μέγας Βασίλειος. Ἦτο δὲ ἀπερίγραπτος ἡ χαρά του, ὅτι ἔβλεπε πραγματοποιούμενον πλέον τὸ μέγα ὄνειρόν του.

—

Ἡ τυπικὴ διάταξις τῆς Καλύβης ἦτο ἡ ἑξῆς μέχρι κεραίας ἀπαράβατος.

Ἐδιάβαζον τὸν Ὄρθρον, ὡς εἴδομεν, εἰς τὸν ἁπλούστατον Εὐκτήριον οἶκον καὶ οἱ τρεῖς, ψάλλοντες, ἀναγινώσκοντες, παρακολουθοῦντες τὰ καθ᾽ ἑκάστην Συναξάρια, ἅτινα συνήθως ἀνεγίνωσκεν εὐκρινῶς λίαν ὁ γέρων Δανιήλ, διευθύνων τὴν Ἀκολουθίαν ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ. Ἐξερχόμενοι τοῦ Ὄρθρου μετέβαινον εἰς γειτονικὴν Καλύβην, ὅπως ἀκούσωσι τὴν θείαν Λειτουργίαν καὶ μετάσχωσι τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, ὅπερ ἐγίνετο κατὰ Σάββατον, ἐνίοτε δὲ καὶ δὶς τῆς ἑβδομάδος, τυχούσης ἐπισήμου τινὸς ἑορτῆς. Εἶτα ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν Καλύβην των ὁ μὲν γέρων Δανιὴλ μετὰ τοῦ Ἀθανασίου εἰσερχόμενοι εἰς τὸ ταπεινὸν ***Ἀτελιὲ*** αὐτῶν, ἤτοι τὸ ***Ἐργαστήριον*** ὡς ἔλεγον οἱ ἀχαῖοι, κατεγίνοντο εἰς τὴν ζωγραφικήν, γράφοντες μικράς τινας Εἰκόνας κατὰ παραγγελίαν. Κατὰ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ἠρέσκοντο νὰ γίνεται ἀνάγνωσις, ἵνα μὴ ἀργολογῶσι. Διὰ τοῦτο ὁ εἷς ἐζωγράφιζεν, ὁ ἄλλος δὲ ἀνεγίνωσκεν ἀπὸ ***Πατερικοῦ*** τινος βιβλίου. Ὁ Ἰωάννης φιλάσθενος ὢν δὲν παρηκολούθει τὴν ζωγραφικήν, ἀλλὰ εἶχε τὸ διακόνημα τῆς μαγειρικῆς.

Ἐγγιζούσης τῆς μεσημβρίας εἰσήρχοντο εἰς τὸ Εὐκτήριον καὶ ἐδιάβαζον τὰς ***Ὥρας*** (ἂν δὲν ὑπῆρχε λειτουργία) καὶ τὴν Παράκλησιν. Μετὰ δὲ ταῦτα εἰσερχόμενοι εἰς τὴν μικρὰν αἴθουσαν τῆς ὑποδοχῆς ἤκουον διδασκαλίαν τοῦ γέροντος, τὰ μάλα ἐποικοδομητικήν, ὅστις καθ᾽ ἑκάστην εἰς ὡρισμένην ὥραν ἔπραττε τοῦτο, ἀναγινώσκων ἐν συνεχείᾳ καὶ τὰς Συγγραφὰς τῶν Ἁγίων Πατέρων, καὶ μάλιστα Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, οὗ τὰς ἰδέας ἡρμήνευεν ὡραιότατα πρὸς τοὺς δύο μαθητάς του. Σημειοῦμεν δὲ καὶ τοῦτο· ὅτι ὁ Ἀθανάσιος περὶ τῆς δεξιότητος τοῦ ὁποίου, ἐλάβομεν

ἀφορμὴν νὰ ὁμιλήσωμεν, τὴν θύραν τοῦ μικροῦ ξενῶνος εἶχεν ἐμφράξει μὲ συρματόπλεγμα, ὥστε νὰ εἰσέρχεται μὲν ὁ ἀήρ, νὰ μὴ ἐμβαίνωσιν ὅμως οἱ κώνωπες καὶ αἱ μυῖαι καὶ ἀποσπῶσι τὸν λογισμὸν τῶν ἀκροωμένων. Περὶ τῆς Τραπέζης, τοῦ Ἀποδείπνου καὶ τῆς Ἐξομολογήσεως ὡμιλήσαμεν ἤδη.

—

Ἀλλὰ τὰ κελλία τῆς μικρᾶς αὐτῆς συνοδίας ποῦ εὑρίσκοντο; Ἦσαν ὅλα ἐκεῖ ἐν τάξει. Μετὰ τὸ μικρὸν μαγειρεῖον, ὑπῆρχεν ἓν χθαμαλὸν οἴκημα διῃρημένον εἰς δύο. Τὸ μὲν ἐμπρόσθιον πρὸς τὸ πέλαγος, ἦτο τὸ κελλίον τοῦ Γέροντος μὲ τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην του, τὸ ἀσκητικὸν διβάνιόν του, τὸν ἀγαπητόν του γάτον, ὁποῦ τὸν ἐγλύτωσε μίαν φορὰν ἀπὸ ὄφιν, ἀποπνίξας αὐτόν, καὶ τὴν Ἁπλωταριάν. Τὸ δὲ ἐνδότερον ἀπετέλει τὸν Εὐκτήριον οἶκον, εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ὁποίου, πρὸς τὴν δεξιὰν γωνίαν, στήνων τὴν νύκτα ταπεινὴν κλίνην, ἀνεπαύετο ὁ πατὴρ Ἰωάννης· ὁ δὲ πατὴρ Ἀθανάσιος ἐκοιμᾶτο εἰς τὸ μικρὸν ὑπόγειον, ὑπὸ τὸ κελλίον τοῦ Γέροντος.

Ἐξέλιξις τῆς πρώτης πενιχρᾶς Καλύβης θαυμασιωτάτη.—Οἰκία μεγάλη διώροφος.—Ὁ πάνσεπτος ναὸς τῶν ἐν Ἄθῳ Ὁσίων Πατέρων.—Μεγάλη ἀνάπτυξις τῆς ἁγιογραφίας.—Ἓν μικρὸν Κοινόβιον. —Οἱ κῆποι καὶ αἱ ἀναδενδράδες.—Δεξαμενὴ ὀμβρίου ὕδατος.—Τὸ νεώριον καὶ ἡ λέμβος.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ὅμως δεκαπενταετίαν ἡ ταπεινὴ Καλύβη τοῦ Γέροντος Δανιήλ, μὲ τὸν ἁπλοῦν εὐκτήριον οἶκον, τὸ κελλίον τοῦ Γέροντος καὶ τὴν ὡραίαν ἁπλωταριάν του, τὴν μικρὰν τραπεζούλαν, μὲ τὴν ἰσόγειον αἴθουσαν τῆς ζωγραφικῆς καὶ τὸν ἰσόγειον ἐπίσης ξενῶνα, ἤλλαξε μορφὴν καὶ ὄψιν, ὡς πολλὰ πράγματα ἤλλαξαν ἐκεῖ ἔκτοτε, ἀφ' ὅτου ἔπαυσα νὰ ταξειδεύω. Ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ ἐκείνου Εὐκτηρίου οἴκου ὅπου συνήντησα τὴν πρώτην φορὰν τὸν ὁσιώτατον ἐρημίτην μου μὲ τοὺς δύο μαθητάς του, χωρὶς ναὸν καὶ χωρὶς ἱερέα, ἀναπαυτικωτάτη Καλύβη διώροφος ἠγέρθη μὲ κελλία, αἴθουσαν ὑποδοχῆς καὶ αἴθουσαν ἄλλην ζωγραφικῆς· μὲ στοὰν θεαματικωτάτην πρὸς τὸ εὐρὺ πέλαγος, καὶ μὲ ἕνα πάγκαλον ναὸν εἰς τὸ ἄνω πάτωμα, εἰς μνήμην τῶν ὁσίων Πατέρων τῶν ἐν Ἄθῳ λαμψάντων, χάρμα καὶ στόλισμα τοῦ πετρώδους ἐκείνου καὶ ἀγόνου βουνοῦ, ὡσὰν ἕνα πάλλευκον οὕτως εἰπεῖν κρίνον, ὁποῦ ἀπὸ τὴν ξηρὰν πέτραν ἀνεφύη εὐωδιάζων ἁγιότητα καὶ γαλήνην. Περὶ τοὺς δύο ὑποτακτικούς, οὓς ἐγὼ ἐγνώρισα, χειροτονηθέντας καὶ τοὺς δύο ἱερεῖς, ἠθροίσθη δεκὰς ὅλη πατέρων, οἵτινες διὰ τῆς ἐπιμελείας των, τῆς ὑπακοῆς των, ταπεινώσεως καὶ φιλοπονίας, κήπους ἐφύτευσαν, ἀναδενδράδας ἔπηξαν, δεξαμενὴν νὰ δέχεται τὰ ὄμβρια ὕδατα ἀνώρυξαν, καὶ λέμβον ἐσχάτως, ὡς ἔμαθον, ἀπέκτησαν εἰς διευκόλυνσιν τῆς εἰσαγωγῆς τῶν χρησίμων πάντων διά τε τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὰ ἐν γένει ἐφόδια. Ἡ θεία Λειτουργία καθ' ἑκάστην ἐπιτελεῖται, οἱ

προσκυνηταὶ δὲν παύουν νὰ προσέρχωνται, τὸ δὲ ἐργόχειρον τῆς ἁγιογραφίας ἀπὸ πτωχικοῦ ὁποῦ ἦτο πρότερον, ἐξειλίχθη σήμερον εἰς μεγάλην κλίμακα, στελλομένων μεγάλων παραγγελιῶν ἐξ Ἑλλάδος, δι' ὁλοκλήρους ναούς, ὅπου τὰ ἔργα τοῦ ἁγιογραφικοῦ τούτου οἴκου ἤρχισαν νὰ ἁμιλλῶνται πρὸς τὰ ἄλλα ἔργα ἀρχαιοτέρων οἴκων τῆς ἁγιορειτικῆς μεγάλης Σχολῆς τῶν Καυσοκαλυβίων καὶ τῆς Νέας Σκήτης. Εἰς τὴν ἐξέλιξιν ταύτην τῆς πρώην ταπεινῆς Καλύβης τὰ μέγιστα συνετέλεσε κατὰ πρῶτον μὲν ἡ πρὸς τὸν Γέροντα εὐλάβεια καὶ ἀφοσίωσις τῶν ἐν Ἑλλάδι φιλομονάχων οἴκων, ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ μάλιστα, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ὁ πρῶτος τοῦ γέροντος Δανιὴλ ὑποτακτικός, ὁ παπᾶ Ἀθανάσιος Δανιηλίδης πασίγνωστος ἐν Ἀθήναις πνευματικός, περιερχόμενος κατ' ἔτος τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν ἐντολὴν τοῦ Γέροντός του καὶ μὲ τὴν ἄδειαν τῆς Μεγίστης Λαύρας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν διοικητικῶς ἐξαρτῶνται τὰ Κατουνάκια, εἰς ἐξομολόγησιν καὶ προμήθειαν ποικίλων παραγγελιῶν ἁγιογραφίας· διότι μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ῥωσίας, οἱ τοῦ Ἄθωνος ἁγιογραφικοὶ οἶκοι ἐκ τῆς Ἑλλάδος μόνης ἀναμένουσι προμηθείας διὰ τὸ ἔργον των.

Ἡ πανήγυρις τῆς Καλύβης τοῦ πατρὸς Δανιήλ. — Μία περιγραφὴ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἰδίου. — Ἡ πρὸς αὐτὸν ἐκτίμησις τῶν Προεστώτων. — Ὁ τελευταῖος μου ὕμνος πρὸς τὰ Κατουνάκια τοῦ Ἄθωνος.

Ἀφ' ὅτου ἡ Καλύβη τοῦ Γέροντος Δανιὴλ ἀπέκτησε Ναὸν ἴδιον, τακτικῶς τελεῖται μετὰ μεγάλης παρρησίας ἡ ἐτησία πανήγυρις, ὅτε συρρέουσι πάμπολλοι προσκυνηταὶ καὶ ἀντιπρόσωποι πολλῶν ἐκ τῶν μεγάλων Μονῶν. Ἡ πανήγυρις αὕτη τῶν ἐν Ἄθῳ λαμψάντων Ὁσίων Πατέρων εἶνε κινητή, σύμφωνα μὲ τὸ Πεντηκοστάριον πάντοτε, ἑορταζομένη τῇ πρώτῃ Κυριακῇ μετὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἁγίων Πάντων. Ἔν τινι δὲ ἐπιστολῇ του τὰ πρός με οὕτω περιγράφει ὁ ἴδιος τὴν πανήγυριν τοῦ ἔτους 1909.

«Μάθετε ὅτι ἡ ἑορτή μας ἐφέτος ἐγένετο κατὰ πάντα ἐπιτυχής. Χωρὶς νὰ προσκαλέσω φίλους ἐκ τῶν μακράν, ἐκτὸς τῶν γειτόνων οὓς ἅπαντας προσεκάλεσα, συνῆλθον παρὰ προσδοκίαν ὑπὲρ τοὺς ἑκατόν. Ἀφ' ἑσπέρας ἐφιλεύθησαν 70, καθόσον οἱ ὑπόλοιποι νηστεύοντες μετέλαβον τὴν αὐτὴν Κυριακὴν τῶν ἁγίων Πατέρων. Τὴν πρωΐαν μετὰ τὴν Ἀγρυπνίαν καὶ Λειτουργίαν ἐφιλεύθησαν 104 ἅπαντες ἀσκηταὶ καὶ ἐρημῖται, καὶ μερικοὶ πτωχοὶ λαϊκοί. Τὸ ἑσπέρας πάλιν τῆς Κυριακῆς, καθ' ἣν συνήθως μετὰ τὸν Ἑσπερινὸν τελοῦμεν τακτικώτατα μνημόσυνον μετὰ κηροδοσίας ὑπὲρ τῶν Κτιτόρων τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἱεροῦ Ναοῦ, πάλιν ἐφιλεύθησαν 40 Πατέρες, ἐξ ὧν οἱ 9 ἦσαν ἱερεῖς, οἵτινες καὶ τὴν πρωΐαν συνελειτούργησαν καὶ τὸ ἑσπέρας ἔλαβον μέρος εἰς τὸ μνημόσυνον. Εἴχομεν ἑτοιμασίαν δι' 70 Πατέρας, ἀλλὰ παραδόξως ἡ χάρις τῶν Ἁγίων Πατέρων ηὐλόγησε τὰ ἐδέσματα καὶ ἔφθασαν ἀφθόνως δι' ὅλους τοὺς παρευρεθέντας. Ὅλον τὸ ποσὸν τῶν ὀψαρίων ἀνῆλθεν εἰς ὀκάδας 49 καὶ εἰς 8 ὀκάδας βακαλάου, ἅτινα ἀρρήτως ᾠκονόμη-

σεν ἡ πλουσιόδωρος δεξιὰ τοῦ ἀψευδεστάτου Σωτῆρός μας Ἰησοῦ».

—

Γνωρίζων ὁ πατὴρ Δανιὴλ τὸ ἐνδιαφέρον ὁποῦ εἶχον νὰ μανθάνω ἰδίως τὰ κατὰ τὴν πανήγυριν, ἐπειδὴ διὰ θλίψεις ἐπισυμβάσας μοι ἐκεῖνα τὰ ἔτη, θραῦσιν τοῦ ποδὸς καὶ τῆς χειρός, καὶ ἄλλα, περὶ ὧν ὡμίλησα παροδικῶς εἰς προηγούμενα τομίδιά μου, κατ' ἔτος εἰς παρηγορίαν διὰ τὴν ἀπουσίαν μου, μοῦ περιέγραφε λεπτομερῶς τὰ τῆς Πανηγύρεως τῶν Ὁσίων Πατέρων.

Ἐν ἄλλῃ λοιπὸν ἐπιστολῇ του τοῦ ἔτου; 1911, οὕτω περιγράφει τὴν ὡραίαν τῆς Καλύβης του ἑορτήν·

»Τὰ τῆς Πανηγύρεως, ἀγαπητέ, ἐγένοντο ἐφέτος, ἀοράτῳ ἐπιστασίᾳ καὶ ἀρωγῇ τῶν Ἁγίων Πατέρων, ὅλως ἔκτακτα, ἔνδοξά τε καὶ σεμνοπρεπῆ καὶ μετὰ πάσης εὐταξίας ὡς προσήκει Μοναχοῖς, καὶ ἐπέσπασαν τὸν θαυμασμὸν ὅλων τῶν παρευρεθέντων μοναχῶν, ἐξ ὧν καί τινες μᾶς ἐτίμησαν ἐκ τῶν ἱερῶν Μονῶν καὶ ἐκ τῶν Σκήτεων Ἁγίας Ἄννης, Νέας Σκήτης καὶ Καυσοκαλυβίων, καὶ ὡμολόγησαν ὅτι τὴν τοιαύτην Ἀγρυπνίαν καὶ τάξιν μόνον εἰς τὰς μεγαλοπρεπεῖς Κοινοβιακὰς Μονὰς εἶδον. Τὴν πρωΐαν τοῦ Σαββάτου, ἤτοι τὴν παραμονήν, ἐφιλεύσαμεν μετὰ τῶν ὑπηρετῶν οἵτινες ἦσαν ὡρισμένοι πρὸς ὑπηρεσίαν, πατέρας εἴκοσι. Τὸν μικρὸν Ἑσπερινὸν ἐψάλαμεν κατὰ τὴν 10½ ὥραν τῆς ἑσπέρας, καὶ ἀμέσως εἰσήλθομεν εἰς τὴν Τράπεζαν, ἥτις ἦτο ἑτοιμασμένη εἰς δύο μέρη. Καὶ τὴν μὲν μίαν εἴχομεν τοποθετήσει εἰς τὴν μεγάλην Αἴθουσαν τῆς Ζωγραφικῆς, παραπλεύρως τοῦ Ναοῦ, ὅπου ἐκάθησαν πατέρες 40. Τὴν δὲ ἄλλην τράπεζαν εἴχομεν εἰς τὴν κάτω πλευρὰν ὅπου ἔχομεν τὰ Ἀρχονταρίκια, τὴν κοινὴν τράπεζαν καὶ τὰ κελλιά μας, εἰς ἣν ἐκάθισαν 30 τὸν ἀριθμόν. Τὰ παρατεθέντα ἐν τῇ τραπέζῃ ἦσαν ὀψάρια νωπά, δύο εἰδῶν καὶ ἡ συνήθης μανέστρα. Μετὰ τὸ φαγητόν, ἐκεῖ, καθημένων τῶν ἀδελφῶν τοῖς ἐδόθη ὁ καφὲς καὶ ἀμέσως ἐσήμανεν ἡ Ἀγρυπνία, τὴν ἡμίσιαν ὥραν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου».

Κατόπιν ἀφηγεῖται ὁ πατὴρ ἐν τῇ ἐπιστολῇ του τὴν τυπικὴν

διάταξιν ἅπασαν, προσθέτων ὅτι αὐτὸς ἔκαμνε τὸν **τυπικάρην**, «τοῦτο μὲν ὅπως διατηρηθῇ ἡ ἀκρίβεια τῆς τυπικῆς διατάξεως, τοῦτο δὲ καὶ ἡ προσήκουσα εὐταξία, ἅτινα τῇ ἀοράτῳ ἐπιστασίᾳ τῶν Ἁγίων Πατέρων ἐφυλάχθησαν ἀπαραμείωτα εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον αὐτῶν, καὶ εἰς ψυχικὴν ὠφέλειαν τῶν ἐπὶ τούτῳ συναθροισθέντων...». Ἅπασα ἡ Ἀγρυπνία μετὰ τῆς θείας Λειτουργίας διήρκεσεν 13 ὥρας... Ἔλαβον δὲ μέρος ἓξ ἱερεῖς καὶ εἷς ἱεροδιάκονος.

»Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἱερᾶς Λειτουργίας ἀμέσως εἰσήλθομεν ἱεραρχικῶς εἰς τὴν τράπεζαν, προηγουμένων τῶν Ἱερέων, οἵτινες φέροντες τὸ **Ὕψωμα** ἔθεσαν αὐτὸ εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς τραπέζης, καὶ γινομένης ἀναγνώσεως, εἰς τὸ τέλος τοῦ γεύματος διενεμήθησαν τὰ Κόλυβα ἐπὶ τῆς Τραπέζης· καὶ εἶθ' οὕτω ὑψώθη τὸ **Ὕψωμα** καὶ διενεμήθη εἰς ὅλους, οἵτινες τσιμπῶντες ὀλίγον ἐξ αὐτοῦ ἐθυμιάζοντο ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιάρχου διὰ τοῦ μικροῦ θυμιατοῦ, καὶ οὕτως ἐγένετο ἡ ἀπόλυσις τῆς Τραπέζης.

»Τὰ παρατεθέντα ἐν τῇ Τραπέζῃ ἦσαν ἐπίσης τὰ αὐτά, μανέστρα φιδὲς μετὰ ἰχθυοζούμου, δύο εἰδῶν ὀψάρια καλὰ καὶ ἀνὰ 100 δράμια οἴνου. Ἐφιλεύθησαν δὲ ἐν αὐτῇ μετὰ τῶν λαϊκῶν 90 τὸν ἀριθμόν.

»Εἰς δὲ τὸν Ἑσπερινὸν τῆς Κυριακῆς ἦλθον οἱ γείτονες τὴν 9 ὥραν (3 μ. μ.) καὶ ἀφοῦ ἐκεράσθησαν διὰ γλυκύσματος λουκουμίου καὶ ψυχροῦ ὕδατος μετὰ τοῦ καφέ, εἰσήλθομεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὸν Ἑσπερινὸν τῆς Ἀποδόσεως τῆς Ἑορτῆς, ὅτε ἐτελέσθη καὶ τὸ σύνηθες μνημόσυνον τῶν Κτιτόρων μετὰ κολύβου καὶ κηροδοσίας...». Μετὰ δὲ τὸν Ἑσπερινὸν ἐκαθήσαμεν ὀλίγα λεπτὰ ἐπὶ τοῦ ἐξώστου, ὅστις κεῖται παραπλεύρως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ καὶ τῆς αἰθούσης τῆς Ζωγραφικῆς καὶ ἔχει ἔξοχον θέαν. Ἐκεῖ διενεμήθησαν τὰ κόλυβα μετὰ μικρᾶς δόσεως οἴνου εἰς συγχώρησιν τῶν κεκοιμημένων. Κρουσθέντος δὲ τοῦ σημαντῆρος εἰσήλθομεν εἰς τὴν Τράπεζαν 40 τὸν ἀριθμόν, διότι ἐκτὸς τῶν κεκλημένων παρέμειναν καὶ πολλοὶ πτωχοὶ λαϊκοί. Παραδόξως δὲ ἔφθα-

σαν τὰ φαγητὰ πλουσιοπαρόχως, ἅτινα ἦσαν ὀψάρια καὶ καβούραις μεγάλαι καὶ ὀπωρικὰ κεράσια, ἅτινα ἐπρομηθεύθημεν ἐκ τῶν κελλίων τῆς Μεγίστης Λαύρας. . . Ἐπειδὴ δὲ ὡς καθόλου οἰκειότατοι ἔχετε προθυμίαν νὰ εἶσθε ἐνήμεροι εἰς ὅλα τὰ τῆς πανηγύρεως, πρὸς περισσοτέραν σας χαρὰν προσθέτω ὅσα ἐδαπανήθησαν ἐπὶ τῆς πλουσιοπαρόχου ταύτης Τραπέζης, ἅτινα παραδόξως οἱ Ὅσιοι

Ἡ σημερινὴ Καλύβη τοῦ γέροντος Δανιὴλ
Πρὸς τὰ δεξιά, εἰς τὴν ἄκραν, διακρίνεται ἡ παλαιὰ Καλύβη
μὲ τὴν ἁπλωταριάν της.

Πατέρες ᾠκονόμησαν. Τὰ ὀψάρια ὡς ἔγγιστα ἦσαν 60 ὀκάδες. Οἶνος, ὃν ἐπρομηθεύθημεν ἐκ τῆς Σιμόπετρας 120 ὀκ., ἔλαιον 15 ὀκ., ἄλευρος 60 ὀκ., κηρία 2 ὀκ. ἅτινα ὅλα ἀρρήτως ᾠκονόμησαν οἱ ἅγιοι Πατέρες. . . ».

Τελειόνων ἤδη τὸ περὶ Κατουνακίων ἄρθρον μου καὶ ἐξιστάμενος πρὸς τὴν θαυμασίαν ἐξέλιξιν τῆς παλαιᾶς μου ἐκείνης Καλύβης, στηρίζω τὸ βλέμμα μου καὶ τὴν ψυχήν μου πρὸς τὸ ἀπομεῖ-

ναν ἐκεῖνο ἱερὸν αὐτῆς λείψανον, τῆς ἐρημικῆς καὶ τόσον προσφιλοῦς μου ἁπλότητος, ὁποῦ μοῦ φέρει τόσας ὡραίας καὶ τρυφερὰς ἀναμνήσεις, ἀναλογιζομένου τὰς λαμπρὰς ἐκείνας ἡμέρας τῆς ἐν αὐτῇ πατρικῆς φιλοξενίας μου· καὶ ἀναφωνῶ μετὰ τοῦ Μεγάλου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἐξυμνήσαντος τόσον μεγαλοστόμως τὸ ἐν Πόντῳ Ἡσυχαστήριον τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ὅπου μὲ τόσην ἀγάπην συνασκήτευσε μὲ τὸν ἀδελφικόν του φίλον, καὶ κραυγάζω καὶ ἐγὼ μὲ δάκρυα, μεταλλάσσων μικρὸν τοὺς λόγους τοῦ Οἰκουμενικοῦ διδασκάλου·

«Ποῖος ἠμπορεῖ νὰ μὲ ἐπαναφέρῃ εἰς τὸν μῆνα τῶν παρελθουσῶν ἐκείνων ἡμερῶν; Ποῖος θὰ μοῦ δώσῃ πλέον τὰς ψαλμῳδίας ἐκείνας καὶ τὰς ἀγρυπνίας καὶ τὰς πρὸς Θεὸν ἐκδημίας διὰ μέσου τῆς προσευχῆς καὶ τὴν ἄϋλον τρόπον τινὰ ζωήν, ὁποῦ ἐπερνούσαμεν τότε εἰς τὰ Κατουνάκια; . . . Ποῖος νὰ παραστήσῃ τὴν φιλοπονίαν μας διὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν θείων λόγων κατὰ τὰς ἀναγνώσεις ὁποῦ ἐκάμνομεν ἰδίως εἰς τὸν Συμεὼν τὸν Νέον Θεολόγον: Ποῖος νὰ παραστήσῃ τὰς καθημερινὰς ἐργασίας μας καὶ τὰ ἐργόχειρά μας; Ποῖος δὲν ἐνθυμεῖται τὴν δροσερὰν ἐκείνην ἁπλωταριάν, ὅπου ἐκάθητο τὴν νύκτα οὐχὶ πολυκτήμων καὶ πολύχρυσος πυργοδεσπότης, ἀλλὰ μοναχὸς κατακουρασμένος; Αὐτὰ διὰ νὰ τὰ ἀπολαύσῃ κανεὶς πλέον εἶνε εὐκολώτατον νὰ τὸ εὔχεται, νὰ τὰ ἀποκτήσῃ ὅμως δὲν εἶναι εὔκολον. Ἀλλ' ὅμως εὔχομαι νὰ εἶσαι πλησίον μου νοερῶς πάντοτε, καὶ μὲ τὸ βλέμμα σου καὶ μὲ τὴν γλυκεῖαν λαλιάν σου νὰ μὲ προφυλάττῃς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ τὰ ἔνεδρα, ἅ ινα τόσον πολὺ ἐπλήθυναν σήμερον ἐν τῷ κόσμῳ, ἕως οὗ διαλυθῇ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ ζωή μου ὡσὰν σκιά, μὲ τὸ νὰ κλίνῃ πλέον εἰς τὸ τέλος της ἡ ἡμέρα... Ἐγὼ δὲν ἐλπίζω νὰ σᾶς ξαναίδω πλέον, ὦ ἐρημικά, ὦ ἐράσμια, ὦ παμπόθητα, ὦ πανέρημα Κατουνάκια! . . .(1).

---

(1) Ἐκτὸς τῶν διεξοδικῶν Ἐπιστολῶν του, ἅς ὡς πνευματικὸν κειμήλιον διαφυλάττουσιν οἱ εὐτυχήσαντες νὰ λάβωσι τοιούτας, γεμάτας ἀπὸ ἐποικοδομητικὴν καὶ τὰ μάλα ποδηγετικὴν διδασκαλίαν, αἵτινες, ἄν ποτε ἐδημοσιεύοντο, θὰ ἀπετέλουν ἕνα πνευματικώτατον ἀνάγνωσμα, γλυκύτατον καὶ ψυχωφελέστατον, διότι πραγματεύονται περὶ διαφόρων σπουδαίων ζητημάτων, οἷον περὶ ἐξομολογήσεως, περὶ νηστειῶν, περὶ καθαρότητος, περὶ παθῶν, περὶ Μεταλήψεως, περὶ μνημοσύνων καὶ ἐν γένει περὶ ὅλων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὁ Χριστιανὸς ὁ θέλων νὰ ἀκολουθήσῃ μίαν καλὴν ζωήν, ἐκτὸς λέγω τῶν ἐπιστολῶν του, ὁ πατὴρ

Δανιήλ ἐδημοσίευσε καὶ διατριβὰς ἀξιολόγους ἐν Περιοδικοῖς καὶ φυλλαδίοις. Ἐκ τῶν ἐν φιλλαδιοις δημοσιευθέντων δαπάναις τῶν κατὰ τόπους πνευματικῶν του τέκνων, ἀναφέρομεν μίαν ***Ἐπιστολιμιαίαν*** διατριβήν, ἀσχολουμένην εἰς ἀναίρεσιν τῶν αἱρετικῶν δοξασιῶν τοῦ Μακράκη, οὗ καταδεικνύει τὰς πλάνας ἀριδηλότατα διὰ μαρτυριῶν τῶν Γραφῶν καὶ τῶν Ἁγ.Πατέρων, ὧν παρεξήγησε τὰ κείμενα καὶ τὴν διδασκαλίαν· «Ὅτι δὲ ὁ Μακράκης ἀπεδείχθη αἱρεσιάρχης. γράφει ἐν τῇ διατριβῇ του ταύτῃ ὁ πατὴρ Δανιήλ, μαρτυροῦσι τὰ ἴδια αὐτοῦ συγγράμματα. Κηρύττων οὗτος τὸν ἄνθρωπον τρισύνθετον, καταδικάζεται ὑπὸ τῆς Β΄ οἰκουμ. Συνόδου ὁμοῦ μὲ τὸν Ἀπολινάριον. Ἐπίσης καταδικάζεται ὁμοῦ μὲ τοὺς Μασσαλιανοὺς καὶ Καλβινιστάς, οἵτινες ἐπρέσβευον καὶ πρεσβεύουσιν ὅτι ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ εἶνε μεθεκτή. Οὐχ ἧττον καταδικάζεται ὁμοῦ μὲ τοὺς δεινοτέρους αἱρεσιάρχας καὶ ὑλιστάς, διότι ἐκήρυξεν ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀποθνήσκει καθὼς καὶ ἡ τῶν κτηνῶν. «Ἐπειδή, λέγει ὁ Μακράκης ἐν σελ. 60 τῆς ἀπολογίας του, ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐγένετο ἐκ τοῦ χοός, διὸ καὶ αὐτὴ ἐπιστρέφει εἰς τὸν χοῦν καθὼς καὶ ἡ τοῦ κτήνους. . .» ἐκ τοῦ φρονήματος δὲ τούτου πάμπαν ἀλλοτριοῦται τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας οὐ μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ οἱ ὀπαδοί του. . .»

Δεύτερον δὲ ἀναφέρομεν καὶ μίαν ἄλλην σπουδαιοτάτην μελέτην του, ἄρτι ἐκδοθεῖσαν ἐν Πειραιεῖ περὶ τῆς μελετωμένης συγκλήσεως τῆς Η΄ Οἰκ. Συνόδου. Η μελέτη αὕτη, ***Φωνὴ ἐξ Ἁγίου Ὄρους*** ἐπιγραφομένη καὶ ἐκ σελ. 36 ἀποτελουμένη ἀφιεροῦται εἰς συζήτησιν τοῦ κυκλοφορήσαντος προγράμματος περὶ τῶν θεμάτων, ἅτινα θὰ συζητηθῶσιν ἐν τῇ σχεδιαζομένῃ νὰ συνέλθῃ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ὀγδόῃ Οἰκ. Συνόδῳ. Δι᾽ αὐτῆς τῆς μελέτης του ὁ πατὴρ Δανιὴλ μὲ γλῶσσαν ῥέουσαν καὶ σεμνήν, καὶ μὲ τὸν ἀπαιτούμενον σεβασμὸν πρὸς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν Ἱεραρχίαν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων καὶ τῶνΟἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν Συνόδων, ἀνασκευάζει ἄρδην τὸ κυκλοφορῆσαν Πρόγραμμα, ἀποδεικνύων ὅτι δι᾽ αὐτοῦ, ψηφιζομένου, ἀνατρέπεται ἐκ θεμελίων ἡ Ὀρθόδοξος πίστις καὶ καινοτομεῖται ἄλλο τι κατασκεύασμα ἐντελῶς ξένον πρὸς τὴν πίστιν ἡμῶν. Καὶ ἀληθῶς τοιαῦτα εἶνε τὰ προτεινόμενα εἰς συζήτησιν θέματα, ὥστε μόνον ἐχθρὸς τῆς Ὀρθοδοξίας ἠμποροῦσε νὰ τὰ προβάλῃ. Δι᾽ αὐτῆς τῆς μελέτης του ὁ πατὴρ Δανιὴλ ὄχι μόνον παρίσταται γνώστης τῆς τε δογματικῆς καὶ τῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας μας, ὄχι μόνον παρακολουθῶν μετὰ πόνου τὴν κατάστασιν τῆς κοινωνικῆς ἡμῶν, γνωρίζει τὴν ἔκλυσιν αὐτῆς καὶ ἀπώλειαν, ὄχι μόνον τὰς τῶν ποικίλων προπαγανδῶν ἐνέδρας γνωρίζει, περὶ ὧν ζητημάτων λέγει, θὰ ἔπρεπε νὰ σκεφθῇ

μία πονετικὴ τ ῦ ἔθνους μας Σύνοδος, ἀλλὰ διὰ γλώσσης σεμνῆς τὰ μάλα ὥς τις ἀρχαῖος Πατὴρ τῶν ἀποστολικῶν ἐκείνων χρόνων ἀποφθέγγεται· εὐγενῶς δὲ ὡσὰν μὲ χρυσοῦν μαστίγιον μαστίζει τοὺς ἀκοσμοῦντας ἐν τῇ πίστει, «οἵτινες, λέγει προτείνουσι τοιαύτας καινοφανεῖς μεταρρυθμίσεις, τοῦτο μὲν ὅπως ἀκολουθήσωμεν τὴν πλατεῖαν καὶ ἀντευαγγελικὴν ὁδόν, παρὰ τὴν διαγόρευσιν τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, χάριν τῶν ῥαθύμων καὶ ψυχικῶν ἀνθρώπων, τοῦτο δὲ ὅπως φαιδρύνωμεν τὰς ὄψεις καὶ προσδοκίας τῶν αἱρετιζόντων, διὰ νὰ ἐγκαυχῶνται ὅτι ἡμεῖς πλησιάζομεν πρὸς αὐτούς. . .».

Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ εἰσα θέντος Νέου Ἡμερολογίου, ἐν τῷ τέλει τῆς μελέτης του αὐτῆς γράφει τὰ ἑξῆς: «Εἰς τί, παρακαλῶ, ἔβλαψε τὴν καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίαν τὸ παλαιὸν Ἡμερολόγιον, καὶ ἤδη χάρ ν τῶν ἀντιπάλων ἡμῶν νὰ παρουσιάσωμεν τοιοῦτον σκάνδαλον, ὅπερ ἀντὶ διορθώσεως ἐπροξένησε τοσαύτην διαφωνίαν καὶ σύγχυσιν οὐχὶ μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν ἐπηλύδων, ἀλλὰ μεταξὺ ἡμῶν καὶ ἡμῶν, τῶν Ὀρθοδόξων τέκνων τῆς Ἐκκλησίας; . . . »

Προσθέτομεν ὅτι ὁ πατὴρ Δανιὴλ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἠκολούθησε τὴν μέσην ὁδὸν τὰ μάλα γε σωφρόνως καὶ συνετῶς, ὅπερ συνεβούλευσε νὰ πράξωσι καὶ οἱ ἐν Ἑλλάδι φίλοι του, ἀθορύβως καὶ χωρὶς φωνασκίας, κατ' ἰδίαν μὲν ἀναγινώσκοντες, νηστεύοντες καὶ ἑορτάζοντες μὲ τὸ παλαιόν, μεταβαίνοντες δὲ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ μεταλαμβάνοντες· ὅπερ καὶ πράττομεν οἱ φίλοι του εἰρηνικῶς διάγοντες, ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ ὀργὴ Κυρίου. . .

Ὁ πατὴρ Δανιὴλ ὑπερβὰς τὸ ὀγδοηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, διατηρεῖ ἀκμαιοτάτας τὰς σωματικὰς καὶ πνευματικάς του δυνάμεις, καὶ ὁδοιπορεῖ, καὶ ἐξακολουθεῖ τὴν μακρὰν ἐπιστολογραφίαν του. Ἂν δὲ καὶ ἐπανειλημμένως προσεκλήθη ὑπὸ τῶν ἐν Ἑλλάδι τεκνων του νὰ ταξειδεύσῃ μέχρι Ἀθηνῶν καὶ Σύρου, ὅπως ἀξιωθῶσι καὶ οἱ μὴ ἰδόντες αὐτὸν νὰ ἀπολαύσωσι τῆς θέας του, ἀσπασθῶσι τὴν δεξιάν του καὶ ἀκούσωσι τὴν γλυκεῖαν φωνήν του, ὅμως ἐπὶ τῇ προφάσει διαφόρων κωλυμάτων ἀπέφυγεν ἕως τώρα νὰ πράξῃ τοῦτο, ὅπως επαληθεύσῃ ἡ περὶ αὐτοῦ προφητεία τοῦ πατρὸς τῆς Πάρου Ἀρσενίου, προειπόντος αὐτῷ, ὡς εἴδομεν, ὅτι ἐν Ἄθωνι θὰ ἐγκαταβιώσῃ . . . .

Τέλος καὶ τῷ Θεῷ δόξα.

ΕΡΓΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΩΡΑΪΤΙΔΟΥ

Διηγήματα τόμ. Α΄. (Τὰ Βακούφικα.—Μὲ τὰ πανιά.—Νεράϊδες.—Ἀρφανούλα.—Ὁ Πτωχὸς καὶ ἡ Μοῖρά του). Ἔκδ β΄.

Διηγήματα τόμ. Β΄. (Κουκκίτσα — Ὁ Ἀναποδιασμένος — Τῶν Θαλασσῶν ὁ Ἅγιος.—Ὁ Μπάρμπα Δήμαρχος.—Ἀλτανοῦ — Ἡ Πορταΐτισσα.—Ἡ Θεία Μυγδαλίτσα.—Ἄρατε Πύλας).

Διηγήματα τόμ. Γ΄. (Ἡ Χρυσῆ Καδένα.—Ὁ Δικατιστής.)—Φαντάσματα).

Διηγήματα τόμ. Δ΄. (Ὁ Κὺρ Μανωλάκης.—Βαρυχειμωνιά.—Χριστὸς Βοσκρές.—Σὲ μιὰ Παράκλησι.—Ψυχασάββατον.—Χριστούγεννα— Συντροφιὰ μὲ τὴν Θάλασσαν).

Διηγήματα τόμ. Ε΄ (Τὸ Τάξιμον).

Μὲ τοῦ Βορηᾶ τὰ κύματα. Ταξείδια.—Περιγραφαί —Ἐντυπώσεις. (Σμύρνη – Διὰ τοῦ Αἰγαίου.—Σύρος.— Νικομήδεια·—Αἰδηψός —Ἑλλην. Ἀκτοπλοΐα). Σειρὰ α΄).

Μὲ τοῦ Βορηᾶ τὰ κύματα. Ταξείδια.—Περιγραφαί.—Ἐντυπώσεις. (Κωνσταντινούπολις). Σειρὰ β΄).

Μὲ τοῦ Βορηᾶ τὰ κύματα. Ταξείδια.—Περιγραφαί.—Ἐντυπώσεις. (Ἅγιον Ὄρος). Σειρὰ γ΄).

Μὲ τοῦ Βορηᾶ τὰ κύματα. Ταξείδια—Περιγραφαί.—Ἐντυπώσεις, (Εἰς τὴν Ἁγίαν Βηθλεέμ.—Ἀπὸ τὴν Σκίαθον.—Παναγία ἡ Τηνιακιά —Παραλειπόμενα). Σειδὸ δ΄).

Μὲ τοῦ Βορηᾶ τὰ κύματα. Ταξείδια —Περιγραφαί.—Ἐντυπώσεις.— (Εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν.—Ὁ Δεσπότης ς᾽ τὸ χωριό.—Παναγιογραφία,—Περίπατοι ὡς εἶδος ταξειδίου. – Ἀνοιξάτικοι Περίπατοι.—Ἕνα πολὺ περίεργον ταξείδιον.—Περίπατοι ἀναψυχῆς —Παραλειπόμενα ταξειδίων Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἁγίου Ὄρους.—) Σειρὰ Ε΄).